

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

На правах рукопису

ПАВЛИШЕНКО ОЛЬГА АНДРІЇВНА

УДК 811.111'367.625'37-116

**КВАНТИТАТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ ДІЄСЛОВА
В АВТОРСЬКИХ ТЕКСТАХ АНГЛОМОВНОЇ
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

Дисертація

на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Науковий керівник

Білинський Михайло Емільович,
кандидат філологічних наук, доцент

Львів – 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I.	
КОНЦЕПЦІЇ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ	
У ЛІНГВІСТИЦІ З ПОГЛЯДУ	
СИСТЕМНО-КВАНТИТАТИВНОГО АНАЛІЗУ	12
1.1. Парадигматичні відношення між лексемами та поняття “семантичного поля”	12
1.2 Особливості дієслівних лексико-семантичних полів та груп.....	26
1.3 Семантично структуровані електронні словники	35
Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ II.	
МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	39
2.1 Проблеми квантитативної лінгвістики та частотні словники	39
2.2 Методи порівняння словникового складу текстів	48
2.3 Методи квантитативного дослідження стилів	51
2.4 Побудова лексико-семантичних полів дієслів англійської мови	60
Висновки до розділу 2	69
РОЗДІЛ III.	
СТАТИСТИЧНА СТРУКТУРА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ	
ДІЄСЛОВА В АВТОРСЬКИХ ТЕКСТАХ АНГЛОМОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ. 70	
3.1 Побудова частотних словників для лексико-семантичних полів дієслів	70
3.2 Квантитативне ядро та периферія лексико-семантичних полів	77
3.3 Розподіл лексем ЛСП дієслова в авторських текстах	78
3.4 Приклади вживання маркерів авторського ідіолекту.....	85
3.5 Аналіз структурної організації лексико-семантичних полів дієслів	98
Висновки до розділу 3	111

РОЗДІЛ IV.**АВТОРСЬКА СТИЛЕМЕТРІЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ****ДІЄСЛІВ У ТВОРАХ АНГЛОМОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ..... 113**

4.1 Стилеметричні лексико-семантичні відстані в авторських творах
англомовної літератури 113

4.2 Маркери авторського ідіолекту у лексико-семантичних полях
дієслів англомовної художньої літератури..... 120

4.3 Стилеметричні аспекти субмодальних психо-семантичних
полів дієслова в авторському лексиконі 131

4.4 Стилеметрична значущість частотного розподілу семантичних
полів дієслів 139

4.5 Ядро та периферія семантичної подібності текстів
в авторському стилі..... 143

4.6 Синонімічний обсяг лексем у частотному розподілі
семантичних полів дієслова в авторських текстах 148

Висновки до розділу 4 159

ВИСНОВКИ..... 161**ДОДАТКИ 164**

Математичні формули для статистичних розрахунків..... 164

Таблиця 1. Використані твори англомовної художньої літератури 165

Таблиця 2. Частотна структура лексико-семантичних полів
авторських текстів..... 176

Таблиця 3. Лексемний склад субмодальних психо-семантичних полів.... 181

Таблиця 4. Частотна структура субмодальних психо-семантичних
полів авторських текстів..... 185

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ..... 188

ВСТУП

Дослідження квантитативних характеристик лексичного наповнення тексту здатні зробити вагомий внесок до аналізу художнього мовлення та квантитативної авторської стилістики літературно-художніх творів.

Дисертацію присвячено аналізу статистичного розподілу лексико-семантичних полів дієслова у ширшому обсягу, ніж зазвичай обирають для лексико-стилістичних досліджень масивів авторських текстів.

Теорія лексико-семантичних полів належить до давніх теоретичних побудов лексикології. Дослідники аналізують класифікаційні ознаки лексико-семантичних полів та їхню представленість у словнику. Велику увагу приділяли різним методикам інвентаризації. Однак, порівняно мало праць про квантитативну область теорії лексико-семантичного поля, які б відображали його статистичну структуру та системні зв'язки.

Малодослідженими залишаються стилістичні характеристики статистичної структури лексико-семантичних полів різних частин мови, зокрема, дієслова в авторському лексиконі.

У сучасних умовах існує можливість кількісного комп'ютерного дослідження таких квантитативних критеріїв як частота. Тому до теорії лексико-семантичних полів доцільно запровадити методи квантитативної лінгвістики, які дали б можливість виявити кількісні характеристики організації лексико-семантичних полів у тексті, а відтак проникнути у певні мотивовані кількісними параметрами ознаки його змістової організації.

Актуальність теми визначається зростанням уваги сучасних лінгвістів до випрацювання адекватних квантитативних методів та їхнього використання у дослідженні мовленнєвих явищ. Це зумовлено стрімким розвитком пошукових можливостей бази лінгвостатистичного дослідження, потребами автоматизованого аналізу тексту в інформаційно-пошукових системах, створенням інформаційних фондів мови тощо.

Зв'язок праці з науковими темами. Дисертацію виконано в межах наукової теми “Сучасні напрями формування структурно-семантичних і когнітивно-дискурсних парадигм германських, романських і класичних мов” (номер державної реєстрації 0114U00424), яку розробляє факультет іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка. Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 18/4 від 28 квітня 2004 р.)

Об'єктом дослідження у роботі слугують лексико-семантичні поля дієслова та авторські тексти англomовної художньої літератури.

Предметом дослідження є інвентарний огляд та кількісно-дистрибутивні характеристики лексико-семантичних полів дієслова у текстах лінгвостилістичної норми та в авторських текстах.

Мета дисертаційної праці полягає у тому, щоб дослідити за допомогою кількісно-дистрибутивних методик частотну параметризацію лексико-семантичних полів дієслова англійської мови та виявити характерні статистичні особливості розподілу лексем цих полів у текстах.

Для досягнення цієї мети необхідно виконати такі **завдання**:

- зібрати репрезентативну електронну базу творів англomовної художньої літератури;
- інвентаризувати лексико-семантичні поля дієслів англійської мови (для з'ясування сигніфікативної наповненості доменів процесності в авторських ідіолектах);
- розробити відповідні алгоритми для дослідження статистичної структури лексико-семантичних полів дієслова;
- встановити частотну структуру та квантитативні межі ядра, близької та віддаленої периферії лексико-семантичних полів дієслова;
- виявити частотну область маркерів авторського ідіолекту у структурі лексико-семантичних полів дієслова;

- проаналізувати стилеметричні аспекти субмодальних психо-семантичних полів дієслова в авторському ідіолекті;
- встановити стилеметричну значущість частотного розподілу лексико-семантичних полів дієслова;
- виявити наявність ядра та периферії семантичної подібності текстів у авторському стилі;
- проаналізувати синонімічний обсяг лексем у частотному розподілі семантичних полів дієслова в авторських текстах.

Матеріалом дослідження був впорядкований електронний текстовий масив, обсягом біля 10 000 творів близько 1000 авторів, загальним об'ємом понад 800 000 000 слів, а також тлумачні словники та тезауруси англійського дієслова (зокрема електронний тезаурус WordNet).

Теоретичною базою дослідження стали положення про польову структуру та системний характер лексики (Й. Трір, Г. С. Щур, З. Д. Попова, А. А. Уфімцева), про розмежування понять лексико-семантичне поле і лексико-семантична група (Л. М. Васильєв, З. Н. Вердієва Е. В. Кузнєцова, І. В. Сентенберг, Г. Клепарскі), про квантитативний аналіз лексики (В. В. Левицький, В. І. Перебийніс, О. Д. Огуй, Й. А. Стернін, В. А. Широков, М. В. Арапов, Ю. А. Тулдава, Г. Альтман, А. Н. Скляревич, Т. А. Якубайтіс), зокрема дієслів-синонімів у нерівномірних та векторних метриках (М. Е. Білінський), про стилеметрію (Г. Я. Мартиненко, С. І. Кауфман), про конструювання тезауруса (Ю. Н. Караулов, Дж. Міллер, К. Фельбаум, Н. Є. Сулименко), про психолінгвістику (В. П. Белянін, Є. М. Верещагін, Т. Ю. Ковалевська, Л. В. Сахарний, О. Г. Шмельов), про авторський ідіолект (І. П. Севбо, М. Култхард, М. Лоуверс, В. І. Батов), а також квантитативно-частотні та стилеметричні моделі лексикону (В. А. Москович, В. В. Левицький, В. А. Широков, С. Паду, М. Лапата, П. Мерло, С. Стівенсон) та системно-статистичний підхід до аналізу лексичного наповнення тексту (Ю. А. Тулдава, Г. Я. Мартиненко)

Методологічним підґрунтям дослідження стали запропоновані у лінгвістиці основи порівняння словникового складу текстів (В. В. Левицький, І. А. Носенко, Р. М. Фрумкіна), квантитативного дослідження стилів (В. І. Перебийніс, Г. Я. Мартиненко, В. С. Горевая, М. Култхард, М. Лоуверс), а також принципи побудови частотних словників (П. М. Алексеев, Р. М. Фрумкіна, А. Н. Складєвич, Т. А. Якубайтіс, Ю. А. Тулдава) та лексико-семантичних полів (Г. А. Міллер, К. Фельбаум, З. Н. Вердієва, Е. В. Кузнєцова).

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та завдань дослідження ми використали взаємодоповнювальні методи лінгвістичного аналізу: дистрибутивно-статистичний метод – для дослідження частотних розподілів лексем; компонентний аналіз (аналіз словникових дефініцій) – для інвентаризації лексико-семантичних полів дієслова; статистичний і порівняльний аналізи – для виявлення частотних закономірностей авторського ідіолекту та для визначення семантичних та синонімічних зв'язків між словами; кореляційний аналіз – для порівняльного аналізу частот лексем у досліджуваному матеріалі, стилеметричний аналіз – для проведення лінгвостатистичних розподілів лексико-семантичних полів дієслова в авторських текстах.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що у ній *вперше*:

- досліджено квантитативну структуру лексико-семантичних полів дієслова в об'ємній електронній базі авторських текстів англійської літератури;
- виявлено константи поділу ієрархічної структури лексико-семантичних полів на ядро, близьку та віддалену периферію;
- уведено поняття семантичної відстані між вибіркою авторських текстів та лінгвостилістичною нормою;
- запропоновано методику виявлення маркерів авторського ідіолекту у частотній структурі лексико-семантичних полів;
- інвентаризовано та досліджено субмодальні психо-семантичні поля дієслова в авторському лексиконі;

- проаналізовано стилеметричну значущість частотного розподілу семантичних полів дієслова;
- виявлено ядро та периферію семантичної подібності текстів у авторському стилі;
- досліджено синонімічний обсяг лексем у частотному розподілі семантичних полів дієслова в авторських текстах.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у тому, що у роботі доповнено та розвинуто наукові уявлення про лексико-семантичні поля дієслів, зокрема, проаналізовано квантитативну структуру цих полів та їх стилеметричні характеристики в авторських текстах.

Практична цінність отриманих результатів полягає у можливості їхнього використання у лінгвістичних наукових дослідженнях, у лексикографічній практиці, для аналізу авторських стилів, у лекційних курсах та для виконання студентських кваліфікаційних наукових робіт.

Апробацію дисертації здійснено у доповідях на міжнародних та українських конференціях: на Міжнародній науково-практичній конференції "Актуальні проблеми американознавства" (Київ 2004); XIII Міжнародній науковій конференції "Мова і культура" ім. Сергія Бураго (Київ 2004); Міжнародній науково-практичній конференції "Лінгвістика та лінгводидактика на зламі століть: питання теорії та практики" (Львів 2004); на Міжнародній науковій конференції "Communication in the Global Age: Celebrating Ten Years of Development and Success" (Львів 2005); II Міжнародній науково-практичній конференції "Проблеми загальної, германської, романської та слов'янської стилістики"; Міжнародній науково-практичній конференції "Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі" (Львів 2007); Міжнародній науковій конференції MegaLing'2012. Наукові результати також доповідались на науково-звітних конференціях професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка (2004 – 2016 рр.), а

також на наукових семінарах кафедри іноземних мов для природничих факультетів та кафедри англійської філології.

Публікації. Основні положення та результати дослідження викладено у 14 наукових публікаціях, з них - 11 одноосібних наукових статей у періодичних виданнях, які входять до відповідного переліку Міністерства освіти і науки України, 1 стаття в іноземному журналі *Glottometrics*, 2 – тези доповіді та матеріали конференцій.

Структура та обсяг дисертації підпорядковані поставленій меті та розв'язанню визначених завдань. Робота складається зі вступу, оглядово-теоретичного розділу, методологічного розділу, двох дослідницьких розділів, висновків, п'яťох додатків та списку використаних джерел, який охоплює 247 позицій. Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 211 сторінок, з яких 163 – основний текст.

У **вступі** означено тему дослідження, обґрунтовується її актуальність, наукова новизна, сформульовано мету роботи, її теоретичне і практичне значення, окреслено основні положення, які виносяться на захист, подано коротку структуру та апробацію дисертації.

У **першому розділі** розглянуто поняття "семантичне поле" у лінгвістиці. Наведено підходи різних науковців у визначенні цього поняття та критерії об'єднання лексем у семантичні поля. Описано типи зв'язків лексем у лексико-семантичних полях та проаналізовано особливості дієслівних лексико-семантичних полів, а також досліджено спроби автоматизованого аналізу великих словників з метою виявлення у них різнопланових семантичних структур.

У **другому розділі** подано огляд наукової літератури, яка пов'язана з використанням квантитативних методів у лінгвістиці. Дано визначення поняття "частота", розглянуто методи порівняння словникового складу текстів, зокрема, критерій χ^2 та коефіцієнт взаємної спряженості О. О. Чупрова. Наведено основні положення стилеметрії та проаналізовано побудову лексико-семантичних полів дієслова англійської мови.

У **третьому розділі** подано аналіз інвентаризації лексико-семантичних полів дієслова англійської мови, розроблено методику дослідження статистичної структури семантичних полів та проведено аналіз частотних закономірностей структури дієслівних лексико-семантичних полів у текстах загального літературно-художнього корпусу. Також розраховано частоту лексико-семантичних полів дієслова для художніх творів 32 авторів (998 творів), уведено квантитативно-частотне визначення ядра та периферії семантичного поля, встановлено зв'язок між текстовою частотою лексем та їхньою належністю до ядра чи периферії поля.

У **четвертому розділі** викладено результати стилеметричного аналізу лексико-семантичних полів дієслів у творах англійської літератури. Розглянуто методику спрощеного представлення чисельних векторів стильових семантичних відстаней за допомогою знакових характеристик. Означено, інвентаризовано та досліджено субмодальні психосемантичні поля в авторському лексиконі. А також проведено аналіз можливих квантитативних закономірностей синонімічної структури лексем у частотному розподілі лексико-семантичних полів дієслова в авторських текстах англійської літератури.

У загальних висновках наведено результати дослідження.

Наукову новизну отриманих результатів відображено у таких **положеннях, що виносяться на захист:**

1. Елементи лексико-семантичних полів дієслів утворюють частотну ієрархічну структуру, яка характеризується константами семантичних відстаней, з виділеними ядром, близькою та віддаленою периферією.

2. Частотна структура лексико-семантичних полів дієслова містить область маркерів авторського ідіолекту. Константи семантичних відстаней, які означають цю область, не залежать від кількісного та якісного складу авторських текстів, а відображають фундаментальні лексико-семантичні закономірності авторської лінгвостилістики.

3. Частотний розподіл семантичних полів дієслів є неповторним для текстової вибірки кожного автора і суттєво відмінним від такого ж розподілу для текстів лінгвостилістичної норми, що підкреслює його стилеметричну значущість. Кількісним виміром такої відмінності є коефіцієнт семантичної виразності авторського стилю.

4. За допомогою коефіцієнта спряженості частотних розподілів лексико-семантичних полів дієслів можна виділити авторські твори, які утворюють ядро та периферію семантичної подібності авторського стилю.

5. Запропонована стилеметрична знакова система відображення структури лексико-семантичних полів дієслів унаочнює та узагальнює лексико-семантичну характеристику авторського стилю.

6. Інвентаризація психосемантичних полів дієслова та дослідження їхньої квантитативної структури в авторському лексиконі дають можливість виявити субмодальну складову психологічної характеристики авторського стилю.

7. Зі зменшенням частоти дієслова у семантичному полі його синонімічний обсяг також зменшується. Синонімічний обсяг маркерів авторського ідіолекту є меншим, ніж для нейтрально вибраних дієслів. Ці результати виявляють зв'язок квантитативних характеристик синонімічної структури дієслів із структурою частотного розподілу семантичних полів цих дієслів у авторських текстах англомовної літератури.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПЦІЇ ЛЕКСИКО- СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ У ЛІНГВІСТИЦІ З ПОГЛЯДУ СИСТЕМНО-КВАНТИТАТИВНОГО АНАЛІЗУ

1.1 Парадигматичні відношення між лексемами та поняття “семантичного поля”.

Словниковий склад сучасної англійської мови розглядають як систему лексичних одиниць, пов'язаних між собою завдяки приналежності елементів до етно-лінгвальних класів слів. Дослідники спрямовують значну увагу на аналіз структурних зв'язків між словами і словосполученнями у лексико-семантичній системі. Ці зв'язки поділяють на внутрішні, коли елементи взаємодіють всередині угруповання, і зовнішні, коли елементи заданого угруповання взаємодіють з елементами іншого угруповання. Розрізняють прямі і зворотні, симетричні та асиметричні, безпосередні та опосередковані зв'язки тощо [43, с.6]. Кожній лексичній одиниці, яка є самостійним елементом системи, притаманні певні відношення до інших одиниць одного та різних з нею рівнів мовної структури [30, с.4]. Починаючи з другої половини ХІХ ст., багато мовознавців робили спроби класифікувати слова за поняттями, з якими вони пов'язані. Було встановлено, що слова можуть входити до певного об'єднання, яке, однак, не утворює синонімії, але має спільну ознаку, скажімо, руху, швидкості, кольору, родинних стосунків, мовних актів тощо [90, с.124].

Відомий український вчений В. А. Широков в одній з своїх праць розглядає поняття семантичних станів мовних одиниць як формальних репрезентантів елементарних смислів. Дослідник запроваджує поняття чистого та змішаного семантичних станів та пропонує їхню інтерпретацію у формалізмі нечітких множин [159].

Оптимальність механізму реалізації комунікативної функції мови забезпечується завдяки тому, що лексичні одиниці розташовані вздовж певної уявної осі. На одному кінці цієї осі зосереджені найважливіші слова, які мають

максимальну семантичну мовно-системну вартість та велику поширеність у мовленні, але разом з тим є семантично та структурно більш-менш простими та легкозрозумілими, що й полегшує їхнє вживання в узусі. На протилежному кінці осі зібрані слова або й терміни, які мають невелику загальномовну вартість і порівняно невелику поширеність, хоча і є необхідними та важливими в певних комунікативних сферах. Такі слова (терміни) – семантично і структурно складніші, а, отже, важчі для розуміння. Тому їх використання обмежується головним чином професійною сферою вживання.

Український вчений В. В. Левицький дослідив сутність лексичної полісемії, методи розмежування значень багатозначного слова, співвідношення між кількістю значень лексеми та її морфологічним, семантичним, і що важливо для нашої праці, стилістичним статусом тощо [77].

У межах лексичного рівня мови смислові відношення його складових прослідковуються у різних аспектах: дериваційному, епідигматичному, смисловому, синтагматичному та парадигматичному. Серед найтипівіших виявів системності лексики помітні угруповання слів на підставі альтернативної значенневості. Завдання аналізу парадигматичних відношень слів полягає, таким чином, у встановленні загальної семантичної ознаки, за якою їх можна визначити, а заодно і диференціювати у системі словника мови. Відповідно вирізняють лексичні парадигми, які об'єднують слова за всім смисловим обсягом. В основі лексичних парадигм лежать гіпонімічні відношення членів системи. Оскільки на слово можуть діяти два або й більше різних семантичних чинників, воно може одночасно входити у декілька парадигм. Лексичні одиниці можуть об'єднуватися у тематичні групи за однаковим предметним співвіднесенням. Вони об'єднуються у понятійні поля на основі понятійно-логічних зв'язків слів; у семантичні поля – за характером конкретного лексичного значення слів, які покривають собою певну сферу дійсності, виділену у людському досвіді. І, нарешті, вони можуть вибудовуватися у словесні поля, які виражаються у сукупності слів, що складають більш-менш автономну лексичну мікросистему [1, с.148].

Лексико-семантична парадигма – це сукупність лексичних одиниць, об'єднаних тотожністю семантичних ознак. Лексичні одиниці відрізняються одна від одної індивідуальними уточнювальними ознаками. Такі парадигми бувають одно- та різноранговими, і, відповідно, утворюють горизонтальні та вертикальні ієрархічні структури. Однорангові парадигми утворюють єдиний лексико-семантичний рівень, різнорангові визначають глибину ієрархії та кількість рангів.

У досвіді дослідників помітна нечіткість у визначеннях вихідних, базових понять, наприклад таких, як лексико-семантичне поле, лексико-семантична група, синонімічний ряд, тематичний ряд тощо. Так, наприклад, лексичні угруповання, елементи яких пов'язані однорідними значеннями, прийнято позначати терміном лексико-семантична група. Різновидами лексико-семантичної групи є синонімічні ряди, антоніми, і навіть лексичні угруповання з родо-видовими відношеннями (див. напр. Ф. П.Філін) . Л.М. Васильєв вважав, що понятійне “поле” перебуває у родо-видових стосунках з поняттям “лексико-семантична група”, тобто, інакше кажучи, лексико-семантична група, синонімічні ряди та інші угруповання слів і навіть сукупності лексико-семантичних варіантів слова є різновидами семантичних полів [27]. А. А. Уфимцева, навпаки, розглядала всі три основні угруповання – поле, лексико-семантична група і синонімічний ряд – як “рівноправні” види об'ємніших парадигматичних об'єднань у лексиці [145]. У праці Н. Г. Довгих терміном “семантичне поле” недиференційовано позначаються найрізноманітніші лексичні угруповання, і питання про розмежування типів цих угруповань навіть не ставиться [47].

Відсутність чітких теоретичних установок спричинює те, що у практиці семасіологічного дослідження одні і ті ж самі угруповання слів позначаються і терміном “лексико-семантична група”, і терміном “синонімічний ряд”, і терміном “семантичне поле” [112, с.25-26].

Лінгвістичним класифікаціям великою мірою властивий емпіризм – описовий метод упорядкування матеріалу. Він полягає у відсутності математичної обробки даних, тому для широкого лінгвістичного матеріалу неможливо перевірити ступінь достовірності результатів та правдивість отриманих висновків. Цей етап розвитку будь-якої галузі науки слід визнати цілком закономірним. Він пояснюється недостатньою розробкою її понятійного апарату. Основні зусилля дослідників затрачуються на розвиток нових оригінальних концепцій і понять, а не на те, щоб строгіше відобразити взаємозв'язки та співвідношення між поняттями, що існують [6, с.8].

Закономірності лексико-семантичних стосунків між мовними одиницями розглядали такі дослідники як О. О. Потебня, М. М. Покровський, Г. Іпсен, Р. Мейер, М. Бреаль та інші. Термін “лексико-семантична система”, та й зрештою і саму суть поняття увів до лінгвістичного обігу В. В. Виноградов [32]. Під цією системою учений мав на увазі сам лексемний інвентар, слова та вирази, а також словотвірні та граматичні категорії, які визначають семантичні угруповання і смислові співвідношення слів, і навіть типові граматичні схеми і моделі словосполучень. На відміну від словникового складу слів як сукупності номінативних засобів, що є першим ступенем узагальнення, лексико-семантична система – це синтез, результат складної взаємодії слів у їхніх значеннях з елементами інших рівнів мови: морфологічним та синтаксичним [33; 34; 72; 82; 115; 118; 132]. Кожній лексичній одиниці, яка є самостійною, властиві певні відношення з іншими одиницями одного та різних з нею рівнів мовної структури [30, с.4]. У межах лексичного рівня семантичні відношення його конститuentів прослідковуються у різних аспектах: дериваційному, епідигматичному, синтагматичному та парадигматичному. Кожний із вказаних аспектів може стати основою опису словникового складу мови.

Лексико-семантичне поле (ЛСП) можна розглядати як сукупність лексем, які об'єднані спільністю вираження одного поняття. Саме це поняття і є основою інтеграції слів у поле [30, с.4]. Лексеми, у смисловій структурі яких

домінуюче положення займає ознака, що збігається з інтегруючим поняттям поля, утворюють його ядро. Лексеми, які містять цю ознаку опосередковано через субординативні компоненти, належать до периферії поля. В основі лексико-семантичних полів лежать лексичні семи загального характеру, їх можна назвати категоріально-лексичними. Характер категоріально-лексичної семи визначає склад можливих диференційних ознак, які можна представити у словах одного ЛСП. У результаті слова одного ЛСП часто пов'язані між собою не тільки за категоріально-лексичною семою, але і за уточнювальними її диференційними ознаками. Семантичні зв'язки уточнення надають структурі ЛСП ієрархічного характеру [79, с.9]. Це визначення дозволяє допустити, що ЛСП є складноструктурованою макроодиноцею лексико-семантичної системи мови. У центрі ЛСП перебуває домінанта, яка виражає семантичний інваріант, чи понятійне ядро всієї парадигми. Це стилістично нейтральна і семантично продукуюча одиниця. Решта членів ЛСП утворюють багатощаблеву ієрархію, кожний наступний рівень якої є похідним від попереднього [116, с.88].

Важливим аспектом дослідження особливостей інвентарної репрезентації сигніфікативних угруповань лексем вважають визначення обсягу цієї семантичної області. Цього недоліку легко уникнути при аналізі великих масивів невпорядкованої лексики, наприклад, суцільного списку слів з певного текстового масиву. Порядок здійснення аналізу чергується таким чином, щоб забезпечити послідовний перехід від дефініції значення лексико-семантичного інваріанта до представлення його у вигляді набору сем та релем з наступною інтеграцією лексико-семантичних парадигм [30, с.8].

Лексемний склад ЛСП можна визначати декількома способами [43, с.20]:

- 1) ЛСП виділяється на основі загального поняття, що виражене словами цього поля. Дослідник логічно розчленовує дійсність, яка його оточує і класифікує лексичні одиниці відповідно до виявлених ділянок дійсності.
- 2) ЛСП виділяють на основі певного слова (чи групи слів). За словником синонімів визначають набір синонімічних одиниць. Для попереднього визначення складу ЛСП

використовують також суб'єктивний мовний досвід дослідника. Далі кожне слово утвореної таким шляхом групи перевіряють у тлумачному словнику. Для кожної лексеми виписуються дефініції з декількох тлумачних словників. Компонентний аналіз дозволяє виявити лексичні одиниці, які мають хоча б одну спільну для даного ЛСП сему. Ці одиниці й складають ЛСП. 3) ЛСП можна виділяти на основі статистичних даних про сумісну рекурентність слів у тексті, тобто про їх дистрибуцію. Що більше випадків сумісного зустрічання слів, то, відповідно, ці слова тісніше між собою пов'язані і можуть бути об'єднані в одне ЛСП. Даний метод називається дистрибутивно-статистичним. 4) ЛСП можна виділяти, спираючись на дані асоціативного експерименту, які отримані у результаті опитування інформантів, тобто носіїв мови. Учасникам експерименту надаються слова, на кожне з яких в обмежений відрізок часу необхідно дати слова-реакцію. В ЛСП об'єднуються найчастотніші слова-реакції.

Обсяг та структура лексико-семантичних парадигм задається наявністю інваріантних та розрізнявальних ознак (сем) у смислових структурах складових одиниць [30, с.7]. У парадигматичних угрупованнях вирізняють ядро, центр та периферію, хоча чітке розмежування між ними провести неможливо. Дослідники виділяють ознаки, за якими можна визначити положення кожного елемента у лексико-семантичній системі. Чим більше диференційних сем містить елемент, тим далі від центру він розміщений. До центру відносять одиниці з загальним характером значення, які мають велику психологічну важливість для носіїв мови, простий морфологічний склад, більше використання, нейтральне забарвлення. [43, с.8].

Розглянемо польовий підхід до явищ мови, який базується на понятті мовної системи “як інструмента думки та комунікації, як системи засобів, що служить якійсь певній меті” [53, с.100]. При даному підході основою виділення одиниць є функціональна тотожність, яка базується на спільності комунікативної функції. Об'єктом розгляду при польовому підході можуть бути обрані комплекси різнорівневих мовних засобів, які виконують подібні

семантичні функції. Ці комплекси називаються різними дослідниками по-різному. Особливості польового підходу до явищ мови, переваги і недоліки цього аналізу неодноразово обговорювались і аналізувались такими лінгвістами як Г. Іпсен, Й. Трір, В. Порціг, Л. Вайсгербер, К. Ройнинг, Р. Мейер, Г. С. Щур, А. В. Бондарко, Є. В. Гулига, Є. І. Шендельс та ін. Ці дослідники здійснювали різні дослідження опису лексичної і граматичної систем різних мов. Як правило, під полем розуміється певне структурне утворення на основі семантичної спільності [17; 18; 26; 28; 57; 107; 114; 130; 144; 146; 153; 161].

Н. Г. Довгих пропонує класифікувати підходи до теорії поля таким чином: 1) лінгвістичний (мовний), 2) нелінгвістичний (логічний). У першому випадку класифікація базується або на побудові поля від мовних одиниць через їхнє семантичне значення і систему таких значень, а від них до семантичної структури мови. У другому це – логічні понятійні категорії, які не мають відповідності у мові. [47] До нелінгвістичного підходу можна віднести поля Й. Тріра, різні тематичні і термінологічні групи, виділені іншими лінгвістами. У подібних угрупованнях не робиться спроби аналізу їх внутрішніх зв'язків і відношень [73, с.35].

Таким чином, поняття лексичної парадигматики потребує уточнення. Протиставлення лексичних одиниць не тільки за їхнім предметним значенням, але за семами експресивного (конотативного) характеру можливе у межах одного і того ж класу слів, яким є ЛСГ. До останнього часу у працях з дієслівної лексичної парадигматики зустрічається невпорядкованість у використанні термінів *лексико-семантична група* і *семантичне поле*, спостерігаються незбіги в інтерпретації цих термінів. [79, с.43]

1. Часто автори не проводять диференціацію цих термінів, використовуючи їх або як синоніми, або вибирають один з термінів, якому найбільше надають перевагу: порівн. використання терміна *поле* по відношенню до лексичних групувань у працях Ю. Н. Караулова [58].

2. Друга група дослідників (і їх, напевне, більшість), розмежовуючи поняття групи і поля, говорить про більшу широту охоплення лексичних

одиниць у семантичному полі, про різні за рівнем і ступенем узагальнення словесні угруповання.

Лексико-семантичне поле є таким об'єднанням лексичних одиниць, яке у свою чергу поділяється на цілу низку лексико-семантичних груп; співвідношення цих понять подається співвідношенням загального і окремого. Так, у працях Т. А. Потапенка, присвячених аналізу дієслів конкретної дії, направленої на об'єкт, дане поле дієслів ділиться на низку конкретних лексико-семантичних груп: дієслів опрацювання, з'єднання, роз'єднання, знищення, пошкодження, виймання, виправлення, перемішування. Т. А. Кільдібекова дієслова поля дії представила у наборі таких окремих лексико-семантичних груп: дієслова створення об'єктів, зміни об'єктів, каузації контакту предметів, каузації функтивних відношень, локалізації і каузації переміщення об'єктів. Узагальнюючи все сказане вище, правомірно говорити про лексико-семантичне поле як про лексичне угруповання з польовим принципом організації системи (наявність ядра – периферії), з більшим, ніж у лексико-семантичній групі, об'ємом лексичних одиниць, причому одиниць різних частин мови [79, с.44-45].

Одні дослідники (напр. Л. М. Васильєв) розглядають лексико-семантичну групу як різновид семантичних полів [27], інші (напр. А. А. Уфимцева) включають обидва угруповання на основі “рівноправності” у складі більших парадигматичних об'єднань [145]. Однак, незалежно від того, як у кожному конкретному випадку іменується лексична парадигма, що досліджується, – семантичне поле, синонімічний ряд чи лексико-семантична група, – подальше дослідження лексики як системи, яке дістало велике поширення у вітчизняній лексикології, потребує детальної розробки усіх пов'язаних з цим процедурно-методичних прийомів, серед яких одним з найважливіших є вже найперший етап – виділення, тобто інвентаризація групи.

Процедуру вичленування лексико-семантичної групи не можна вважати окремим, периферійним питанням у теорії семантичного поля, вона потребує детальної розробки і постійного удосконалення. Для вирішення цього завдання

спробовано арсенал засобів, якими володіє сучасна лінгвістика: структурні, психолінгвістичні, психофізіологічні, дистрибутивно-статистичні тощо. Однак найбільшого поширення набула так звана трансформаційно-пояснювальна, або компонентна методика: два слова вважаються семантично зв'язаними між собою, якщо у їхніх тлумаченнях зустрічається хоча б один спільний компонент. За допомогою цієї методики виділяють два типи лексико-семантичних груп: а) групи, елементи яких об'єднані значеннями певного слова, що іменується ідентифікатором, домінантою, ядром, іменем групи; б) групи, елементи яких об'єднані додатковим спільним смислом (семантичним компонентом).

Незбіги між двома типами семантичних груп виявлені Ю. Н. Карауловим [58]. Коли іменем групи є слово, елементи групи об'єднані декількома семами (компонентами); коли іменем групи є словосполучення (наприклад, терміни спорідненості), її елементи об'єднані одною (нехай навіть з дуже широкою семантикою) семою (компонентом). Серед лексико-семантичних груп другого типу можна виділити два підтипи: групи, елементи яких об'єднані денотативною спільністю (слова, що означають дорогу, тварин, птахів, рукавиці, дитину, тощо), і групи, елементи яких об'єднані сигніфікативною спільністю (слова зі значеннями “великий”, “сильний”, “страх” тощо) [76, с.35-36].

Термін “поле” у мовознавстві розуміють досить по-різному. Цей термін використовується на позначення цілої низки властивостей (лексико-семантичних, граматичних, синтаксичних та ін.) угруповань мовних одиниць об'єктів різних рівнів (лексико-семантична група, тематична група, словотвірне гніздо, словозмінна парадигма тощо). Термін «семантичне поле» наповнюється різним змістом, залежно від того, де і в чому дослідники знаходять найширший і найсвоєрідніший вияв «внутрішньої форми мови». Звичайно, польова парадигма мови визнається більшістю мовознавців. Семантичними полями доцільно вважати певні сукупності одиниць мови (насамперед лексичні одиниці) або певні відношення, що виявляються у класах мовних одиниць. Визначення цих відношень здійснюється шляхом віднесення мовних об'єктів і мовних фактів до

дійсності. Засоби такої референції доволі різноманітні і залежать від особливостей зв'язків, що встановлюються та розвиваються між об'єктами та явищами світу, їхньою субстанційною, поняттєвою, операційною, структурною, функціональною подібністю. Подібно визначають також і термін “семантичний простір”, якому до того ж надається здатність до інтегрування різних семантичних полів. Отже, маємо нечітку ієрархію понять “семантичний простір” ← “семантичне поле” ← “лексико-семантична група” ← “слово”, де стрілкою позначено відношення нечіткого включення [120, с.24].

До парадигматичного поля належать різні класи лексичних одиниць, які тотожні за смисловими ознаками – семами або семантичними множниками. Сюди входять також лексико-семантичні групи слів, синоніми, антоніми, багатозначні слова, словотворчі парадигми, частини мови та їх лексеми і граматичні категорії [90, с. 125].

Польова модель мови зазнає різноманітних інтерпретацій та виявляє різні застосування. Предмет дослідження теорії поля у сучасній лінгвістиці складають угруповання мовних одиниць, які об'єднуються за спільністю значення, яке вони позначають (семантичний принцип) чи спільністю функцій, які вони виконують (функціональний принцип) або ж на основі комбінації обох ознак (функціонально-семантичний принцип). Специфіка поля як способу існування об'єкта характеризується явищем атракції, яке полягає у тому, що “завдяки існуванню даної групи елементів зі спільною ознакою у неї включаються нові елементи з такою ж ознакою” і “ця синтагматична за своїм походженням ознака закріплюється у даного елемента” [112, с.5].

Інший класифікаційний підхід полягає у тому, що основу семантичної системи мови складають категоріальні, субкатегоріальні і денотативні семи. Категоріальні семи, що є вищим ярусом семантики та експлікуються на різних рівнях мови, – це семантична основа функціонально-семантичних категорій як сукупності семантично еквівалентних різнорівневих засобів, що служать для вираження у мовленні заданої семантичної сутності, наприклад, дії, часу,

причини, повторюваності, інтенсивності, місця, напрямку тощо. Функціонально-семантична категорія знаходить вираження також на лексичному рівні. У межах лексико-семантичного поля слова, що належать до різних частин мови, з одного боку протиставлені одне одному за семасіологічною ознакою, а з іншого боку – постійно взаємодіють між собою у процесі породження висловлювань, оскільки об'єднуються спільним предметно-логічним змістом. Поле забезпечує мовцям можливість лексичної парафрази з урахуванням семасіологічної основи і функції різних частин мови.

Складовою частиною лексико-семантичного поля є лексико-семантична група як сукупність слів у всіх чи окремих їх значеннях, а також стійких і напівстійких словосполучень, які об'єднані категоріальною, субкатегоріальною і денотативною семами, і належать до однієї частини мови.

Лексико-семантична група є складним ієрархічним утворенням, яке може включати у свій склад певну кількість тематичних рядів з подібним значенням. Так, у лексико-семантичній групі дієслів руху представлені тематичні ряди, об'єднані значенням “їхати” :: “йти” :: “летіти” :: “плисти” (спосіб пересування), “наближатися” :: “віддалятися” (напрямок) тощо. У склад тематичного ряду входять слова у всіх чи окремих їх значеннях, об'єднані відношенням справжньої синонімії чи квазисинонімії. Таким чином, у лексико-семантичній системі мови виокремлюються такі основні типи лексико-семантичних парадигм, що перебувають у семантичних відношеннях ієрархії: I – лексико-семантичні поля; II – лексико-семантичні групи; III – тематичні ряди (чи лексико-семантичні підгрупи); IV – багатозначні слова, синонімічні ряди, антонімічні ряди, конверсиви [125, с.64-65].

Термін “семантичне поле” застосовують також до семантичних об'єднань слів ширшого обсягу, склад яких різноманітніший [79; 195]. Підстави для виділення семантичних полів носять швидше логічний, понятійний, ніж лінгвістичний характер. У семантичне поле входять слова різних частин мови, які співвідносяться з яким-небудь широким поняттям. Семантичне поле може

охоплювати декілька лексико-семантичних груп, які понятійно близькі, наприклад, поле почуттів об'єднує у собі декілька дієслівних семантичних груп, що відрізняються в залежності від того, як представлене почуття в семантиці дієслів (як стан, процес чи відношення). Відношення включення і перетину є заломленням двох тенденцій, які діють у складі ЛСП і виключають одна одну: забезпечення цілісності семантичного континууму і диференційованості у позначенні його окремих ділянок. Основним засобом у реалізації першої тенденції є домінанта, а другої – рядові члени ЛСП. Подолання протиріч між цілісністю і диференційністю номінації складають основу розвитку ЛСП [125, с.82].

Основні ознаки, характерні для базових лексем, перспективних для виявлення великого лексико-семантичного поля, називає А. М. Кузнєцова: 1) центральні, прості за своїм морфемним складом слова; 2) вони володіють широкою поєднаністю; 3) ці слова володіють психологічною важливістю для носія мови; 4) вони не повинні бути недавніми запозиченнями; 5) значення такої лексеми не може збігатися зі значенням вже якого-небудь іншого слова групи [79, с.46].

Семантичні відмінності відіграють важливу роль у структурній організації ЛСП. Вони дозволяють виділяти всередині цього поля різні лексико-семантичні групи слів, які протиставлені одна одній за тією чи іншою семантичною ознакою [156, с.93]. Структурні характеристики та моделі лексико-семантичних полів також широко розглядаються у працях європейських, американських та інших дослідників: Гр. Клепарські, А. Гліозо, Р. Мартінека, У. Дарста; К. Тутанової, Ст. Кларка, П. Д. Тернея, С. Падо, Ч. Хуанга, Г. Вілліоко, Р. К. Моханті, [202; 194; 213; 185; 239; 176; 240; 224; 196; 241; 217.]

У цілях системного аналізу лексики у сучасній лінгвістиці використовується теорія опозицій. Принцип опозицій дуже важливий, оскільки жодна одиниця не має лінгвістичної значущості сама по собі, а тільки у протиставленні до інших одиниць системи. Під словесною опозицією

розуміється пара лексичних одиниць, які подібні за тими чи іншими компонентами і в той же час чимось відрізняються, тобто виділяються традиційно, як і у фонології Н. С. Трубецького, опозиції: 1) тотожності, чи нульові, 2) привативні, 3) еквіполентні. Ці опозиції організовують лексико-семантичну систему. У привативних опозиціях виражаються гіперо-гіпонімічний (родо-видовий) зв'язок, партитивний зв'язок (зв'язок частини – цілого), градуальний зв'язок. Даними зв'язками зумовлена ієрархічна, багатоступенева побудова лексико-семантичної системи, тобто відношення, коли слово вищого рівня включається своїм значенням у слово нижчого рівня.

В еквіполентних опозиціях виражаються такі зв'язки, як антонімічний, перетинання (наявність загальних і різних компонентів у слів, пов'язаних привативно з одним і тим самим елементом системи). Ці зв'язки визначають розгортання системи в ширину. Таким чином, привативні відношення розглядають як системоутворюючі по вертикалі, а еквіполентні – по горизонталі. Ця класифікація зв'язків базується на наявності у слів спільних семантичних компонентів. Проте у ній не враховується можливість подібності в елементів системи семантичних і формальних компонентів одночасно. [43, с.6]

Дослідження лексико-семантичної парадигматики дієслівних лексико-семантичних полів характеризується двома напрямками. Перший з них пов'язаний з аналізом даних відношень у рамках того чи іншого лексико-семантичного поля. Дослідницький інтерес тут зосереджений на встановленні специфіки базових одиниць, визначенні внутрішньопольового “підпорядкування” дієслів, виявленні аспектів конкретизації, характерних для семантичного поля, аналізі семантичних відношень суміжних членів лексико-семантичних полів тощо. Другий напрям, який можна визначити як вивчення парадигматики лексичної системи загалом, полягає в аналізі парадигматичної співвіднесеності різноманітних лексико-семантичних полів між собою у рамках всього словника. Актуальною є проблема типології лексико-семантичних полів.

Моделювання лексичної системи мови у вигляді сукупності лексико-семантичних полів дозволяє близько підійти до питань їхньої внутрішньої організації. Дуже важливою ознакою структури лексико-семантичного поля є ієрархічний принцип її організації [68].

Підводячи підсумки, можна стверджувати: при вичленуванні лексико-семантичного поля, елементи якого об'єднані значенням однієї лексеми (імені цього поля), використовується більш-менш формальна процедура, однак у підсумковий список неминуче потрапляють слова, пов'язані не з центральними, а з периферійними значеннями слова-імені, тобто, слова, які далеко стоять у семантичному просторі від основного поняття, що покриває це семантичне поле. При виділенні ж лексико-семантичного поля, елементи якого об'єднані яким-небудь спільним значенням (компонентом), досягається більша семантична однорідність поля за рахунок значного зниження рівня формалізації, що неминуче призводить до суб'єктивізму. [76, с.39].

Формування лексико-семантичного поля складається з трьох основних етапів:

- 1) отримання вихідного списку;
- 2) виключення зі списку слів, пов'язаних з периферійними значеннями імені лексико-семантичного поля, і формування ядра поля (тест на ім'я);
- 3) включення у список слів, пов'язаних з основним значенням імені (тест на ядро) [76, с41].

Базові одиниці володіють широким, малозмістовним значенням, яке вичерпується набором категоріально-граматичної, лексико-граматичної і категоріально-лексичної сем. З базовими словами привативно пов'язані всі інші одиниці лексико-семантичного поля, які уточнюють їх за рахунок тих чи інших диференційних ознак. У лексико-семантичному полі може бути не одна сходинка підпорядкування, а декілька. Що більше віддалена одиниця семантичного поля від базової, то конкретніше і змістовніше її значення. Подібна “багатоступеневість парадигматичних відношень”, що реалізується у

гіпонімічних зв'язках слів, пронизує всю лексичну систему і є основним принципом організації лексики загалом [79, с.40].

Перспективними для аналізу закономірностей, що притаманні семантичним полям, є методи квантитативно-системного дослідження лексики, зокрема, праці Е. С. Азнаурової, П. М. Алексеєва, С. Н. Андреева, Т. О. Грязнухіної, А. І. Карасьова, В. В. Левицького, Г. Я. Мартиненка, Й. А. Стерніна, В. А. Московича, Р. Г. Піотровського, Б. А. Плотнікова, Ю. Б. Сафонової, А. Н. Складєвича, Ю. А. Тулдави, Т. А. Якубайтіс, С. Кантеміра [1; 3; 6; 45; 55; 56; 73; 76; 83; 89; 110; 111; 121; 128; 142]. У них широке застосування знаходять методи математичної статистики.

Лексико-семантичним полям властива визначена кількість членів та певний ранговий розподіл лексем з відповідними частотними закономірностями, це досліджується у працях В. В. Левицького, Й. А. Стерніна, В. А. Московича, Р. Вацеби, А. О. Загнітка, Ю. А. Шепеля, О. Мусурівської, Г. Альтмана, К. Батлера, К. Кемпа [29; 50; 75; 76; 89; 91; 155; 163; 174; 200]. Частотний розподіл лексем можна використати також для аналізу групових зв'язків між лексемами у рамках одного семантичного поля.

1.2 Особливості дієслівних лексико-семантичних полів та груп.

Значення англійського дієслова характеризується високим ступенем варіативності і динамічності, що знаходить вираження у розвинутій полісемії, у високій частотності вживання дієслова, у численних дієслівних лексико-семантичних групах і синонімічних рядах, у широкому денотативному потенціалі, що зумовлює його різноманітні текстові реалізації. Протиріччя між узагальненням значення дієслова, його семантичною невизначеністю, з одного боку, і конкретністю ситуації з іншого, долається у мовленні через уточнення значення дієслова у сурядних і підрядних словосполученнях і підключення до нього значущих для ситуації спілкування асоціативних ознак з інформаційного

потенціалу лексеми. Завдяки цьому виникає можливість виразити загальне та окреме, передати фактичний смисл, підкреслити особливе і своєрідне [125, с. 87].

Зараз можна вже говорити про те, що накопичено серйозний досвід дослідження функціонування лексико-семантичних полів дієслів у художній мові різних авторів. Такий інтерес дослідників не випадковий, оскільки особливості дієслівного слововикористання можна простежити протягом усієї творчості письменника. Саме аналіз мови творів одного автора, творчості письменника в цілому дозволяє дослідникові зібрати достатній матеріал для спостережень, що робить їх більш доказовими і переконливими. Уявлення письменника про світ, його модель світу, відображається насамперед на лексичному рівні, у тому числі і на складі дієслівної лексики, на складі ЛСП дієслів. Існує певна залежність частотності лексем, набору семантичних груп від авторської концепції і тематики творів. Найчастотніші та найсуттєвіші для авторської концепції дієслова зазвичай входять у розряд ключових, символічно значущих [79, с. 137].

Аналізуючи використання ЛСП дієслів у художній мові, дослідники найчастіше користуються одним методом збору матеріалу – методом суцільної вибірки: з текстів виймаються контексти, що містять дієслова певного лексико-семантичного класу. Дослідження у цьому випадку йде від парадигматики до синтагматики, від вихідного списку лексем, що збігаються за основною номінативною функцією, до їхніх текстових смислових модифікацій. Досягненням такого аналізу є опис механізму регулярної багатозначності, механізму породження метафоричних значень дієслів певних ЛСП, розгляд якісно-кількісних закономірностей використання дієслів у контекстних умовах різних функціональних стилів (підхід з урахуванням центробіжних прагнень ЛСП дієслів).

У художньому мовленні лексичні угруповання організовуються за іншими законами, ніж у словнику. Художнє мовлення стоїть “окремо у системі стилів завдяки домінуванню “поетичної”, “естетичної функції”. Унаслідок цього

вивчати смислові множини дієслів перспективніше з урахуванням доцентрових тенденцій групи слів, тобто йти від текстової синтагматики до парадигматики. Специфіка груп у художній мові з'ясовується у тісній взаємодії слів, що об'єднуються у нові множини не тільки за категоріально-лексичною семою, але й іншими надлексичними засобами: світоглядом автора, його концепцією, естетичними принципами. У результаті “у художній мові смисл зосереджений не всередині слова, а розподіляється між словами і стає зрозумілим лише у якійсь цілісності” [79, с. 138].

Н. М. Сухарина на основі інформаційної теорії лексикографічних систем розробила метод лексикографічного моделювання мікроструктури дієслівних словникових статей [139, с. 31-36]. У своїй статті дослідниця визначила компоненти граматичної та лексичної семантики дієслова, необхідні для створення лексикографічної бази даних як зручного інструменту для моделювання системи української мови.

Функціонування у складі однієї семантико-стилістичної позиції дієслів різних ЛСП зумовлює різноманітність їхніх смислових модифікацій, а це у свою чергу пояснює неоднорідність самих предикатів. У складі будь-якого функціонально-семантичного класу дієслів виділяються два типи предикатів. Перші – дієслова у їх вихідних значеннях, що реалізують основну номінативну функцію у тексті та впливають на контекст (первинні номінативні предикати). Їхня категоріально-лексична семантика відповідає функції предиката, яку він здійснює і не суперечить функціональній семантиці. Це – основні базові предикати, що характеризуються зазвичай високою частотністю у мові і утворюють (з урахуванням частотності) ядро відповідного функціонально-семантичного класу слів. Другі – функціонально-текстові дієслова, що тяжіють за основним значенням до різних лексико-семантичних груп слів. Функціональна значущість породжується контекстом, який також мотивує різні смислові модифікації [79, с.139-140].

Текстоцентричний підхід реалізовувався у різних аспектах, захопивши як дослідження окремих дієслів, так і дієслівних груп. У цілому шлях до текстових груп такий: від вивчення у тексті питомої ваги дієслова як частини мови та члена речення, до виявлення смислового навантаження функціонально пов'язаних дієслівних елементів і від них – до великих функціонально-текстових лексичних об'єднань – функціонально-текстових груп.

Можна виділити такі напрями, що знаменують текстоцентричний підхід до дієслівних груп: лексико-синтаксичний (аналіз елементів групи у відповідності з синтаксичною позицією дієслова у межах фрази); лексико-синтагматичний (вивчення смислової специфіки елементів групи на основі мовних синтагматичних властивостей дієслова); лексико-стилістичний (дослідження призначення функціональних груп дієслів як системних об'єднань, заданих чинником стилю, у мовних творах різних стилів) [79, с. 146-147]. Цілеспрямованість використання системних лексичних об'єднань задається не тільки системою мови, її парадигматичною будовою, але і зумовлюється текстовою системою.

Фактори текстотворення – це зовнішні причини, умови, що стимулюють відбір мовних, у тому числі лексичних засобів, потрібних для побудови тексту. Фактори текстотворення необхідно відрізнити від текстотворювальних – власне мовних – засобів, що забезпечують такі категоріальні ознаки тексту, як зв'язність, цілісність, а для художнього тексту – індивідуальна своєрідність. Засоби текстотворення є сигналами відповідних факторів текстотворення. У ролі засобів разом з мовними складовими фонетичного, морфологічного, синтаксичного рівнів мови виступають засоби лексичні. Поняття “засоби текстотворення” містить в собі поняття “засоби стилістичного”, але не обмежується останнім. Засоби стилістичного забарвлені засоби – забезпечують головне призначення тексту, задане функціональним стилем (спілкування; повідомлення; дія). Перетин засобів стилістичного і текстотворення неминучий.

Аналізуючи текст, лінгвіст, звичайно, прагне до виявлення і опису засобів текстоутворення, хоч і не може обійтися без урахування факторів зовнішнього порядку, тому що текст як самостійна система існує лише в силу об'єктивної взаємодії з зовнішніми по відношенню до нього системами. Зовнішні чинники текстоутворення, як і стилеутворення, можна підрозділити на суб'єктивні та об'єктивні. Основи такого поділу детально описані у працях М. Н. Кожиної. Об'єктивні фактори пов'язані з природою мови – мовленням, наприклад, усна і письмова форми вияву мови; вид мовлення – монологічний чи діалогічний тощо. Суб'єктивні фактори характеризують “особистість автора і лише її” [63, с.154].

Інколи під об'єктивними факторами текстоутворення мають на увазі ті умови, які суттєві при утворенні будь-якого тексту, а під суб'єктивними – фактори, які діють під час формування окремого тексту. На сьогодні достатньо повно описані фактори, що зумовлюють відбір і комбінацію лексичних, у тому числі дієслівних одиниць та їх об'єднань у тексті: форма мовлення – усна чи письмова [60, с. 126]; домінанти, що визначають риси функціонального стилю, – наприклад, абстрагізація і точність для наукового стилю; невимушеність, невідповідність, неофіційність, емоційність – для розмовного стилю; жанр, літературний напрям – для текстів художнього стилю; фактор індивідуального – для текстів з емоційно-образною домінантою. В останньому випадку говорять про образ автора як організуючий центр функціонально-текстових дієслівних компонентів. Під образом автора мається на увазі насамперед особистісний погляд, що проявляється у принципах відбору та організації словесно-художнього матеріалу (у нашому випадку – дієслівних груп), його висвітленні.

Зв'язані у єдиний цикл тексти не втрачають своєї самостійності. Саме тому система взаємопов'язаних текстів (новелістичний цикл; поетичний цикл; книга віршів; оповідань, повістей; фельєтонів; нарисів; твори, об'єднані фактором часу автора тощо) може бути джерелом виявлення функціонально-смиислового класу слів [79, с.149].

Функціонально-текстова (зокрема і дієслівна) група – не ізольована система. Вона володіє своєю внутрішньою специфікою, але виступає одночасно як підсистема щодо більшого лексичного об'єднання – функціонально-семантичного класу слів. Джерело для виявлення останнього – це низка слів, об'єднаних на певній основі. Питання про статус функціонально-текстової групи залишається відкритим. Тут ми зіштовхуємося з незбігами, які виявляються і при встановленні функціонально-тематичного (сміслового) класу слів.

Функціонально-текстова група трактується як механічна реалізація мовної лексико-семантичної групи. Для цього підходу характерна прив'язаність до моделі мови – мовлення, тенденція розгляду дієслів тільки в основних значеннях. Поміж тим функціонально-текстова група, як і функціонально-сміслова група, не збігається з мовною лексико-семантичною групою. Окрема функціональна група слів зазвичай містить як лексичне ядро набір елементів (або хоча б один елемент), реалізованих основною семантичною групою, але до них, як правило, “притягуються” одиниці з інших мовних груп, об'єднані функціонально і зв'язані загальною семою, яка зумовлює цілісність групи [79, с.149-150].

Лексико-семантичне угруповання дієслів переконливо вказує на системну організацію лексики; структура лексико-семантичної групи підпорядкована певним закономірностям, які виявляються у загальності парадигматичних, синтагматичних і варіантних характеристик, притаманних дієсловом одної групи. Сукупність усіх дієслівних груп є польовою структурою, компоненти групи не мають чітких меж, особливо у своїх периферійних частинах. Властивість “пересічності” виключає можливість однозначного вирішення питання про склад окремих груп [79, с.157].

Загальновідомо, що одне полісемантичне дієслово може входити у склад декількох лексико-семантичних полів. При цьому в одному з них воно входить в число ядерних дієслів і виступає у первинному денотативному значенні, а в решті розміщується на периферії і має похідне номінативне або конотативне

значення. У лексико-семантичному полі увесь час відбуваються доцентрові і відцентрові процеси: одні дієслова прямують від периферії до ядра, інші – від ядра до периферії, змінюючи, відповідно, свій семемний статус [112, с. 56-57].

Дієслівне лексико-семантичне поле має широкі можливості для розвитку, що пов'язано з особливостями семасіологічної основи дієслова як частини мови, з наявністю у семантиці дієслова процесуальних, субстанційних та адвербіальних сем. Найчастотніші дієслова пересування, наприклад, *go*, *run* розвивають у своїй семантичній структурі значення “ставати”, “бути” і тим самим з'єднуються з семантичною групою дієслів буття.

Зі сказаного можна зробити висновок, що якщо домінантою лексико-семантичного поля є дієслово або дієслівний лексико-семантичний варіант, то, відповідно до особливостей семасіологічної основи дієслова як частини мови, воно може стати основою для утворення семантично похідних елементів не тільки за рахунок згортання чи розгортання у них понятійного відношення, але і за рахунок збільшення чи зменшення кількості однопорядкових сем з різним семантичним змістом [125, с. 72-73]. Це означає, що у складі ЛСП може кількісно і якісно варіювати кожна з категоріальних сем домінанти і всі семи у тій чи іншій сукупності. Це створює високий потенціал варіативності ЛСП. Не випадково, що саме дієслово характеризується високорозвиненою полісемією і синонімією, а дієслівні семантичні групи, зазвичай, багаточленні і мають глибину у декілька кроків семантичної похідності [125, с. 73].

Семантичний зв'язок у складі дієслівного ЛСП, як його найважливіша характеристика, виявляється у можливості:

1. окреслити значення будь-якого семантично похідного дієслова чи дієслівного лексико-семантичного варіанта через гіперонім, у тому числі і через домінанту, у поєднанні з мовним відрізком, який за смислом дорівнює диференційним ознакам члена, що визначається;

2. утворити нове семантично похідне дієслово або лексико-семантичний варіант шляхом лексикалізації соціально значущої поєднаності гіпероніма;

3. співвіднести будь-які два члени ЛСП, тобто встановити між ними безпосередній чи опосередкований зв'язок;

4. у залежності від потреб комунікації уточнити будь-яку сему чи асоціативну властивість значення домінанти ЛСП;

5. співвідносити і поєднувати одиниці ЛСП у тексті.

Дослідження, що стосується функціонування лексико-семантичних полів дієслова в умовах ідіостилю, не обмежується тільки проблемою метафоризації. Зазвичай розглядаються різні смислові модифікації семантично родинних дієслів: смислові нарощення, амбівалентне використання, розвиток символічного значення тощо. Логіка аналізу при цьому скерована від словесної кількості дієслів (дієслова говоріння, світіння, думки) до особливостей їх використання у мовленні [79, с. 136].

Статистичні описи виявляють картину лексичної різноманітності дієслів певних лексико-семантичних груп у художньому мовленні (їхній індекс різноманітності набагато вищий, ніж в інших стилях), переважне вживання змістовніших, конкретніших за семантикою дієслів, рясність стилістично маркованих дієслів. Виявляються і найсуттєвіші для художньої мови лексико-семантичні групи дієслів: дієслова говоріння, інтелектуальної діяльності, почуттів, руху. Варто відзначити високий ступінь концентрації та частотності дієслів говоріння. На думку Т. В. Кочеткової, це “лексичний масив, найбільш значущий і часто вживаний” [65, с. 5]. Не випадково саме цей семантичний клас дієслів неодноразово обирали та обирають об'єктом дослідження [79, с. 134]. Про семантичну складність дієслова як частини мови писав у свій час В. В. Виноградов [33, с. 337].

Уточнюючи причини труднощів семантичного опису дієслів, російська дослідниця О. С. Кубрякова вказує на широту і невизначеність сфери референції, релятивність, наявність у лексичному значенні предметних сем, предикативну функцію, як на чинники, що визначають складність природи дієслова [67, с. 102]. Усе це призводить до того, що у дієслівній лексиці роль

внутрішньомовних системних чинників у цілому сильніша, ніж у сфері іменників. Лексико-семантичні групи дієслів більш структуровані, тому вони є зручним матеріалом для аналізу системних відношень у лексиці.

Дослідження дієслівних лексико-семантичних полів і груп важливе не тільки з суто лексикологічного погляду. Багато явищ граматики дієслова, його словотвору неможливо впевнено пояснити без звернення до типової лексичної семантики, яка втілена у базових одиницях окремих лексико-семантичних груп. Особлива роль дієслова у реченні стала підставою для семантичної класифікації речень, яка базується на семантиці дієслівних предикатів. Можна сказати, що лексикологи і синтаксисти наближаються до пізнання єдиного об'єкта – категоріально-лексичної семантики дієслів, яка лежить як в основі парадигматичних класів дієслівної лексики, так і в основі функціональних класів предикатів, характерних для певних семантичних моделей речень.

Характеризуючи сучасний стан розробки проблем семантичного синтаксису, особливо формулюючи його основне завдання як виявлення “комплексних зразків речень”, орієнтованих на певні типи позамовних ситуацій, В. А. Белошапкова відзначає, що виконання цього завдання “полегшується дослідженням, що ведеться з кінця 60х років із зростаючою інтенсивністю. Дослідження скероване: а) на описання окремих типів речень, б) на описання окремих семантичних класів предикатних слів (насамперед дієслова)” [79, с. 12-15].

У дослідженні лексико-семантичних полів дієслів можна накреслити два етапи, які відрізняються один від одного насамперед за тими завданнями, які висувалися як найважливіші. На першому етапі найактуальнішими були завдання методичного характеру. Особливу значущість мала проблема виявлення складу поля, визначення його меж [7; 14; 19; 20; 21; 37; 41; 86; 93; 70; 124; 154]. Примірялися різноманітні критерії, серед яких можна виділити, поперше такі, які надаються досліднику як би ззовні, і він на них опирається, коли працює над виявленням складу поля. Такими критеріями можуть бути дані наук, які аналізують той чи інший вид дій і процесів, наприклад, дані психології при

визначенні ЛСП дієслів мислення, мовлення, почуттів. Сюди ж можна віднести дані тлумачних словників, без яких немислиме дослідження семантичних полів. Були запропоновані спеціальні процедури, застосування яких до згаданих словників допомагало дослідникам виявити склад поля [54; 69].

У багатьох дослідженнях при відборі дієслів використовувались найпростіші експериментальні процедури, наприклад, заміна дієслова найзагальнішим дієсловом поля (ідентифікатором), лексико-семантичні трансформації, особливо заміна дієслів описовими зворотами. В окремих працях критерієм виступали синтаксичні категорії, наприклад, моделі речень, що відображають певний тип ситуацій. При визначенні складу полів використовуються внутрішні критерії, які передбачають відомий попередній аналіз матеріалів, відібраних спочатку на основі інтуїції. Це можуть бути показники морфологічного характеру, наприклад, здатність поєднуватися з префіксами просторового значення для дієслів переміщення, як описано у праці З. У. Блягоза [24]. Частіше критеріями такого роду виступають показники поєднаності, без опори на які взагалі важко обійтись, виділяючи дієслівні поля. З. В. Нічман розглядає використання цих критеріїв як два способи виділення і відмежування лексико-семантичних полів дієслів, один з яких опирається на немовні (предметно-логічні) зв'язки слів, інший – на зв'язки власне мовні (структурні). У більшості праць ці критерії використовуються комплексно з метою виявлення складу полів і перевірки правильності їх відмежування одне від одного [93, с.16].

1.3 Семантично структуровані електронні словники.

Іншою стороною семантичного дослідження, пов'язаного з лексикографією, стали спроби автоматизованого аналізу складу великих словників з метою виявлення у них різнопланових семантичних структур. Ці дослідження розвиваються з кінця 60-х років [61]. Саме упорядкованість, структурованість словникових текстів становить об'єктивну основу, на якій

ґрунтуються усі методики автоматизації їхньої обробки; при цьому дослідники виходять з апріорного переконання, що кожний мовний феномен у відповідному словнику має своє матеріальне вираження, незважаючи на те, що форма подання цього вираження може бути "зашифрованою" у досить складний спосіб [120, с.25].

Одним з найвідоміших дослідників лексикографічних систем в Україні є проф. В. А. Широков, фундатор української наукової школи лінгвістичної технології. В одній зі своїх праць В. А. Широков аналізує семантичні стани лексем та математичний формалізм повного стану лексем [158, с. 49-86]. На основі теорії лексикографічних систем розроблено формальні моделі структури низки українських словників, розвинено методи побудови інтегрованих лексикографічних систем. Ще одна українська дослідниця Н. В. Сніжко у своїй праці розглядає ієрархічне упорядкування слів та семантичних груп [131, с.28-35]. Таке різнобічне загальне та окреме моделювання семантичних зв'язків, покладене в основу створення ідеографічного тезаурусу, дозволяє репрезентувати кожну лексичну одиницю на належному їй місці у складній системі семантичних відношень. Різні методики комп'ютерного аналізу семантичних характеристик розглядаються також у працях Е. Дайя, Д. Рота, Ш. Вінтнера, Н. Серкоуна, С. Шульта [175; 180, 231].

У статті В. М. Русанівського розглядаються теоретико-лінгвістичні засади та інформаційно-комп'ютерне забезпечення лінгвістичних інтелектуальних систем [119, с. 3-7]. Дослідник обґрунтовує твердження, що семантичні теорії (і, отже, відповідні моделі, алгоритмічне та програмне забезпечення) повинні використовувати комплексні, великі структури для представлення common-sense знань, тобто ті, що використовуються у когнітивних науках, зокрема фрейми та сценарії.

Одним із концептуальних підходів до тлумачної лексикографії є так званий WordNet [246], який почав розвиватися у США з 80-х років минулого століття на основі синтезу досягнень класичної лексикографії, психолінгвістики та комп'ютерної лінгвістики. У 1985 р. група лінгвістів Принстонського

університету розпочала створення лексичної бази даних, головна ідея якої полягала у спробі реалізувати поняттєвий, а не алфавітний принцип упорядкування словників. Це було тісно пов'язано із зручністю використання словників, у яких матеріал досі зберігався лише в алфавітному порядку. Згодом виникла потреба у формулюванні власних принципів та мети, які б забезпечили необхідну зручність. Результатом цього і стала поява WordNet. Оскільки фактично гіпотези, що виникали під час роботи, ґрунтувалися на результатах психолінгвістичного дослідження, WordNet можна вважати словником, базованим на психолінгвістичних принципах. Специфікою WordNet є його спроба організувати лексичну інформацію насамперед у термінах значення слова, а не за формою. У цьому аспекті WordNet більше нагадує тезаурус, ніж словник. У своїй загальній концепції WordNet стосується винятково встановлення семантичних відношень між лексикалізованими поняттями, тобто є теорією поля значення слова [120, с. 28-30]. У WordNet репрезентовано такі типи відношень: синонімія, антонімія, гіпонімія, меронімія, морфологічні відношення.

Висновки до розділу 1

Проведений огляд наукової літератури свідчить про наявність глибоко розробленої та дослідженої теорії лексико-семантичних полів, зокрема, структурного поділу ЛСП на ядро та периферію за цілою низкою критеріїв. Проаналізовано поняття "семантичне поле" у лінгвістиці. Наведено підходи різних авторів до визначення поняття "семантичне поле" та критерії об'єднання лексем у семантичні поля. Розглянуто визначення лексико-семантичного поля (ЛСП) як сукупності лексем, об'єднаних спільністю вираження одного поняття. Лексеми, у смисловій структурі яких домінуюче положення займає ознака, яка збігається з поняттям, що інтегрує поле, утворює його ядро. Лексеми, які містять дану ознаку опосередковано через субординативні компоненти, належать до периферії поля.

Значення англійського дієслова характеризується високим ступенем варіативності і динамічності, що знаходить вираження у розвинутій полісемії, у високій частотності вживання дієслова у мові, у численних дієслівних лексико-семантичних групах і синонімічних рядах, у широкому денотативному потенціалі дієслова, що зумовлює його багатоманітні текстові реалізації. При виділенні ЛСП дієслів домінує системно-парадигматичний аналіз, одиниці ЛСП виділяються на базі стійких і стабільних лексичних семантико-категоріальних ознак, зафіксованих словником з урахуванням динамічних мовленнєвих смислів. Одним із критеріїв структурного поділу ЛСП є частотний.

Розглянуто спроби автоматизованого аналізу складу словників, зокрема словника WordNet, специфікою якого є організація лексичної інформації насамперед за термінами значення слова, а не за формою.

На основі зробленого огляду літератури впливає необхідність виявлення кількісних характеристик поділу ієрархічної структури лексико-семантичних полів на ядро, близьку та віддалену периферію. Недостатньо дослідженими на даний час є квантитативні методи виявлення маркерів авторського ідіолекту у частотній структурі лексико-семантичних полів. Відкритим залишається питання стилеметричної значущості частотного розподілу семантичних полів дієслова. Висновки авторами робляться на основі суб'єктивного інтуїтивного досвіду. У сучасних умовах є можливість точного комп'ютерного дослідження такого квантитативного критерію як частота. Тому доцільним є привнесення у теорію ЛСП методів квантитативної лінгвістики, які дали б можливість виявити чіткі константи структурної організації ЛСП та їхні стилеметричні характеристики в авторських текстах.

Основні положення цього розділу висвітлено в публікаціях автора [97; 98].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Використання частотних словників у квантитативній лінгвістиці.

Передумовою застосування квантитативних методів в аналізі мовних явищ є квантифікація досліджуваного матеріалу. Під квантифікацією розуміють кількісне представлення якісних явищ, тобто таку процедуру, коли досліджуваним явищам, що мають принципово якісну природу (наприклад, лінгвістичним об'єктам), приписують квантитативні оцінки, внаслідок чого ці явища можна досліджувати як кількісні об'єкти [143, с.32-33]. Оптимізація шляхів автоматичного аналізу тексту, практичні потреби використання інформаційно-пошукових систем, необхідність створення машинних фондів мов, частотних словників тощо, стимулювали розвиток напряму у дослідженні лексичного складу мови, який дістав назву “лексикостатистика”. Досягнення вітчизняного мовознавства у цій галузі безперечні: розкрито статистичні закономірності використання слова, проаналізовано співвідношення частоти словоформ у тексті з іншими кількісними характеристиками слова, зокрема, словотвірною і фразотвірною активністю, ступенем багатозначності, віком тощо (праці П. М. Алексєєва, М. В. Арапова, В. І. Перебийніс, Р. Г. Піотровського, Ю. А. Тулдави, Р. М. Фрумкіної та ін.) [75, с. 3; 2; 9; 10; 108; 109; 110; 140; 141; 143; 149; 150]

Системний характер лексики особливо яскраво виявляється в об'єднанні слів у різні групи (класи, ряди тощо) на основі виявлених подібностей і відмінностей між лексемами. У залежності від характеру взаємозв'язку слів можна виділити ряди лексичних груп, які мають свої різновиди на різних рівнях опису лексики. На основі подібності фонетичного складу чи словотвору будують “лексико-формаційні групи слів”. Спільність граматичних значень є підставою для утворення “лексико-граматичних груп”. На основі близькості чи однорідності семантики слів утворюються “лексико-семантичні групи”. Крім

цих основних типів лексичних груп можливі угруповання слів за іншими основами (етимологічними, стилістичними тощо). Можливе угруповання також і за змішаними ознаками.

Лексичні групи, які утворюються на будь-якому рівні та за допомогою будь-якої класифікаційної процедури, володіють суттєвими квантитативними властивостями. Наприклад, у межах досліджуваного словника можна визначити об'єм, тобто кількість елементів лексичних груп. Причому елементи цих груп можуть мати свій характерний статистичний розподіл, що дає можливість виділити центр (ядро) та периферію у даній сукупності об'єктів [143, с.40]. Беручи до уваги розмитість меж лексичних груп (можливість перетину), а також ймовірний характер розподілу частот вживання слів, доцільно застосувати у дослідженні лексичних груп поряд із якісним аналізом квантитативно-системний підхід, при якому розподіли квантитативних характеристик лексичних груп як у словнику, так і в тексті розглядаються як ймовірнісні системи з характерними для них властивостями стійкості та варіативності [143, с. 38-40].

Використання методів математичної статистики у дослідженні лінгвістичних об'єктів є одним з актуальних напрямів сучасного мовознавства. Такі методи дають можливість отримати кількісну інтерпретацію лінгвістики тексту, яка доповнює якісний лінгвістичний аналіз. Сучасні методи комп'ютерного аналізу лінгвістичних об'єктів можна знайти в електронних ресурсах [166; 171; 191; 206; 232; 234]. Якісний аналіз мови – це категоризація мови, тобто виділення у ній окремих класів явищ, об'єднаних якісними ознаками [74, с. 5]. Цими категоріями можуть бути одиниці мови (фонеми, морфеми, лексеми), граматичні категорії, граматичні способи (афіксація, словоскладання, редуплікація), типи слів, типи речень. Однак, будь-яка категоризація безперервно пов'язана з квантифікацією мови, тобто її кількісним аналізом. Наприклад, мова характеризується певною кількістю відмінкових форм, словник мови характеризується певною кількістю лексем, які можна

згрупувати у лексико-семантичні поля за своїми кількісними характеристиками. Досліджуваний текст також можна охарактеризувати загальною кількістю лексем, кількістю лексем кожної частини мови, кількістю тих чи інших речень тощо. До представників української школи квантитативної лінгвістики можна віднести В. В. Левицького, О. Д. Огуя, В. І. Перебийніс, М. Е. Білинського.

Одним з основних понять у квантитативній лінгвістиці є поняття ймовірності події та частоти події. Наприклад, частоту появи певної лексеми у тексті можна розрахувати за формулою

$$p = \frac{m}{n} \quad (2.1)$$

де m – кількість зустрічань даної лексеми в тексті, а n – загальна кількість лексем у тексті. У лінгвостатистиці розділяють абсолютну та відносну частоту події [94, с.10]. Абсолютна частота події – це кількість реалізацій цієї події у процесі дослідження. Наприклад, абсолютна частота дієслів у досліджуваній текстовій вибірці становить 523 лексеми при об'ємі тексту 2438 лексем. Відносна частота події – це відношення абсолютної частоти до числа проведених дослідів або до числа одиниць у дослідженому масиві. Для даного прикладу це буде 523/2438. У подальшому дослідженні під поняттям «частота» ми будемо мати на увазі відносну частоту події. У теоретичному випадку, коли досліджуваний текст є нескінченно великим, тобто величина n є безмежно великою, тоді характеристика p називається ймовірністю. Отже, частота є кількісною оцінкою ймовірності події для реальних текстових вибірок. І чим більша текстова вибірка, тим ближче значення частоти наближається до значення ймовірності тої чи іншої лінгвістичної події. На невеликих текстових вибірках частоти рідковживаних лексем можуть суттєво відрізнятися. Наприклад, у певному текстовому масиві досліджувана лексема може ні разу не трапитись, що відповідає нульовому значенню частоти (але не ймовірності). Отже, у дослідженні частотних характеристик текстових масивів важливе значення має їхній обсяг. Зі зростанням об'ємів текстів збільшується

достовірність отриманих результатів. Ось чому важливе значення має використання великих текстових вибірок у дослідженні лінгвостатистичних закономірностей.

Одне з найбільших завдань квантитативної лінгвістики полягає у складанні частотних словників. Такі словники дають уявлення про статистичну структуру словника, а також того тексту, на базі якого вони складені. Частотним словником прийнято називати словник особливого типу, який є списком слів з указуванням при кожному слові (групі слів) частоти його вживання у сукупності текстів певної (як правило, значної) довжини [151, с. 5]. Частотні словники складаються для розв'язку таких основних завдань: 1) раціоналізація вивчення іноземної чи рідної мови (головним чином, її словникового складу); 2) дослідження словника окремих літературних пам'яток чи авторів на основі відомостей про частоти вживання слів та словосполучень у відповідних текстах. Аналізуючи частотний словник лексики текстів, часто використовують концепцію Хардена, згідно з якою тексти є вибірками з певної генеральної сукупності, яка характеризується лексичним складом і ймовірностями використання кожної з лексем [128, с. 3]. Розходження даних, отриманих унаслідок обробки реальних текстів порівняно великого обсягу і знайдених з використанням моделі, що базується на концепції Хардена, є незначними. За способом упорядкування одиниць розділяють два основних типи частотних словників:

- 1) Алфавітно-частотний словник;
- 2) Рангово-частотний словник.

У першому випадку (в алфавітно-частотному словнику) слова розміщено в алфавітному порядку з указуванням частоти кожного слова. У другому випадку (у рангово-частотному словнику) слова розміщено у порядку спадання їхньої частоти з указуванням або без указування рангу частоти слова [143, с. 54]. Одиницями частотного словника можуть виступати словоформи та лексеми, а також основи слів, лексико-семантичні варіанти слів, словосполучення тощо.

Матеріалом для складання частотного словника може слугувати як індивідуальний текст, так і набір текстів. За основу можуть братися як цілісні тексти, так і відривки (вибірки) з текстів [143, с. 55]. Частотний словник “всієї мови” – це умовне поняття, оскільки квантитативні характеристики такого словника багато в чому залежать від складу та процентного розподілу текстів підмов, які лягли в основу складання словника. Прийнято вважати, що для складання частотного словника підмови необхідна сукупність текстів (вибірок) загальним обсягом не менше 200 тисяч слововживань. Таким чином, якщо якісна надійність частотного словника визначається підбором текстів, то його кількісна, тобто статистична надійність оцінюється, виходячи зі спеціальних принципів, які вироблені у сучасній квантитативній лінгвістиці. Найзагальнішими характеристиками частотних словників є: N – об’єм тексту, на основі якого складено словник (тобто число слововживань у тексті); V – об’єм словника словоформ; L – об’єм словника лексем, а також відносні показники; V/N – відношення об’єму словника до об’єму тексту, яке показує відносну різнобарвність словника. Одним із важливих завдань складання частотного словника є виявлення частотних зон цього словника. Однією з особливостей є те, що кількісні характеристики слів, які належать до певної частотної зони, багато в чому корелюють з якісними властивостями цих слів, наприклад, з такими властивостями як нейтральність (загальноновживаність), тематичність (“ключові слова”), інформативність тощо. Якщо абстрагуватися від конкретних лексичних одиниць, які утворюють частотний словник, і розглядати лише частоту F_i і ранги лексем, то ми отримаємо ранговий розподіл частот, або розподіл “ранг-частота”. Іншою можливістю формального аналізу частотного словника є зіставлення частот F з кількістю одиниць, які мають цю частоту $m(F)$, що дає спектральний розподіл частот, або частотний спектр лексики. Сукупний розгляд рангового та спектрального розподілів частот лексичних одиниць розкриває частотну структуру лексики тексту, яка є окремим аспектом загальної статистичної організації тексту [143, с. 66]. Ранговий розподіл

характеризується законом Ципфа та його різновидами. Частотний спектр відображає той самий основний принцип концентрації і розсіювання лексичних одиниць, який було виявлено під час дослідження рангового розподілу лексики. Однак, найбільша концентрація одиниць з'являється в області низьких частот: у словнику слова з частотою $F=1$ утворюють найбагаточисельнішу групу слів, за нею йдуть групи слів з частотами $F=2$, $F=3$, і т.д. Частотний спектр має динамічний характер і суттєво залежить від об'єму текстової вибірки, оскільки з її ростом зменшується частка одноразових слів і збільшується частка більш частотних слів. Отже, на ранговому розподілі характернішою є область найчастотніших лексем, а на частотному розподілі – область низькочастотних лексем.

Одним з основних завдань дослідження лексики з погляду її системних зв'язків є виявлення лексико-семантичних груп (ЛСГ) та полів (ЛСП). ЛСГ бувають різних типів та об'ємів. За типом відношень між словами ЛСГ поділяються на групи з парадигматичними зв'язками (подібність, протиставлення, субординація) та синтагматичними (спільне зустрічання, поєднання). При аналітичному підході до утворення ЛСГ розділення лексико-семантичної системи мови відбувається на основі системи диференційних семантичних ознак, які відрізняються одна від одної різним ступенем узагальнення. Організуючи диференційні семантичні ознаки у системи, можна використати дихотомічний принцип [143, с. 128], коли кожна ознака подається у вигляді бінарної опозиції як $+/-$, у якій один член характеризується наявністю ознаки, а другий – її відсутністю. Поряд з бінарними опозиціями можуть використовуватись відношення більшої розмірності.

Цікавим аспектом квантитативного дослідження лексико-семантичних груп є аналіз закономірностей полісемії, зокрема, зв'язку частотності лексеми з її семантичним об'ємом, тобто з кількістю семантичних значень. Якщо поставити питання про характер зв'язку між кількістю словникових значень та частотою вживання слова, то логічно можна прийти до висновку, що ці дві

квантитативні ознаки повинні знаходитись у відношенні прямої пропорції: чим більше значень у слова, тим частіше це слово має вживатися у тексті (мові). Однак, внутрішньослівне смислове розділення саме по собі розкриває складну сітку значень слова. Зокрема, у формі частотної ієрархії значень (серед значень багатозначного слова, як правило, виділяється одне найчастіше – “основне” значення. Також можуть відрізнятися за частотою вживання актуалізовані значення різних слів – у залежності від комунікативних потреб. Крім того, потрібно враховувати факт постійної зміни та розвитку лексико-семантичної системи мови у зв’язку з еволюцією суспільних відносин.

Однією з характеристик текстових частот лексем є частотна крива [128, с. 3]. Розглянемо побудову такої кривої. Лексеми, знайдені у тексті, можна розмістити у ряді в порядку спадання текстової частоти лексеми. Номер i лексеми у такій послідовності визначає істинний ранг лексеми. Такий ряд можна охарактеризувати дискретною функцією, яка виражає залежність частоти P_i лексеми від рангу i . Монотонно спадну неперервну функцію $p(x)$, яка апроксимує цю залежність, називають частотною кривою. Одним із шляхів отримання такої кривої, яка описує частотну структуру певного текстового масиву, є побудова частотного словника на великій вибірці досліджуваного текстового масиву. Номер лексеми у такому словнику визначає її ранг, який через випадкову вибірку може відрізнятися від істинного рангу лексеми. Найбільший ранг лексеми у цьому частотному словнику (він дорівнює об’єму словнику) визначає лексичний запас вибірки.

Аналізом частотних словників встановлено певні закономірності використання лексем у текстах. Одна з перших таких закономірностей відображається законом Ципфа [151, с. 23; 128, с. 3]. У діапазоні середніх рангів j частота P_j лексеми у тексті обернено пропорційна її рангу j

$$P_j = \frac{k}{j} \quad (2.2)$$

де k – коефіцієнт пропорційності.

За оцінками лінгвістів величина коефіцієнта приблизно дорівнює 0,1 [151, с. 26]. Закон Ципфа у вигляді (2.2) є найпростішим виразом зв'язку між рангом та частотою лексеми і має значні похибки у початковій та кінцевій областях частотної кривої. Тому для цих областей кривої розроблялись формули уточнення, зокрема, для малих рангів встановлено закон Ципфа-Мандельброта [128, с. 4]

$$P_j = \frac{k}{(j+b)^\gamma} \quad (2.3)$$

де k , b , γ – константи.

Частота кожного окремо взятого слова мови, за виключенням невеликої групи “службових”, граматизованих слів, є досить малою. Разом з тим, основний об'єм будь-якого тексту (70-80%) заповнений відносно невеликою кількістю слів (біля 1500) [151, с. 20]. Для більшості практичних цілей достатньо складати частотні словники, які охоплюють 70-80% тексту, оскільки це можна зробити з порівняно невеликою текстовою вибіркою. Щоб забезпечити покриття необхідного об'єму тексту, потрібно попередньо одержати чисельну оцінку для найменшої частоти, яку в даному словнику треба обчислювати із заданою похибкою. Далі на основі отриманої оцінки розраховують вибірку, необхідну для визначення даної частоти із заданою відносною похибкою.

До недавнього часу у лінгвостатистичних працях, присвячених дослідженню частотних текстових закономірностей, аналізували порівняно невеликі обсяги, для яких будувалися частотні словники невеликих об'ємів, однак, цього було достатньо, оскільки ці словники репрезентували основний обсяг досліджуваного тексту. За допомогою таких словників можна встановлювати загальні частотні характеристики текстів досліджуваної мови та проводити порівняльний аналіз між частотними текстовими спектрами лексем різних мов та найбільш диференційованих функціональних мовних стилів.

Однак, за такими словниками, на нашу думку, неможливо досліджувати ті чи інші стилістичні текстові особливості чи авторський ідіолект, оскільки

особливості авторського стилю можуть характеризуватися наявністю рідковживаних лексем, властивих лише певному автору. Такі лексеми будуть належати до розподільної периферії частотного словника і їх неможливо виявити в аналізі текстової вибірки недостатнього обсягу.

Виявлення словникового складу рідковживаних лексем та їхніх частот у різних текстах дасть можливість провести кількісний порівняльний аналіз, зокрема, дослідити частотні закономірності авторського ідіолекту. На нашу думку, для виявлення нових частотних характеристик та закономірностей текстів доцільно провести диференційований за семантичними ознаками аналіз частотного словника.

На фоні основних груп лексики, які утворилися в результаті розділення загальної системи лексики за ознаками сфер вживання, особливо виділяється лексика літературної мови, або “літературна лексика”, як своєрідний проміжний клас, і в той же час один із найважливіших компонентів лексичних систем сучасних мов. Вважається, що літературна лексика не повністю збігається із загальноновживаною лексикою і, в цілому, відрізняється від неї чіткими нормами, закріпленими відповідними правилами та словниками літературної мови. У склад літературної лексики не входять простонародні слова, хоча елементи просторіччя іноді використовуються у художній літературі, наприклад, зі стилістичною метою. У склад літературної лексики не входять діалектні та жаргонні слова, а також слова спеціальної професійної лексики. З погляду квантитативно-лінгвістичного аналізу текстів можна виділити ряд актуальних проблем, пов’язаних із стилістичним аспектом дослідження лексики даного тексту, зокрема питання про “багатство” лексики тексту, про лексичний зв’язок (близькість) текстів та про класифікацію текстів на основі квантитативних лексико-стилістичних параметрів. Лексичне багатство у квантитативному розумінні визначається найзагальнішим чином як кількість різних слів у тексті (тобто обсяг словника тексту) або як відношення кількості словоформ (v) чи лексем (L) до об’єму тексту, тобто V/N або L/N . Це відношення називають

“індексом різноманітності” [143, с. 166]. Оцінюючи багатство лексики, важливе місце відводиться також і кількості рідковживаних слів у словнику досліджуваного тексту. Наприклад, вираховується відношення числа одноразових слів до об’єму відповідного словника чи тексту.

2.2 Методи порівняння словникового складу текстів.

Проблеми порівняння словникових складів текстів постають під час аналізу авторського лексикону, історії літературної мови. Завдання порівняння виникають також у діалектологічному дослідженні дискурсу, коли необхідно відібрати лексеми, спільні для певної групи говорів, на відміну від лексем, які належать лише окремому говору. У всіх цих дослідженнях виникають труднощі з вибором достатньо об’єктивного критерію порівняння. Порівнюючи словники різних текстів, треба враховувати не тільки наявність одних і тих самих лексем у цих словниках, але і подібність частот цих лексем. У монографії російської дослідниці Р. М. Фрумкіної запропоновано методика порівняння частот лексем у різних текстових масивах, яка базується на методах кореляційного аналізу математичної статистики [151, с. 57-63]. Під кореляцією частот розуміють таке: у певному текстовому масиві розглядаються слова чи групи слів із заданою частотою або інтервалом частот. Далі з’ясовується, яку частоту мають ці ж слова в іншому масиві текстів. Таке порівняння проводять по всіх інтервалах частот і ступінь подібності частот лексем для двох текстових масивів (тобто вимір їхньої кореляції) оцінюють спеціальною числовою характеристикою, яка називається коефіцієнтом кореляції.

У сучасних працях методика обрахунку коефіцієнтів кореляції описана у працях І. А. Носенка та В. В. Левицького [94, с.115-130; 74, с. 80-86]. Для порівняльного аналізу частотних розподілів у лінгвостатистичних працях часто використовують критерій хі-квадрат (χ^2). Назва критерію походить від позначення грецькою буквою χ , яка у цьому випадку символізує “вилку” – розходження між двома розподілами, оскільки за допомогою даного критерію

оцінюють імовірність розходження між теоретичним частотним розподілом частот та розподілом частот, який експериментально спостерігається на досліджуваній текстовій вибірці. Найпоширенішою формулою для обрахунку χ^2 є [74, с. 88]:

$$\chi^2 = \sum \frac{(O - E)^2}{E} \quad (2.4)$$

де O – фактичне значення абсолютних частот, E – теоретично очікувані значення цих частот. Особливістю використання формули (2.4) для обрахунку χ^2 є використання абсолютних значень частот, що зумовлює необхідність проводити чисельні розрахунки для фіксованого текстового об'єму і для цього ж об'єму розраховувати теоретично очікувану величину абсолютної частоти E . Такий підхід був ефективний за відсутності комп'ютерних програм розрахунку і необхідності всі розрахунки проводити вручну, використовуючи калькулятори. Маючи відповідні комп'ютерні програми розрахунку, на нашу думку, ефективнішою формулою розрахунку критерію χ^2 є та, де фігурують відносні частоти досліджуваних лексичних об'єктів [110, с. 331]. (формула (1) додатку). У цю формулу входять такі величини як кількість спостережень, кількість інтервалів статистичного ряду, теоретична відносна частота для i -го інтервалу, експериментальне значення частоти для i -го інтервалу. Використання відносних частот у цій формулі дає можливість проводити порівняння статистичних рядів, частоти яких отримано для текстових масивів різного обсягу. Для інтерпретації одержаних даних необхідно визначити значущість отриманої суми χ^2 [74, с. 89]. Число ступенів вільності для багатопольних таблиць при обрахунку χ^2 визначають за формулою $df = (f - 1)(c - 1)$, де f – число горизонтальних стрічок у таблиці, c – число вертикальних стовпців. За спеціальною таблицею [74, с. 174], знаючи величину χ^2 та df , можна обчислити ймовірність того, що розходження між двома статистичними розподілами (теоретичним та експериментальним) є випадковим. Для двох близьких розподілів величина χ^2 буде малою, а ймовірність випадковості розходжень – великою, і навпаки, якщо розподіли

частот є різними, тоді ймовірність випадкового розходження буде малою, тобто наявні розходження є закономірними, а не випадковими. Отже, за допомогою критерію χ^2 можна встановити наявність або відсутність зв'язку між двома розподілами, але не міру цього зв'язку. Таку міру можна встановити за допомогою коефіцієнта взаємної спряженості О.О. Чупрова [74, с. 91] (формула (2) додатку). Подальшого аналізу, на нашу думку, потребує ефективність та інформативність як критерію χ^2 , так і коефіцієнта взаємної спряженості K при порівнянні частотних словників текстових масивів різної довжини, особливо в умовах семантичної диференціації словникового складу. Необхідність такого дослідження зумовлена тим, що сума χ^2 , як випливає з формули (1) у додатку, залежить від кількості спостережень, що при аналізі частотних словників дорівнює кількості лексем у текстовій вибірці. Коефіцієнт K , як випливає з формули (2) у додатку, не залежить від N , оскільки N , що входить у χ^2 (формула (1) додатку) скорочується з N у знаменнику у формулі (2) (у додатку).

Статистичні методи дослідження відіграють суттєву роль і в аналізі семантики мови, зокрема, показників кількісних взаємовідносин між одиницями семантики, що дає можливість виявити певні закономірності функціонування лексичних одиниць. Наприклад, дослідження сумісної поєднаності лексем у тексті, необхідне для побудови семантичних словників, можна отримати лише шляхом статистичного аналізу текстів, оскільки пам'ять лінгвіста не може утримувати безмежну кількість мінливих факторів, які характеризують поєднаність слів у різних видах мови. Опис семантики мови може лише виграти від застосування статистичних даних, що дозволяють виявити певні суттєві риси структурних взаємовідносин мовних значень. Семантика тексту – це відображення навколишньої дійсності засобами даної мовної системи. Різноманітність семантики текстів визначається множиною ситуацій реального життя. Їхня кількість є кінцевою, оскільки складніші ситуації складаються з комбінацій простіших [89, с. 7]. Український дослідник С. Кантемір у своїй статті аналізує застосування статистичних методів до вивчення

взаємовідношень між елементами мови [55, с. 79-84]. У статті Н. П. Дарчук та Т. О. Грязнухіної досліджується частотний словник публіцистичного стилю [46, с. 15-18].

У праці В. А. Московича на прикладі дослідження прикметників семантичного поля на позначення кольору вивчаються статистичні закономірності поєднаності лексем цього поля із лексемами інших полів. Аналізується можливість використання аналізу частот лексем, які належать до окремого семантичного поля, для отримання даних про внутрішню стратифікацію цього поля на декілька груп. Кожна група характеризується своїм рівнем частотності та величиною коефіцієнта варіації. Також акцентовано увагу на аналіз співвідношення частот слів, що належать до одного семантичного поля, і, на основі аналізу цих співвідношень, виявлення ієрархічної будови семантичного поля [89].

2.3 Методи квантитативного дослідження стилів.

Об'єкт стилістики, як одного з розділів мовознавства, – мова. Предметом ж її безпосереднього спостереження є система тих мовних і мовленнєвих засобів, які реалізують стилістичний зміст висловлювання і здійснюють стилістичну функцію мови. Розділи лінгвістичної стилістики, що досліджують виразні засоби мови, пов'язані з розділом мовознавства, який аналізує загальні властивості знакової системи природньої людської мови, – лінгвосеміотикою [134; 136; 157]. Існує три рівні семіотичного дослідження – синтактика, семантика, прагматика [1, с.8]. Аналіз статистичних параметрів текстів – один з перспективних напрямів аналізу авторського стилю. Такі наукові розвідки є предметом стилеметрії – прикладної філологічної дисципліни, яка займається вимірюванням статистичних стильових характеристик з метою упорядкування та систематизації (атрибуції, датування, діагностики, типології) текстів та їх частин. Під стилем у стилеметрії мають на увазі сукупність вимірюваних симптоматичних ознак, що присутні в архетипі текстів та утворюють периферію

його глибинних, латентних характеристик [84, с. 55]. Термін *стилеметрия* було винайдено німецьким філологом В. Дитенбергером, який у кінці XIX ст. вирішував завдання атрибуції і датування діалогів Платона [84, с. 5]. Атрибуція у її різних варіантах – одна з найдревніших проблем текстології – філологічної дисципліни, “що досліджує твори письменності, літератури і фольклору з метою відновлення історії, критичної перевірки і встановлення авторської власності твору, коли він анонімний чи підписаний псевдонімом, а також у випадку літературних містифікацій. Окремим випадком атрибуції є атетеза – заперечення належності даному автору твору, що раніше йому приписувався. Атрибуція зазвичай відбувається шляхом відшукування прямих чи опосередкованих свідчень про автора твору в епістолярних, мемуарних і т.п. матеріалах, редакційно-видавничих і цензурних архівах тощо. Останніми роками все активніше розробляються методики атрибуції на основі аналізу мови і стилю, у тому числі з використанням ймовірно-статистичних методів [84, с. 5]. У літературознавстві під стилем на даний час розуміється стійка цілісність прийомів, що характеризують художній твір чи їх сукупність [84, с. 9]. Причиною існування різних стилів є те, що у мові однаковий зміст може бути виражений різними засобами [15; 36; 117]. Сам текст лінгвістична і літературознавча стилістика розглядає з різних позицій. Лінгвостиліста цікавить, як організує свою матерію мова для певних цілей комунікації. Кінцева мета лінгвостилістичного аналізу – виявлення властивостей, представлених певними класами мовних одиниць і засобів, які можна зобразити типологічно. Стиліста-літературознавця цікавить, яке втілення знаходять змістові, ідеологічні і художні установки мовленнєвого твору у мовній матерії тексту [1, с. 13]. Стиль можна визначити тією статистичною мірою частотності характерних рис підмови, які відрізняють його від інших підмов і тому є характеристиками стилю [44, с. 10]. Об’єктом стилеметрії є текст, але не текст взагалі, це завжди конкретний текст, створений конкретним автором, у конкретний час, у конкретній ситуації. При цьому текст

мислиться як конкретне збірне поняття, у якому відображено ознаки групи предметів, що утворюють єдине ціле [84, с. 16].

“Стиль – це стійкий, цілісний, функціонально своєрідний спосіб реалізації комунікативно-мовленнєвої діяльності, побудований за прикладом складних динамічних систем, і відрізняється від аналогічних способів, що виникають на іншій екстралінгвістичній основі, наборами ймовірностей і відповідних стохастичних схем вживання мовних засобів, а також кореляційних відношень, що кількісно оцінюють взаємозв’язки одиниць одного і різних рівнів мови [129, с. 107-117].

Текст як об’єкт стилеметрії з формально-логічного погляду є збірним поняттям, з погляду теорії множин – збірною множиною, з погляду теорії систем – внутрішньою системою, а з погляду теорії статистики – природньою сукупністю [84, с. 55]. Основні завдання стилеметрії (атрибуція, датування, діагностика, періодизація тощо) повинні розглядатися у контексті форм упорядковувальної і систематизуючої роботи, що досліджуються сучасною теорією класифікації. [84, с. 55]

Методичне ядро стилеметрії утворюють статистичні методи, причому частина цих методів чи пов’язаних з ними концепцій склалася під безпосереднім впливом якісної специфіки тексту. Основним робочим інструментом стилеметрії є лінгвостатистичні розподіли, за допомогою яких здійснюються згортання, упорядкування, систематизація та узагальнення стилістичних даних [84, с. 160].

Теоретична значущість статистичних розподілів визначається тим, що з їхньою допомогою можна визначити правильність, регулярність та стійкість у мінливій стилістичній картині тексту, виявити характер, напрям та силу стилістичного зв’язку, виміряти ступінь стилістичної подібності чи відмінності між текстами. Одним з різновидів лінгвостилістичних розподілів є статистичні ряди, які розглядаються як упорядковані комплекси кількісно виражених значень із вказаною статистичною вагою (частотою чи рангом) цих значень у

сукупності. Важливою складовою теорії лінгвостатистичних розподілів є їх типологія. Систему типів статистичних рядів можна побудувати у вигляді бінарних протиставлень, зокрема, ранг – частота, типовість – нетиповість, віртуальність – актуальність, однорідність – неоднорідність, стійкість – нестійкість, симетрія – асиметрія, статика – динаміка [84, с. 25]. Зазвичай вимірювання визначають наступним чином: “Вимірювання – це процес визначення відношення величини, що вимірюється, до іншої однорідної величини, прийнятої за одиницю. Головним у трактуванні вимірювання є те, що воно співвідноситься з об’єктом не безпосередньо, а через ті його властивості, які в очевидному чи неочевидному вигляді володіють величиною. [84, с. 10]

Чи можна, наприклад, виміряти складність тексту, його художність, цілісність, оригінальність, образність, метафоричність, чи можна виміряти ступінь подібності між текстами, оцінити діагностичну сутність стилістичної ознаки тощо? Ствердна відповідь на подібні питання можлива, але лише у тому випадку, коли вдається виділити у явищі, що досліджується, елементарні, доступні виміру ознаки, які в сукупності, інтегрально можуть дати об’єктивну картину у вигляді міри і числа [84, с. 10]. У стилістиці суттєву роль відіграє суб’єктивна сторона художньої мови, самобутність, оригінальність творчої манери автора. Аналіз авторського стилю можливий на різних лінгвістичних рівнях. Одним з найбільш вивчених лінгвістичних рівнів з погляду стилістики є синтаксичний рівень. Існує низка успішних досліджень в області розробки формалізованих синтаксичних моделей, елементів метамови, придатних для кількісного вимірювання. На синтаксичному рівні проявляється як авторська манера розгортання думки, так і загальні синтаксичні тенденції літературної епохи. Це зумовлює високий потенціал синтаксичного рівня формування та розділення стилю [84, с. 109]. Кількісна варіативність синтаксичних ознак, що претендують на участь у системно-статистичному аналізі, є результатом взаємодії постійно діючих причин (структури мови, специфіки жанру, норми, що стихійно складається у даних історичних умовах і об’єктивно притаманна

мові, залежності одної синтаксичної ознаки від другої тощо), а також випадкових причин, зумовлених головним чином індивідуальним впливом на мову [84, с. 158].

У дослідженні художньої літератури необхідно прагнути до виявлення максимально повного набору стилістично чутливих ознак і відбору найінформативніших з них. У праці під редакцією В. С. Перебийніс досліджуються статистичні характеристики стилів на фонологічному, морфологічному, синтаксичному та лексичному рівнях. На кожному рівні мовної структури є явища, які можуть бути статистичними параметрами стилів, тобто можуть їх розмежовувати. Кількість явищ кожного рівня, здатних бути диференційними ознаками стилів, залежить більшою мірою від тих стилів, які зіставляються: чим більше спільних рис мають порівнювані стилі, тим менше явищ їх розмежовують. Більш споріднені стилі максимально розходяться на синтаксичному рівні, а неспоріднені – на лексичному. Поряд із дослідженням функціональних стилів актуальним є дослідження статистичних характеристик творів різних авторів у межах кожного стилю при аналізі творчої манери окремого автора [133, с. 226].

Але не слід думати, що статистичні методи у стилістиці здатні лише підтверджувати наші інтуїтивні уявлення про ті чи інші особливості стилів. Часто наша інтуїція підводить нас, і наші переконання щодо вживаності певної форми чи граматичної категорії у різних функціональних стилях бувають помилковими. Статистичне дослідження допомагає ці помилки виправити. Наприклад, зовсім несподіваними є найнижча частота голосних фонем і найвища – сполучників сурядності і підрядності у поезії. Проте, виявляється, що низька частота голосних у віршах – це закономірність, яка простежується у багатьох мовах. Без статистичних підрахунків цю закономірність не можна було б встановити. Отже, статистичні методи дозволяють не лише перевірити правильність чи хибність наших інтуїтивних уявлень про стилі, але і встановити такі закономірності, які іншими методами виявити неможливо. Слід також

зауважити про певні обмеження статистичних методів, що дають можливість знайти суттєві розходження між окремими масивами текстів, але не дають інформації про якість та нестатичний характер цих розходжень. Тобто, більша чи менша частота певних одиниць, явищ чи категорій не дають нам можливості робити висновок про художність чи не художність творів кожного з досліджуваних авторів [133, с. 233-234].

У стилістиці художньої мови провідне місце займає дослідження “зразкових” творів одного чи декількох письменників, які зіграли видатну роль у розвитку національної чи світової літератури [137]. В основі такого роду дослідження лежить уявлення, що стилістика найближче стикається з суб’єктивною стороною у мові, увагу дослідників привертають у першу чергу такі тексти, у яких ця суб’єктивність виражена найяскравіше. Заохочувальним фактором тут виступає і та обставина, що значущість, “величина” письменника тісно корелює з самобутністю, оригінальністю індивідуальної манери письма. [84, с. 106]

Системно-статистичний підхід до мови художньої літератури є одним із засобів аналізу всієї літератури окремої епохи і хронологічно суміжних епох. Дослідницький інтерес при цьому зосереджений в основному на “лінгвістичних взаємовідношеннях” авторів у межах конкретної системи, тобто критерій лінгвістичної близькості стає інструментом дослідження літературних шкіл, напрямків, стилів [84, с. 158].

У стилеметричному аналізі художніх текстів центральне місце належить системно-статистичному підходу, орієнтованому на вивчення всієї літератури даної епохи і хронологічно суміжних епох. Метою такого аналізу є дослідження стилістичних меж між літературними школами, напрямами, стилями, угрупованнями на основі критерію лінгвістичної близькості. Ці результати мають розвідковий, симптоматичний характер з огляду на те, що “природність” белетристичних класів можливо інтерпретувати, але її важко перевірити. У ході подальшого дослідження можна здійснити класифікацію: 1) змінити набір

творів, але зберегти склад авторів; 2) змінити набір ознак для діагностики, але зберегти склад текстів; 3) змінити вирішальне правило, але зберегти склад ознак тощо. Співставивши нові результати з виміряними раніше, можна перевірити природність і якість класифікації. У рамках такого гнучкого підходу експериментування з метою атрибуції, датування, періодизації, діагностики текстів може призвести до більш реалістичного висновку про правомірність та ефективність масового вимірювання стильових явищ, у тому числі з використанням методів багатомірної статистики і засобів обчислювальної техніки. [84, с. 161] Квантитативні та статистичні характеристики текстів розглядаються також у працях В. Н. Бичкова, С. М. Вишнякової, Б. Н. Головіна, Г. В. Єрмоленка, А. Н. Складєвича, Р. М. Фрумкіної, Г. Альтмана, Р. Бейлі, М. Лоуверса, С. Баррахіної, О. Бендер, А. Фразера, Д. Марку, П. Мерло, Л. Пінеди, Г. Гарза, М. Вібера, Х. Сілбера, Кр. Делкурта, К. Маккойя, Б. Бейгмана Клебанова, Р. Оукмана, А. Вудса та ін. [25; 35; 42; 49; 92; 113; 127; 147; 148; 163; 167; 168; 170; 172; 181; 192; 211; 214; 218; 219; 226; 244; 232; 245]. Цікавим є також аналіз текстового корпусу мережі Інтернет, який розглядається у працях А. Кілгаріффа та Г. Грефенштетте, Ф. Келлера та М. Лапати, С. Сантамара, Ф. Резніка, Н. Сміта та Р. Хва [201; 199; 230; 229; 198]

Представивши твори кожного автора через їхні статистичні характеристики, можна їх зіставляти як із середньостильовими показниками, так і з характеристиками творів інших авторів. Таке зіставлення допомагає пізнати, у чому кожний письменник дотримується канонів жанру, а в чому відходить від них, вносячи щось своє, особисте. Отже, можна зробити висновок, що закони жанру хоч і впливають на письменника, для кожного автора цей вплив буде іншим. Вивчити індивідуальну манеру автора – означає дослідити частотами яких одиниць і категорій він наближається до середніх показників для стилю, а частотами яких – відходить від цих показників [133, с. 237].

Зіставлення статистичних характеристик творів різних авторів в історичному плані допоможе дослідити становлення норм кожного

функціонального стилю та вплив авторів на ці норми. Багатомірні класифікації текстів та їх авторів створюють передумови для розшуку лінгвістичних аналогів поетичних шкіл і літературних напрямів, а також для аналізу еволюції літературно-художніх систем [84, с. 159].

Важливим у дослідженні індивідуального авторського стилю є моделювання нейтрального, нульового стилю. Це дає можливість отримати своєрідну точку відрахунку, від якої можна вимірювати відстані стилів різних авторів [133, с. 239], а також встановити залежність величини цієї відстані від кількості тих обмежень у доборі мовних одиниць, які диктуються нормами даного функціонального стилю. Гіпотезу про цю залежність слід перевірити, для чого необхідно розробити деталізований список таких обмежень для кожного стилю і встановити міру його впливу на добір одиниць [133, с. 239]. Оскільки стиль – це властивість діяльності і продукту цієї діяльності, то норму у найзагальнішому вигляді можна визначити, як стиль, що у дану епоху і у даному суспільстві вважається найбільш “правильним”, “престижним”, і його необхідно наслідувати [88, с. 27].

У праці М. А. Марусенка аналізується оптимізація інформативних стилістично чутливих ознак тексту в завданнях стилістичної діагностики з погляду теорії розпізнавання образів. Розглядається структурно-синтаксична складова стилю і як параметри взято квантитативні характеристики речення, наприклад, розмір та число структурних одиниць речення. Усього аналізуються 56 ознак, які відображають структуру та склад речення. У термінах даної теорії стиль визначається як набір властивостей (параметрів), що характеризують склад, способи об'єднання та закономірності вживання мовних засобів, які утворюють даний різновид мови [85]. С. І. Кауфман у своєму дослідженні аналізує частотні особливості вживання членів речень та частин мови у технічному стилі у порівнянні з художнім [59]. У дослідженні В. С. Горєвої розглядається статистичний опис функціонально-стильових характеристик англійської мови. Як досліджувані параметри аналізувались частотність частин

мови у текстах, довжина слів, параметри речень [44]. Характеристики авторських ідіолектів та їх використання також аналізуються у працях В. Батова, І. Севбо, М. Култхарда та М. Лоуверса [16; 123; 178; 211; 212]

У статті В. Архелюк продемонстровано суттєву різницю частотності вживання слів – прикметників розміру на основі вибірки з творів англійської та американської літератури 25-и авторів [13, с. 142-149]. У дослідженні Т. Малік проводиться вимірювання подібностей і розбіжностей авторського стилю на матеріалі англійських прикметників, що позначають зовнішність людини [81, с. 149-155]. У працях Л. Гікова аналізується частота вживання лексичних та морфологічних одиниць в авторських текстах. На досліджуваному матеріалі встановлено факт відсутності пар авторів, між якими існувала б статистично зафіксована повна подібність за вживанням різних лексико-граматичних підкласів слів. Це підтверджує своєрідність стилю кожного автора, який, однак, може мати елементи подібності, що були зафіксовані в шести з п'ятнадцяти досліджуваних пар письменників [38, с.156-165; 39, с. 148-157; 40; 16; 71; 78; 173; 179].

Сутнісні лінгвістичні характеристики стилістичного значення дають право допускати, а аналіз конкретного мовного матеріалу підтверджує думку про те, що системні зв'язки слів треба шукати не тільки в межах їх понятійно-предметних значень, але і в межах значень стилістичних. Дійсно, стилістичне значення будь-якої лексичної одиниці можна співставити з однотипними чи протилежними стилістичними значеннями інших лексичних одиниць, які можуть класифікуватися як значення емоційного, оцінкового чи експресивно-образного направлення у межах одного слова, і утворювати певну семантико-стилістичну сферу в межах близьких за своїм значенням слів. Так само, як сукупність понятійно-предметних значень даної національної мови можна зобразити у вигляді “сітки” чи системи, відомої під назвою семантичних полів, так і стилістичні значення, що межують одне з одним, також є системно організованими. Вважається, що картина взаємодії і взаємообмежень

стилістичних значень може бути в кінцевому рахунку представлена як поле стилістичних значень, яке ми назвемо семантико-стилістичним полем. Семантико-стилістичне поле можна визначити, таким чином, як певну сферу в межах близьких за своїм стилістичним значенням слів. Ці області значень співвідносяться з певними сферами у пізнавальній діяльності людини, пов'язаної з емоційно-чутливим і логічно-оціночним сприйняттям оточуючої дійсності, а також з її образним уявленням. У мовній системі вони знаходять вираження у вигляді сукупності слів чи словесних полів, які об'єднуються за однотипною направленістю стилістичних значень [1, с. 162].

Малодослідженими на цей час залишаються стилістичні характеристики статистичної структури лексико-семантичних полів різних частин мови, зокрема, дієслова в авторському лексиконі. Тому доцільним є дослідження об'ємної бази авторських текстів, застосовуючи відповідні програмні засоби комп'ютерного аналізу.

2.4 Побудова лексико-семантичних полів дієслів англійської мови.

Розглянемо один із типових поділів дієслів англійської мови на лексико-семантичні поля. Зокрема, такий поділ взято за основу для електронного лінгвістичного словника WordNet, він запропонований науковцями Принстонського університету (США) (G. A. Miller, C. Fellbaum, R. Tengi та ін.) і описаний в мережі Інтернет [243].

[1]. **Дієслова активності тіла та догляду за ним.** Ця відносно мала група, що складається приблизно з 275 лексем, містить багато дієслів, які стосуються діяльності або подій, що не є під контролем аргументу (підмету) (*sweat* – пітніти, *shiver* – тремтіти, *faint* – непритомніти, *ache* – боліти, відчувати біль, *tire* – змучуватися, *sleep* – спати, *freeze* – замерзати тощо). З цієї причини дієслова, що є здебільшого неперехідними, було названо неакузативними, тобто їхні підмети на глибинному логічному рівні є не суб'єктом, а об'єктом. Деякі дієслова, такі як *snort* – хропіти та *wink* – моргати, що в основному своєму

значенні відносяться до мимовільної дії, незалежної від волі, набувають значення комунікації, коли дія є навмисною і контрольованою суб'єктом. Певна кількість дієслів, що означають догляд за тілом, наприклад *wash* – умиватися та *dress* – одягатися, є зворотніми дієсловами у неперехідній формі, і стають перехідними коли суб'єкт виконує цю дію на іншій особі або на певній частині свого тіла.

[2]. **Дієслова зміни.** Дієслова зміни складають одну з найбільших дієслівних груп (близько 750 лексем) у WordNet, частково завдяки тому, що поняття *зміни* є досить гнучким, щоб акомодіювати дієслова, які за своїм семантичним значенням не можуть увійти ні в яку іншу логічну зв'язну групу. Доуті (1979) аналізує усі дієслова з бачення, що вони повністю придатні, щоб бути стативними предикатами, які за допомогою видових з'єднувальних слів та операторів, таких як DO, утворюють нові дієслівні класи. За винятком стативів Доуті до всіх дієслів додає оператор BECOME як частину їхнього лексичного складу. Його аналіз показує, що усі (не стативні дієслова) можна класифікувати як дієслова зміни, неперехідні (стативні предикати плюс оператор BECOME) або перехідні (з додатковим оператором DO). Такий аналіз базується більше на розділенні дієслів, ніж на відповідному аналізі, що здійснив WordNet, але він показує, що, беручи до уваги абстрактне поняття ЗМІНИ, усі дієслова можна з нього вивести. У WordNet це поняття було розбито на декілька вищих за класом дієслів зміни: *change*, *alter*, *vary*, *modify* – змінюватися, мінятися, модифікуватися, *change1*, *change state* – змінювати стан, *change2*, *change by reversal*, *turn*, *revert* – перетворювати, повертати у попередній стан, *change integrity* – змінювати цілісність, *change shape* – змінювати форму, та *change3*, *adjust*, *conform*, *adapt* - припасовувати, пристосовувати, адаптувати. Більшість дієслів, які входять у групу зміни, виведено через тропонімію. Отже, WordNet характеризує дієслова зміни не через присутність семантичного компонента ЗМІНА, а через семантичне відношення до одного з цих більш специфічних понять зміни. Своєю значною чисельністю група зміни частково завдячує тому

факту, що англійська мова має продуктивні морфологічні правила, за якими дієслова на позначення зміни виводяться з прикметників чи іменників через такі суфікси як *-ify* та *-ize*. Похідні дієслова, такі як *humidify* (зволожувати) та *magnetize* (намагнічувати), як правило відносяться до стану або атрибуту, і зазвичай існує протилежний стан чи значення атрибуту, виражене дієсловом ідентичним, але з негативним префіксом (*dehumidify* і *demagnetize*). Багато дієслів зміни також походять від прикметників, через додавання до їхньої основи суфікса *-en*. Вони часто мають антонімічне дієслово, дериват основи ад'єктивного антоніма: *weaken-strengthen* (послаблювати-посилювати), *shorten-lengthen* (скорочувати-подовжувати) тощо.

[3]. **Дієслова пізнання, розпізнавання.** Це семантичне поле містить дієслова, на позначення різних дій або станів пізнання, наприклад *reasoning* – міркування, *judging* – судження, *learning* – вивчення, *memorizing* – запам'ятовування і *understanding* – розуміння. Більшість дієслів цього семантичного поля складають тропоніми. Деякі тропоніми виражають типи міркування (*deduce* – робити висновки, *induce* – виводити висновки шляхом індукції) або ступені впевненості (*infer* – припускати, *guess* – здогадуватися, *assume* – вважати, *suppose* – гадати, допускати). Дієслова пізнання багато у чому збігаються з дієсловами комунікації; одне і те ж дієслово може належати і до розумової діяльності, як, наприклад, судження та міркування, і до дії висловлювання свого міркування і судження.

[4]. **Дієслова комунікації.** Дієслова комунікації, які містять більш, ніж 710 лексем, включають дієслова вербальної і невербальної комунікації (жести); перші поділені на дієслова мови та письма. Більшість дієслів комунікації, такі як *petition* (подавати петицію, благати) та *hail* (вітати, окликати), можна класифікувати як тропоніми дієслів мовленнєвих актів (Остін, 1962). Дієслова вербальної комунікації повністю лексикалізовані в англійській мові. Вони детально розроблені у значенні манери розмовляти (*lisp* – шепелявити, *stammer* – заїкатися, *babble* – белькотати) або у значенні намірів того, хто говорить (*beg* –

благати, *order* – наказувати, *thank* – дякувати). Група дієслів комунікації також багата деноміналами (*mandate* – надавати мандат, *appeal* – апелювати, *quiz* – проводити опитування та багатьох інших). Багато підобластей лексикалізації показують, де суспільство цінує комунікацію: політика (*veto* – накладати вето, *inaugurate* – урочисто вводити на посаду), право (*libel* – зводити наклеп, подавати скаргу, *plead* – захищати підсудного, виступати в суді, *pardon* – помилувати), релігія (*preach* – проповідувати, *proselytize* – наvertати до іншої віри, *catechize* – наставляти, викладати катехізіс), освіта (*teach* – навчати, *examine* – перевіряти, приймати екзамен), телекомунікації (деномінали, що є дериватами від іменників на позначення засобів комунікації, наприклад *fax* – посилати по факсу та *e-mail* – посилати електронну пошту). Ця група також містить дієслова, що означають звуки тварин (*neigh* – іржати, *moo* – мукати тощо) і дієслова на позначення звуків та вираження словами того, що має неживе джерело і недостатність комунікативної функції (*creak* – скрипіти, *screech* – хрипко, верескливо кричати).

[5]. **Дієслова боротьби, змагань.** Ці дієслова, кількість яких перевищує 200 лексем, покривають семантичні поля спорту, ігор та війни. У цій групі слова відносно добре лексикалізовані за ієрархіями, тому що у ній є багато дієслів, які позначають дії, специфічні для ігор або спорту, і є тропонімами дієслів з загальнішими значеннями. Ця група містить багато складних тропонімів (*face-off* – вкидувати шайбу в хокеї, *run-off* – проводити додаткову гру після нічийного рахунку, що вирішує результат боротьби, *counterstrike* – проводити удар у відповідь у боксі) та деноміналів (*referee* – судити, *handicap* – зрівнювати умови, *arm* – озброювати(ся), *team* – збиратися в команду, *campaign* – брати участь у поході, *duel* – битися на дуелі). Багато дієслів можна використовувати обопільно, тобто вони можуть мати підмет у множині і прямо виражене або зрозуміле з контексту словосполучення “один одного”, яке стосується двох протилежних сторін (*fight* - боротися, *race* – змагатися у швидкості тощо).

[6]. **Дієслова споживання.** Семантичне поле на позначення споживання містить, окрім дієслів ковтання, дієслова використання, витрачання, розділення, і вони складені у групу з кількістю близько 130 лексем. Багато дієслів є синтаксичними анергативами, тобто вони або строго неперехідні, або мають тільки споріднені додатки чи їхні субординати. Наприклад, *drink* – пити, коли це слово є перехідним, має за додаток іменник з тим самим коренем *drink* – напитек (зазвичай з означенням) або один з його субординатів (*water* – вода, *beer* – пиво тощо). Група дієслів споживання містить також інші анергатииви, такі як *eat*, які можуть бути проаналізовані таким самим способом.

[7]. **Дієслова контакту.** Ця група є найбільшою дієслівною групою, яка складається з більш, ніж 820 лексем. Через те, що більшість цих дієслів є тропонімами дуже малої кількості основних дієслів, у цій групі знаходяться найбільші семантичні гнізда. Центральні дієслівні поняття це: *fasten* – зв'язувати, *attach* – прикріплювати, *cover* – накривати, *cut* – різати та *touch* – торкатися. Багато тропонімів було утворено для того, щоб передати силу, інтенсивність чи повторення дії. Наприклад, тропоніми дієслова *rub* – терти позначають різні ступені інтенсивності дії (*scrub* – скребти, *wipe* – протирати, *fray* – протирати(ся), зношувати(ся), *chafe* – розтирати, втирати, *scour* – відчищати, відтирати, *abrade* – стирати, здирати та ін.) Також існує багато дієслів на позначення хапання, тримання (*grasp* – схоплювати, затискати, *squeeze* – стискувати, *grab* – хапати, *pinch* – здавлювати, *grip* – схопити, стиснути тощо) та торкання (*paw* – ударяти лапою, хапати руками, *finger* – торкатися пальцями, *stroke* – гладити, ласкати, *hit* – вдаряти, *jab* – штовхати, *poke* – штовхати, пхати тощо). Деякі з базових дієслів вимагають якийсь інструмент або матеріал; Картер (1976) та Джакендоф (1983) називають їх “потребуючі” або “відкриті” аргументи, відповідно. Ці аргументи часто об'єднані у тропоніми разом з базовим дієсловом, яке характеризує дію. Тропоніми лексеми *cut* – різати передають інструмент (*knife* – ніж, *saw* – пила) або форму, що у результаті має утворитися (*cube* – куб, *slice* – шматок);

тропоніми дієслова *cover* – покривати виражають матеріал, яким об'єкт має бути покритий (*paint* – фарба, *tar* – смола, *feather* – пір'я); тропоніми слова *enclose* – вкладати вказують контейнер (*box* – коробка, *bag* – сумка, *crate* – ящик, *shroud* – саван). Дієслова видалення, ліквідації вимагають додатку, що вказує на видалений матеріал (*skin* – шкіра, *bark* – кора, *fleece* – руно, шерсть) або порожній простір, що у результаті має утворитися (*furrow* – борозна, *hole* – дірка, отвір, *groove* – виїмка). Деноміналі частин тіла вказують для якого виду контакту ці частини тіла зазвичай використовуються: *shoulder* – підтримувати, нести на плечах; *elbow* – штовхатися; *finger* – торкати, вказувати; *thumb* – листати, голосувати на дорозі тощо.

[8]. **Дієслова творення.** Дієслова творення, що складають близько 250 лексем, розділені на декілька підгруп, які є і семантично, і синтаксично мотивованими, але їхні субординати, стосовно типу творення, не є лексикалізованими: *творити розумовою діяльністю* (*invent* – винаходити, *conceive* – зрозуміти); *творити художніми засобами* (*engrave* – гравірувати, *illuminate* – освітлювати, оздоблювати, *print* – друкувати, вибивати малюнок); *творити з сировини* (*weave* – плести, ткати, *sew* – шити, *bake* – пекти). Багато з цих дієслів можуть бути і перехідними, де прямий додаток стосується творення, і неперехідними, де дієслово вже не має значення *творення*, а означає тільки дію з якимсь матеріалом (порівн. *He sewed* – він шив і *He sewed a shirt* – він шив сорочку), не маючи на увазі завершення творення. Інші тропоніми дієслів творення є деноміналами, такими як *lithograph* – гравірувати на камені та *fresco* – прикрашати фресками, у яких створений об'єкт був з'єднаний з дієсловом.

[9]. **Дієслова на позначення почуттів.** Ці дієслова діляться на два граматично окремі класи: ті, чиїм підметом є жива Особа, яка переживає почуття, виражене присудком, і чиїм додатком (якщо він один) є Причина (*fear* – боятися, *miss* – скучати, *adore* – обожнювати, *love* – любити, *despise* – зневажати); і ті, чиїм підметом є жива Особа, що переживає почуття, виражене присудком і чиїм підметом є Причина (*amuse* – розважати(ся), *charm* –

зачаровувати, *encourage* – підбадьорювати, *anger* – сердити). В обох випадках Причина буває живою і неживою. Якщо Причина є неживою, вона може або навмисне викликати емоції, тобто бути Агентом, або вона є неумисною Причиною емоцій. Цю різницю можна побачити у двозначності речення *The teacher frightened the children* (Учитель налякав дітей). Неживі предмети є, звичайно, завжди неумисною причиною емоції: *The skeleton/The cry of the owl scared the children* (Скелет/Крик сови налякав дітей). Більшість дієслів було систематизовано за аналізом, який провели Джонсон-Лаїрд та Оутлі (1989) для іменників, де п'ять основних почуттів (*happiness* – щастя, *sadness* – сум, *fear* – страх, *anger* – злість, *disgust* – огида) розміщені разом зі своїми субординатами; більшість з цих іменників мають відповідні дієслова. Крім того, що вони з'єднані тропонімами, деякі почуття вступають у протилежні стосунки (*love-hate* – любити-ненавидіти, *hope-despair* – надіятися-зневіритися).

[10]. **Дієслова руху.** Дієслова руху, яких є більше, ніж 500, походять з двох коренів: {*move, make a movement* – робити рух} {*move, travel* – подорожувати}. Перша група, проілюстрована словами *shake* – трястися і *twist* – крутитися, за Міллером і Джонсоном-Лаїрдом (1976) називається “рух на місці”, а за Пінкером – “обмежений” рух (1989); друга група виражає поняття пересування, наприклад *run* – бігти і *crawl* – повзти. Обидва значення дієслова *рухатися* також можуть мати перехідне каузативне значення (крім деяких тропонімів). Тропоніми передають швидкість пересування (*gallop* – скакати галопом, *race* – мчати), засіб пересування (*canoe* – плавати на каное, *taxi* – їхати на таксі), спосіб, яким відбувається подорож (*fly* – летіти, *swim* – плисти) та інші уточнення.

[11]. **Дієслова чуттєвого сприйняття.** Основними дієсловами цього семантичного поля, яке налічує біля 200 лексем, є дієслова, що позначають сприйняття за допомогою п'яти чуттів. Їхні тропоніми передають різні уточнення щодо сприйняття. Наприклад, тропоніми основного дієслова *see* – бачити об'єднують замисел того, хто виконує дію сприйняття (*watch* –

спостерігати, *spy* – шпигувати, *survey* – вивчати, досліджувати), обставини (*witness* – свідчити, *discover* – відкривати, виявляти) і манеру (*gaze* – вдивлятися, *stare* – уп'ялитися, *ogle* – дивитися закоханими очима, *glance* – мимоволі глянути). Дієслова нюху, наприклад, мають за підмет або того, хто сприймає запах (*snuff* – нюхати тютюн, *sniff* – обнюхувати, *whiff* – чути носом, принюхуватися), або річ, від якої походить запах (*reek* – тхнути, *stink* – смердіти); дієслова *smell* і *scent* (нюхати, пахнути) можуть вживатися з будь-яким з цих підметів. Дієслова, що означають спричинення і відчуття шкірного подразнення особливо широко представлені у групі: *ache* – боліти, *hurt* – ранити, *prickle* – колоти, *sting* – жалити, *prick* – вколоти, *tingle* – поколювати, пекти, *tickle* – лоскотати, *scratch* – дряпати, *itch* – свербіти, *bite* – кусати та ін.

[12]. **Дієслова володіння, передачі, отримання.** Дієслова володіння, кількість яких налічує майже 300 лексем, більшою мірою походять від трьох основних понять: *have, hold, own* – мати, володіти, *give, transfer* – давати, передавати і *take, receive* – брати, одержувати. Ці поняття означають зміну володіння та його колишній або отриманий стан. Тропоніми цих дієслів позначають спосіб, яким відбувається передача володіння у нашому суспільстві: легальними чи нелегальними засобами, наприклад отримання спадку (*bequeath* – заповідати, *will* – заповідати, відписувати, *inherit* – успадковувати) і крадіжка (*rob* – красти, *plagiarize* – займатися плагіатом, *loot* – грабувати); офіційними чи неофіційними подарунками (*bestow* – нагороджувати, *confer* – дарувати, давати, *grant* – дарувати, надавати матеріальну підтримку і *beg* – жебрати, *bribe* – давати хабар, *extort* – вимагати гроші); різними діловими угодами (*peddle* – торгувати дрібницями, *scalp* – спекулювати, перепродувати по вищій ціні, *auction* – продавати на аукціоні, *retail* – продавати вроздріб тощо).

[13]. **Дієслова соціальної взаємодії.** Це семантичне поле містить більше, ніж 400 лексем, дієслів з різних сфер суспільного життя: право, політика, економіка, освіта, сім'я, релігія тощо. Багато з них мають вузьке спеціалізоване значення, обмежене специфічними областями суспільного життя. Такі дієслова

зазвичай моносемні (*impeach* – звинувачувати у вчиненні злочину, *court-martial* – судити військовим судом, *franchise* – мати право голосу, *gerrymander* – спотворювати факти, фальсифікувати, *excommunicate* – відлучати від церкви). Часто дієслова є деноміналами, що об'єднують основне дієслово – зазвичай з поля комунікації або пізнання – та іменник від одної з вищеназваних сфер, наприклад, *petition* – петиція, звертатися з петицією, *quarrel* – сварка, сваритися, *charm* – чарівність, зачаровувати, *veto* – вето, накладати вето.

[14]. **Дієслова стану.** Дієслова стану (приблизно 200 лексем) – це більшою мірою дієслова *буття* і *володіння*. Багато дієслів стану мають також і нестативне значення і входять в інші семантичні поля. Наприклад, такі дієслова як *surround* – оточувати, *cross* – перетинати, і *reach* – досягати мають і стативне значення, що належить до просторових відносин, і нестативне, що позначає дієслова руху. Багато дієслів мають також значення *be ADJECTIVE* (бути + прикметник): *equal* – бути рівним, *suffice* – бути достатнім, *necessitate* – робити необхідним. Як і прикметники, вони зазвичай мають антоніми (*differ* – відрізнятися, *lack* – бути недостатнім, не вистачати, *obviate* – уникати, усувати) та синоніми (*match* – бути на рівних, *cover* – покривати, забезпечувати, *require* – вимагати, потребувати), і в той же час рідко мають суперординати, інші, ніж *be* чи *have as a feature* – мати рису. Отже, група дієслів стану складається з малих семантично незалежних гнізд і є подібною до групи прикметників.

[15]. **Дієслова погоди.** Дієслова погоди складають найменшу дієслівну групу (66 лексем), але вони семантично та синтаксично відрізняються від інших. Це семантичне поле містить здебільшого дієслова типу *rain* – дощити і *thunder* – гриміти, усі вони є неперехідними (окрім таких фразеологічних виразів як *It is raining cats and dogs* – дощ лиє як з відра). Їх підмет семантично є вставним словом – *it*. Багато з цих дієслів походять від іменників, які є їхніми омонімами (*rain* – дощ, дощити, *thunder* – грім, гриміти, *snow* – сніг, падати, іти (про сніг), *hail* – град, йти, падати (про град) тощо.)

Висновки до розділу 2

У другому розділі ми проаналізували системний характер лексики з позиції об'єднання слів у різні лексичні групи на основі виявлених подібностей. Розглянуто текстову частоту лексем та частотні словники, які дають уявлення про статистичну структуру текстів. Проаналізовано квантитативні закономірності частотних словників, зокрема, закон Ципфа. Дано визначення поняття «частота», розглянуто методи порівняння словникового складу текстів та побудови частотної кривої. Методичне ядро стилеметрії утворюють статистичні методи, причому частина цих методів чи пов'язаних з ним концепцій склалася під безпосереднім впливом якісної специфіки тексту. Основним робочим інструментом стилеметрії є лінгвостатистичні розподіли, за допомогою яких здійснюються згортання, упорядковування, систематизація та узагальнення стилістичних даних. За допомогою статистичних розподілів можна досліджувати різноманітні характеристики стилістики тексту, наприклад, регулярність та стійкість у мінливій стилістичній картині тексту, чи напрямок та силу стилістичного зв'язку. А також виміряти ступінь стилістичної подібності чи відмінності між текстами.

Щоб досліджувати індивідуальний авторський стиль, необхідно змодельовати нейтральний, чи нульовий стиль, щоб отримати своєрідну точку відліку, від якої можна вимірювати відстані стилів різних письменників.

Ми розглянули різні аспекти дослідження лексико-семантичних груп, а також ретельно проаналізували побудову лексико-семантичних полів дієслова англійської мови. За основу для формування ЛСП дієслів вибрано класифікацію дієслів, покладену в основу семантичного поділу дієслів у електронному тезаурусі WordNet.

Малодослідженими на сьогодні залишаються стилістичні характеристики статистичної структури лексико-семантичних полів різних частин мови, зокрема, дієслова, в авторському лексиконі. Саме тому ми присвячуємо цьому наше дослідження.

Основні положення цього розділу висвітлено в публікаціях автора [97, 98].

РОЗДІЛ 3

СТАТИСТИЧНА СТРУКТУРА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ ДІЄСЛОВА (В АВТОРСЬКИХ ТЕКСТАХ АНГЛОМОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

3.1 Побудова частотних словників для лексико-семантичних полів дієслова

Користуючись методами комп'ютерного аналізу, дослідимо закономірності статистичного розподілу семантичних полів дієслова в текстах англійської художньої літератури та проведемо порівняльний аналіз частотного спектра ЛСП у текстах різних авторів. Для аналізу використаємо електронну текстову вибірку англійської художньої літератури загальним обсягом біля 800 млн. слів, яка налічує приблизно 10 000 художніх творів 1000 різних авторів. Ця текстова вибірка сформована з використанням електронних баз англомовних творів художньої літератури [164; 169; 177; 186; 187; 188; 190; 193; 197; 203; 207; 208; 220; 222; 227; 228; 236; 237] і розглядається як лінгвостилістична норма [12, с. 12; 95] для порівняльного аналізу частотного розподілу ЛСП дієслова в авторських текстах.

Для дослідження частотного розподілу ЛСП дієслова ми вибрали твори А. Конан Дойла (33 твори), Джека Лондона (38 творів), Г. Уелса (26 творів), Ч. Діккенса (52 твори), Марка Твена (44 твори), О. Уайльда (18 творів). Авторський стиль цих письменників характеризується художньо-стилістичною виразністю та неповторністю [4; 5; 48; 235]. Загальний об'єм вибірки авторських текстів дорівнює біля 15 млн. слів. У цілому розрахунки частотної структури ЛСП дієслова було проведено для 998 творів 32 авторів (таблиці 1, 2 додатку).

Різні автори пропонують різні підходи до формування лексико-семантичних полів та їхнього складу [8; 11; 30; 43; 79; 125; 126; 135; 152]. Основою формування ЛСП дієслів ми вибрали класифікацію, розглянуту у попередньому розділі (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Лексико-семантичні поля (ЛСП) дієслова англійської мови.

Індекс ЛСП	Назва ЛСП	Приклади дієслів
1	Дієслова активності тіла та догляду за ним (приблизно 300 лексем)	Sweat, shiver, faint, ache, tire, sleep, freeze, snort, wink, wash, dress.
2	Дієслова зміни (приблизно 750 лексем)	Change, alter, vary, modify, adjust, conform, adapt.
3	Дієслова пізнання (приблизно 350 лексем)	Reason, judge, learn, memorize, understand, deduce, induce, infer, guess, assume, suppose.
4	Дієслова комунікації (приблизно 700 лексем)	Thank, appeal, quiz, plead, telex.
5	Дієслова боротьби, змагань (приблизно 200 лексем)	Face-off, run-off, handicap, arm, team, campaign, duel, fight, race.
6	Дієслова споживання (приблизно 130 лексем)	Drink, eat.
7	Дієслова контакту (приблизно 850 лексем)	Cover, cut, touch, stroke, hit, poke, elbow, finger, thumb.
8	Дієслова творення (приблизно 250 лексем)	Invent, conceive, engrave, weave, sew, bake.
9	Дієслова почуттів (приблизно 250 лексем)	Fear, miss, adore, love, despise, amuse, charm, encourage, anger.
10	Дієслова руху (приблизно 500 лексем)	Move, travel, crawl, gallop, swim.
11	Дієслова чуттєвого сприйняття (приблизно 200 лексем)	Watch, spy, survey, witness, discover, gaze, stare, sniff, whiff, reek, stink, hurt, prickle, tingle, tickle, scratch.
12	Дієслова володіння, передачі, отримання (приблизно 300 лексем)	Have, hold, own, give, transfer, take, receive, bequeath, will, inherit, rob, loot, confer, beg, bribe, peddle, scalp, retail.
13	Дієслова соціальної взаємодії (приблизно 400 лексем)	Impeach, court-martial, franchise, gerrymander, excommunicate, petition, quarrel, veto.
14	Дієслова стану, буття, володіння (приблизно 200 лексем)	Cross, reach, surround, equal, suffice, necessitate, differ, lack, obviate, cover, require.
15	Дієслова погоди (приблизно 70 лексем)	Thunder, rain, snow, hail.

У подальшому, для компактності, на наведених графіках замість повних назв ЛСП буде вказано їхні порядкові номери.

Для проведення дослідження лексемний склад описаних вище ЛСП сформовано шляхом використання словникових дефініцій тлумачних словників [23; 189; 205; 210; 221; 223] та електронних тезаурусів мережі Інтернет [162; 165; 182; 183; 184; 204; 209; 215; 216; 233; 238; 242; 243; 246; 247]. Загальний список отриманих неозначених форм дієслів налічує близько 5000 лексем. Крім того, до складу ЛСП було включено форми дієслів для третьої особи однини, для минулого часу та дієприкметників минулого часу, для дієприкметників теперішнього часу і/або герундію. Отже, загальний об'єм дієслівних форм, що входять у досліджувані ЛСП – біля 20000 одиниць.

У великих масивах текстів появу певного слова у заданому місці можна вважати випадковою подією. Ймовірність такої випадкової події приблизно дорівнює частоті цієї події, тобто відношенню числа заданих слів до числа всіх слів, які складають даний текст. Текстову частоту j -ї лексеми будемо обраховувати за формулою:

$$P_{ij} = \frac{n_j}{N_{text}} \quad (3.1)$$

де n_j – кількість появ лексеми j у текстовій вибірці, яка містить загальну кількість лексем N_{text} . Ймовірність того, що випадково зустрінута у тексті лексема належить до ЛСП f дорівнює сумі частот лексем, які утворюють поле f

$$P_f = \sum_{i=1}^{N_f} P_{fi} \quad (3.2)$$

де N_f - кількість лексем у полі f .

Очевидним є те, що до розгляду залучено не всі дієслова англійської мови, а лише певну їх частину, тому доцільною буде характеристика частоти лексем певного ЛСП f у спектрі розглянутих ЛСП, яку оцінюють за формулою

$$P_{sf} = \frac{P_f}{SP_f} \quad (3.3)$$

де $SP_f = \sum_{i=1}^{N_{sf}} P_{fi}$, N_{sf} – кількість розглянутих семантичних полів. Величина P_{sf}

характеризує частоту того, що випадково зустрінута у тексті лексема належить до поля f , за умови, що ця лексема входить у досліджуваний спектр дієслів. Сума P_{sf} за всіма семантичними полями дорівнює одиниці. Сукупність величин P_{sf} характеризує частотну структуру розподілу ЛСП дієслова у текстах англійської художньої літератури.

Виявлені у текстах дієслова було поділено за семантичними полями і розміщено в порядку спадання текстової частоти у межах кожного семантичного поля. На рис. 3.1 наведено розрахований розподіл частот P_{sf} для досліджуваних ЛСП дієслів. Неоднорідність частотної структури ЛСП зумовлена неоднаковою текстовою частотою вживання лексем різних ЛСП.

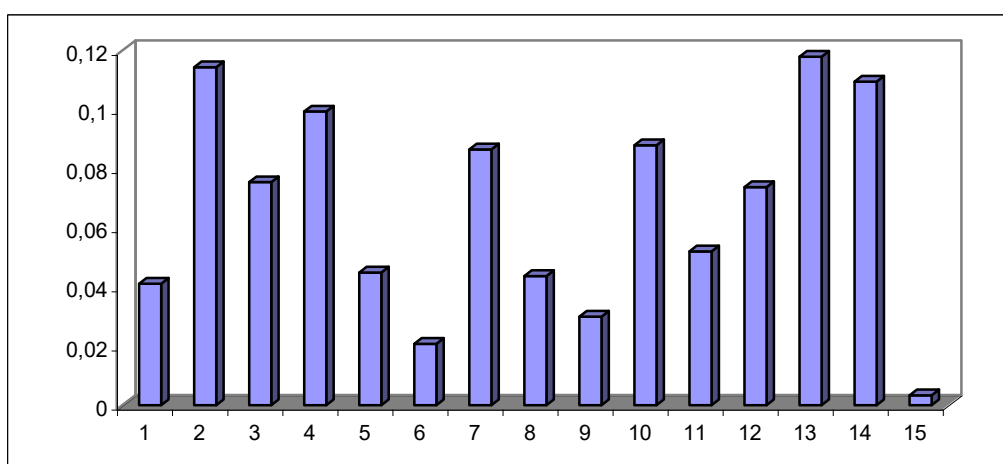

Рис.3.1. Структура лексико-семантичних полів дієслів у текстах англійської художньої літератури. (За віссю аргументів відкладено індекси ЛСП, а за віссю значень - частоти P_{sf} , розраховані за формулою (3.3))

Для дослідження внутрішньої структури ЛСП як приклад було розглянуто семантичне поле дієслів на позначення комунікації, що налічує приблизно 700 лексем. Слова цього семантичного поля розташуємо в порядку зменшення імовірності їх появи. Номер i слова у такій послідовності визначає ранг даної лексеми у частотній структурі семантичного поля. Досліджуване семантичне поле характеризується дискретною функцією, яка виражає залежність

ймовірності P_i лексеми від рангу i . Така монотонна функція $P(i)$, яка апроксимує цю залежність, називається частотною кривою [128, с. 3]. Оскільки для дослідження структури семантичного поля важлива не частота лексеми у сукупній вибірці, а у межах досліджуваного поля, то частоту лексеми приймемо рівною:

$$P_{fj} = \frac{n_j}{sn} \quad (3.4)$$

де P_{fj} – частота j -ї лексеми у семантичному полі. У знаменнику формули (3.4) є сума появ лексем досліджуваного поля у тексті : $sn = \sum_{i=1}^{N_f} n_i$, n_i – кількість появ i -ї лексеми у тексті, N_f – кількість лексем у досліджуваному семантичному полі.

Розраховану частотну криву для ЛСП дієслів комунікації наведено на рис.3.2.

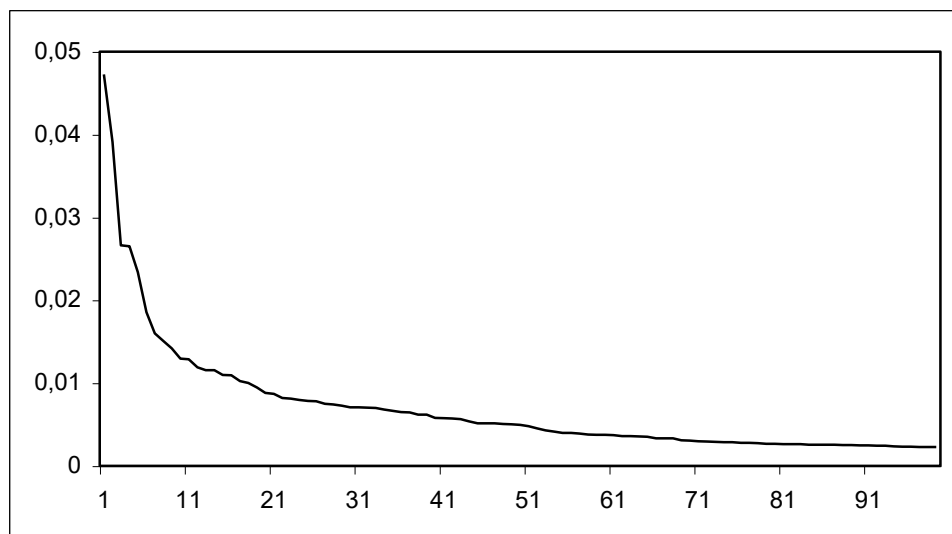

Рис.3.2. Частотна крива розподілу лексем у семантичному полі дієслів на позначення комунікації. (За віссю аргументів відкладено індекси лексем у спадному частотному ряді ЛСП, а за віссю значень - частоти P_{fj})

У таблиці 3.2 наведено приклади низькочастотних та високочастотних лексем для усіх досліджених ЛСП дієслів.

Таблиця 3.2

**Приклади високочастотних та низькочастотних лексем
досліджуваних ЛСП.**

Індекс ЛСП	Високочастотні лексеми	Низькочастотні лексеми
1	Have, look, make, call, give, feel, round, rest, help, smile, act, hold, play, laugh	Constipate, frazzle, oversleep, etiolate, enrobe, optimize, trephine, urinate, exert, extravasate, iodize, narcotize, ligate, lipstick, salivate
2	Have, come, go, can, make, even, take, think, die, back, give, work, people, still	Vitrify, bowdlerize, postdate, normalize, emulsify, depolarize, debug, proliferate, alphabetize, urbanize, decarbonize, gradate, dehorn, calibrate, orientalize, feminize
3	Like, see, come, know, make, take, think, place, call, give, tell, want, get, mind	Miscreate, demarcate, retrain, apotheosize, mastermind, intuit, brainstorm, misdate, empanel, approbate, collocate, sensualize, reminisce, misremember, scry, calibrate
4	Look, say, make, place, call, give, ask, tell, let, name, get, mind, mean, state	Nark, actualize, airmail, approbate, unteach, backspace, retranslate, reconsecrate, intonate, abnegate, bastardize, wigwag, chirr, overemphasize, nasalize, circumstantiate
5	See, take, place, die, turn, side, open, better, point, arm, war, show, course, fire	Demobilize, nuke, outrival, fullback, outsell, kneecap, sharpshoot, quarterback, outgeneral, defuse, recalcitrate, counterattack, outmarch, outbrave, foxhunt, abnegate
6	Go, give, use, want, put, answer, power, receive, horse, need, play, meet, mine, carry, serve, cry	Dunk, teetotal, misapply, commercialize, overfeed, befuddle, recycle, scavenge, overuse, guggle, chomp, regurgitate, rehash, alcoholize, undernourish, slurp
7	See, take, die, give, work, face, turn, head, want, get, saw, put, return, open, point	Ligate, unlash, hemstitch, reseal, slather, invaginate, fornicate, wigwag, hopple, smooch, airlift, gradate, reship, whipsaw, divaricate, calibrate
8	Do, make, think, give, work, put, end, letter, set, till, read, appear, cause, enter, act, hold	Reinvent, redecorate, hyphenate, confect, sinter, quadruplicate, preform, shimmy, confabulate, sensualize, roughcast, recopy, lipstick, orchestrate, animalize, typeset
9	Like, die, love, work, still, get, feel, hope, wish, miss, interest, fear, bring, care, move, please	Stultify, unman, exacerbate, hamstring, enthuse, titillate, preoccupy, miff, peeve, dehumanize, dissatisfy, zap, faze, beatify, dither, salivate

10	Do, see, come, go, well, hand, make, down, take, call, back, work, face, turn, head, right	Levitate, wamble, kayak, bop, itinerate, whoosh, glissade, capriole, detrain, recommit, contradance, prolapse, peregrinate, cakewalk, lollop, genuflect
11	See, come, look, make, take, eye, die, seem, work, face, get, put, find, open, feel, speak	Sensitize, whish, underdevelop, cense, bong, splurge, stridulate, clop, tweet, guggle, splat, quieten, rubberneck, besot, crepitate, hallucinate
12	Be, have, own, take, call, back, give, turn, get, pass, find, return, water, feel, letter, arm	Shoplift, subtitle, schnorr, garnishee, amortize, grubstake, underpay, prepay, surtax, pinpoint, recommit, underbid, motorize, refinance, alphabetize, overprice, disembody
13	Be, have, do, see, go, make, take, place, house, call, back, give, work, turn	Hobnob, overdrive, manumit, frivol, countercheck, repatriate, readmit, empanel, extradite, recommit, thermostat, disenfranchise, bastardize, coact, logroll, whipsaw
14	Be, have, do, come, go, look, make, place, seem, house, call, back, work, last, face, turn	Nucleate, cantilever, misspend, osculate, unlive, piddle, eternize, mummify, outwear, bushwhack, overpopulate, counterweight, collocate, postdate, intercommunicate, divaricate
15	Pour, burn, blow, shadow, rain, snow, storm, flame, catch, shine, reflect, shoot, thunder, sheet, ray, absorb	Spat, shimmer, bluster, overcast, sluice, drizzle, emit, sleet, ignite, rekindle, scintillate, outshine, douse, erupt, overcloud, liquefy

Як впливає з характеру отриманої залежності (рис.3.2), перші лексеми поля займають значну частину частотної області ЛСП, тим самим формуючи визначені межі ядра ЛСП. Аналіз словникових дефініцій виявлених лексем показав, що до високочастотних лексем входять семи загального характеру, а низькочастотні лексеми складаються із сем уточнювального та диференційного характеру.

Отже, встановлено зв'язок між текстовою частотою лексем та їхньою належністю до ядра чи периферії ЛСП: сукупність високочастотних лексем утворює ядро лексики-семантичного поля, а низькочастотні лексеми належать до периферії ЛСП.

3.2 Ядро та периферія лексико-семантичних полів

Результати, які ми навели у попередньому розділі, показують, що для частотних словників лексико-семантичних полів характерна певна ієрархічна структурна організація. Уведемо квантитативно-частотне визначення ядра та периферії ЛСП. Будемо вважати, що ядро ЛСП утворюють лексеми, сумарна частота яких не менша 0,5. Іншими словами, сумарне вживання лексем ядра ЛСП у текстах становить 50% від усіх лексем цього ЛСП. Наближеною периферією запропоновано вважати лексеми, на які припадають наступні 40% вживань у текстах лексем даного поля, і віддаленою периферією будемо вважати ті лексеми ЛСП, на які припадають останні 10% вживань. Причому лексеми для ядра, наближеної та віддаленої периферії послідовно лежать у частотному ряді ЛСП у порядку спадання частоти. Тобто, вісь аргументів на рис.3.2 можна поділити двома точками на три частотні ділянки – ядро, близька периферія, віддалена периферія.

Оскільки різні ЛСП містять неоднакову кількість лексем, то доцільно ввести нову змінну, яка б чисельно характеризувала семантичну відстань лексеми до ядра ЛСП за аналогією зі словником семантичних відстаней М. Е. Білінського [23]. Якщо вважати, що семантичні відстані лексем у спадному частотному ряді ЛСП змінюються від 0 до 1 незалежно від кількості лексем у ЛСП, тоді семантичну відстань S_j j -ї лексеми від ядра ЛСП ми оцінюємо таким виразом:

$$S_j = \frac{j-1}{N_f-1} \quad (3.5)$$

де j – ранг лексеми, N_f – кількість лексем у ЛСП. Тобто, першій лексемі частотного ряду ЛСП відповідає значення 0, а останній – значення 1. Для того, щоб знайти величину $S_{0.5}$, яка ділить вісь рангів частотної кривої на ядро та периферію, необхідно знайти ранг останньої лексеми у початковій частині

спадного за частотами ряду лексем $k_{0.5}$, для якої сума частот лексем дорівнює 0.5, тобто $\sum_{i=1}^{k_{0.5}} P_{fi} = 0.5$. Тоді величину $S_{0.5}$ знаходимо за формулою

$$S_{0.5} = \frac{k_{0.5} - 1}{N_f - 1}. \quad (3.6)$$

Аналогічним шляхом можна знайти величину $S_{0.9}$, яка розділяє вісь рангів лексем на близьку та віддалену периферію семантичного поля. У результаті проведеного розв'язку рівняння (3.6) для усіх розглянутих ЛСП встановлено, що межа розділу ядра та наближеної периферії характеризується величиною

$$S_{0.5} = 0.05 \pm 0.02 \quad (3.7)$$

а межа розділу наближеної та віддаленої периферії ЛСП характеризується величиною

$$S_{0.9} = 0.3 \pm 0.1 \quad (3.8)$$

Лексеми спадного частотного ряду ЛСП, для яких $S_j < 0.05$ становлять не менше 50% усіх вживань лексем даного ЛСП; лексеми, для яких $S_j < 0.3$ становлять не менше 90% усіх вживань і лексеми, для яких $S_j > 0.3$ становлять не більше 10% усіх вживань лексем семантичного поля. Значення (3.7) (3.8) одержано шляхом усереднення величин, виявлених для частотного розподілу розглянутих 15 семантичних полів дієслів у текстах художньої літератури. У межах отриманої точності ці величини не залежать від кількісного та якісного складу ЛСП і є константами системної організації лексем у ЛСП дієслів поряд із константою закону Ципфа [128, с. 3] для частотного розподілу.

3.3 Розподіл лексем лексико-семантичних полів дієслова в авторських текстах.

Розглянемо розподіл лексем у ЛСП дієслів на позначення комунікації в авторських текстах художньої літератури. Для порівняльного аналізу ми вибрали тексти Джека Лондона, Марка Твена, Оскара Уайльда (таблиця 1 додатку). Для побудови частотних кривих (рис.3.3, 3.4) виберемо вісь

аргументів, сформовану для частотної кривої цього ЛСП у нормі, яку усереднено за текстами усіх авторів. За цією віссю відкладено ранги лексем у порядку спадання текстової частоти для вибірки текстів лінгвостилістичної норми, частотну криву якої наведено на рис.3.2. За віссю значень відкладено значення частот лексем P_{fj} в ЛСП, розраховані за формулою (3.4).

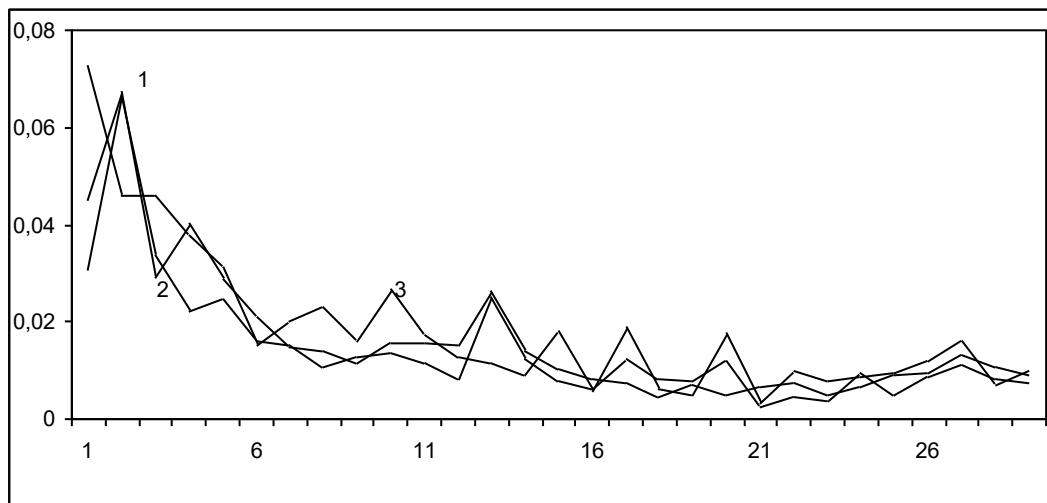

Рис.3.3. Високочастотна область частотної кривої $P_{fj}(j)$ розподілу лексем ЛСП дієслів на позначення комунікації в авторських текстах Джека Лондона (крива 1), Марка Твена (крива 2), Оскара Уайльда (крива 3)

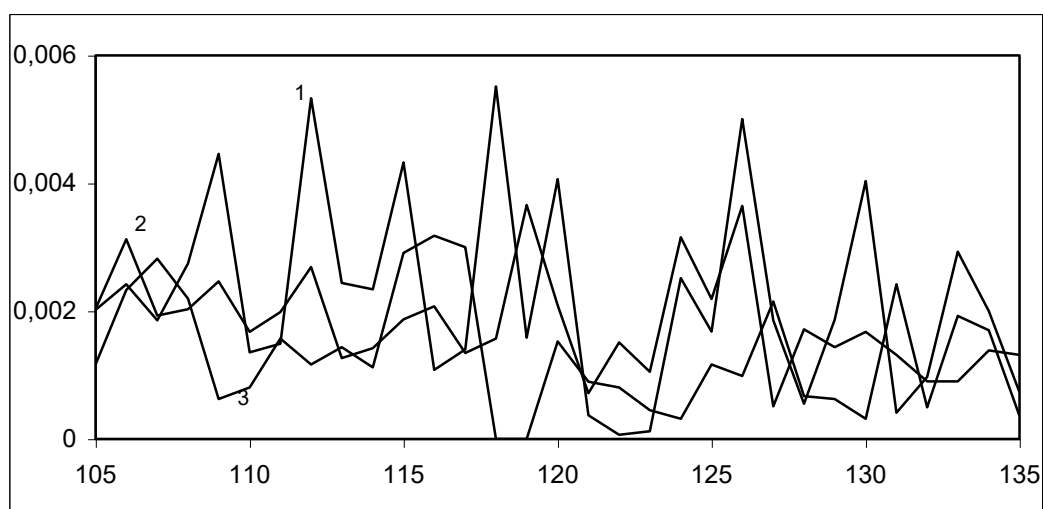

Рис.3.4 Середньочастотна область частотної кривої $P_{fj}(j)$ розподілу лексем ЛСП дієслів на позначення комунікації в авторських текстах Джека Лондона (крива 1), Марка Твена (крива 2), Оскара Уайльда (крива 3)

Як впливає з характеру отриманих кривих (рис.3.3, 3.4), частоти деяких лексем в авторських текстах суттєво відрізняються від їхніх частот у лінгвостилістичній нормі (рис.3.2). Одна з можливих причин такої відмінності зумовлена авторським стилем та розходженнями в авторських ідіолектах. В області середньочастотних рангів лексем розкид частот лексем для різних авторів є суттєвішим, ніж в області високочастотних рангів. Ці результати надають експериментальне обґрунтування припущенню, що спектр лексем авторського стилю зміщений в область низькочастотних рангів, тобто, в область периферії ЛСП.

Розглянемо розподіл дієслів у всіх досліджуваних ЛСП. Рис.3.5 показує розраховану частотну структуру розподілу дієслів за ЛСП у текстах різних авторів. За віссю аргументів відкладено індекси ЛСП, а за віссю значень – частоти P_{sf} , розраховані за формулою (3.3). У рамках кожного ЛСП відображено шість стовпців, які відображають частотний вклад цього ЛСП для текстів шістьох авторів у такій послідовності: А. Конан Дойл, Ч. Діккенс, Г. Уелс, Джек Лондон, Марк Твен, О. Уайльд.

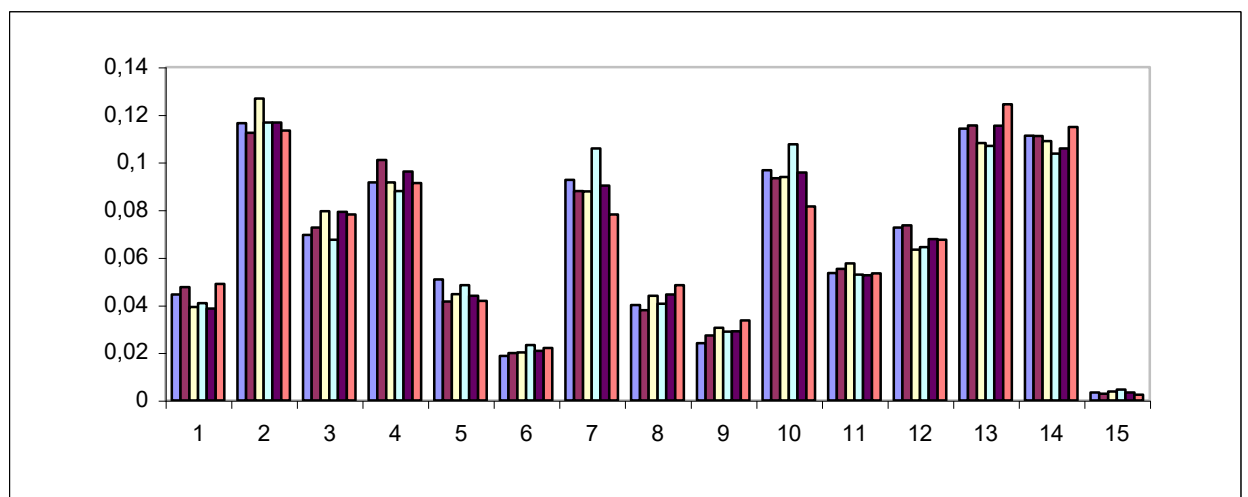

Рис.3.5 Частотна структура ЛСП дієслова в авторських текстах (осі та величини, зображені на гістограмі, описано в тексті).

Суттєвий внесок у частотну структуру ЛСП здійснюють полісемні дієслова, які одночасно входять до складу двох і більше ЛСП. Вилучивши такі дієслова із

розгляду, ми отримали уточнену частотну структуру ЛСП (рис.3.6). Отриманий спектр має більший розкид частот ЛСП за авторами у порівнянні зі спектром на рис.3.5, що зумовлює вищий класифікаційний потенціал щодо авторських стилів.

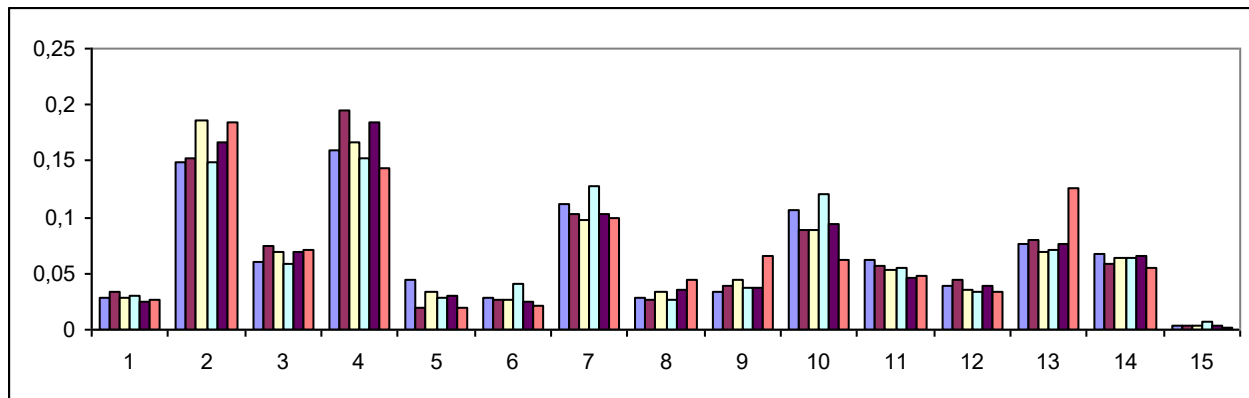

Рис.3.6 Частотна структура ЛСП (з вилученими полісемними дієсловами) в авторських текстах.

Для характеристики лексем досліджуваного семантичного поля в авторських текстах уведемо величину D_j , яка показує у скільки разів певна лексема j зустрічається частіше в авторських текстах у порівнянні з текстами лінгвостилістичної норми:

$$D_j = \frac{P_{aj}}{P_{tj}} \quad (3.9)$$

де P_{aj} – частота лексеми, обчислена за формулою (3.1) у текстовій вибірці для певного автора; P_{tj} – частота лексеми у повній текстовій вибірці усіх авторів, тобто у лінгвостилістичній нормі.

На рис.3.7 наведено гістограму частотної структури ЛСП для текстів різних авторів, за умови, що до складу ЛСП увійшли дієслова, для яких $D_j > 2$, тобто дієслова, які зустрічаються в авторських текстах у два і більше разів частіше, ніж у текстах лінгвостилістичної норми. Як випливає з характеру отриманої гістограми, розкид частот одного ЛСП для різних авторів є суттєвішим, ніж у попередніх гістограмах (рис.3.5, 3.6).

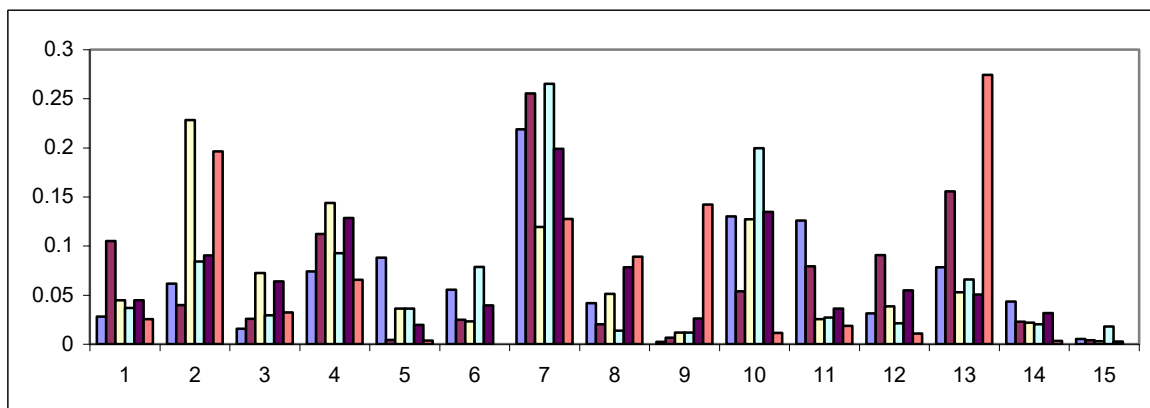

Рис.3.7 Частотна структура ЛСП дієслів, для яких $D_j > 2$

Спектр частот ЛСП, сформованих у такий спосіб, є характерним лише для певного автора і суттєво відрізняється від спектрів частот інших авторів.

У таблиці 3.3 наведено приклади лексем різних ЛСП з коефіцієнтом $D > 1$ у текстах трьох авторів: Герберта Уелса, Джека Лондона, Марка Твена. Лексеми наведено у порядку спадання величини коефіцієнта D_j . Для кожної лексеми розраховано величину семантичної відстані S_j та наведено номер ЛСП. Такі лексеми можна вважати маркерами авторських ідіолектів.

Таблиця 3.3

Лексичні маркери авторського ідіолекту.

Г.Уелс				Джек Лондон				Марк Твен			
Лексема	ЛСП	D_j	S_j	Лексема	ЛСП	D_j	S_j	Лексема	ЛСП	D_j	S_j
muddle	7	23,3	0,56	slather	7	82,8	0,88	fingerprint	8	43,6	0,76
bogey	7	21,3	0,8	sled	10	74,9	0,62	powwow	4	23,7	0,81
obsess	9	17,4	0,87	grubstake	12	73,9	0,86	shuck	2	15,6	0,56
punt	7	15,5	0,62	unlash	7	70,9	0,88	chaw	6	12,7	0,79
gesticulate	4	15	0,6	tauten	2	42,2	0,74	resurrect	1	10,9	0,77
profiteer	12	13	0,79	electroplate	7	34,8	0,86	splotch	7	10,3	0,8

wallpaper	7	11,8	0,78	snowshoe	10	33,9	0,76	teethe	1	9,4	0,79
disentangle	7	11,5	0,62	mush	10	29	0,71	cowhide	7	8,7	0,76
camouflage	11	11,1	0,83	bunk	12	26	0,58	drowse	1	8,2	0,65
whack	7	10,7	0,63	doss	1	25,3	0,83	swap	10	7,7	0,74
clamber	10	10	0,52	riffle	7	24,8	0,8	cooper	8	7,5	0,43
individualize	3	9,5	0,73	frazzle	1	23,2	0,84	boomerang	10	7,1	0,73
impact	7	8,7	0,58	resurrect	1	22,1	0,77	fart	1	7	0,76
attenuate	2	8,6	0,54	gouge	7	22,1	0,71	lynch	13	7	0,63
interlude	8	8,6	0,59	hunch	10	21,1	0,67	simplify	2	6,7	0,48
disconnect	7	8,3	0,6	befuddle	6	19,7	0,83	whoop	4	6,7	0,53
throb	11	8,3	0,57	hike	10	19,7	0,76	quarantine	2	6,3	0,51
unify	2	8	0,56	relive	3	19,4	0,78	duplicate	8	6,2	0,51
goggle	11	7,9	0,75	gibber	4	19,3	0,73	shovel	7	6	0,46
corrugate	7	7,7	0,71	prod	7	18,8	0,72	roost	2	5,8	0,47
superpose	7	7,7	0,77	swat	7	17,5	0,81	swag	10	5,8	0,71
foreshorten	2	7,4	0,62	hoodoo	14	16,5	0,9	slouch	10	5,8	0,61
yelp	4	7,1	0,61	clutter	2	16,4	0,61	alligator	2	5,6	0,49
crescendo	2	7	0,6	impact	7	15,1	0,58	calendar	3	5,6	0,48
readjust	2	6,9	0,56	recuperate	1	15	0,74	crick	1	5,5	0,74
indurate	2	6,8	0,64	orate	4	14,9	0,82	skip	10	5,5	0,58
flare	15	6,8	0,56	yelp	4	14,9	0,61	starboard	10	5,5	0,6
underline	4	6,6	0,77	yaw	10	14,1	0,75	swelter	1	5,2	0,69
slum	13	6,5	0,65	disrupt	2	13,9	0,63	tally	4	5,1	0,61
collide	7	6,3	0,7	burgeon	2	13,8	0,69	suds	7	4,8	0,74
disavow	4	6,1	0,69	sunburn	1	13,7	0,67	autograph	4	4,5	0,6
boo	4	6	0,69	sublimate	10	13,7	0,73	shred	7	4,5	0,51
subserve	13	5,9	0,76	clam	7	13,5	0,58	drivel	1	4,4	0,75
rearrange	2	5,7	0,53	collide	7	13,2	0,7	solidify	2	4,4	0,58

Незбіги частот лексем в авторських текстах у порівнянні з лінгвостилістичною нормою частково зумовлені авторським стилем. Для кожного автора характерні свої сукупності лексем, частоти яких суттєво вищі від частот, узагальнених за повною текстовою базою. Сукупності таких лексем, виявлені за певними семантичними полями у вибірках авторських текстів, можна розглядати як характерні ознаки авторського стилю. Усі лексеми, що характеризують семантичний аспект стилю авторів, належать до віддаленої периферії за значенням величини S_j .

Ми розрахували середні значення величин S_j лексем, для яких виконуються такі умови: $D_j > 1$; $D_j > 2$; $D_j > 4$, тобто розглядались лексеми, які в авторських текстах зустрічаються просто частіше, частіше, ніж у два рази та частіше, ніж у чотири рази у порівнянні з текстами лінгвостилістичної норми. У результаті проведених розрахунків отримано наступні значення:

$$\begin{aligned} S_{D>1} &= 0.39 \pm 0.14; \\ S_{D>2} &= 0.5 \pm 0.15; \\ S_{D>4} &= 0.59 \pm 0.12. \end{aligned} \tag{3.10}$$

Значення отриманих величин усереднені для текстів усіх шістьох досліджуваних авторів. Ці значення є константами, що характеризують область семантичного поля, у якій розміщений авторський лексикон. У відповідності до запропонованого нами поділу ЛСП, область авторського лексикону дієслів знаходиться у віддаленій периферії ЛСП. Як випливає з (3.10) із зростанням величини D_j зростає значення S_j , тобто, що частіше лексема зустрічається у текстах автора у порівнянні з лінгвостилістичною нормою, то далі від ядра ЛСП вона розташована. Аналіз словникових дефініцій авторських лексем показав, що для них характерні уточнювальні диференційні спеціалізовані рідковживані семи.

Зміна частотного розподілу лексем у семантичних полях дієслів для різних авторів стосується як високочастотних, так і низькочастотних лексем. Однак, в області низькочастотних лексем розкид частот одних і тих самих лексем для

текстів різних авторів є набагато суттєвішим. Отже, в області високочастотних лексем знаходяться лексеми номінативного, стилістично нейтрального характеру, а область авторського ідіолекту розташована на периферії ЛСП. Константи семантичних відстаней, які характеризують область авторських ідіолектів у структурі ЛСП, не залежать від кількісного та якісного складу авторських текстів, а відображають фундаментальні лексико-семантичні закономірності авторської лінгвостилістики.

3.4 Приклади вживання маркерів ідіолекту

Вживання маркерів авторського ідіолекту у творах Герберта Уелса:

Слово	ЛСП	D	S
Unify	Зміни	8	0,56

*...He was established now in the sure conviction of God's reality, and of his advent to **unify** the lives of men and to save mankind...*

(The Soul of a Bishop by H. G. Wells)

*...And so, just as I cling to the belief, in spite of hundreds of adverse phenomena, that the religious and social stir of these times must ultimately go far to **unify** mankind under the kingship of God, so do I cling also to the persuasion that there are intellectual forces among the rational elements in the belligerent centres, among the other neutrals and in America, that will co-operate in enabling the United States to play that role of the Unimpassioned Third Party, which becomes more and more necessary to a generally satisfactory ending of the war...*

(War and the Future by H. G. Wells)

...Even those who have neither the imagination nor the faith to apprehend God as a reality will, I think, realize presently that the Kingdom of God over a world-wide

*system of republican states, is the only possible formula under which we may hope to **unify** and save mankind...*

(War and the Future by H. G. Wells)

СЛОВО	ЛСП	D	S
Throb	Чуттєвого сприйняття	8,3	0,57

*...My blood-vessels began to **throb** in my ears, and the sound of Cavor's movements diminished. I noted how still everything had become, because of the thinning of the air...*

(The First Men in the Moon by H. G. Wells)

*... It echoed about the crater, it seemed to **throb** with the throbbing of the greater stars, the blood-red crescent of the sun's disc sank as it tolled out: Boom!... Boom!... Boom! ...*

(The First Men in the Moon by H. G. Wells)

*...What can a record of contrived meetings, of sundering difficulties evaded and overcome, signify here? Or what can it convey to say that one looked deep into two dear, steadfast eyes, or felt a heart **throb** and beat, or gripped soft hair softly in a trembling hand?..*

(The New Machiavelli by H. G. Wells)

*...Confronted they were, and there was no getting away from it. He would make this appalling viscus beat and **throb** before the shrinking journalists – no uncle with a big watch and a little ever baby ever harped upon it so relentlessly; whatever evasion they attempted he set aside...*

(The War in the Air by H. G. Wells)

... *You could see his muscles **throb** and jump, and he twisted about...* (When the Sleeper Wakes by H. G. Wells)

СЛОВО	ЛСП	D	S
Subserve	Соціальної взаємодії	5,9	0,69

... *The New Republican is a New Republican, and he tests all things by their effect upon the evolution of man; he is a Socialist or an Individualist, a Free Trader or a Protectionist, a Republican or a Democrat just so far, and only so far, as these various principles of public policy **subserve** his greater end...*

(Mankind in the Making by H. G. Wells)

... *In the initiative of the individual above the average, lies the reality of the future, which the State, presenting the average, may **subserve** but cannot control...*

(A Modern Utopia by H. G. Wells)

... *But that's only to be done by concentrating one's life upon one main end. We have to plan our days, to make everything **subserve** our scheme...*

(The New Machiavelli by H. G. Wells)

СЛОВО	ЛСП	D	S
Readjust	Зміни	6,9	0,56

... *It is essential to the modern ideal of life that the period of education and growth should be prolonged to as late a period as possible and puberty correspondingly retarded, and by wise regulation the statesmen of Utopia will constantly adjust and **readjust** regulations and taxation to diminish the proportion of children reared in hot and stimulating conditions...*

(A Modern Utopia by H. G. Wells)

... "Things will **readjust** themselves," I lied.

He snatched at the phrase. "Of course," he said.

"They'll **readjust** themselves--settle down again. Must. In the old way. It's bound to come right again--a comforting thought. Yes. After all, Lady Grove itself had to be built once upon a time--was-to begin with--artificial" ...

(Tono-Bungay by H. G. Wells)

... In the end, wisely and carefully we shall **readjust** the balance of animal and vegetable me to suit our human needs...

(The Time Machine by H. G. Wells)

СЛОВО	ЛСП	D	S
Disavow	Комунікації	6,1	0,69

... And if I **disavow** the Socialism of condescension, so also do I **disavow** the Socialism of revolt...

(First and Last Things by H. G. Wells)

... For if one is to **disavow** all pride and priggishness, if one is to find the solution of life's problem in the rational enjoyment of one's sensations, why should one not use opium?..

(The Research Magnificent by H. G. Wells)

... The science hangs like a gathering fog in a valley, a fog which begins nowhere and goes nowhere, an incidental, unmeaning inconvenience to passers-by. Its most typical exponents display a disposition to **disavow** generalisations altogether, to claim consideration as "experts," and to make immediate political

application of that conceded claim...

(A Modern Utopia by H. G. Wells)

Вживання маркерів авторського ідіолекту у творах Джека Лондона:

СЛОВО	ЛСП	D	S
Tauten	Зміни	42,2	0,74

*... Smoke felt the rope **tauten** in a futile effort, then the pace quickened, and as he went past his previous lodgment and over the bulge the last glimpse he caught of Carson he was turned over, with madly moving hands and feet striving to overcome the downward draw...*

(Smoke Bellew by Jack London)

СЛОВО	ЛСП	D	S
Hike	Руху	19,7	0,76

*..."An' of course the dogs can **hike** along all day with that contraption behind them," affirmed a second of the men...*

(The Call of the Wild by Jack London)

*..."Look here, Smoke, I ain't travelin' no more with a ornery outfit like this. Right here's where I sure jump it. You an' me stick together. Savve? Now, you take your blankets an' **hike** down to the Elkhorn. Wait for me. I'll settle up, collect what's comin', an' give them what's comin'. I ain't no good on the water, but my feet's on terry-fermy now an' I'm sure goin' to make smoke..."*

(Smoke Bellew by Jack London)

... We got enough money for a month's grub an' ammunition, an' we **hike** up the Klondike to the back country. If they ain't no moose, we go an' live with the Indians. But if we ain't got five thousand pounds of meat six weeks from now, I'll – I'll sure go back an' apologize to our bosses. Is it a go?.."

(Smoke Bellew by Jack London)

..."No – peep at that." Smoke was looking farther along at a dim glimmer of light. "And there's another light – and a third one there. Come on. Let's **hike**." An' if you'll hold your horses a couple of shakes, I reckon I'll get packed up an' ready to **hike** along with you..."

(Smoke Bellew by Jack London)

...An' I know, an' you know, a dozen old aunts, an' sister-in-laws, an' such, that's had to **hike** to the poorhouse because their folks couldn't take care of 'em in these times..."

(The Valley of the Moon by Jack London)

СЛОВО	ЛСП	D	S
Recuperate	Активності тіла та догляду за ним	15	0,74

... I often doubt, I often doubt, the worthwhileness of reason. Dreams must be more substantial and satisfying. Emotional delight is more filling and lasting than intellectual delight; and, besides, you pay for your moments of intellectual delight by having the blues. Emotional delight is followed by no more than jaded senses which speedily **recuperate**. I envy you, I envy you..."

(The Sea Wolf by Jack London)

... *Dogs on vacation, boarding at the Cedarwild Animal School, were given every opportunity to **recuperate** from the hardships and wear and tear of from six months to a year and more on the road...*

(Michael, Brother of Jerry by Jack London)

... *We parted at Papeete. I remained ashore to **recuperate**; and he went on in a cutter to his own island, Bora Bora. Six weeks later he was back. I was surprised, for he had told me of his wife, and said that he was returning to her, and would give over sailing on far voyages...*

(South Sea Tales by Jack London)

...*Tom King, leaning back in his corner and breathing hard, was disappointed. If the fight had been stopped, the referee, perforce, would have rendered him the decision and the purse would have been his. Unlike Sandel, he was not fighting for glory or career, but for thirty quid. And now Sandel would **recuperate** in the minute of rest...*

(When God Laughs, and Other Stories by Jack London)

... *King did not attempt to free himself. He had shot his bolt. He was gone. And Youth had been served. Even in the clinch he could feel Sandel growing stronger against him. When the referee thrust them apart, there, before his eyes, he saw Youth **recuperate**. From instant to instant Sandel grew stronger. His punches, weak and futile at first, became stiff and accurate...*

(When God Laughs, and Other Stories by Jack London)

СЛОВО	ЛСП	D	S
Collide	Контакты	13,2	0,7

... The hunter, in turn, was in a quandary. His rifle was between his knees, but if he let go the steering-oar in order to shoot, the boat would sweep around and **collide** with the schooner. Also he saw Wolf Larsen's rifle bearing upon him and knew he would be shot ere he could get his rifle into play...

(The Sea Wolf by Jack London)

... He stood up abruptly, towering to such height that Daughtry looked to see the crown of his head **collide** with the deck above...

(Michael, Brother of Jerry by Jack London)

... The wide rooms seemed too narrow for his rolling gait, and to himself he was in terror lest his broad shoulders should **collide** with the doorways or sweep the bric-a-brac from the low mantel...

(Martin Eden by Jack London)

СЛОВО	ЖСП	D	S
Swat	КОНТАКТУ	17,5	0,81

... His thick hide has merely been punctured by a flaming lance of wasp virility. Then a second and a third stallion, and all the stallions, begin to cavort on their forelegs over the precipitous landscape. **Swat!** A white-hot poniard penetrates my cheek. **Swat** again!! I am stabbed in the neck. I am bringing up the rear and getting more than my share. There is no retreat, and the plunging horses ahead, on a precarious trail, promise little safety...

(The Cruise of the "Snark" by Jack London)

... There is only one rule of conduct in dealing with nau-naus. Never **swat** them. Whatever you do, don't **swat** them...

(The Cruise of the "Snark" by Jack London)

*... Incoherent babble, shrieked at the top of the lungs of several women; a lull, in which is heard a child crying and a young girl's voice pleading tearfully; a woman's voice rises, harsh and grating, "You 'it me! Jest you 'it me!" then, **swat!** challenge accepted and fight rages afresh...*

(The People of the Abyss by Jack London)

*... Brissenden looked on gravely, though once he grew excited and gripped the whiskey bottle, pleading, "Here, just let me **swat** him once."*

(Martin Eden by Jack London)

*"But there is yet time," quoth Brissenden. "Who knows but what you may prove the humble instrument to save him. Why didn't you let me **swat** him just once? I'd like to have had a hand in it..."*

(Martin Eden by Jack London)

Вживання маркерів авторського ідіолекту у творах Марка Твена:

СЛОВО	ЛСП	D	S
Solidify	Зміни	4,4	0,58

*... Also, throughout the formative years temptations were kept out of the way of the young people, so that their honesty could have every chance to harden and **solidify**, and become a part of their very bone...*

(The Man that Corrupted Hadleyburg by Mark Twain)

... Each in his turn those little supernaturals of our by-gone ages and aeons joined the monster procession of his predecessors and marched horizonward, disappeared, and was forgotten. They changed nothing, they built nothing, they left nothing behind them to remember them by, nothing to hold their disciples together,

*nothing to **solidify** their work and enable it to defy the assaults of time and the weather. They passed, and left a vacancy...*

(Christian Science by Mark Twain)

*... There probably came a time, in due course, when her students began to think there was something deeper in her teachings than they had been suspecting – a mystery beyond mental-healing, and higher. It is conceivable that by consequence their manner towards her changed little by little, and from respectful became reverent. It is conceivable that this would have an influence upon her; that it would incline her to wonder if their secret thought – that she was inspired – might not be a well-grounded guess. It is conceivable that as time went on the thought in their minds and its reflection in hers might **solidify** into conviction...*

(Christian Science by Mark Twain)

СЛОВО	ЛСП	D	S
Roost	ЗМІНИ	5,8	0,47

*... There were two powerful parties at Court; therefore to make a decision either way would infallibly embroil them with one of those parties; so it seemed to them wisest to **roost** on the fence and shift the burden to other shoulders...*

(Personal Recollections of Joan of Arc by Mark Twain)

*... He is a terror; and not just in this vicinity. His mere name carries a shudder with it to distant lands--just he mere name; and when he frowns, the shadow of it falls as far as Rome, and the chickens go to **roost** an hour before schedule time...*

(Personal Recollections of Joan of Arc by Mark Twain)

... We spent one pleasant day skirting along the Isles of Greece. They are

*very mountainous. Their prevailing tints are gray and brown, approaching to red. Little white villages surrounded by trees, nestle in the valleys or **roost** upon the lofty perpendicular sea-walls...*

(The Innocents Abroad by Mark Twain)

*... And, would you suppose that an American mother could sit for an hour, with her child in her arms, and let a hundred flies **roost** upon its eyes all that time undisturbed?..*

(The Innocents Abroad by Mark Twain)

*... If he had been imprisoned in a St. Nicholas private dwelling, where the fertilizer prevails, and the goat sleeps with the guest, and the chickens **roost** on him and the cow comes in and bothers him when he wants to muse, it would have been another matter altogether...*

(A Tramp Abroad by Mark Twain)

СЛОВО	ЛСП	D	S
Cowhide	Контакты	8,7	0,76

*... That pleased the old man till he couldn't rest. He said he'd **cowhide** me till I was black and blue if I didn't raise some money for him...*

(The Adventures of Huckleberry Finn by Mark Twain)

*... He continued, "Jones will be here at three – **cowhide** him. Gillespie will call earlier, perhaps – throw him out of the window. Ferguson will be along about four – kill him. That is all for today, I believe..."*

(Sketches New and Old by Mark Twain)

СЛОВО	ЛСП	D	S
Resurrect	Активності тіла та догляду за ним	10,09	0,77

... *The adoption of cremation would relieve us of a muck of threadbare burial-witticisms; but, on the other hand, it would **resurrect** a lot of mildewed old cremation-jokes that have had a rest for two thousand years...*

(Life on the Mississippi by Mark Twain)

... *I will dig up the Romans, I will **resurrect** the Greeks, I will furnish the government, for ten millions a year, ten thousand veterans drawn from the victorious legions of all the ages--soldiers that will chase Indians year in and year out on materialized horses, and cost never a cent for rations or repairs...*

(The American Claimant by Mark Twain)

... *An effort was made to **resurrect** it, with the proposed advantage of a telling new title, and Mr. F. said that The Phenix would be just the name for it, because it would give the idea of a resurrection from its dead ashes in a new and undreamed of condition of splendor...*

(Roughing It by Mark Twain)

... *The first thing you want in a new country, is a patent office; then work up your school system; and after that, out with your paper. A newspaper has its faults, and plenty of them, but no matter, it's hark from the tomb for a dead nation, and don't you forget it. You can't **resurrect** a dead nation without it; there isn't any way...*

(A Connecticut Yankee in King Arthur's Court by Mark Twain)

СЛОВО	ЛСП	D	S
Tally	Комунікації	5,1	0,61

... He sat down and puzzled over these things a good while, but kept muttering, "It's no use; I can't understand it. They don't **tally** right, and yet I'll swear the names and dates are right, and so of course they OUGHT to **tally**. I never labeled one of these thing carelessly in my life. There is a most extraordinary mystery here..."

(The Tragedy of Pudd'nhead Wilson by Mark Twain)

... Do they **tally**?"

The foreman responded: "Perfectly."

"Now examine this pantograph, taken at eight months, and also marked A. Does it **tally** with the other two?"

The surprised response was: "NO – THEY DIFFER WIDELY!"

"You are quite right. Now take these two pantographs of B's autograph, marked five months and seven months. Do they **tally** with each other?"

"Yes – perfectly."

"Take this third pantograph marked B, eight months. Does it **tally** with B's other two?"

"BY NO MEANS!.."

(The Tragedy of Pudd'nhead Wilson by Mark Twain)

СЛОВО	ЛСП	D	S
Drivel	Активності тіла та догляду за ним	4,4	0,75

... But we love the Old Travelers. We love to hear them prate and **drivel** and lie. We can tell them the moment we see them. They always throw out a few feelers; they never cast themselves adrift till they have sounded every individual and know that he has not traveled...

(The Innocents Abroad by Mark Twain)

*... Day after day and night after night we have wandered among the crumbling wonders of Rome; day after day and night after night we have fed upon the dust and decay of five-and-twenty centuries – have brooded over them by day and dreamt of them by night till sometimes we seemed moldering away ourselves, and growing defaced and cornerless, and liable at any moment to fall a prey to some antiquary and be patched in the legs, and "restored" with an unseemly nose, and labeled wrong and dated wrong, and set up in the Vatican for poets to **drivel** about and vandals to scribble their names on forever and forevermore...*

(The Innocents Abroad by Mark Twain)

*... It was getting late, and we had no time to fool away on every ass that wanted to **drivel** Greek platitudes to us. We would just as soon have talked with him as not if we had not been in a hurry. Presently Denny said, "Those fellows are following us!.."*

(The Innocents Abroad by Mark Twain)

3.5 Аналіз структурної організації лексико-семантичних полів дієслова

Побудовані нами частотні словники для ЛСП дієслів, як показав аналіз, характеризуються частотною ієрархічною структурною організацією. Для характеристики цієї організації ми ввели та розрахували константи поділу частотного розподілу лексем у ЛСП на ядро, близьку та віддалену периферію (3.7, 3.8). Особливо важливий результат у тому, що ці константи є однаковими у межах незначних відхилень для усіх досліджуваних ЛСП дієслів. Такий результат можливо було отримати лише за допомогою комп'ютерів та об'ємної текстової бази. Тому актуальним, на нашу думку, було б знайти місце отриманих результатів у контексті лінгвістичних теорій про структурну організацію лексико-семантичних полів, які виникли без використання обчислювальних квантитативних методик. Наведемо ряд уявлень про структурну організацію лексико-семантичних полів.

Як будь-яке системно-структурне об'єднання, поле має визначену конфігурацію (структуру). Поняття конфігурації поля передбачає існування певних угруповань елементів усередині даної множини, перетину відношень у структурі, накладення зв'язків. Поле може мати у своєму складі декілька мікрополів, які є відносно самостійними [112, с. 5]. На базі існуючих описів і трактувань основними ознаками мовного поля можна вважати такі:

1. Поле – це інвентар елементів, пов'язаних між собою структурними відношеннями.

2. Елементи, що утворюють поле, мають семантичну спільність і виконують у мові єдину функцію.

3. Поле може об'єднувати однорідні та різнорідні елементи.

4. У структурі поля виділяються мікрополя.

5. У складі поля виділяються ядерні та периферійні конституенти. Ядро консолідується навколо компонента-домінанти. Периферія має зонну організацію.

6. Ядерні конституенти найбільш спеціалізовані для виконання функцій поля, систематично використовуються, виконують функцію поля найбільш однозначно, найчастотніші у порівнянні з іншими конститuentами та є обов'язковими для поля.

7. Між ядром і периферією здійснюється розмежування функцій, які виконує поле; частина функцій припадає на ядро, частина – на периферію.

8. Межа між ядром і периферією, а також окремими зонами периферії є нечіткою, розмитою.

9. Конституенти поля можуть належати до ядра одного поля і периферії іншого, і навпаки.

10. Різні поля частково накладаються одне на одного, утворюючи зони поступових переходів.

Поля, що виділяються у мові, можуть бути досить різнотипними. У рамках теорії функціонально-семантичних полів розроблено їхню типологію.

Виділяють поля двох структурних типів: 1) моноцентричні (сильно центризовані), що мають чітко виражену домінанту; 2) поліцентричні (слабо центризовані), які базуються на сукупності різних засобів, що не утворюють єдиної гомогенної системи. У межах останнього типу виділяють два підтипи: а) поля розсіяної, дифузної структури, що мають велику кількість компонентів при слабо вираженій межі між ядром і периферією; б) поля компактної поліцентричної структури, з явно вираженими центрами. [112, с.5-6]

Відзначимо, що самі поля, які виділяються у структурі мови в цілому, можна поділити на первинні (основні, структурно необхідні) і вторинні (неосновні, додаткові). Так, лексичні угруповання предметно-понятійного типу належать до первинних полів, а поля емоційної, розмовної та іншої лексики – до вторинних. Вторинні поля перетинають первинні, об'єднуючи елементи ряду первинних полів; вторинні поля є полями “наскрізного” типу.

У структурі поля виявляються ядро і периферія. У ядрі виділяється центр, у периферії – близька, далека і крайня периферія. Основним критерієм визначення місця лексичної одиниці у лексико-семантичній групі слід вважати критерій частотності. За ним вичленюється насамперед периферія групи. Частотність лексичної одиниці встановлюють за частотним словником. Використання такого словника дає можливість об'єктивно виявити в масі слів даного ЛСП ті, які входять в активний словник носіїв сучасної англійської мови [112, с. 45]. Тобто, теоретичні уявлення про частотний принцип структурування ЛСП існували раніше, однак, виявлені нами константи частотного поділу, що є однаковими для усіх ЛСП, – це, на нашу думку, новий результат теорії структурної організації ЛСП.

Як самостійна польова структура (об'єднання різних елементів системи мови, що мають ознаки мовного поля), семантика існує завдяки спільній лексемі, яка об'єднує всі її елементи (семемі) в одне ціле. Згідно із законом польової організації системи мови семантика однієї лексеми не є ізольованою від семантем інших лексем: вони часто накладаються одна на одну. Порівняння

семантем дієслів одного ЛСП виявляє їх подібність, яка проявляється в однотипності чи збігу певних семем. Наявність однакових чи подібних семем у семантемах різних слів є регулярною багатозначністю, характерною насамперед для слів одного ЛСП.

Дослідження периферійних значень дієслів дає підставу стверджувати, що периферійні семем не є рівноцінними за ступенем зв'язку з ядром. Одні з них тісно пов'язані з ядерними семемами, інші менш зв'язані з ядром, в силу чого перші можна визначити як близьку периферію семантеми, другі – як далеку [112, с. 135]. Периферійні семи відіграють важливу роль у комунікативному варіюванні значення у мовленні, у розвитку смислової структури слова, у створенні потенційної антонімії, синонімії, оціночності семем. Щодо поєднаності слів, то в основному семем її обмежують. Зміст периферійних сем зумовлений не тільки відображенням позамовної дійсності, але і самою системою мови, оскільки периферія включає і власне внутрішньоструктурні семи (граматичні, стилістичні тощо), периферійні компоненти значення частіше виявляються національно специфічними при міжмовному зіставленні. [112, с. 187]

Аналізуючи спектр лексикографічних значень лексем з різних областей частотних розподілів ЛСП, зокрема, лексем, наведених у табл. 3.2, виявляються такі закономірності: словесні знаки, у смисловій структурі яких домінуюче положення займає ознака, що збігається з інтегруючим поняттям поля, утворює його ядро. Словесні знаки, які містять дану ознаку опосередковано через субординативні компоненти, належать до периферії поля. Наявність центра і периферії є важливою структурною особливістю ЛСП та його мікрополів.

Центр поля охоплює лексику одного функціонального типу, найпридатнішу до виконання функції поля (денотативної, сигніфікативної, прагматичної). Елементи центру належать тільки до даного поля, є найчастотнішими і мають усталену семантику. Центральній області ЛСП відповідає особлива структура зв'язків між лексичними одиницями. Структура

центру утворює регулярні відношення семантичної тотожності, включення і перетинання, які повторюються у різних ЛСП і тому не залежать від семантичної специфіки окремих лексичних одиниць. Регулярні семантичні відношення між центральними елементами забезпечують високий ступінь зв'язаності слів за значенням.

У периферію поля входить та частина лексики, яка зазвичай належить до змішаного функціонального типу. Це дозволяє їй поєднувати виконання функцій різних ЛСП, а у значеннях периферійних елементів можна виявити семантичні ознаки різних типів (денотативні, сигніфікативні, прагматичні). Різні типи семантичних ознак можуть актуалізовуватися і в значеннях центральних елементів у процесі їх мовленнєвого використання. Проте для елементів центру присутність таких ознак (наприклад, прагматичних) у їхніх значеннях є факультативною, яка залежить від мовленнєвого контексту, в той час як для периферійних елементів вони обов'язкові. Область периферії є мінливою, у її елементах весь час відбуваються різні зрушення: на перший план висуваються то одні, то інші ознаки. Звідси виникає непослідовність у тлумаченнях одних і тих самих слів у різних словниках, а також відсутність строгої упорядкованості ознак у структурі лексичного значення. У значеннях периферійних елементів зазвичай присутні ознаки, які дають можливість цим елементам входити у склад інших ЛСП. Таким чином, всі поля виявляються зв'язаними між собою. Зокрема, на рис. 3.6 наведено розраховану нами частотну структуру ЛСП для різних авторів з вилученими полісемними дієсловами, яка відрізняється від такої ж структури з наявними полісемними лексемами. Це забезпечує неперервність семантичного простору і підтверджує той факт, що ізольованих семантичних явищ у мові не існує: з будь-якого семантичного поля, через більш чи менш довгий ланцюжок опосередкованостей можна потрапити у будь-яке інше семантичне поле.

Що стосується структури семантичних зв'язків, то для периферійної частини поля характерна перевага семантичних відношень польової суміжності і

нерегулярний характер семантичних відношень включення і перетину, що вказує на менший ступінь семантичної зв'язаності периферійних елементів [156, с. 94].

Оскільки структура більшості лексичних одиниць складається з багатьох ознак, то вони можуть належати множині понятійних полів, що дорівнює кількості їхніх лексичних ознак, тому самі поля як множини словесних знаків взаємно перетинаються та не мають чітких меж [30, с. 4].

Погляд на ЛСП від домінанти відображує її цілісне сприйняття. Погляд на ЛСП від елементів відображує її розчленоване сприйняття. Будь-який член у складі ЛСП конкретніший за значенням у порівнянні з домінантою. У межах ЛСП розрізняють одиниці декількох рівнів абстракції відповідно до числа дериваційних кроків. Порівняємо, наприклад, дериваційний ланцюжок англійських дієслів руху *move* → *go* → *walk* → *tread* → *clump*, де, відповідно, наведено п'ять рівнів абстракції.

Смисловий зміст будь-якого елемента у складі ЛСП передається через домінанту або будь-який гіперонім у поєднанні з мовним відрізком, за рівними за смислом диференційними ознаками елемента, який вони позначають, наприклад:

*move*₁=be in motion, change a place or position;

*go*₁=move from place to place;

*walk*₁=go on foot (move from place to place on foot);

*tread*₁=walk, put the feet down on (=move from place to place walking, putting the feet down on);

clump= tread heavily (=move from place to place walking, putting the feet down on heavily).

У наведених дефініціях дієслова *walk*, *tread*, *clump* визначаються або через безпосередній гіперонім, або через домінанту лексико-семантичної групи дієслів руху, ЛСВ дієслова *move*. У словниках переважно використовується перший варіант, тобто визначення через безпосередній гіперонім [125, с. 67].

Отже, огляд конкретних наукових досліджень, аналіз конкретного лексичного матеріалу показує, що внутрішня організація лексичних одиниць підпорядковується загальним структурним закономірностям, що діють у мові. Семантична організація лексичних одиниць виявляє подібність з морфологічними і синтаксичними структурами. В основі цих структур лежать одні і ті ж семантичні відношення: підпорядкування (ієрархія), співпорядкування (віяло), взаємного підпорядкування (градуальні), рівноправності (комплементарні). [79, с. 58]

В ієрархічно організованому угрупованні, як заведено, виділяється головне слово – ідентифікатор (який деколи називають домінантою, ключовим словом), що належить до вищого рівня ієрархії і має найменшу кількість сем, і тому утворює як би точку семного відліку в угрупованні [43, с. 9].

Розглянемо типи зв'язків, які можуть існувати у структурі ЛСП. Найбільшою значущістю вирізняються ЛСП, об'єднані за типом парадигми, основним принципом якої є *ієрархія* її членів, або родо-видові привативні стосунки. Цю ієрархію можна уявити у такому вигляді: на чолі групи знаходиться лексична одиниця з найзагальнішим абстрактним значенням, решта членів групи складають привативні опозиції по відношенню до базового слова. Одиниці групи вибудовуються у порядку збільшення семантичних ознак у їхній семній структурі (від загального до найконкретнішого). У силу своєї універсальності цей тип відношень у лексиці виявився найбільш дослідженим і широко представленим у конкретних наукових описах [79, с. 52].

Другим типом організації лексико-семантичних груп є *віяловий тип*. При подібному типі будови ЛСП у центрі групи знаходиться слово з найабстрактнішим значенням, навколо нього на однаковому ступені конкретизації розміщені решта членів групи, що відрізняються від категоріального одною, але не однаковою ознакою. Ієрархічні відношення не вичерпують усієї різноманітності відношень, що формують лексико-семантичну систему мови. Певний вклад у внутрішню організацію словника вносять і інші

типи семантичних стосунків, наприклад, комплементарного, взаємодоповнювального типу, що встановлюються у системі між двома семантично рівноскладними одиницями, взаємозалежними у рамках загальнішого лексичного об'єднання.

Присутність у семній структурі якісних сем зумовлює своєрідність семантичної організації одиниць даного типу, що фіксують у сукупності різноманітність і багатство соціально-комунікативної діяльності. Цей тип внутрішньої організації ЛСП називається *градуальним*, оскільки члени груп даного класу організовуються у ціле градуальними міжслівними опозиціями, які спираються на якісні семи у значенні одиниць [79, с. 57].

В ЛСП існують ще такі типи зв'язків як обов'язкові, факультативні та формально-семантичні.

Обов'язковим є зв'язок, який позначається терміном “входження”. Під входженням розуміють зв'язок слова чи фразосполучення з рештою елементів угруповання за спільністю хоча б одної семи. Наприклад, “дрімати” to doze мають сему “стан сну”. Ця сема є спільною для елементів підгрупи “сон як фізіологічний процес”. Тому “дрімати”, to doze, входять в число значень сну. Вони виявляють зв'язок “входження” в дану підгрупу, тобто, є її елементами. Входження – спільний зв'язок, він включає більш конкретні його різновиди. Кожний з них базується на ідентичності хоча б одної семи в елементах [43, с. 13]:

1. *Гіперо-гіпонімічний* (тобто родо-видовий) зв'язок. Цей тип зв'язку передбачає, що одиниці мають спільні семи; крім того, певна одиниця включає одну чи декілька конкретних диференційних сем. Наприклад, “бути бадьорим” виявляє входження в підгрупу “відсутність сну”, так як має сему спільну з ідентифікатором цієї підгрупи – сему “відсутність сну”. Елемент “бути бадьорим” конкретизує ідентифікатор “не спати” семою “патологічний” і означає вужче, конкретніше поняття – патологічна відсутність сну. Таким чином, ідентифікатор “не спати” означає спільне, родове поняття.

2. *Перетинання*. Цей вид зв'язку означає, що одиниці мають спільні і відмінні семи. Наприклад, елементи “заснути” і “задрімати” мають спільну сему

– “перехід в стан сну” – і відмінні семи. Елементи пересікаються за спільною семою. Зв’язок, який їх об’єднує, називається перетинання.

3. *Синонімічний зв’язок.* Цей тип зв’язку передбачає перетинання і гіперо-гіпонімічний зв’язок між одиницями, що належать до одного чи сусідніх рівнів ієрархії. Отже, синонімічний зв’язок виступає як більш загальний по відношенню до перетинання і гіперо-гіпонімічного зв’язку. Наприклад, розглянуті елементи “заснути” і “задрімати” є синонімами, тобто об’єднаними синонімічним зв’язком. Одночасно між тими ж елементами спостерігалась наявність інших зв’язків: гіперо-гіпонімічного зв’язку і перетинання.

4. *Градуальний зв’язок.* За даним видом зв’язку синонімічні одиниці називають різні ступені поняття, яке вони позначають, і відрізняються семами типу “дуже”, “максимальне”, “незначне”, “поверхневий”. Наприклад, в синонімічних рядах “хворіти” - “нездужати”, to be ill – to be unwell другі елементи включають сему “незначно”, яка конкретизує перші елементи. Одночасно сема “незначно” вказує на нижчий ступінь позначеного стану, тобто, на його градацію.

5. *Партитивний зв’язок.* Цей вид зв’язку означає, що одиниці називають поняття в цілому і його частини, наприклад, “дихати” – “вдихати” – “видихати”, to breathe – to inhale – to exhale.

Факультативні семантичні зв’язки базуються, на відміну від обов’язкових, не на ідентичності змісту сем, а на близькості чи контрастності їх змісту. Наприклад, схожі за змістом семи “перехід в стан сну” і “стан сну”, “потреба сну” і перехід в стан сну”, “наслідок втоми” і “пониження здатності діяти” тощо. Елементи, що містять ці семи, близькі за значенням, тобто об’єднані семантичним зв’язком. Такий тип семантичного зв’язку можна позначити терміном “сходження”. Тип зв’язку “сходження” охоплює декілька конкретних різновидів. Розглянемо деякі з них: “фазовий зв’язок”, “тяжіння”, “ремінісцентний зв’язок”, “темпоральний”, “локальний”, “інструментальний зв’язки” [43, с. 16]:

1. *Фазовий зв'язок.* Цей вид зв'язку базується на семах, які вказують на початкову чи кінцеву фазу. Елементи “заснути”, “задрімати”, to fall asleep, включають сему “перехід в стан сну”. Вони позначають початкову стадію сну і виявляють фазовий зв'язок з позначеннями сну – з елементами “спати”, “дрімати”, to sleep, to doze тощо.

2. *Тяжіння.* Цей вид зв'язку проявляється через семи, які вказують на стан чи дію, що йде за даним. Елементи “бути сонним”, to be sleepy, to be somnolent включають сему “потреба в сні”. Вони ніби тяжіють до значень переходу в стан сну, тобто виявляють з ними зв'язок, “тяжіння”.

3. *Ремінісцентний зв'язок.* Цей тип зв'язку утворюють семи, які вказують на стан чи дію, що передувала даному. Елемент “вижити” включає сему “після хвороби”. Він ніби нагадує, ремінісцує фазу неповноцінного біологічного існування. “Вижити” має ремінісцентний зв'язок з позначеннями неповноцінного біологічного існування: “хворіти”, “нездужати” тощо.

4. *Темпоральний зв'язок.* Даний вид зв'язку виявляється через семи, які вказують на тимчасову віднесеність стану чи дії. Елемент ЛСГ “сон” to be asleep включає сему “у визначений час” і має темпоральний зв'язок з позначеннями часових періодів, наприклад, night: So in the night, when the men in the fort were asleep (Jack London).

5. *Локальний зв'язок.* Основою цього типу зв'язку є семи, що вказують на локальну характеристику стану чи дії. Елементи ЛСГ “Дихання” – шморгати і to sniff включають сему “через ніс” і мають локальний зв'язок з позначенням органу дихання “ніс” – nose.

6. *Інструментальний зв'язок.* Цей вид зв'язку проявляється через семи, які вказують на предмет чи речовину, за посередництвом якого викликаний стан. Елементи “отруїтися”, to be gassed включають сему “шкідливими речовинами” і мають інструментальний зв'язок з позначеннями шкідливих речовин – “газ”, exhaust fumes тощо. [43, с.16]

На контрастності змісту сем в елементах базуються зв'язки, які ми позначили терміном “розходження”. Тип зв'язку “розходження” включає декілька конкретних різновидів. Розглянемо такі прийоми: “антонімічний зв'язок”, “несумісність” і “протидію” [43, с.18]. Формально-семантичні зв'язки є факультативними для лексичних одиниць – елементів системи. Формально-семантичні зв'язки базуються на повній або частковій подібності лексеми і на спільності деяких сем.

Домінанта у складі ЛСП виступає як її генетичне ядро. Не всі системоутворюючі потенції домінанти реалізуються у складі семантично похідних елементів ЛСП, але неможливе існування таких членів ЛСП, семантика яких не була би задана значенням домінанти, її інформаційним потенціалом і поєднаністю. Глибина лексико-семантичної парадигми і її структура визначаються об'єктивним змістом значення її домінанти, а точніше, співвідношенням значення домінанти та її інформаційного потенціалу. При цьому прослідковується така тенденція: що менше сем міститься у значенні домінанти і що ширше її інформаційний потенціал, то більше у домінанти дериваційних можливостей [125, с. 89-90]. Потенційні можливості розвитку дієслівної лексико-семантичної парадигми на основі її домінанти забезпечуються:

- семасіологічною основою дієслова як частини мови, яка задає контури розвитку ЛСП;

- наявністю у дієслова широкого інформаційного потенціалу, кожний елемент якого може бути реалізований у багатобразних варіантах у семантично похідних елементах;

- структурою ЛСП, яка проявляється як єдність відношень включення і перетину;

- дією мовних законів абстрагування, аналогії і диференціації;

- моделями смислових зв'язків дієслівних одиниць, які є відображенням механізму асоціативних зв'язків, прийнятих у мовленнєвій діяльності колективу, що говорить;

- типовими мовленнєвими моделями використання ЛСП одиниць у тексті.

У динамічному аспекті ЛСП притаманне правило процесуальної залежності, яке відображає причинно-наслідкові зв'язки, послідовність фаз розвитку, залежність нижчої фази від вищої [125, с. 90].

Розмежування ядра і периферії можуть відбуватися за такими критеріями як частотність, багатозначність, семантична змістовність, інформативність, важливість, обов'язковість елемента тощо. Не існує єдиних для всіх типів польових структур критеріїв розмежування ядра та периферії, хоча комплекс критеріїв дозволяє розмежувати ядро і периферію, а також окремі зони периферії. У ядрі лексико-семантичної групи знаходяться стилістично (і взагалі функціонально) нейтральні одиниці, що належать до даної семантичної групи за своїм єдиним чи основним значенням. В асоціативних експериментах ядерні лексеми часто мають дзеркальні асоціації, у тлумачних словниках – тлумачаться одна через одну.

До ближньої периферії лексико-семантичної групи належать лексеми менш частотні, зазвичай однозначні, конкретні за значенням, що у мінімальному ступені залежать (або не залежать зовсім) від контексту.

Віддалену периферію формують низькочастотні лексеми, багатозначні, вони мають яскраві значення, що належать до інших лексико-семантичних груп, які мають зазвичай одну функціональну сему (стилістичну, соціальну, темпоральну, територіальну тощо) та семантично залежні від контексту.

Крайня периферія представлена лексемами з у край низькою частотністю, які мають ряд обмежувальних використання функціональних сем. За ядерною архісемою така лексема входить в іншу лексико-семантичну групу, а у дану групу входить за периферійною семою. Часто такі одиниці опиняються у

сильній залежності від контексту. У польових структурах може не бути окремих видів периферії.

Лексико-семантичні поля можна також поділити на первинні і вторинні. Первинні розчленовують номінативну сферу мови за логіко-предметним принципом; вторинні об'єднують елементи різноманітних первинних полів за якою-небудь визначеною семантичною ознакою, за визначеною семою – наприклад, поля функціонально-стилістичні, емоційні, оціночні тощо. Первинні поля у своїй сукупності повністю покривають номінативну сферу конкретної мови. Вторинні поля перекривають первинні, об'єднуючи їхні компоненти у польові структури, які пронизують первинні поля [112, с. 182-184]. Як сукупність первинних ЛСП, можна розглядати поля, наведені у табл. 3.1, а як вторинні ми розглянемо у подальшому психосемантичні поля.

Відношення уточнення, які є фундаментальними для семної структури слів, і надають їй ієрархічний характер, своєрідно відображаються у внутрішній структурі групи (чи поля), яка також має ієрархічний характер. У ній обов'язково є базові одиниці, що володіють широким, малозмістовним значенням, аж до таких, зміст яких вичерпується комплексом категоріально-граматичної, лексико-граматичної і категоріально-лексичної сем. З базовими словами привативно зв'язані всі решта, змістовніші слова, що якби уточнюють базові слова за рахунок тих чи інших диференційних ознак, присутніх у їхніх значеннях. Структура групи найчастіше не вичерпується одним ступенем підпорядкування, а включає в себе декілька таких ступенів. Кожний більш віддалений від базових одиниць ступінь представлений словами з усе конкретнішими і змістовнішими значеннями. У цілому усі слова одної ЛСГ у рамках цієї ієрархії зв'язані відношеннями “уточнення, диференціації та узагальнення близьких чи суміжних значень” [79, с. 9]

Зазвичай описи ієрархічної організації лексико-семантичних груп будуються на лексичному матеріалі власне номінативного, стилістично нейтрального характеру. Експресивна лексика і лексика зі стильовим

забарвленням розглядаються при цьому як периферія семантичної групи. Попередній розгляд експресивних дієслів через їхню віднесеність до певних лексико-семантичних груп дозволяє відмітити, що вони не складають рівномірно периферійну частину, “експресивний ореол” групи, а зв’язані з окремими її участками, з певними типами уточнювальних (диференційних) сем. Це, узагальнено, ознакові, характеризуючі семи.

Зв’язок лексичної експресивності з ознаковою семантикою відрізняється більшою послідовністю і постійністю, що дає підстави роздумувати про зовнішньолінгвістичні фактори, що визначають різницю між експресивними одиницями та їх нейтрально-номінативними аналогами. Таким фактором є міра явищ (у даному випадку – дій) і соціальна норма як усереднений еквівалент міри (середня міра дії) [79, с. 41-43]. До такого “експресивного ореолу” периферії ЛСП можна віднести маркери авторських ідіолектів, виявлені нами для певних авторів і наведені у табл. 3.3. Також підтверджено те, що ця область “експресивного ореолу” маркерів авторського ідіолекту належить до віддаленої периферії за частотною ознакою, оскільки розраховані значення семантичних відстаней (3.10) є значно більшими за константу, яка виділяє віддалену периферію.

Висновки до розділу 3

У цьому розділі ми ввели квантитативно-частотне визначення ядра і периферії лексико-семантичного поля і встановили зв’язок між текстовою частотою лексем та їхньою належністю до ядра чи периферії ЛСП: сукупність високочастотних лексем утворює ядро лексико-семантичного поля, а низькочастотні лексеми належать до периферії ЛСП.

Для кожного автора характерні свої сукупності лексем, частоти яких суттєво перевищують частоти, узагальнені за повною текстовою базою. Сукупності таких лексем, виявлені за певними семантичними полями у вибірках авторських текстів, можна розглядати як характерні ознаки авторського стилю.

Показано, що усі лексеми, які характеризують семантичний аспект стилю авторів, належать до віддаленої периферії. Досліджено, що частіше лексема зустрічається у текстах автора у порівнянні з лінгвостилістичною нормою, то далі від ядра ЛСП вона розташована. Аналіз словникових дефініцій авторських лексем показав, що для них характерні уточнювальні диференційні спеціалізовані рідковживані семи.

Досліджено, що лексико-семантичні поля дієслів у текстовій вибірці розподілені нерівномірно, вони утворюють певну ієрархічну структуру. Частоти певних ЛСП можуть суттєво відрізнитись для різних авторів, що зумовлено незбігами в авторських ідіолектах і є лінгвостилістичною характеристикою авторських текстів.

Частотний розподіл лексико-семантичних полів дієслова доцільно використовувати в класифікаційному аналізі авторських текстів англomовної літератури. За допомогою такого розподілу можна виділити лексико-семантичну складову авторського ідіолекту.

Основні положення цього розділу висвітлено в публікаціях автора [99, 105, 225].

РОЗДІЛ 4

АВТОРСЬКА СТИЛЕМЕТРІЯ

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ ДІЄСЛОВА

4.1 Стилеметричні лексико-семантичні відстані

Для проведення авторської стилеметрії ЛСП уведемо нову величину P_{rf}^{asm} , яка чисельно дорівнює різниці між величинами частот P_{sf} для текстової вибірки автора та текстової вибірки лінгвостилістичної норми:

$$P_{rf}^{asm} = P_{sf}^{asm} - P_{sf}^o \quad (4.1)$$

де P_{sf}^{asm} , P_{sf}^o – частоти появи дієслів ЛСП f в авторській текстовій вибірці та у текстовій вибірці лінгвостилістичної норми, відповідно. Величина P_{rf}^{asm} характеризує стильову лексико-семантичну відстань між стилем досліджуваного автора та нейтральним стилем художньої літератури. На рис.4.1-4.6 наведено гістограми розподілу величини P_{rf}^{asm} для авторських текстів художньої літератури різних авторів.

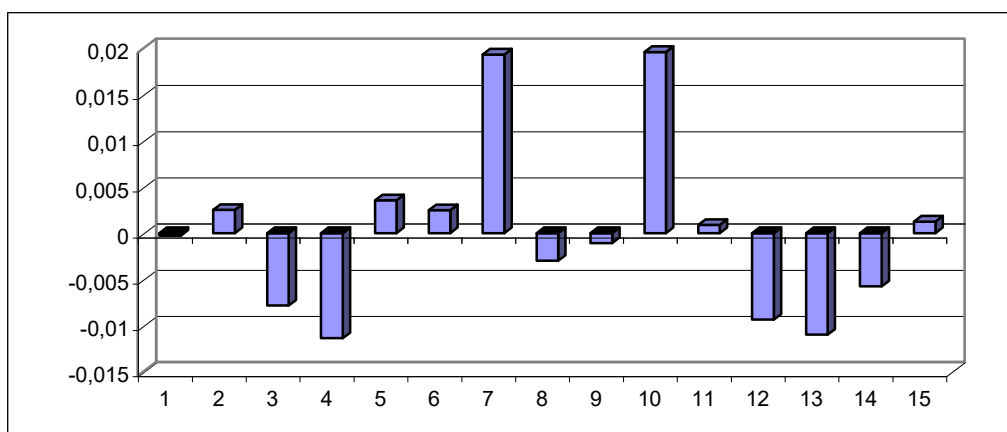

Рис.4.1 Гістограма розподілу стильової семантичної відстані P_{rf}^{asm} для творів Джека Лондона (за віссю аргументів відкладено індекси ЛСП, а за віссю значень – величини P_{sf} для кожного семантичного поля).

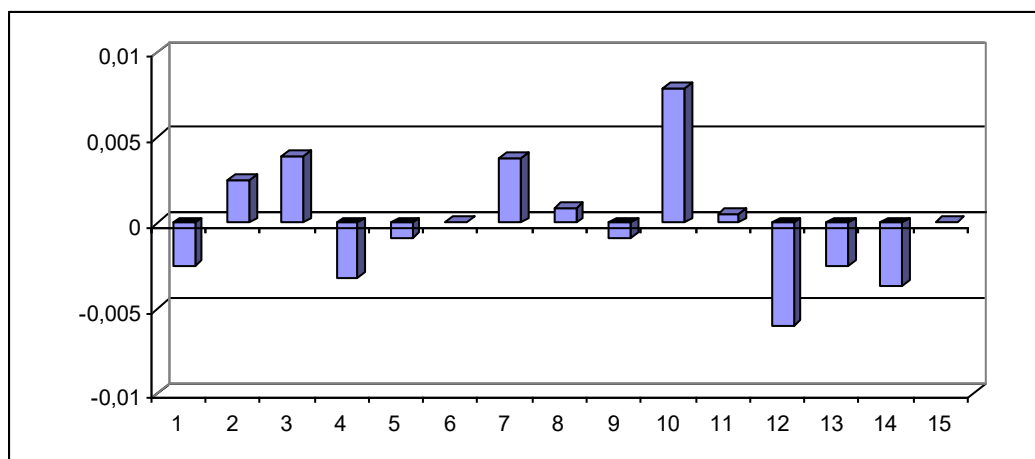

Рис.4.2 Гістограма розподілу стильової семантичної відстані $P_{rf}^{авт}$ для творів Марка Твена.

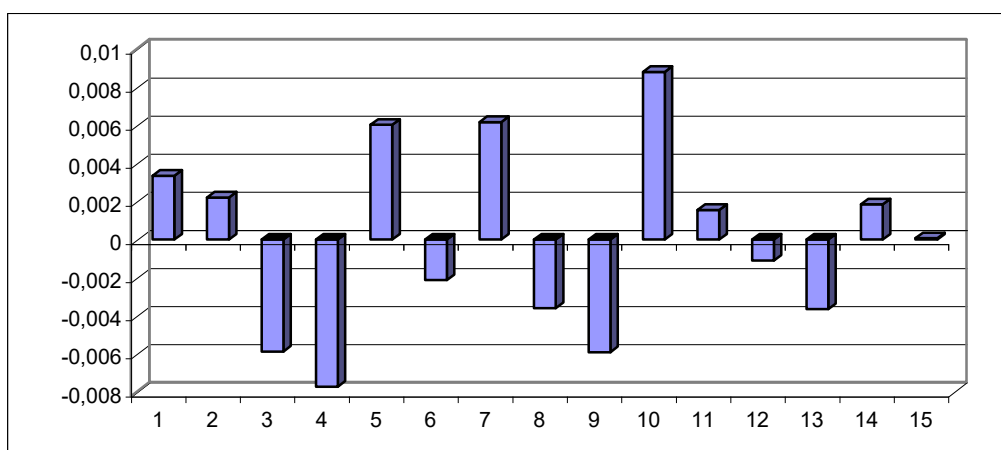

Рис.4.3 Гістограма розподілу стильової семантичної відстані $P_{rf}^{авт}$ для творів А.Конан Дойла

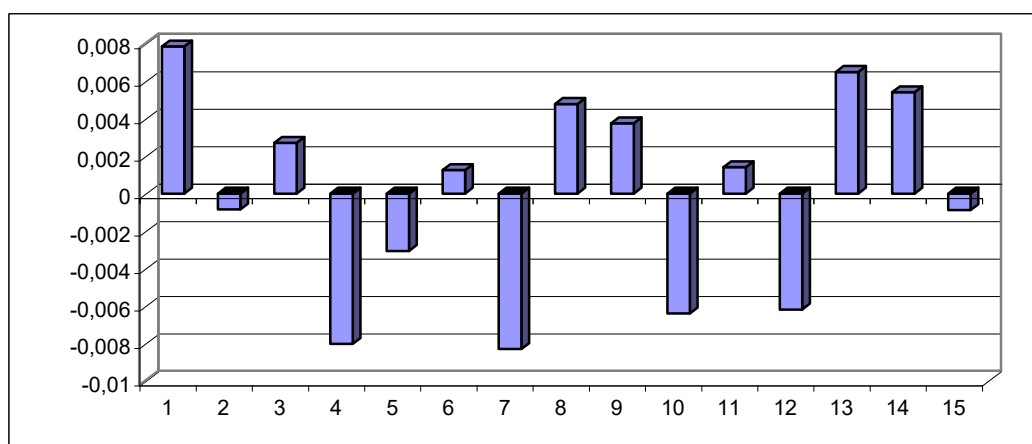

рис.4.4 Гістограма розподілу стильової семантичної відстані $P_{rf}^{авт}$ для творів О.Уайльда

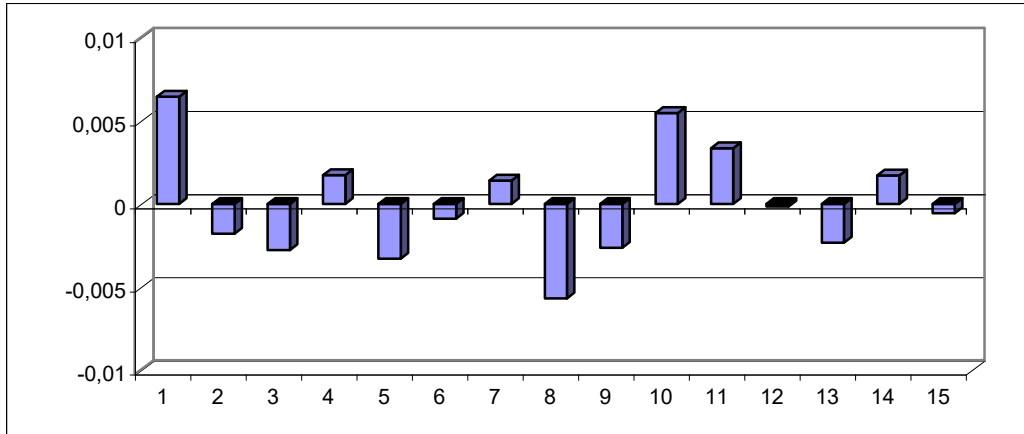

Рис.4.5 Гістограма розподілу стильової семантичної відстані P_{rf}^{sem} для творів Ч.Діккенса

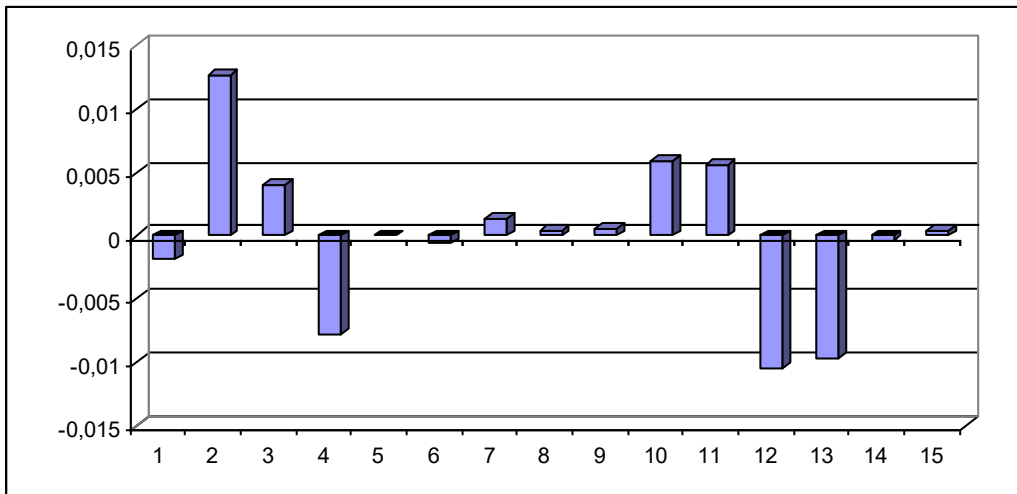

Рис.4.6 Гістограма розподілу стильової семантичної відстані P_{rf}^{sem} для творів Г.Уелса

Додатні величини стильової семантичної відстані P_{rf}^{sem} свідчать про те, що дієслова даного ЛСП зустрічаються частіше, а від'ємні – рідше, у порівнянні з нейтральним стилем.

Сукупність величин P_{rf}^{sem} (таблиця 4.1) для текстів одного автора утворює вектор, який можна вважати квантитативною характеристикою семантичної складової авторського стилю, що володіє стилеметричним потенціалом.

Таблиця 4.1

Значення стильових семантичних відстаней $P_{rf}^{авт}$ для авторських текстів.

ЛСП	А.Конан Дойл	Чарльз Діккенс	Герберт Уелс	Джек Лондон	Марк Твен	Оскар Уальд
1	0,003344	0,006461	-0,00189	-0,00027	-0,00251	0,007863
2	0,002204	-0,00179	0,012604	0,00251	0,002488	-0,00085
3	-0,00588	-0,00277	0,004062	-0,00784	0,003866	0,002715
4	-0,00772	0,001726	-0,00775	-0,01137	-0,00316	-0,00803
5	0,006024	-0,0033	-0,00013	0,003561	-0,00091	-0,00306
6	-0,00213	-0,00089	-0,00064	0,002491	8,29E-05	0,001257
7	0,006167	0,001406	0,001398	0,019335	0,003799	-0,0083
8	-0,0036	-0,00569	0,000401	-0,00299	0,000865	0,004788
9	-0,00592	-0,00264	0,000568	-0,00107	-0,00086	0,003759
10	0,008803	0,005462	0,00594	0,019618	0,007805	-0,0064
11	0,001555	0,00336	0,005627	0,000899	0,000568	0,00141
12	-0,00111	-0,00016	-0,0104	-0,00937	-0,00597	-0,00619
13	-0,00365	-0,00233	-0,00972	-0,01098	-0,00252	0,006498
14	0,001847	0,001717	-0,00045	-0,00576	-0,00365	0,005412
15	6,62E-05	-0,00057	0,000377	0,001249	9,92E-05	-0,00088

Розглянемо методику спрощеного представлення чисельних векторів стильових семантичних відстаней $P_{rf}^{авт}$ (таблиця 4.1) за допомогою знакових характеристик. Уведемо певну порогову величину ε . Якщо виконується умова

$$\left| P_{rf}^{авт} \right| > \varepsilon \quad (4.2)$$

тоді, відповідно, величині $P_{rf}^{авт}$ поставимо знак “+” у випадку додатнього значення величини $P_{rf}^{авт}$ або знак “-“ у випадку від’ємного значення цієї величини. Якщо виконується умова

$$\left| P_{rf}^{авт} \right| < \varepsilon \quad (4.3)$$

тоді величині P_{rf}^{asm} поставимо нульове значення “0”. Порогова величина ε визначається характером стилеметричного аналізу. Що більше значення порогу ε , то менша кількість ЛСП може потенційно характеризувати авторський стиль. З іншого боку, ці ЛСП можуть найкраще окреслити стиль конкретного автора і чіткіше вирізнити його серед інших. У випадку коли $\varepsilon=0$, до знакової сукупності потрапляють усі ЛСП. Сукупності знакових характеристик при $\varepsilon=0.003$ наведено у таблиці 4.2.

Таблиця 4.2

Знакові семантичні характеристики авторських ідіолектів.

ЛСП	А.Конан Дойл	Ч.Діккенс	Г.Уелс	Джек Лондон	Марк Твен	О.Уайльд
1	+	+	0	0	0	+
2	0	0	+	0	0	0
3	-	0	+	-	+	0
4	-	0	-	-	-	-
5	+	-	0	+	0	-
6	0	0	0	0	0	0
7	+	0	0	+	+	-
8	-	-	0	0	0	+
9	-	0	0	-	0	+
10	+	+	+	+	+	-
11	0	+	+	0	0	0
12	0	0	-	-	-	-
13	-	0	-	-	0	+
14	0	0	0	-	-	+
15	0	0	0	0	0	0

Результати, наведені у таблиці 4.2, вказують, що найбільш нейтральними щодо стилів досліджуваних авторських творів є ЛСП дієслів на позначення

погоди та споживання. Структура порогових авторських відхилень від лінгвостилістичної норми, як впливає з таблиці 4.2, є неповторною для кожного автора, що дає підставу розглядати сукупність знаків як вектор вирізнення стилю, який характеризує унікальність стилю кожного письменника.

Зокрема, твори А. Конан Дойла насичені дієсловами ЛСП активності тіла та догляду за ним, боротьби, змагань, контакту та руху, та мають обмежену кількість лексем з ЛСП пізнання, комунікації, творення, соціальної взаємодії та почуттів; у творах Ч. Діккенса найчастіше зустрічаються дієслова ЛСП активності тіла та догляду за ним, руху та чуттєвого сприйняття, а найрідше – ЛСП боротьби, змагань та творення; у творах Г. Уелса найхарактернішими є ЛСП зміни, пізнання, руху та чуттєвого сприйняття, а найменш вживаними – дієслова ЛСП комунікації, володіння, передачі, отримування і соціальної взаємодії; у Джека Лондона переважають ЛСП боротьби, змагань, контакту і руху, а ЛСП пізнання, комунікації, почуттів, володіння, передачі, отримування, соціальної взаємодії та ЛСП стану є менш характерними для цього автора; твори Марка Твена вирізняються насиченістю дієсловами ЛСП пізнання, контакту та руху, та нечастим вживанням ЛСП комунікації, стану та володіння, передачі, отримування; і у творах О.Уайльда найбільш частовживаними є ЛСП активності тіла та догляду за ним, творення, почуттів, соціальної взаємодії та дієслова стану, а найбільш рідковживаними – ЛСП комунікації, боротьби, змагань, контакту, руху та володіння, передачі, отримування. Таким чином, уведення порогової величини ε дає змогу перейти від чисельних стилістичних характеристик до знакової системи відображення лексико-семантичної структури авторського стилю.

Порогове значення ε можна розглядати як мінімальні зміни частот, що є чинником вирізнення стилю. Враховуюче те, що значення частот семантичних полів можуть суттєво відрізнятись, для уточнення знакових характеристик вирізнення стилю доцільно вводити порогове значення для кожного семантичного поля. Також при визначенні знакових характеристик можна

ввести порогове значення $\varepsilon_{\text{відн}}$ для відносних змін частот. Відносні зміни частот будемо розглядати у вигляді $(P_{rf}^{\text{asm}})_{\text{відн}} = (P_{sf}^{\text{asm}} - P_{sf}^o) / P_{sf}^o$. Тоді умову (4.2) можна розглянути як $|(P_{rf}^{\text{asm}})_{\text{відн}}| > \varepsilon_{\text{відн}}$, а умову (4.3) як $|(P_{rf}^{\text{asm}})_{\text{відн}}| < \varepsilon_{\text{відн}}$. У цьому випадку порівнюючи відносні зміни частот із пороговим значенням $\varepsilon_{\text{відн}}$, будемо також враховувати той факт, що значення частот різних семантичних полів є різними.

Отже, визначаючи знакові характеристики вирізнення стилю, можна використовувати різні підходи, ефективність яких необхідно розглядати для кожного типу аналізованої вибірки текстів.

Поряд із векторною стилеметричною характеристикою, наведеною вище, авторський стиль може характеризуватися маркерами авторського ідіолекту. Такі маркери можливо виявити, якщо порівнювати текстові частоти лексем ЛСП у лінгвостилістичній нормі та в авторських текстах. Лексеми, частоти яких в авторських текстах значно більші, ніж у нейтральних, є маркерами авторського ідіолекту.

У нашому дослідженні такі маркери було виявлено для деяких ЛСП у текстах певних авторів. До уваги ми взяли ті маркери, частоти яких в авторських текстах більше ніж у два рази перевищують частоти у нейтральній текстовій вибірці. Зокрема, для творів А. Конан Дойла в ЛСП дієслів зміни віднайдено такі маркери: *crackle, discolor, rarefy, stain, dwindle, flatten, thin, attenuate, shatter, bloat, dynamite, tint, pigment, splinter, surge, weaken*; в ЛСП дієслів комунікації: *lilt, uphold, yell, narrate, croak, initial, whoop, tinge, brazen, endorse, groan, shout*; в ЛСП дієслів руху – *outflank, convoy, trek, bristle, squire, spurt, protrude, crouch, writhe, gallop, limp, clump, flinch, palpitate, ford, quiver, slink, slope, stride, position, huddle, bustle, pounce, dart, clamber*.

В аналогічному аналізі творів Ч.Діккенса виявлено наступні маркери: в ЛСП дієслів зміни – *interchange, pickle, hush, coddle, curdle, scrap, damp, depreciate, redden, rumple, revert, enliven, irradiate*; в ЛСП дієслів комунікації – *bespeak, badger, retort, disparage, remonstrate, opine, misdirect, apostrophize, quiz, croak, assent, compliment, feign, impeach, whisper*; в ЛСП дієслів руху – *interpose,*

sidle, trundle, trot, bustle, flurry, scull, insinuate, twirl, slither, slink, jostle, skulk, pounce, slouch, dive, congregate, alight, drip.

Результати аналізу творів Марка Твена є такими: маркери авторського ідіолекту в ЛСП дієслів зміни – *shuck, petrify, simplify, quarantine, roost, solidify, dynamite, shrivel, variegate, curdle, damage, discolor, mellow, bulk, glorify, devastate, inflate, tint, harry, modify, drown, massacre, paralyze, shorten*; маркери в ЛСП дієслів комунікації – *whoop, tally, autograph, warn, marvel, testify, scoff, advertise, lecture, compliment, supplicate, deride, humor, applaud, bill, endorse*; маркери в ЛСП дієслів руху – *eddy, swap, boomerang, slouch, skip, tramp, wobble, travel, limp, dodge, uplift, bestir, steer, tarry, outrun, truck, fidget, prance, boat, swim.*

Усі наведені маркери розміщено у порядку спадання відношення текстових частот лексем в авторських текстах до частот у нейтральних текстах.

4.2 Маркери ідіолекту у лексико-семантичних полях дієслова

Дослідження особливостей авторського ідіолекту, зокрема його статистичних характеристик, – актуальне питання стилістики художніх творів. Під авторським ідіолектом (від грецького *idios* – свій, своєрідний, особливий та *dialectos* - розмова, говір, наріччя) розуміють сукупність формальних та стилістичних особливостей, властивих мові окремого носія даної мови. Термін “ідіолект” створено на моделі терміна “діалект” на позначення індивідуальних варіацій мови на відміну від територіальних та соціальних варіацій, коли ті чи інші мовні особливості властиві групам носіїв мови. У вузькому розумінні ідіолект – тільки специфічні мовні особливості даного носія мови. [80, с. 171]. Лексеми, які властиві лише творам певного автора або зустрічаються у цих творах набагато частіше, ніж у творах інших авторів, є маркерами авторського ідіолекту.

У цьому розділі за допомогою статистичних методів ми аналізуємо маркери авторського ідіолекту у структурі лексико-семантичних полів дієслова.

За основу для формування ЛСП дієслів використано класифікацію дієслів, що наведена вище у таблиці 3.1. Відповідні частоти та семантичні відстані лексем в ЛСП розраховані за формулами (3.1-3.5).

Лексеми спадного частотного ряду ЛСП, для яких $S_j < 0.05$ становлять не менше 50% усіх вживань лексем даного ЛСП; лексеми, для яких $S_j < 0.3$ становлять не менше 90% усіх вживань і лексеми, для яких $S_j > 0.3$ становлять не більше 10% усіх вживань лексем даного ЛСП. Для характеристики лексем досліджуваного семантичного поля в авторських текстах використаємо величину D_j , яка показує у скільки разів певна лексема j зустрічається частіше в авторських текстах у порівнянні з текстами лінгвостилістичної норми:

$$D_j = \frac{P_{aj}}{P_{tj}} \quad (4.4)$$

де P_{aj} – частота лексеми, обрахована за формулою (3.1) у текстовій вибірці для певного автора; P_{tj} – частота лексеми у повній текстовій вибірці усіх авторів, тобто у лінгвостилістичній нормі. Очевидно, що лексеми, для яких $D > 1$, можна вважати маркерами авторського ідіолекту. Чим більше значення коефіцієнта D_j , тим характернішою є дана лексема для автора. У таблицях 4.3-4.5 наведено приклади маркерів авторського ідіолекту творів А. Конан Дойла, Ч. Діккенса та Марка Твена для трьох ЛСП. Усі лексеми розміщені у порядку спадання коефіцієнта D_j і для них виконується умова $D > 2$. У дужках біля кожної лексеми наведено значення семантичної відстані S_j їхнього положення у структурі ЛСП.

Таблиця 4.3

Маркери авторського ідіолекту в ЛСП дієслів зміни.

Автор	Маркери авторського ідіолекту
А. Конан Дойл	Bedraggle(0,61), crackle(0,38), brisk(0,34), discolor(0,56), rarefy(0,59), sallow(0,44), flaw(0,42), stain(0,19), moonshine(0,52), dwindle(0,41), flatten(0,41), thin(0,11), attenuate(0,54), shatter(0,28), bloat(0,51), dynamite(0,46), tint(0,26), pigment(0,48), yellow(0,1), splinter(0,39), emaciate(0,47), ash(0,31), coke(0,5), surge(0,3), weaken(0,26), supple(0,42).

Ч. Діккенс	Buffer(0,58), interchange(0,4), pickle(0,37), jug(0,36), hush(0,2), coddle(0,6), curdle(0,51), scrap(0,24), damp(0,23), brisk(0,34), sallow(0,44), depreciate(0,5), redden(0,36), rumple(0,54), revert(0,37), enliven(0,41), irradiate(0,57).
Марк Твен	Shuck(0,56), petrify(0,43), simplify(0,48), quarantine(0,51), roost(0,47), alligator(0,49), solidify(0,58), dynamite(0,46), dizzy(0,39), ax(0,4), shrivel(0,53), variegate(0,49), curdle(0,51), damage(0,21), discolor(0,56), mellow(0,36), bulk(0,27), jug(0,36), moonshine(0,52), glorify(0,34), devastate(0,46), brisk(0,34), inflate(0,47), tint(0,26), ladder(0,23), harry(0,13), modify(0,25), muck(0,52), drown(0,18), massacre(0,29), paralyze(0,38), shorten(0,35).

Таблиця 4.4

Маркери авторського ідіолекту в ЛСП дієслів комунікації.

Автор	Маркери авторського ідіолекту
А. Конан Дойл	Lilt(0,74), uphold(0,52), yell(0,32), alibi(0,7), narrate(0,5), croak(0,55), message(0,19), initial(0,46), whoop(0,53), tinge(0,44), brazen(0,49), endorse(0,64), preamble(0,66), mew(0,63), groan(0,25), shout(0,12).
Ч. Діккенс	Bumble(0,67), hollo(0,76), bespeak(0,66), badger(0,58), retort(0,33), disparage(0,65), remonstrate(0,48), opine(0,71), misdirect(0,75), apostrophize(0,76), quiz(0,75), croak(0,55), assent(0,32), compliment(0,26), parrot(0,48), ditto(0,61), feign(0,42), undersign(0,75), impeach(0,66), whisper(0,1), confide(0,34), hurrah(0,5), adjure(0,68), forewarn(0,68), hint(0,23), counter(0,34).
Марк Твен	Powwow(0,81), whoop(0,53), tally(0,61), autograph(0,6), holler(0,66), warn(0,14), undersign(0,75), rubbish(0,45), marvel(0,37), testify(0,39), scoff(0,52), advertise(0,42), lecture(0,27), compliment(0,26), hurrah(0,5), supplicate(0,62), yarn(0,48), deride(0,6), humor(0,3), applaud(0,43), bill(0,12), endorse(0,64).

Таблиця 4.5

Маркери авторського ідіолекту в ЛСП дієслів руху.

Автор	Маркери авторського ідіолекту
А. Конан Дойл	Outflank(0,77), convoy(0,6), trek(0,75), bristle(0,49), bicycle(0,54), squire(0,23), spurt(0,63), protrude(0,54), hound(0,32), crouch(0,38), writhe(0,47), gallop(0,29), limp(0,45),

	clump(0,48), flinch(0,61), palpitate(0,65), ford(0,32), quiver(0,27), slink(0,67), slope(0,22), starboard(0,6), stride(0,39), position(0,07), huddle(0,5), bustle(0,39), pounce(0,57), chin(0,28), dart(0,28), clamber(0,52).
Ч. Діккенс	Interpose(0,37), corkscrew(0,72), sidle(0,69), trundle(0,7), trot(0,43), bustle(0,39), flurry(0,61), tiptoe(0,54), scull(0,7), chin(0,28), insinuate(0,5), twirl(0,6), slither(0,78), slink(0,67), jostle(0,58), skulk(0,65), pounce(0,57), slouch(0,61), dive(0,42), congregate(0,63), alight(0,35), drip(0,64).
Марк Твен	Eddy(0,48), swap(0,74), boomerang(0,73), swag(0,71), slouch(0,61), skip(0,58), starboard(0,6), mush(0,71), tramp(0,32), avalanche(0,62), corkscrew(0,72), wobble(0,75), summit(0,29), travel(0,17), limp(0,45), dodge(0,45), uplift(0,46), bestir(0,72), steer(0,34), tarry(0,45), outrun(0,72), truck(0,52), fidget(0,61), prance(0,61), boat(0,08), swim(0,38).

Як випливає з таблиць 4.3-4.5 для авторів характерна неоднакова кількість маркерів у різних ЛСП. Наприклад, для ЛСП дієслів на позначення зміни найбільша кількість маркерів зустрічається у творах Марка Твена, а для ЛСП дієслів комунікації – у творах Ч. Діккенса. Аналіз словникових дефініцій маркерів авторського ідіолекту показав, що для них характерні уточнювальні диференційні спеціалізовані рідковживані семи. Аналізуючи семантичні відстані, можна зауважити, що у спадних за величиною D_j рядах лексем, наведених у таблицях 4.3-4.5, величини семантичних відстаней, у цілому, також мають спадний характер. Тобто, що частіше зустрічається лексема в авторських творах у порівнянні з лінгвостилістичною нормою, то далі в частотній області периферії вона знаходиться. У роботі розраховано середнє значення величини S_j дієслів, для яких виконується умова: $D_j > 2$; тобто розглядалися лексеми, які в авторських текстах зустрічаються частіше, ніж у два рази у порівнянні з текстами лінгвостилістичної норми. У результаті проведених розрахунків отримано таке значення:

$$S_{D>2} = 0.5 \pm 0.15; \quad (4.5)$$

Семантична відстань $S_{D>2}$ усереднена для авторських текстів усіх шістьох досліджуваних авторів та усіх розглянутих вище ЛСП дієслів. Проведені розрахунки показали, що у межах отриманої точності дана величина не залежить від кількісного та якісного складу ЛСП. Ця величина є константою, яка характеризує область спадного за частотою ряду лексем семантичного поля, де розміщені маркери авторського ідіолекту. Порівнюючи величину семантичної відстані $S_{D>2}$ (4.5) із величинами семантичних відстаней $S_{0.5}$, $S_{0.9}$ (3.7), (3.8), можна зауважити, що маркери авторського ідіолекту знаходяться у частотній області віддаленої периферії ЛСП дієслів.

Наведемо приклади вживання маркерів авторського ідіолекту у текстах художньої літератури, для яких $D>2$.

Crackle (ЛСП зміни, S 0,38)

*... He drinks much and pays little but it would make your ribs **crackle** to hear him sing the 'Jest of Hendy Tobias'...*

(The White Company by Arthur Conan Doyle)

*..."I have felt his arms round my ribs," said the bowman, "and they **crackle** yet at the thought of it. This other comrade of mine is a right learned clerk, for all that he is so young, hight Alleyne, the son of Edric, brother to the Socman of Minstead..."*

(The White Company by Arthur Conan Doyle)

*... All who were within hearing looked round, and when they saw those broken men, those ruined regiments, those fur-capped skeletons who were once the Guard, they laughed, and the laugh **crackled** down the column like a feu de joie. I have heard many a groan and cry and scream in my life, but nothing so terrible as the laugh of the Grand Army...*

(The Adventures of Gerard by Arthur Conan Doyle)

*... A thrill of fear passed through me as I thought that it was my appearance which had produced this outburst. But his eyes were gazing past us, and glancing round we saw that a man in a brown coat and scratch wig had followed so closely at our heels, that the footmen had let him pass under the impression that he was of our party. His face was very red, and the folded blue paper which he carried in his hand shook and **crackled** in his excitement...*

(Rodney Stone by Arthur Conan Doyle)

... *In frantic haste he caught up the knife and hacked at the figure of the mummy, ever glancing round to see the eye and the weapon of his terrible visitor bent upon him. The creature **crackled** and snapped under every stab of the keen blade...*

(Round the Red Lamp Being Facts and Fancies of Medical Life by Arthur Conan Doyle)

Endorse (ЛСІП комунікації, S 0,64)

... *The words were written early in the campaign, and the whole empire will **endorse** them to-day. Could we have such men as willing fellow-citizens, they are worth more than all the gold mines of their country...*

(The Great Boer War by Arthur Conan Doyle)

... *"SIR, – I have duly received your note, in which you claim to **endorse** my views, although I am not aware that they are dependent upon endorsement either from you or anyone else...*

(The Lost World by Arthur Conan Doyle)

... *We had time to **endorse** mentally this outspoken opinion during the long sixty minutes which followed; we were powerless before the resolute desperado...*

(The Captain of the Polestar and Other Tales by Arthur Conan Doyle)

... *It is possible to write down the names of fifty professors in great seats of learning who have examined and **endorsed** these facts, and the list would include many of the greatest intellects which the world has produced in our time—Flammarion and Lombroso, Charles Richet and Russel Wallace, Willie Reichel, Myers, Zollner, James, Lodge, and Crookes. Therefore the facts **HAVE** been **endorsed** by the only science that has the right to express an opinion...*

(The Vital Message by Arthur Conan Doyle)

Outflank (ЛСІП руху, S 0,77)

... *The Boer position could only be taken by **outflanking** it, and we were not numerous enough nor mobile enough to **outflank** it. There lay the whole secret of our troubles, and no conjectures as to what might under other circumstances have happened can alter it...*

(The Great Boer War by Arthur Conan Doyle)

... *Higher and higher the men crept, the silence broken only by the occasional slip of a stone or the rustle of their own breathing. Most of them had left their boots below. Even in the darkness they kept some formation, and the right wing curved forward to **outflank** the defence...*

(The Great Boer War by Arthur Conan Doyle)

... *When at last he moved out on January 10th to attempt to **outflank** the Boers, he took with him nineteen thousand infantry, three thousand cavalry, and sixty guns,*

which included six howitzers capable of throwing a 50-lb lyddite shell, and ten long-range naval pieces...

(The Great Boer War by Arthur Conan Doyle)

*... On February 3rd Cunninghame endeavoured to **outflank** the enemy with his small cavalry force while pushing his infantry up in front, but in neither attempt did he succeed, the cavalry failing to find the flank, while the infantry were met with a fire which made further advance impossible...*

(The Great Boer War by Arthur Conan Doyle)

*... The place was horribly haunted by clouds of mosquitoes and every form of flying pest, so we were glad to find solid ground again and to make a circuit among the trees, which enabled us to **outflank** this pestilent morass, which droned like an organ in the distance, so loud was it with insect life...*

(The Lost World by Arthur Conan Doyle)

Palpitate (JICII pyxy, S 0,65)

*... The men fell upon their faces and huddled close to the earth, too happy if some friendly ant-heap gave them a precarious shelter. And always, tier above tier, the lines of rifle fire rippled and **palpitated** in front of them...*

(The Great Boer War by Arthur Conan Doyle)

*... I sat **palpitating** and hardly daring to breathe. There it was again! And again! Now it had become continuous...*

(Tales of Terror and Mystery by Arthur Conan Doyle)

*... "Go to Mrs. Stevens for your money! Never set foot in Thorpe Place again!" Consumed with curiosity, I could not help following the woman, and found her round the corner leaning against the wall and **palpitating** like a frightened rabbit...*

(Tales of Terror and Mystery by Arthur Conan Doyle)

*... Mr. Sherlock Holmes was leaning back in his chair after his whimsical protest, and was unfolding his morning paper in a leisurely fashion, when our attention was arrested by a tremendous ring at the bell, followed immediately by a hollow drumming sound, as if someone were beating on the outer door with his fist. As it opened there came a tumultuous rush into the hall, rapid feet clattered up the stair, and an instant later a wild-eyed and frantic young man, pale, disheveled, and **palpitating**, burst into the room...*

(The Return of Sherlock Holmes, A Collection of Holmes Adventures by Arthur Conan Doyle)

*... He kept on speaking lightly and rapidly, but it was evident to Abercrombie Smith that he was still **palpitating** with fear. His hands shook, his lower lip trembled,*

and look where he would, his eye always came sliding round to his gruesome companion...

(Round the Red Lamp Being Facts and Fancies of Medical Life by Arthur Conan Doyle)

Narrate (ЛСП комунікації, S 0,5)

*... It only remains in one short chapter to **narrate** the progress of the peace negotiations, the ultimate settlement, and the final consequences of this long-drawn war...*

(The Great Boer War by Arthur Conan Doyle)

*... Since the spirit is by its very nature invisible, we cannot see these comings and goings, but we see their effect in the body of the subject, now rigid and inert, now struggling to **narrate** impressions which could never have come to it by natural means...*

(The Captain of the Polestar and Other Tales by Arthur Conan Doyle)

*... Another was the morbid effect which the fall of Lieutenant Myrtle had upon his mind. Myrtle, who was attempting the height record, fell from an altitude of something over thirty thousand feet. Horrible to **narrate**, his head was entirely obliterated, though his body and limbs preserved their configuration...*

(Tales of Terror and Mystery by Arthur Conan Doyle)

*... It's rather hard to know where to begin when one has so many events to **narrate**, disconnected from each other, and trivial in themselves, yet which have each loomed large as I came upon them, though they look small enough now that they are so far astern...*

(The Stark Munro Letters by Arthur Conan Doyle)

*... I recognised her instantly. I had met her before and under curious circumstances. (Dr. Stark Munro here proceeds to **narrate** again how he had met the La Forces, having evidently forgotten that he had already done so in Letter VI...)*

(The Stark Munro Letters by Arthur Conan Doyle)

Coddle (ЛСП зміни, S 0,6)

*... Mr. and Mrs. Merrywinkle are a couple who **coddle** themselves; and the venerable Mrs. Chopper is an aider and abettor in the same...*

(Sketches of Young Couples by Charles Dickens)

*... There is another kind of couple who **coddle** themselves, and who do so at a cheaper rate and on more spare diet, because they are niggardly and parsimonious; for which reason they are kind enough to **coddle** their visitors too. It is unnecessary to describe them, for our readers may rest assured of the accuracy of*

*these general principles:- that all couples who **coddle** themselves are selfish and slothful,--that they charge upon every wind that blows, every rain that falls, and every vapour that hangs in the air, the evils which arise from their own imprudence or the gloom which is engendered in their own tempers,--and that all men and women, in couples or otherwise, who fall into exclusive habits of self-indulgence, and forget their natural sympathy and close connexion with everybody and everything in the world around them, not only neglect the first duty of life, but, by a happy retributive justice, deprive themselves of its truest and best enjoyment...*

(Sketches of Young Couples by Charles Dickens)

*... I have often heard them say, that the young men at college are uncommonly particular about their nightcaps, and that the Oxford nightcaps are quite celebrated for their strength and goodness; so much so, indeed, that the young men never dream of going to bed without 'em, and I believe it's admitted on all hands that **THEY** know what's good, and don't **coddle** themselves...*

(The Life and Adventures of Nicholas Nickleby by Charles Dickens)

Apostrophize (ЛСП комунікації, S 0,76)

*... 'Eugene,' Mortimer **apostrophized** him, laughing quite heartily when they were alone again, 'how **CAN** you be so ridiculous?..'*

(Our Mutual Friend by Charles Dickens)

*... "God bless her! It is not much, Polly," he continued, turning his eyes upon her peaceful face as he **apostrophized** her, "it is not much, Polly, for a blind and sinful man to invoke a blessing on something so far better than himself as a little child is..."*

(Mugby Junction by Charles Dickens)

*... 'Your foot on the last step, my lady,' said Mrs. Sparsit, **apostrophizing** the descending figure, with the aid of her threatening mitten, 'and all your art shall never blind me...'*

(Hard Times by Charles Dickens)

*... Oh!" said the old lady, **apostrophizing** him with infinite vehemence. "I could bite you!.."*

(Bleak House by Charles Dickens)

*... "And there you are, my partner, eh?" says Mr. Bucket to himself, **apostrophizing** Mrs. Bucket, stationed, by his favour, on the steps of the deceased's house. "And so you are. And so you are! And very well indeed you are looking, Mrs. Bucket!.."*

(Bleak House by Charles Dickens)

Sidle (ЛСП pyxy, S 0,69)

... She continued to **sidle** at Mr Chuffey with looks of sharp hostility, and to defy him with many other ironical remarks, uttered in that low key which commonly denotes suppressed indignation; until the entrance of the teaboard, and a request from Mrs Jonas that she would make tea at a side-table for the party that had unexpectedly assembled, restored her to herself...

(Life And Adventures Of Martin Chuzzlewit by Charles Dickens)

... On this first occasion he had been seen to **sidle** along the wall, with his left hand to his left ear, until he had sidled himself into a seat pretty near the singer, in which place and position he had remained, until addressing to his friends the amateurs the compliment before mentioned...

(No Thoroughfare by Charles Dickens)

... It is not necessarily a lengthened preparation, being limited to the setting forth of very simple breakfast requisites for two and the broiling of a rasher of bacon at the fire in the rusty grate; but as Phil has to **sidle** round a considerable part of the gallery for every object he wants, and never brings two objects at once, it takes time under the circumstances...

(Bleak House by Charles Dickens)

... Writing was a trying business to Charley, who seemed to have no natural power over a pen, but in whose hand every pen appeared to become perversely animated, and to go wrong and crooked, and to stop, and splash, and **sidle** into corners like a saddle-donkey...

(Bleak House by Charles Dickens)

... The sprightly Dedlock is reputed, in that grass-grown city of the ancients, Bath, to be stimulated by an urgent curiosity which impels her on all convenient and inconvenient occasions to **sidle** about with a golden glass at her eye, peering into objects of every description...

(Bleak House by Charles Dickens)

Opine (ЛСП комунікації, S 0,71)

... Mrs Blimber **opined**, with something like a shiver, that he was an unaccountable child; and, allowing for the difference of visage, looked at him pretty much as Mrs Pipchin had been used to do...

(Dombey and Son by Charles Dickens)

... Mr Towlinson, still mindful of his old wrong, **opines** that a foreigner would hardly know what to do with so much money, unless he spent it on his whiskers; which bitter sarcasm causes the housemaid to withdraw in tears...

(Dombey and Son by Charles Dickens)

... The tradesmen held that he was a sort of lawyer, and the other neighbours **opined** that he was a kind of general agent; both of which guesses were as correct and definite as guesses about other people's affairs usually are, or need to be...

(The Life and Adventures of Nicholas Nickleby by Charles Dickens)

... I have no present time to think about it, for I am going to see the workshops where they make all the oars used in the British Navy. A pretty large pile of building, I **opine**, and a pretty long job!..

(The Uncommercial Traveller by Charles Dickens)

... Silas looks as hard at his one leg as he can in the dim light, and after a pause sulkily **opines** 'that it must be the fault of the other people. Or how do you mean to say it comes about?' he demands impatiently...

(Our Mutual Friend by Charles Dickens)

... Tippins, with a bewitching little scream, **opines** that we shall every one of us be murdered in our beds...

(Our Mutual Friend by Charles Dickens)

Corkscrew (ЛСП руху, S 0,72)

... I strongly suspect (from what Small has dropped, and from what we have **corkscrewed** out of him) that those letters I was to have brought to your ladyship were not destroyed when I supposed they were...

(Bleak House by Charles Dickens)

... 'Go along with you, sir!' said my aunt, anything but appeased. 'Don't presume to say so! I am nothing of the sort. If you're an eel, sir, conduct yourself like one. If you're a man, control your limbs, sir! Good God!' said my aunt, with great indignation, 'I am not going to be serpentined and **corkscrewed** out of my senses!..'

(David Copperfield by Charles Dickens)

... Into the tea-room Mr. Pickwick turned; and catching sight of him, Mr. Bantam **corkscrewed** his way through the crowd and welcomed him with ecstasy...

(The Pickwick Papers by Charles Dickens)

Провівши квантитативний аналіз, ми виявили, що величина семантичної відстані, яка визначає область авторського ідіолекту у рангових розподілах ЛСП дієслів, є константою і характеризує фундаментальні лінгвостилістичні закономірності. Маркери авторського ідіолекту знаходяться в області віддаленої периферії ЛСП дієслів і для них характерні уточнювальні диференційні спеціалізовані та рідковживані семи.

4.3 Стилеметричні аспекти субмодальних психо-семантичних полів дієслова

Слово, як і будь-який інший мовний знак, володіє двома планами – вираження слова, тобто лексемою, та значення, що є так званим лексичним поняттям, яке належить до категорії людської психіки і визначається реальним функціонуванням слова у мові людини [31, с. 4]. Поєднанням дослідженням цих двох планів займається психолінгвістика – наука, предметом якої є відношення між системою мови та мовною здатністю психіки. Даний напрям використовує теоретичні та емпіричні прийоми як психології, так і лінгвістики для аналізу процесів психіки, що лежать в основі використання мови [122, с. 10]. Такий підхід дає змогу виявити загальні психолінгвістичні закономірності побудови художніх текстів та їх сприйняття [22, с. 6].

Словниковий склад сучасної англійської мови розглядають як систему лексичних одиниць, що пов'язані між собою через належність до певних класів слів, зокрема, до лексико-семантичних полів. У структурі ЛСП можливо виділити вторинні поля, які перетинають первинні ЛСП предметно-понятійного типу і включають у себе лексеми з різних первинних семантичних полів [112, с. 6]. Як вторинні можна виявити ті поля, які несуть психолінгвістичний відтінок авторського стилю і відображають комунікативну специфіку особистості.

Дослідження психосемантичної структури лексикону мовця має особливе значення у теоріях аналізу психологічної характеристики особистості [160, с. 7] і дає можливість побудувати так звані семантичні карти характеристик особистості [160, с. 28]. Комунікативна специфіка особистості мовця бере свій початок у нейролінгвістичних процесах, пов'язаних з дією генетично кодованих репрезентативних систем (каналів, субмодальностей) – слухової (аудіальної), зорової (візуальної), кінестетичної [62, с. 39]. Поряд із наведеними субмодальностями розглядається і четверта, властива тільки людству, система – логічна [62, с. 74].

Актуальними для психологічної характеристики автора можуть бути субмодальні репрезентативно марковані слова у його творах [62, с. 265]. Тому

дослідження субмодального забарвлення текстів є перспективним з погляду авторської стилістики.

На сьогодні у лінгвістиці все більшого поширення набуває підхід, згідно з яким “успішне моделювання мови можливе тільки у ширшому контексті моделювання свідомості”. З цим підходом пов’язана пильна увага лінгвістів до проблем мовленнєво-мисленної діяльності (О. С. Кубрякова, В. А. Звегінцев, Г. В. Колшанський та ін.), до проблем мовної особистості (Ю. Н. Караулов), дискутується питання про співвідношення мислення і знання, про відображення картини світу, фонових, ситуативних знань, інформаційного тезаурусу у змісті лінгвістичних одиниць і текстових побудов [66, 53, 64, 58]. Спостереження психологів і психолінгвістів вносять додаткову аргументацію у положення про включення когнітивного компонента у змістову структуру мовної одиниці. Так, О. О. Залевська, відзначаючи присутність слова в індивідуальній свідомості та “когнітивний контекст концептуальної системи, що склалася в людини”, вважає, що “дослідження слова у різноманітних видах мовного контексту має поєднуватися з обов’язковим урахуванням взаємодії останнього з когнітивним та емоційним контекстами, тому що поза такою взаємодією саме поняття слова як єдності форми і значення втрачає усякий смисл” [52]. В основі цього твердження лежить уявлення про єдність психічної сфери людини і позиція С.Л. Рубінштейна про те, що “мислення і знання взагалі невід’ємні одне від одного”. О. О. Залевською наводиться переконлива система аргументів на користь контенсивної теорії слова, викладеної Є. М. Верещагініним та В. Г. Костомаровим, ідея про переплетення лінгвістичних та енциклопедичних знань у загальних схемах пам’яті, про вростання нової інформації у стару з опорою на імплікації [51].

Не менш значущим для лінгвістів є положення про подібність вербальної та візуальної семантики на глибинному рівні, про образ як генетично первинну, “ядерну” структуру значення. У систему аргументації включене і положення сучасної логіки про діалектику взаємопереходу поняття і судження, завдяки якій

поняття виступає як результат цілісної сукупності суджень (потенційна предикація як підсумок реальної предикації). [138, с. 11-13]

Цей розділ присвячено виявленню та дослідженню статистичних характеристик вторинних субмодальних психосемантичних полів дієслова в структурі авторського лексикону. Таке дослідження дасть можливість виявити субмодальні відтінки авторського стилю. У мові індивідуума можна виділити чотири типи субмодальності, або каналів сприйняття [62, с. 39]:

1. Кінестетичний канал характеризує сенсорну чутливість та метавідчуття і охоплює такі слова як *торкатись, тримати, рухатись, відчувати, любити, радіти*.

2. Аудіальний канал – відноситься до органів слуху, те, що ми чуємо, даний канал характеризується дієсловами *говорити, слухати, звучати*.

3. Візуальний канал – стосується органів зору, те, що ми бачимо, для відображення даного каналу використовують такі дієслова як *дивитись, бачити, спостерігати, показувати*.

4. Логічний, або диджитальний канал субмодальностей включає в себе поняття мислення, логіки, і може бути описаний дієсловами *думати, знати, розуміти*.

Дієслова, що характеризують кожний із субмодальних рівнів, можна структурувати у вигляді вторинних лексико-семантичних полів, які доцільно назвати субмодальними психо-семантичними полями (СПСП) дієслів.

У нашій праці СПСП дієслів формувались таким чином: виділялися центральні семи субмодальності і за тезаурусами, зокрема словником семантичних відстаней М.Е. Білинського [23], формувались ряди синонімічних та антонімічних лексем. Далі визначались ряди синонімічних лексем для кожної нової виявленої лексеми. Для пошуку синонімічних рядів були залучені також електронні тезауруси мережі Інтернет [162; 165; 182; 183; 184; 204; 209; 215; 216; 233; 238; 242; 243; 246; 247].

У результаті проведеної роботи виявлено субмодально марковані дієслова загальним обсягом 1149 лексем, їх було згруповано у чотири психосемантичні поля. Крім того, до складу СПСП включено форми дієслів для третьої особи однини, для минулого часу та дієприкметників минулого часу, для дієприкметників теперішнього часу і/або герундія. У таблиці 3 додатків наведено склад інвентаризованих нами психосемантичних полів. У цій таблиці лексеми розміщено у порядку спадання текстової частоти.

Важливим у дослідженні індивідуального авторського стилю є моделювання нейтрального, нульового стилю. Це дає можливість отримати своєрідну точку відліку, від якої можна вимірювати відстані стилів різних авторів [133, с. 239]. Для аналізу було використано електронну текстову вибірку англійської художньої літератури загальним обсягом біля 800 млн. слів, яка налічує приблизно 10 000 художніх творів 1000 різних авторів. Ця текстова вибірка розглядається як лінгвостилістична норма або нейтральний (нульовий) стиль для порівняльного аналізу частотного розподілу СПСП дієслова в авторських текстах. Як квантитативну характеристику СПСП дієслів у певній текстовій вибірці оберемо частоту P_{sf} появи дієслів певного СПСП, яку обчислюють за формулою (3.3).

Величина P_{sf} характеризує частоту того, що випадково зустрінута у тексті лексема належить до поля f , за умови, що ця лексема входить у досліджуваний спектр дієслів. Сума P_{sf} за всіма семантичними полями дорівнює одиниці. Сукупність величин P_{sf} характеризує частотну структуру розподілу СПСП дієслів у текстах англійської художньої літератури. У таблиці 4.6 наведено розраховані у роботі лексеми психо-семантичних полів у високочастотній та низькочастотній областях. Повний склад СПСП, структурований за текстовою частотою, представлено у таблиці 3 додатку.

Таблиця 4.6

Високочастотні та низькочастотні лексеми СПСП дієслів.

№	Субмодальності	Високочастотні лексеми	Низькочастотні лексеми
1.	Кінестетична	Like, love, believe, feel, wish, please, desire, sense, touch, respect, trust, refuse, delight, kiss, finger, content, enjoy, satisfy, hate, excite	Embosom, disesteem, nuzzle, disrelish, titillate, cosset, jubilate, misprize, osculate, upbear, apotheosize, grok, grooving, concatenate, adulate, arride, apperceive, canoodle, vellicate, undergird
2.	Аудіальна	Tell, call, ask, speak, answer, cry, voice, talk, hear, reply, lip, sound, command, listen, sing, express, declare, exclaim, explain, repeat	Confab, bong, retell, zap, vocalize, tweet, perorate, colloque, yodel, rhapsodize, confabulate, quieten, yack, rehash, chitchat, scritch, altercate, nasalize, resonate, auscultate
3.	Візуальна	See, look, eye, read, mind, follow, present, show, mark, case, body, note, watch, sight, regard, view, wonder, observe, notice, picture	Browse, delineate, goggle, eyeball, advert, glower, ogle, shotgun, snoop, peek, limn, earmark, glim, gawk, grandstand, showcase, glom, yawp, rubberneck
4.	Логічна (диджитальна)	Know, think, find, mind, mean, follow, mark, understand, suppose, master, note, learn, regard, consider, purpose, judge, experience, study, discover, determine	Cognize, emend, perpend, decode, posit, categorize, excogitate, envision, objectify, intellectualize, ingest, brainstorm, osmose, demarcate, rubberneck, reminisce, externalize, hypothesize, apperceive, empathize

Як випливає з отриманих результатів, до високочастотних лексем входять семи загального вживання, а низькочастотні лексеми складаються із сем уточнювального та диференційного характеру. На рис.4.7 наведено гістограму частотного розподілу субмодально маркованих дієслів за психосемантичними полями у текстах лінгвостилістичної норми.

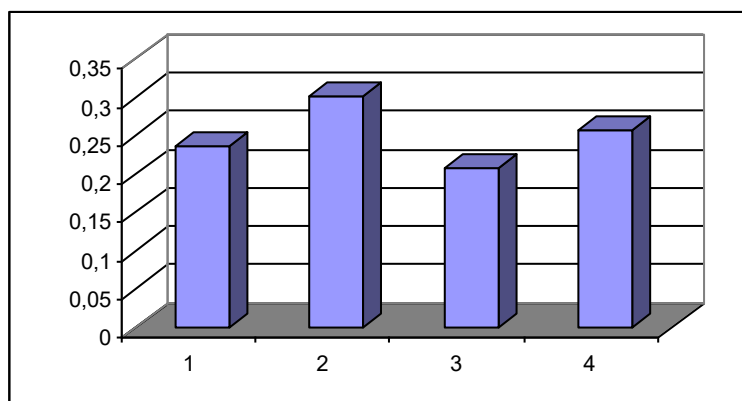

Рис.4.7 Частотна структура СПСП дієслів у текстах лінгвостилістичної норми. (За віссю аргументів відкладено номери СПСП дієслів (див. табл.1), за віссю значень – величини P_{sf})

Структура отриманого розподілу ще не дає можливості робити висновки про субмодальний психотип художніх творів загалом, оскільки вона суттєво залежить від лексемного складу психосемантичних полів, під час укладання яких важко уникнути суб'єктивності чинника. Однак, відхилення для авторських текстів від даної структури дають можливість говорити про той чи інший субмодальний відтінок у психологічній характеристиці авторського стилю.

Для стилеметричного аналізу субмодального типу авторських текстів було вибрано твори Артура Конан Дойла (33 твори), Джека Лондона (38 творів), Герберта Уелса (26 творів), Чарльза Діккенса (52 твори), Марка Твена (44 твори), Оскара Уайльда (18 творів), Джеймса Джойса (4 твори), Уільяма Теккерея (24 твори), Вальтера Скотта (27 творів), Джейн Остін (8 творів), Джозефа Конрада (28 творів), Джордж Еліот (7 творів), Теодора Драйзера (3 твори), Редіарда Кіплінга (18 творів). Загальний обсяг вибірки авторських текстів дорівнює близько 30 млн. слів. Також ми розрахували частотну структуру субмодальних психосемантичних полів 32 авторів (998 творів). Ці результати наведено у таблиці 4 додатку.

Уведемо нову кількісну характеристику R_{rf}^{am} , яка чисельно рівна різниці між величинами частот P_{sf} для текстової вибірки автора та текстової вибірки лінгвостилістичної норми:

$$R_{rf}^{aem} = P_{sf}^{aem} - P_{sf}^o \quad (4.6)$$

де P_{sf}^{aem} , P_{sf}^o – частоти появи дієслів СПСП f в авторській текстовій вибірці та у текстовій вибірці лінгвостилістичної норми, відповідно. Величина R_{rf}^{aem} характеризує стильову лексико-семантичну відстань між субмодальною складовою стилю досліджуваного автора та такою ж складовою нейтрального стилю художньої літератури. Ми назвали цю величину семантичною субмодальною відстанню. Dodatні величини R_{rf}^{aem} характеризують те, що у творах даного автора субмодальність f переважає у порівнянні з текстами лінгвостилістичної норми. На рис.3.8-3.9 наведено типові гістограми розрахованих у роботі величин R_{rf}^{aem} для творів Ч.Діккенса та Дж.Остін.

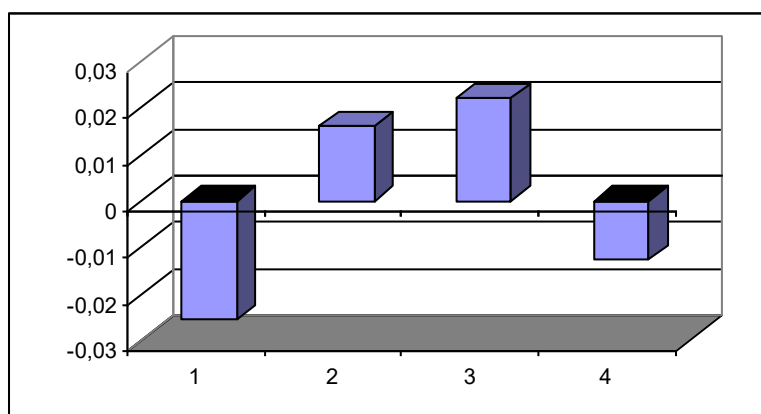

Рис.4.8 Розподіл субмодальної відстані R_{rf}^{aem} для творів Ч.Діккенса (За віссю аргументів відкладено номери СПСП дієслів (див. табл.1), за віссю значень – величини R_{rf}^{aem})

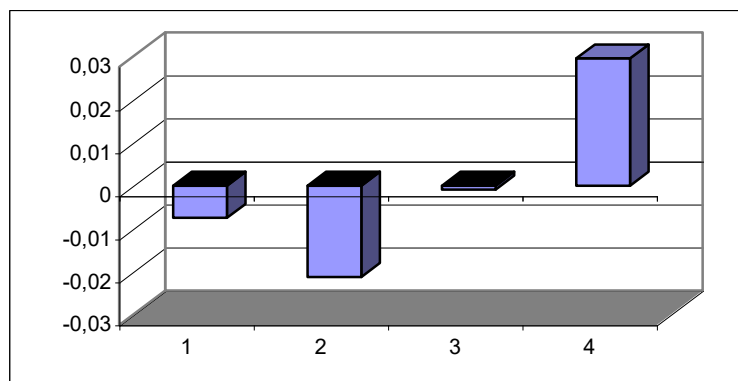

Рис.4.9 Розподіл субмодальної відстані R_{rf}^{aem} для творів Д.Остін (За віссю аргументів відкладено номери СПСП дієслів (див. табл.1), за віссю значень – величини R_{rf}^{aem})

Як видно з наведених гістограм, для творів Ч. Діккенса характерна аудіально-візуальна субмодальність, а для творів Дж. Остін – логічна.

У таблиці 4.7 наведено розраховані значення субмодальної відстані $R_{sf}^{авт}$ для творів досліджуваних авторів.

Таблиця 4.7

Значення субмодальної відстані $R_{sf}^{авт}$ для авторських творів.

Автор	Кінестетична	Аудіальна	Візуальна	Диджитальна
Джеймс Джойс	0,006733	0,025939	0,025741	-0,05841
Уільям Текерей	0,001022	-0,00325	0,020804	-0,01858
Вальтер Скотт	-0,00678	0,024651	-0,02163	0,003755
Артур Конан Дойл	-0,012	-0,0026	0,032476	-0,01788
Оскар Уайльд	0,024673	-0,02519	0,006847	-0,00633
Джейн Остін	-0,00749	-0,02121	-0,00088	0,029569
Марк Твен	-0,01624	-0,00666	0,005791	0,017108
Джозеф Конрад	-0,00904	0,019687	0,007696	-0,01834
Чарльз Діккенс	-0,02548	0,016123	0,021948	-0,01259
Герберт Уелс	-0,01623	-0,01997	0,016452	0,01975
Джек Лондон	-0,00869	0,015995	0,003223	-0,01053
Джордж Еліот	0,02035	-0,03867	0,000942	0,017374
Теодор Драйзер	-0,02207	-0,0157	0,012024	0,025748
Редіард Кіплінг	-0,00272	0,022442	0,000181	-0,01991

Поряд із абсолютною семантичною субмодальною відстанню можна також розглядати відносну субмодальну відстань, яка дорівнює відношенню абсолютної семантичної субмодальної відстані до частоти P_{sf}^0 появи дієслів СПСП f у текстовій вибірці лінгвостилістичної норми. У цьому випадку можна

порівнювати відносну субмодальну відстань різних полів для текстів одного автора.

З результатів, наведених у табл. 4.7 випливає, що кінестетична субмодальність домінує у творах О.Уайльда та Джордж Еліот; аудіальна – у творах В. Скотта, Дж. Конрада, Р. Кіплінга та Джека Лондона; візуальна – у творах У. Текерея та А. Конан Дойла; логічна (диджитальна) – у творах Дж. Остін, Марка Твена, Т. Драйзера. У творах деяких авторів присутні два типи домінуючих субмодальностей: твори Дж. Джойса та Ч. Діккенса є аудіально-візуальними, твори Г. Уелса та Т. Драйзера – візуально-диджитальними, Джордж Еліот – кінестетично-диджитальними.

4.4 Стилеметрична значущість частотного розподілу лексико-семантичних полів дієслова

У цьому розділі за допомогою критерію хі-квадрат досліджується стилеметрична значущість частотного розподілу ЛСП дієслова в авторських текстах англomовної літератури.

Для аналізу частотного розподілу ЛСП дієслів в авторських текстах ми вибрали твори А. Конан Дойла (33 твори), Джека Лондона (38 творів), Г. Уелса (26 творів), Ч. Діккенса (52 твори), Марка Твена (44 твори), О. Уайльда (18 творів). Загальний об'єм вибірки авторських текстів дорівнює близько 15 млн. слів. За основу для формування ЛСП дієслів обрано класифікацію, наведену в таблиці 3.1.

Як квантитативну характеристику ЛСП дієслів у певній текстовій вибірці оберемо частоту P_{sf} появи дієслів певного ЛСП у тексті. Методику розрахунку величини P_{sf} наведено у розділі 3.1.

Розраховані величини частот P_{sf} для авторських текстів та текстів лінгвостилістичної норми наведено у таблиці 4.8.

Таблиця 4.8

Частоти P_{sf} для ЛСП у творах різних авторів.

ЛСП	А.Конан Дойл	Ч.Діккенс	Г.Уелс	Джек Лондон	Марк Твен	О.Уальд	Нейтр. стиль
1	0,044	0,048	0,039	0,041	0,039	0,049	0,041
2	0,116	0,112	0,127	0,117	0,117	0,113	0,114
3	0,070	0,073	0,079	0,068	0,079	0,078	0,075
4	0,092	0,101	0,092	0,088	0,096	0,091	0,099
5	0,051	0,042	0,045	0,048	0,044	0,042	0,045
6	0,019	0,020	0,020	0,023	0,021	0,022	0,021
7	0,093	0,088	0,088	0,106	0,090	0,078	0,086
8	0,040	0,038	0,044	0,041	0,045	0,048	0,044
9	0,024	0,027	0,030	0,029	0,029	0,034	0,030
10	0,097	0,093	0,094	0,108	0,096	0,082	0,088
11	0,054	0,055	0,058	0,053	0,053	0,053	0,052
12	0,073	0,074	0,063	0,064	0,068	0,068	0,074
13	0,114	0,116	0,108	0,107	0,115	0,124	0,118
14	0,111	0,111	0,109	0,104	0,106	0,115	0,109
15	0,0034	0,0028	0,0037	0,0046	0,0034	0,0024	0,0033

Наведені результати демонструють, що творах кожного із досліджених авторів властивий власний набір значень частот P_{sf} , які можуть бути стилеметричними характеристиками авторського стилю. Для визначення стилеметричної значущості частотного розподілу ЛСП дієслів необхідно знайти квантитативну розбіжність між сукупністю частот P_{sf} у творах певного автора та у текстовій вибірці лінгвостилістичної норми. Одним з таких критеріїв, який часто використовують у квантитативній лінгвістиці, є критерій хі-квадрат (χ^2) [74, с. 87; 88, с. 331]. За допомогою критерію хі-квадрат визначимо наявність

збіжності чи розходження між сукупностями частот ЛСП у текстах кожного з авторів з лінгвостилістичною нормою.

Використовуючи методику, описану в праці Р.Г. Піотровського [110, с. 331], критерій $(\chi^2)^{asm}$ для певного автора розраховуємо за формулою:

$$(\chi^2)^{asm} = N \sum_{i=1} \frac{(P_{si}^o - P_{si}^{asm})^2}{P_{si}^o} \quad (4.7)$$

де P_{si}^{asm} , P_{si}^o – частоти i -го ЛСП в авторських текстах та текстах лінгвостилістичної норми, відповідно, N – загальна кількість дієслів у розглянутих ЛСП, що зустрічаються у текстах досліджуваного автора. Розраховані значення $(\chi^2)^{asm}$ для різних авторів наведено у таблиці 4.9. У цій таблиці також представлено загальні кількості проаналізованих лексем та дієслів, які належать до сформованих ЛСП для кожного з авторів та загальної текстової вибірки.

Для інтерпретації отриманих результатів необхідно визначити значущість величин $(\chi^2)^{asm}$. Число ступенів вільності для багатопольних таблиць під час обрахунку суми χ^2 визначається за формулою:

$$df = (r-1)(c-1) \quad (4.8)$$

де r – число горизонтальних стрічок у таблиці, c – число вертикальних стовпців. У нашому випадку число горизонтальних стрічок визначається кількістю розглянутих семантичних полів, тобто $r=15$. Оскільки проводиться попарний аналіз частот ЛСП кожного з авторів із частотами ЛСП у лінгвостилістичній нормі, то $c=2$, бо ж розглядаються двопольні таблиці. Отже, за формулою (4.8) знаходимо, що $df=14$; У таблиці розрахованих значень для сум χ^2 [74, с. 174], знаходимо, що для $df=14$ сумам χ^2 , які перевищують значення 29.14, відповідають ймовірності подібності двох розподілів (авторського та стилістично нейтрального) менші, ніж 0.01.

Дані, наведені у таблиці 4.9, свідчать, що розраховані величини χ^2 для усіх авторів значно перевищують величину 29.14, тому розподіли частот ЛСП в авторських текстах та у нейтральних текстах можна вважати достовірно

відмінними. На нашу думку, це закономірний результат дослідження критерію χ^2 для великих текстових вибірок. Як випливає з (4.7) χ^2 росте пропорційно кількості зустрінутих дієслів N у текстовій вибірці. Величина N пропорційна обсягу текстової вибірки, тому завжди, незалежно від досліджуваних параметрів двох текстових вибірок, критерій χ^2 буде показувати достовірну розбіжність розподілів цих параметрів для великих об'ємів текстових вибірок. З цих міркувань, для порівняння двох розподілів частот ЛСП доцільно використовувати такі параметри, які не залежать від об'єму текстових вибірок і кількісно показують подібність чи розбіжність цих розподілів. На нашу думку таким вимогам відповідає коефіцієнт взаємної спряженості K , який визначається через суму χ^2 , і не залежить від величини кількості дієслів N [74, с. 91] (формула (2) в додатку). Мінімальному значенню величини K відповідає максимальна подібність двох розподілів і навпаки. Розраховані величини коефіцієнта спряженості K для творів різних авторів наведено у таблиці 4.9.

Таблиця 4.9

**Коефіцієнт хі-квадрат та коефіцієнт спряженості K
для творів різних авторів**

ЛСП	А.Конан Дойл	Ч.Діккенс	Г.Уелс	Джек Лондон	Марк Твен	О.Уальд	Нейтр. стиль
Загальна кількість лексем	1907121	5196285	1812109	2518915	2560605	479061	744478977
Кількість дієслів	400708	1091599	373730	555752	536649	93689	144750169
хі-квадрат	2163.8	3274.8	2130.3	8336.2	1073.3	562.1	0
K	0.0379	0.0291	0.0389	0.0627	0.0236	0.0407	0

Величини χ^2 та K для нейтральної текстової вибірки будуть мати нульове значення, оскільки порівнюються два однакових розподіли. Для різних авторів характерні різні значення коефіцієнта K . З погляду лінгвостилістики коефіцієнт взаємної спряженості частотних розподілів ЛСП дієслова в авторських та нейтральних текстах є квантитативним виміром семантичної виразності

авторського стилю. Тобто, він кількісно показує наскільки розподіл ЛСП в авторських текстах відрізняється від текстів лінгвостилістичної норми. Для досліджених авторів найбільша величина K характерна для творів Джека Лондона.

4.5 Ядро та периферія семантичної подібності текстів.

У цьому розділі розглядається можливість структурування творів досліджуваного автора за семантичними квантитативними ознаками з виділенням ядра та периферії семантичної подібності текстів. Для аналізу частотного розподілу ЛСП дієслів в авторських текстах обрано твори Джека Лондона (38 творів), Чарльза Діккенса (52 твори), Марка Твена (44 твори).

Як квантитативну характеристику ЛСП дієслів у текстовій вибірці виберемо частоту P_{sf} появи дієслів певного ЛСП у тексті. Методику розрахунку величини P_{sf} наведено у підрозділі 3.1.

У результаті комп'ютерних розрахунків знайдено три типи частот: P_{sf}^0 – частота f -го ЛСП у лінгвостилістичній нормі, P_{sf}^{asm} – частота f -го ЛСП у сукупній текстовій вибірці досліджуваного автора, P_{sf}^m – частота f -го ЛСП в окремому творі. Для аналізу подібності розподілів частот P_{sf}^0 , P_{sf}^{asm} , P_{sf}^m вибрано коефіцієнт взаємної спряженості K [74, с. 91] (формула (2) в додатку). У розрахунок цього коефіцієнту входить критерій правдоподібності гіпотез хі-квадрат, який розраховується за формулою (4.7). У формулу розрахунку коефіцієнта взаємної спряженості K входить число горизонтальних стрічок у таблиці частотних розподілів, які порівнюються, число вертикальних стовпців. У нашому випадку число горизонтальних стрічок визначається кількістю розглянутих семантичних полів, тобто $r=15$. Оскільки ми проводимо попарний аналіз частот ЛСП кожного з авторів із частотами ЛСП у лінгвостилістичній нормі, то $c=2$, так як розглядаються двопольні таблиці.

Критерій спряженості є зручнішим для нашого дослідження, тому що він є кількісним виміром подібності розподілів, на відміну від критерію χ^2 , який дає можливість встановити лише ймовірність випадкового розходження між двома

розподілами. Крім того, критерій K не залежить від об'єму текстової вибірки N . Мінімальне значення коефіцієнта K відповідає максимальній подібності досліджуваних розподілів частот і навпаки, максимальні значення K відповідають максимальному розходженню між цими розподілами.

Ми розрахували коефіцієнти K для розподілу частот ЛСП в окремому авторському творі P_{sf}^m і розподілу $P_{sf}^{авт}$ для сукупності творів досліджуваного автора. Такі розрахунки було проведено для творів Ч.Діккенса, Джека Лондона та Марка Твена. Отримані значення K для кожного твору автора можна розмістити у порядку зростання. Твори, коефіцієнти K яких знаходяться на початку такого ряду, є найхарактернішими для лексико-семантичної складової подібності творів в авторському стилі. Твори, коефіцієнти K яких знаходяться у кінці такого ряду, утворюють периферію семантичної подібності. У таблицях 1-6 наведено назви творів та їх коефіцієнти K для ядра та периферії семантичної подібності авторського стилю досліджуваних авторів. Така класифікація творів дає можливість для утворення нового типу лексико-семантичного структурування авторських текстів за кількісною величиною розрахованого коефіцієнта K .

Таблиця 4.10

Твори Ч. Діккенса, які належать до ядра семантичної подібності авторського стилю.

Назва твору	Кількість лексем	Кількість знайдених дієслівних форм	K
The Life and Adventures of Nickolas Nickleby	330970	68275	0.018
The Mystery of Edwin Drood	95940	21162	0.017
Our Mutual Friend	334140	72890	0.014
The Old Curiosity Shop	221855	47174	0.012

Таблиця 4.11

Твори Ч. Діккенса, які належать до периферії семантичної подібності авторського стилю

Назва твору	Кількість лексем	Кількість знайдених дієслівних форм	К
Speeches: Literary and Social	79061	15762	0.095
Pictures from Italy	73657	15778	0.089
Tom Tiddler's Ground	9999	2165	0.081

Таблиця 4.12

Твори Джека Лондона, які належать до ядра семантичної подібності авторського стилю

Назва твору	Кількість лексем	Кількість знайдених дієслівних форм	К
Island Tales	56419	11603	0.025
The House of Pride	30953	6481	0.025
Burning Daylight	116684	25753	0.022

Таблиця 4.13

Твори Джека Лондона, які належать до периферії семантичної подібності авторського стилю

Назва твору	Кількість лексем	Кількість знайдених дієслівних форм	К
War of the Classes	34294	7250	0.126
The Game	15697	3584	0.077
The Call of the Wild	32361	7650	0.077

Smoke Bellew	43429	10522	0.072
--------------	-------	-------	-------

Таблиця 4.14

Твори Марка Твена, які належать до ядра семантичної подібності авторського стилю

Назва твору	Кількість лексем	Кількість знайдених дієслівних форм	К
The Tragedy of Pudd'nhead Wilson	55304	11409	0.023
Following the Equator, a Journey Around the World	191951	39140	0.019
A Connecticut Yankee in King Arthur's Court	121206	25515	0.016
Sketches New and Old	100099	20724	0.013

Таблиця 4.15

Твори Марка Твена, які належать до периферії семантичної подібності авторського стилю

Назва твору	Кількість лексем	Кількість знайдених дієслівних форм	К
Essays on Paul Bourget	11099	2239	0.113
In Defence of Harriet Shelley	15948	3075	0.086
1601	11739	2219	0.084

У таблицях 4.10-4.15 також наведено загальну кількість лексем у досліджуваних творах та кількість виявлених дієслів з досліджуваного спектру ЛСП у кожному з цих творів. Для творів Ч.Діккенса та Марка Твена можна прослідкувати таку закономірність: ядро авторського стилю утворюють в основному твори більшого розміру (з більшою кількістю лексем), а периферію –

твори меншого розміру. Однак для творів Джека Лондона така закономірність не є притаманною.

Для загальної характеристики ряду коефіцієнтів K для творів окремого автора знайдемо середнє значення K_c (формула (3) додатку) та коефіцієнт варіації V (формула (4) додатку) [74, с. 60] для цього ряду. У таблиці 4.16 наведено середні значення коефіцієнта спряженості $K_{сер}$ та величини варіації V для рядів коефіцієнтів K , розрахованих для частотних розподілів ЛСП в окремих творах та розподілів ЛСП у сукупності текстів досліджуваного автора. У тій же таблиці також наведено середнє значення коефіцієнта $K_{сер}^o$ та коефіцієнта варіації V^o , обчислені для частотних розподілів ЛСП в окремих творах та розподілів у текстах лінгвостилістичної норми. Для розрахунку лінгвостилістичної норми [12, с. 12] використано електронну текстову вибірку англійської художньої літератури загальним обсягом біля 800 млн. слів, яка налічує приблизно 10 000 художніх творів 1000 різних авторів. У таблиці також наведено загальну кількість лексем у досліджуваній текстовій вибірці автора та кількість виявлених дієслів з досліджуваного спектра ЛСП у цій вибірці.

Таблиця 4.16

Середні значення коефіцієнтів спряженості $K_{сер}$ та коефіцієнтів варіації V .

Автор	Кількість лексем	Кількість дієслів	$K_{сер}$	V	$K_{сер}^o$	V^o
Ч. Діккенс (54 твори)	5196285	1091599	0.039	51.2	0.048	32.6
Джек Лондон (43 твори)	2518915	555752	0.044	47.6	0.077	36.5
Марк Твен (46 творів)	2560605	536649	0.048	51.3	0.053	44.9

Розраховані коефіцієнти варіації V показують наскільки суттєво твори одного автора відрізняються між собою за частотною структурою ЛСП дієслів, що є квантитативною характеристикою семантичної мінливості авторського стилю. Як випливає з наведених даних, для усіх досліджуваних авторів виконується умова

$$K_{сер}^{авт} < K_{сер}^o \quad (4.14)$$

Така нерівність означає, що частотний розподіл ЛСП дієслова в авторському творі має більшу подібність до розподілу ЛСП дієслів сукупної текстової вибірки досліджуваного автора, ніж до такого ж розподілу у текстах лінгвостилістичної норми. Це також обґрунтовує наявність лексико-семантичного ядра в авторському стилі, яке характеризується неповторним для кожного автора частотним розподілом ЛСП. Отже, за допомогою коефіцієнта спряженості частотних розподілів лексико-семантичних полів дієслова можна виділити авторські твори, які утворюють ядро та периферію семантичної подібності авторського стилю.

4.6 Синонімічний обсяг лексем у частотному розподілі лексико-семантичних полів дієслова.

Характерними структурними одиницями у частотному розподілі ЛСП можуть бути синонімічні властивості лексем досліджуваного поля [87]. У цьому підрозділі ми проводимо аналіз можливих квантитативних закономірностей синонімічної структури лексем у частотному розподілі ЛСП дієслова в авторських текстах англомовної літератури.

Під синонімами розуміють слова, які повністю або частково збігаються денотативно, а також за сигніфікативним та структурним компонентами, а тому здатні до взаємозаміни у тексті без суттєвої зміни його змісту.

Можна виділити таку класифікацію синонімів [76, с. 15-17]:

1. Парадигматико-синтагматичні (справжні) синоніми: а) абсолютні; б) семантичні; в) семантико-стилістичні (перехідний тип).
2. Парадигматичні (несправжні) синоніми: а) семантико-підсилюючі; б) емоційно-підсилюючі.
3. Синтагматичні (несправжні) синоніми.

Методики дослідження синонімічних зв'язків між словами поділяються на “формальні” та “напівформальні” [76, с. 18]. До “формальних” можна віднести

дистрибутивно-статистичні методи визначення семантичних та синонімічних зв'язків між словами. До “напівформальних” належать процедури, у яких перший етап базується на “інтуїтивних” методах аналізу, а другий етап – на точних (статистичних) прийомах отриманих матеріалів. Один із методів встановлення синонімічності двох слів базується на виявленні збігу їхніх значень (семантичних варіантів). Коефіцієнт такого збігу обчислюють за формулою

$$M = \frac{2c}{m + n} ; \quad (4.15)$$

де c – число семантичних варіантів спільних для двох слів, а m і n – число значень кожного із слів, що порівнюються. Парадигматичні зв'язки між синонімами можуть бути встановлені на основі:

- а) синтагматичних зв'язків, отриманих шляхом аналізу тексту;
- б) семантичних і структурних ознак слова, встановлених за допомогою словника чи аналізу тексту;
- в) асоціативних зв'язків, отриманих психолінгвістичним шляхом [76, с. 30-31].

Методи експериментального аналізу лексичної синонімії дозволяють проводити такі операції [76, с. 35]:

- а) інвентаризувати синонімічні групи;
- б) відокремлювати об'єктивним шляхом одні типи синонімів від інших;
- в) ранжувати парадигматичні синоніми за ступенем зростання чи спаду визначеної семантичної або емоційної ознаки;
- г) встановлювати синтагматичні зв'язки слів-синонімів;
- д) встановлювати парадигматичні зв'язки слів-синонімів.

До квантитативних синонімічних характеристик дієслова, зокрема, належить кількість синонімічних рядів, у які входить це дієслово (синонімічний обсяг), та семантична відстань цього дієслова до домінантного дієслова

синонімічного ряду. Коефіцієнт синонімічної подібності можна обрахувати за формулою [76, с. 40]:

$$W = \frac{(n+1-r)}{n}; \quad (4.16)$$

де n – число компонентів синонімічного ряду, r – ранг компонента, тобто порядковий номер лексеми у синонімічному ряді.

Для виявлення квантитативних характеристик лексем семантичного поля ми використали словник семантичних відстаней (зворотній тезаурус) [23]. Цей словник описує синоніміку понад 5500 однолексемних дієслів. Синонімами дієслова у ньому є доміанти синонімічних рядів прямого тезауруса, у складі яких це дієслово трапляється як член ряду. Наприклад, дієслово *abridge* у *Webster's New World Thesaurus* виступає у складі синонімічних рядів дієслів *abbreviate, brief, compile, compress, contract, decrease* та *shorten*, які й утворюють шкалу синонімічної подібності цього дієслова у словнику семантичних наближень: *contract* (to cause to diminish, 0.78); *compile* (0.64); *decrease* (to make less, 0.60); *shorten* (0.50); *brief* (to summarize, 0.25); *compress* (0.25); *abbreviate* (0.20). У процедурі обернення було взято до уваги безпосередні синоніми у межах словникових статей і не було враховано вторинні посилання всередині них на інші статті.

За основу для формування ЛСП дієслів обрано класифікацію дієслів, наведену в попередніх розділах. Як типовий приклад, проаналізуємо частотний розподіл лексем семантичного поля комунікації, яке налічує біля 800 лексем. Текстову частоту j -ї лексеми P_{ij} та ймовірність P_f того, що випадково зустрінута у тексті лексема належить до f -го ЛСП розрахуємо за формулами 3.1-3.3. Використаємо розглянуте вище поняття семантичної відстані S_j j -ї лексеми в ЛСП:

$$S_j = \frac{j-1}{N_f - 1}, \quad (4.17)$$

де j – ранг лексеми, N_j – кількість лексем у ЛСП. Уведення такої характеристики доцільне з тих міркувань, що різні ЛСП мають різну кількість лексем, тому доцільно аналізувати ту чи іншу частотну область ЛСП, оперувати величиною S_j , а не рангом чи частотою лексем, оскільки для лексем усіх ЛСП величина S_j змінюється в межах від 0 до 1.

Із упорядкованого за частотою списку лексем було вибрано кожен десяту лексему для аналізу синонімічних властивостей. Для усіх вибраних лексем у словнику семантичних відстаней [23] було знайдено кількість синонімічних рядів T , у які входить це слово, та коефіцієнти синонімічної подібності W цього слова для кожного синонімічного ряду. Величина T характеризує синонімічний обсяг досліджуваної лексеми. Коефіцієнти W для кожної лексеми були усереднені за формулою

$$W_c = \frac{SW}{T}, \quad (4.18)$$

де $SW = \sum_{i=1}^T W_i$ – сума коефіцієнтів синонімічної подібності синонімічного ряду. У

таблиці 4.17 наведено деякі з досліджуваних лексем з їхніми квантитативними характеристиками: N – (кількість появи лексеми у досліджуваній вибірці), T – (синонімічний обсяг), W_c – (синонімічна подібність).

Таблиця 4.17

**Досліджувані лексеми ЛСП дієслів комунікації
та їхні квантитативні характеристики**

Лексема	N	T	W_c	Лексема	N	T	W_c
say	969465	7	0,5	predict	5642	12	0,65
tell	473495	28	0,64	vouchsafe	5061	2	0,8
read	265122	15	0,61	revise	4618	17	0,49
carry	255746	21	0,66	clamor	4525	2	0,33
remember	187796	4	0,79	spin	4232	16	0,67
write	175465	11	0,59	vindicate	3984	13	0,64

send	131411	11	0,77	purge	3585	13	0,55
declare	100860	23	0,61	whoop	3302	2	0,79
explain	95987	17	0,63	label	3156	11	0,56
sing	82798	9	0,74	squall	2913	4	0,72
agree	74289	10	0,65	scribble	2669	4	0,65
assure	65735	16	0,59	brawl	2609	2	0,32
apply	60030	21	0,65	deprecate	2444	13	0,4
warn	52839	7	0,54	neigh	2263	3	0,7
examine	50194	20	0,5	deride	2069	13	0,54
breathe	46589	8	0,72	nag	2003	10	0,48
interrupt	45843	11	0,67	exemplify	1912	9	0,51
invite	43595	7	0,73	augur	1785	4	0,66
insist	40349	8	0,44	blubber	1716	1	0,75
defend	36579	11	0,59	importune	1590	6	0,56
forgive	36178	7	0,6	trill	1507	8	0,65
regret	33088	10	0,59	arraign	1416	9	0,6
precede	29961	5	0,54	jog	1263	5	0,72
justify	28141	14	0,55	perjure	1146	1	1
preach	26437	2	0,62	predestine	1069	3	0,64
flatter	23825	11	0,46	demur	975	11	0,59
quote	23325	8	0,75	vociferate	821	3	0,42
convert	21564	18	0,54	surcharge	668	2	0,27
entitle	19748	5	0,76	overburden	605	3	0,39
dismiss	18882	13	0,53	fulminate	549	7	0,59
converse	17819	6	0,6	canonize	477	6	0,5
translate	17094	8	0,76	snivel	454	6	0,62
allude	15893	2	0,61	squawk	416	7	0,53
inflict	14285	5	0,61	overstate	311	6	0,68

forbid	13298	7	0,56	beatify	256	2	0,69
ignore	12387	17	0,59	misname	210	2	0,63
foster	11897	14	0,46	apostatize	172	2	0,44
enlighten	11028	8	0,69	orate	159	2	0,42
denote	10511	11	0,49	evangelize	137	1	1
testify	9566	9	0,74	publicize	102	8	0,66
pump	8921	3	0,67	validate	85	5	0,5
amend	8273	11	0,59	bypass	65	1	0,75
grumble	8010	10	0,65	explicate	48	8	0,53
embroider	7086	7	0,34	actualize	44	8	0,6
prophesy	6003	9	0,65	gaggle	31	1	0,75
wrestle	5820	5	0,54	brainwash	16	4	0,57

На рис.4.10-4.11 наведено точковий графік залежності синонімічного обсягу T лексеми від семантичної відстані S цієї лексеми в ЛСП. Як впливає з характеру кривої, з ростом S величина T має тенденцію до зменшення. У результаті проведеного аналізу методом найменших квадратів, функцію $T(S)$ можна апроксимувати лінійною залежністю

$$T(S) = 13,6 - 10,6 \cdot S \quad (4.19)$$

Графік даної функції наведено на рис.4.10 Уточнювальною є поліноміальна квадратична залежність за формулою

$$T(S) = 14,4 - 15,5 \cdot S + 4,9 \cdot S^2 \quad (4.20)$$

Отримані результати свідчать про те, що частоживані дієслова ЛСП входять у більшу кількість синонімічних рядів у порівнянні з рідковживаними лексемами. На рис.4.11 наведено точкову залежність усередненого коефіцієнта синонімічної подібності W_c для досліджуваних дієслів від семантичної відстані S цих дієслів. Дану залежність можна апроксимувати за методом найменших квадратів такою лінійною функцією

$$W_c = 0,61 - 0,044 \cdot S \quad (4.21)$$

Як випливає з характеру графіка, у функції $W_c(S)$ відсутня видима тенденція до зміни у різних частотних областях ЛСП. Тобто, як частовживані, так і рідковживані дієслова мають однаковий характер розміщення у синонімічних рядах.

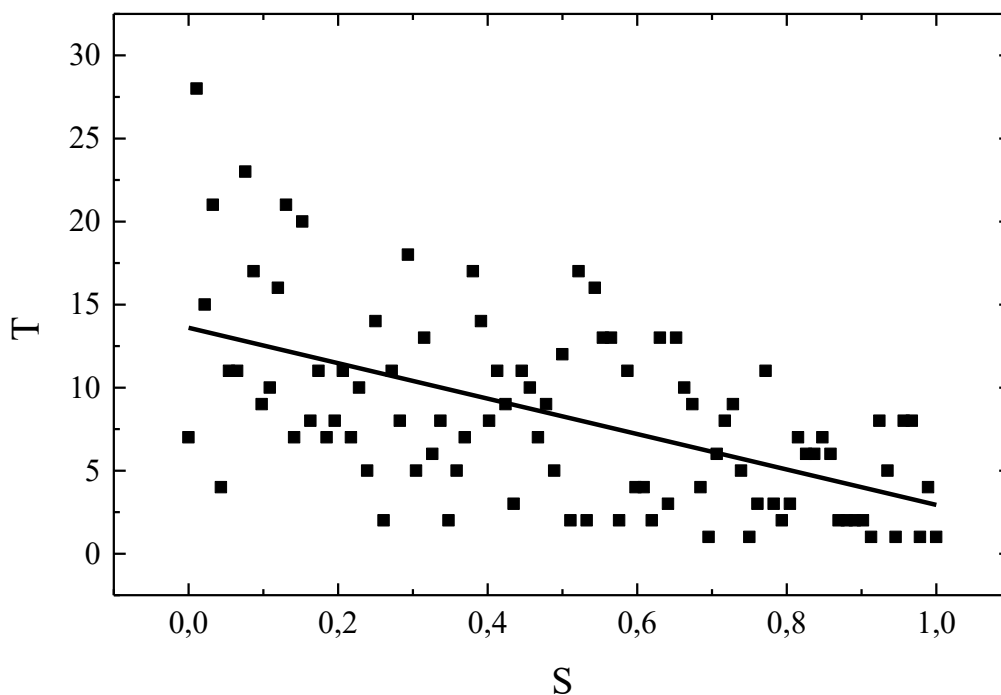

Рис.4.10 Залежність $T(S)$ для ЛСП дієслів на позначення комунікації та графік апроксимаційної лінійної функції.

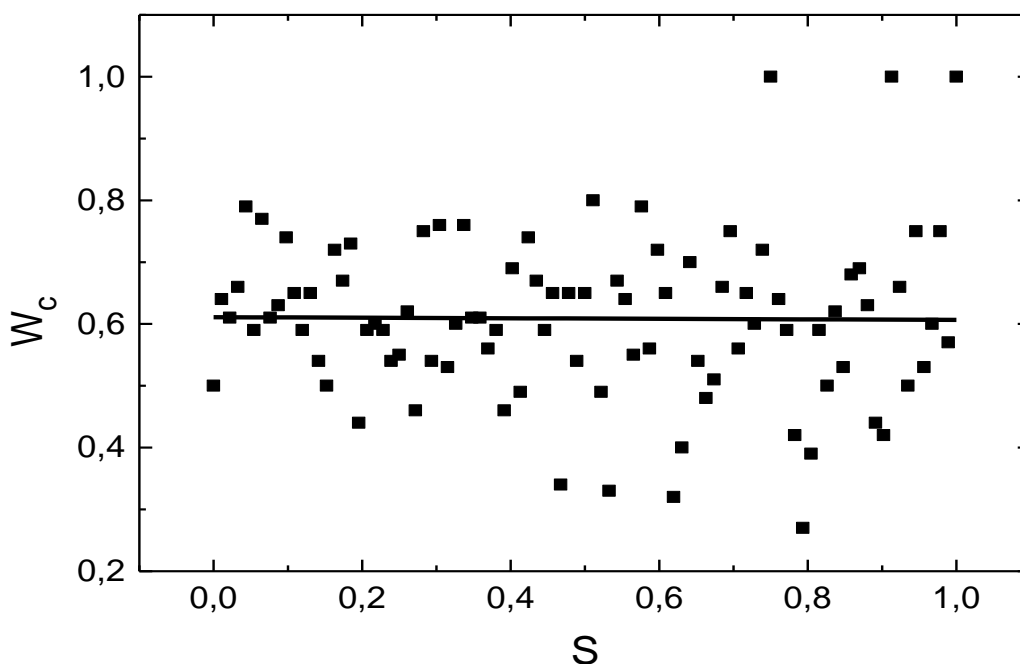

Рис.4.11 Залежність $W_c(S)$ для ЛСП дієслів на позначення комунікації та графік апроксимаційної лінійної функції.

Як впливає з отриманих графічних та аналітичних залежностей, досліджуваний синонімічний обсяг T лексеми залежить від текстової частоти лексеми i , відповідно, від її положення у спадному частотному ряді ЛСП дієслів. На периферії ЛСП величина T є меншою, ніж для лексем в області ядра ЛСП. У той же час величина усередненої синонімічної подібності W_c не проявляє характерної залежності від семантичної відстані S .

Проаналізуємо квантитативні синонімічні закономірності дієслів, які є маркерами авторського ідіолекту у текстах художньої літератури. Для аналізу було вибрано твори А. Конан Дойла (33 твори), Джека Лондона (38 творів), Г.Уелса (26 творів), Ч.Діккенса (52 твори), Марка Твена (44 твори), О.Уайльда (18 творів).

Для характеристики лексем досліджуваних ЛСП дієслова в авторських текстах візьмемо величину D_j , яка показує у скільки разів певна лексема j зустрічається частіше в авторських текстах у порівнянні з текстами лінгвостилістичної норми:

$$D_j = \frac{P_{aj}}{P_{ij}} \quad (4.22)$$

де P_{aj} – частота лексеми, обрахована за формулою (3.1) у текстовій вибірці для певного автора; P_{ij} – частота лексеми у повній текстовій вибірці усіх авторів, тобто у лінгвостилістичній нормі. Лексеми, для яких $D > 1$, можна вважати маркерами авторського ідіолекту, чим більше значення коефіцієнта D_j , тим характернішою є ця лексема для автора.

У таблицях 4.18-4.21 наведено приклади маркерів авторського ідіолекту творів А. Конан Дойла, Ч. Діккенса та Марка Твена для трьох ЛСП. Усі лексеми розміщено у порядку спадання коефіцієнта D_j і для них виконується умова $D > 2$. У дужках біля кожної лексеми наведено значення семантичної відстані S_j їхнього положення у структурі ЛСП та синонімічний обсяг T даного дієслова.

Таблиця 4.18

Семантична відстань та синонімічний обсяг маркерів авторського ідіолекту в ЛСП дієслів зміни.

Автор	Маркери авторського ідіолекту
А. Конан Дойл	Crackle(0,38;1), discolor(0,56;8), rarefy(0,59;3), stain(0,19;19), dwindle(0,41;7), flatten(0,41;9), thin(0,11;4), attenuate(0,54;3), shatter(0,28;12), bloat(0,51;2), dynamite(0,46;4), tint(0,26;8), pigment(0,48;1), splinter(0,39;8), surge(0,3;15), weaken(0,26;14).
Ч. Діккенс	Interchange(0,4;7), pickle(0,37;6), hush(0,2;5), coddle(0,6;9), curdle(0,51;8), scrap(0,24;1), damp(0,23;1), depreciate(0,5;19), redden(0,36;7), rumple(0,54;6), revert(0,37;5), enliven(0,41;11), irradiate(0,57;8).
Марк Твен	Shuck(0,56;4), petrify(0,43;11), simplify(0,48;3), quarantine(0,51;2), roost(0,47;2), solidify(0,58;16), dynamite(0,46;4), shrivel(0,53;9), variegate(0,49;2), curdle(0,51;8), damage(0,21;12), discolor(0,56;8), mellow(0,36;7), bulk(0,27;1), glorify(0,34;21), devastate(0,46;5), inflate(0,47;11), tint(0,26;8), harry(0,13;5), modify(0,25;22), drown(0,18;11), massacre(0,29;5), paralyze(0,38;5), shorten(0,35;12).

Таблиця 4.19

**Семантична відстань та синонімічний обсяг маркерів
авторського ідіолекту в ЛСП дієслів комунікації.**

Автор	Маркери авторського ідіолекту
А. Конан Дойл	Lilt(0,74;2), uphold(0,52;26), yell(0,32;6), narrate(0,5;8), croak(0,55;5), initial(0,46;2), whoop(0,53;2), tinge(0,44;2), brazen(0,49;1), endorse(0,64;16), groan(0,25;5), shout(0,12;17).
Ч. Діккенс	Bespeak(0,66;2), badger(0,58;7), retort(0,33;5), disparage(0,65;20), remonstrate(0,48;6), opine(0,71;5), misdirect(0,75;3), apostrophize(0,76;2), quiz(0,75;5), croak(0,55;5), assent(0,32;9), compliment(0,26;5), feign(0,42;11), impeach(0,66;6), whisper(0,1;10), confide(0,34;4), adjure(0,68;3), forewarn(0,68;6), hint(0,23;3), counter(0,34;4).
Марк Твен	Whoop(0,53;2), tally(0,61;9), autograph(0,6;1), warn(0,14;7), marvel(0,37;2), testify(0,39;9), scoff(0,52;5), advertise(0,42;6), lecture(0,27;13), compliment(0,26;5), supplicate(0,62;9), deride(0,6;13), humor(0,3;9), applaud(0,43;15), bill(0,12;5), endorse(0,64;16).

Таблиця 4.20

**Семантична відстань та синонімічний обсяг маркерів
авторського ідіолекту в ЛСП дієслів руху.**

Автор	Маркери авторського ідіолекту
А. Конан Дойл	Outflank(0,77;3), convoy(0,6;7), trek(0,75;5), bristle(0,49;1), squire(0,23;3), spurt(0,63;3), protrude(0,54;5), hound(0,32;8), crouch(0,38;7), writhe(0,47;5), gallop(0,29;5), limp(0,45;3), clump(0,48;2), flinch(0,61;9), palpitate(0,65;12), ford(0,32;1), quiver(0,27;18), slink(0,67;5), slope(0,22;7), stride(0,39;3), position(0,07;2), huddle(0,5;4), bustle(0,39;6), pounce(0,57;2), dart(0,28;14), clamber(0,52;4).
Ч. Діккенс	Interpose(0,37;13), sidle(0,69;2), trundle(0,7;2), trot(0,43;6), bustle(0,39;6), flurry(0,61;2), scull(0,7;1), insinuate(0,5;10), twirl(0,6;13), slither(0,78;4), slink(0,67;5), jostle(0,58;8), skulk(0,65;4), pounce(0,57;2), slouch(0,61;5), dive(0,42;3), congregate(0,63;11), alight(0,35;6), drip(0,64;11).
Марк Твен	Eddy(0,48;4), swap(0,74;2), boomerang(0,73;2), slouch(0,61;5), skip(0,58;16), tramp(0,32;7), wobble(0,75;11), travel(0,17;7), limp(0,45;3), dodge(0,45;14), uplift(0,46;7), bestir(0,72;1), steer(0,34;9), tarry(0,45;10), outrun(0,72;4), truck(0,52;1), fidget(0,61;2), prance(0,61;3), boat(0,08;1), swim(0,38;2).

Як видно з таблиць 4.18-4.20 для різних авторів є характерною неоднакова кількість маркерів авторського ідіолекту у різних ЛСП. Наприклад, для ЛСП дієслів на позначення зміни найбільша кількість маркерів є характерною для творів Марка Твена, а для ЛСП дієслів комунікації – для творів Ч. Діккенса. Аналіз словникових дефініцій маркерів авторського ідіолекту показав, що для них характерні уточнювальні диференційні спеціалізовані рідковживані семи. Аналізуючи семантичні відстані можна прослідкувати, що у спадних по величині D_j рядах лексем, наведених у таблицях 4.18-4.20, величини семантичних відстаней, у цілому, також мають спадний характер. Тобто, що частіше зустрічається лексема в авторських творах у порівнянні з лінгвостилістичною нормою, то далі вона знаходиться у частотній області периферії. У таблиці 4.21 наведено розраховані середні арифметичні значення синонімічних обсягів T , усереднені окремо за полями та авторами.

Таблиця 4.21

**Середні значення синонімічних обсягів T лексеми
для різних ЛСП та авторських текстів.**

<i>ЛСП</i>	А.Конан Дойл	Ч.Діккенс	Марк Твен	Середнє значення по ЛСП
дієслів зміни	7,37	7,15	8,08	7,64
дієслів комунікації	7,66	6,05	7,87	7,06
дієслів руху	5,53	6,0	5,55	5,67
Середнє значення по автору	6,55	6,3	7,18	-

Для величини T , усередненої за полями та авторами отримано значення 6,67. Для порівняльного аналізу ми взяли значення T для 200 дієслів, вибраних випадковим чином. Величина T , усереднена за цими дієсловами дорівнює 8,71. Порівнюючи цю величину зі значеннями, наведеними у таблиці, можна виявити те, що для маркерів авторського ідіолекту величини T є меншими, ніж для нейтральної вибірки дієслів. Різниця між середніми величинами T для маркерів авторського ідіолекту та для нейтральної вибірки дієслів становить $8,71-6,67=2,04$. Тобто,

кількість синонімічних рядів, у які входять маркери авторського ідіолекту (синонімічний обсяг), у середньому на 2 ряди менша за кількість синонімічних рядів, у які входять нейтрально вибрані дієслова. Усереднені величини синонімічного обсягу лексем T_c є неоднаковими для різних ЛСП та авторських текстів. Зокрема, найбільше відхилення у проаналізованій вибірці характерне для творів Ч.Діккенса ($T_c=6,3$) та для ЛСП дієслів руху ($T_c=5,67$).

Отже, провівши дослідження, ми встановили, що квантитативна величина, яка характеризує кількість синонімічних рядів, у які входить досліджуване дієслово, тобто, синонімічний обсяг лексеми, тісно пов'язана з положенням цього дієслова у частотній структурі семантичного поля, до якого воно належить. Зі зменшенням частоти дієслова у семантичному полі, його синонімічний обсяг має тенденцію до зменшення. Синонімічному обсягу маркерів авторського ідіолекту також властиве зменшення лексемного складу у порівнянні з синонімічним обсягом нейтрально вибраних дієслів. Отримані результати виявляють зв'язок квантитативних характеристик синонімічної структури дієслів із структурою частотного розподілу семантичних полів цих лексем в англійських літературних авторських текстах.

Висновки до розділу 4

Дослідження авторської стилеметрії лексико-семантичних полів дієслова показало, що частотна структура ЛСП дієслів авторських текстів містить характеристики авторського стилю. Векторна стильова семантична відстань між вибіркою авторських текстів та текстовою вибіркою лінгвостилістичної норми володіє стилеметричним потенціалом. Сукупність величин стильових семантичних відстаней для текстів одного автора утворюють вектор, який можна вважати квантитативною характеристикою семантичної складової авторського стилю.

Запропоновано спрощене представлення чисельних векторів стильових семантичних відстаней з допомогою знакових характеристик. Структура авторських відхилень від лінгвостилістичної норми, як впливає з одержаних

результатів, є неповторною для кожного автора, що дає підставу розглядати сукупність знаків, наведених для окремого автора, як вектор вирізення стилю, який характеризує неповторність стилю кожного письменника. Стилеметрична знакова система відображення структури лексико-семантичних полів унаочнює та узагальнює лексико-семантичну характеристику авторського стилю.

Авторський стиль характеризується маркерами авторського ідіолекту. Такі маркери можна виявити, порівнюючи текстові частоти лексем ЛСП у текстах лінгвостилістичної норми та в авторських текстах. Лексеми, частоти яких в авторських текстах значно вищі, ніж у нейтральних текстах, є маркерами авторського ідіолекту.

У структурі ЛСП можна виділити вторинні ЛСП, які перетинають первинні поля предметно-понятійного типу і включають у себе лексеми з різних первинних семантичних полів. Як вторинні ЛСП можна виявити ті поля, які несуть психолінгвістичний відтінок авторського стилю і відображають комунікативну специфіку особистості. У результаті проведеного дослідження виявлено лексемний склад високочастотної та низькочастотної областей субмодальних психо-семантичних полів дієслів. Аналіз психосемантичної структури лексики мовця має особливе значення у теоріях аналізу психологічної характеристики особистості і є перспективним з погляду авторської стилістики.

Частотний розподіл семантичних полів дієслів є стилеметрично значущим і неповторним для текстової вибірки кожного автора і суттєво відмінним від такого ж частотного розподілу для текстів лінгвостилістичної норми. Кількісним виміром такої відмінності є коефіцієнт взаємної спряженості. Запропонована методика дає можливість виділити лексико-семантичну квантитативну складову, яка доповнює фонемну, морфемну та синтаксичну складові авторського стилю.

Основні положення цього розділу висвітлено в публікаціях автора [96, 100, 101, 102, 103, 104, 106].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи та узагальнюючи проведене дослідження, можна виділити такі результати роботи:

На базі інформаційних ресурсів, зокрема, мережі Інтернет, зібрано об'ємну електронну базу творів англомовної літератури, близько 10 000 творів 1000 різних авторів, загальним обсягом біля 800 млн. лексем; проведено інвентаризацію лексико-семантичних полів дієслів англійської мови в електронному вигляді для проведення статистичних досліджень; адаптовано квантитативні методики та розроблено відповідні алгоритми для дослідження статистичної структури лексико-семантичних полів дієслів; розраховано частотну структуру ЛСП дієслів для художніх творів 32 авторів (998 творів); досліджено частотну структуру та квантитативні межі ядра, близької та віддаленої периферії ЛСП дієслів; виявлено частотну область маркерів авторського ідіолекту у структурі ЛСП дієслів; проаналізовано стилеметричні аспекти субмодальних психо-семантичних полів дієслова в авторському лексиконі; встановлено стилеметричну значущість частотного розподілу ЛСП дієслова в авторських текстах; досліджено скорельовану мінімальну дифузність ядра та периферії семантичної подібності текстів у авторському стилі; проаналізовано синонімічний обсяг лексем у частотному розподілі семантичних полів дієслова в авторських текстах.

Літературні дані за тематикою дисертаційної праці та результати, отримані науковцями раніше, дають підстави відзначити низку нових завдань, сформульованих та виконаних у дисертації. Зокрема, вперше досліджено квантитативну структуру лексико-семантичних полів дієслова в об'ємній електронній базі авторських текстів англомовної літератури; вперше виявлено константи поділу ієрархічної структури лексико-семантичних полів на ядро, близьку та віддалену периферію; уведено поняття семантичної відстані між вибіркою авторських текстів та лінгвостилістичною нормою, яка володіє стилеметричним та стилероздільним потенціалом; запропоновано методику

виявлення маркерів авторського ідіолекту у частотній структурі лексико-семантичних полів; означено, інвентаризовано та досліджено субмодальні психосемантичні поля дієслова в авторському лексиконі; проаналізовано стилеметричну значущість частотного розподілу семантичних полів дієслова; виявлено ядро та периферію семантичної подібності текстів у авторському стилі; досліджено синонімічний обсяг лексем у частотному розподілі семантичних полів дієслова в авторських текстах.

Узагальнюючи отримані у роботі результати дослідження квантитативних характеристик лексико-семантичних полів дієслова в авторських текстах англomовної художньої літератури, одержано такі основні висновки:

Лексеми семантичних полів дієслів утворюють частотну ієрархічну структуру, яка характеризується константами семантичних відстаней, з виділеними ядром, близькою та віддаленою периферією. Частотна структура лексико-семантичних полів дієслів містить область маркерів авторського ідіолекту. Константи семантичних відстаней, які означають цю область, не залежать від кількісного складу самих авторських текстів, а відображають фундаментальні лексико-семантичні закономірності авторської лінгвостилістики. Частотний розподіл семантичних полів дієслів є неповторним для текстової вибірки кожного автора і суттєво відмінним від такого ж розподілу для текстів лінгвостилістичної норми, що підкреслює його стилеметричну значущість. Кількісним виміром такої відмінності є коефіцієнт семантичної виразності авторського стилю. За допомогою коефіцієнта спряженості частотних розподілів лексико-семантичних полів дієслів можна виділити авторські твори, які утворюють ядро та периферію семантичної подібності авторського стилю. Запропонована стилеметрична знакова система відображення структури лексико-семантичних полів дієслів унаочнює та узагальнює лексико-семантичну характеристику авторського стилю і доповнює його фонемні, морфемні та синтаксичні складові. Інвентаризація психосемантичних полів із репрезентативно маркованих дієслів та дослідження

їх квантитативної структури в авторському лексиконі дають можливість виявити субмодальну складову психологічної характеристики авторського стилю. Зі зменшенням частоти дієслова у семантичному полі його синонімічний обсяг також зменшується. Синонімічний обсяг маркерів авторського ідіолекту є меншим, ніж для нейтрально вибраних дієслів. Ці результати виявляють зв'язок квантитативних характеристик синонімічної структури дієслів із структурою частотного розподілу їхніх семантичних полів у авторських текстах англомовної літератури.

ДОДАТКИ

Математичні формули для статистичних розрахунків

Формула розрахунку критерію χ^2

$$\chi^2 = N \cdot \sum_{i=1}^k \frac{(f_i - p_i)^2}{p_i}, \quad (1)$$

де N – кількість спостережень, k – кількість інтервалів статистичного ряду, p_i – теоретична відносна частота для i -го інтервалу, f_i – експериментальне значення частоти для i -го інтервалу.

Коефіцієнт взаємної спряженості О. О. Чупрова

$$K = \sqrt{\frac{\chi^2}{N(r-1)(c-1)}} \quad (2)$$

де N – кількість спостережень, r – число горизонтальних стрічок у таблиці частотних розподілів, які порівнюються, c – число вертикальних стовпців.

Середнє значення коефіцієнта взаємної спряженості K_c та коефіцієнт варіації V

$$K_c = \frac{\sum_{i=1}^{N_m} K_i}{N_m}, \quad (3)$$

$$V = \frac{\sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{N_m} (K_i - K_c)^2}{N_m}}}{K_c} \cdot 100\%, \quad (4)$$

де N_m – кількість досліджуваних творів даного автора.

Використані твори англомовної художньої літератури.

	Автор та сукупна кількість лексем у досліджених творах	Список творів
1	Scott, Walter, Sir, 1771-1832 27 творів, 3736250 лексем	The Abbot; Being the Sequel to the Monastery; The Antiquary; The Black Dwarf; The Bride of Lammermoor; Chronicles of the Canongate; The Fortunes of Nigel; Guy Mannering; Ivanhoe; Kenilworth; The Lady of the Lake; My Aunt Margaret's Mirror; Marmion: a Tale of Flodden Field; In Six Cantos; The Heart of Mid-Lothian; A Legend of Montrose; The Fair Maid of Perth or St. Valentine's Day; Old Mortality; Peveril of the Peak; Redgauntlet; Rob Roy; The Surgeon's Daughter; The Betrothed; The Talisman; The Tapestry Chamber; The Waverly Novels; Waverly, or 'T Is Sixty Years Since
2	Austen, Jane, 1775-1817 12 творів, 786182 лексеми	Emma; Lady Susan; Love and Freindship; Lesley Castle; The History of England; Collection of Letters; Scraps; Mansfield Park; Northanger Abbey; Pride and Prejudice; Persuasion; Sense and Sensibility
3	Lytton, Edward Bulwer 1803-1873 28 творів, 4378890 лексем	Athens: Its Rise and Fall; The Caxtons; Zicci; Eugene Aram; Pelham; Devereux; The Disowned; Ernest Maltravers; Kenelm Chillingly His Adventures and Opinions; What Will He Do with It; Harold; Lucretia; A Strange Story; My Novel; The Last of the Barons; Paul Clifford; Tomlinsoniana; The Parisians; Godolphin; Falkland; The Pilgrims of the Rhine; To Which Is Prefixed The Ideal World; The Coming Race; The Lady of Lyons; Or, Love and Pride; Rienzi, The Last of the Roman Tribunes; The Last Days of Pompeii; Zanoni
4	Disraeli, Benjamin, 1804-1881 5 творів, 521568 лексем	Coningsby Or the New Generation; The Rise of Iskander; Count Alarcos: a Tragedy; Lothair; Sybil, Or the Two Nations

5	<p>Poe, Edgar Allan, 1809-1849</p> <p>72 твори, 435109 лексем</p>	<p>The Raven; An Appreciation; The Unparalled Adventures of One Hans Pfall; The Gold Bug; Four Beasts in One; The Murders in the Rue Morgue; The Mystery of Marie Roget; The Balloon Hoax; MS. Found in a Bottle; The Oval Portrait; The Purloined Letter; The Thousand-and-Second Tale of Scheherezade; A Descent into the Maelstrom; Von Kempelen and his Discovery; Mesmeric Revelation; The Facts in the Case of M. Valdemar; The Black Cat; The Fall of the House of Usher; Silence – a Fable; The Masque of the Red Death; The Cask of Amontillado; The Imp of the Perverse; The Island of the Fay; The Assigantion; The Pit and the Pendulum; The Premature Burial; The Domain of Arnheim; Landor's Cottage; William Wilson; The Tell-Tale Heart; Berenice; Eleonora; Narrative of A. Gordon Pym; Ligeia Morella; A Tale of the Ragged Mountains; The Spectacles; King Pest; Three Sundays in a Week; The Devil in the Belfry; Lionizing; X-ing a Paragrab; Metzengerstein; The System of Doctor Tarr and Professor Fether; The Literary Life of Thingum Bob, Esq; How to Write a Blackwood article; A Predicament; Mystification; Diddling; The Angel of the Odd; Mellonia Tauta; The Duc de l'Omlette; The Oblong Box; Loss of Breath; The Man That Was Used Up; The Business Man; The Landscape Garden; Maelzel's Chess-Player; The Power of Words; The Colloquy of Monas and Una; The Conversation of Eiros and Charmion; Shadow – A Parable; Philosophy of Furniture; A Tale of Jerusalem; The Sphinx; Hop Frog; The Man of the Crowd; Never Bet the Devill Your Head; Thou Art the Man; Why the Little Frenchman Wears his Hand in a Sling; Bon-Bon; Some words with a Mummy; The Poetic Principle; Old English Poetry</p>
6	<p>Gaskell, Elizabeth Cleghorn, 1810-1865</p> <p>16 творів, 1517957 лексем</p>	<p>The Life of Charlotte Bronte; An Accursed Race; Cousin Phillis; Cranford; The Doom of the Griffiths; A Dark Night's Work; Norht and South; Ruth; The Half-Brothers; Half a Life-Time Ago; My Lady Ludlow; Lizzie Leigh; Mary Barton; The Poor Clare; Round the Sofa; Sylvia's Lovers; Wives and Daughters</p>
7	<p>Thackeray, William Makepeace, 1811-1863</p> <p>26 творів, 1767445 лексем</p>	<p>The Second Funeral of Napoleon; The Paris Sketch Book of Mr. M. A. Titmarsh; A Little Dinner At Timmins's; The Bedford-Row Conspiracy; Burlesques; Barry Lyndon; The Christmas Books of Mr. M. A. Titmarsh; Notes on a Journey from Cornhill to Grand Cairo; George Cruikshank; Catherine: A Story; The Fatal Boots; The Fitz-Boodle Papers; The Great Hoggarty Diamond; The History of Henry Esmond, Esq.; A Colonel in the Service of Her Majesty Queen Anne; Written by Himself; John Leech's Pictures of</p>

		Life and Character; Little Travels and Roadside Sketches; Men's Wives; Roundabout Papers; The Rose and the Ring; The Book of Snobs; By One of Themselves; Vanity Fair; The Wolves and the Lamb; Memoirs of Mr. Charles J. Yellowplush
8	Dickens, Charles, 1812-1870 58 ТВОРІВ, 5241770 ЛЕКСЕМ	A Tale of Two Cities; Three Ghost Stories; A Child's History of England; A Message from the Sea; American Notes for General Circulation; The Battle of Life; Bleak House; A Christmas Carol; Some Short Christmas Stories; A Christmas Tree; What Christmas is as we Grow Older; The Poor Relation's Story; The Child's Story; The Schoolboy's Story; Nobody's Story; Life And Adventures Of Martin Chuzzlewit; David Copperfield; The Old Curiosity Shop; Dombey and Son; Doctor Marigold; The Mystery of Edwin Drood; Speeches: Literary and Social; Going into Society; Hard Times; Holiday Romance; The Holly-Tree – Three Branches; Hunted Down; The Haunted Man and The Ghost's Bargain; A House to Let; Little Dorrit; The Lamplighter; The Lazy Tour of Two Idle Apprentices; Mudfog and Other Sketches; Our Mutual Friend; Mugby Junction; Master Humphrey's Clock; MRS. Lirriper's Lodgings; Mrs. Lirriper's Legacy; Miscellaneous Papers; The Life and Advantures of Nicholas Nickleby; No Thoroughfare; Oliver Twist or the Parish Boy's Progress; Pictures from Italy; Etext of Perils of Certain English Prisoners; The Pickwick Papers; To Be Read at Dusk; Barnaby Rudge – a Tale of the Riots of Eighty; Sketches by Boz; Sketches of Young Gentlemen; Somebody's Luggage; Sunday under Three Heads; The Seven Poor Travellers; The Chimes; The Cricket on the Hearth; Tom Tiddler's Ground; The Uncommercial Traveller; The Wreck of the Golden Mary; Sketches of Young Couples
9	Trollope, Anthony, 1815-1882 40 ТВОРІВ, 4530490 ЛЕКСЕМ	North America; Autobiography of Anthony Trollope; The Life of Cicero; The Three Clerks; La Vendee; Aaron Trow; Barchester Towers; The Belton Estate; The Chateau of Prince Polignac; The Courtship of Susan Bell; Castle Richmond; The Duke's Children; Dr Thorne; Framley Parsonage; The Golden Lion of Granpere; George Walker at Suez; The House of Heine Brothers, in Munich; Harry Heathcote of Gangoil; He Knew He Was Right; Hunting Sketches; John Bull on the Guadalquivir; Tales from all Countries; The Kellys and the O'Kellys; The Last Chronicle of Barset; La Mere Bauche; The Man Who Kept His Money in a Box; The American Senator; The Mistletoe Bough; The O'Conors of Castle Conor, County Mayo; The Prime Minister; The Parson's Daughter of Oxney Colne; A Ride Across Palestine; The Relics of General Chasse - A Tale of Antwerp; Returning Home; Miss Sarah Jack, of Spanish Town, Jamaica; Mrs. General Talboys; The Small House at Allington; The Warden; An Unprotected Female at the Pyramids; The Way We Live Now

10	Bronte, Charlotte, 1816-1855 3 твори, 283544 лексеми	Biographical Notice of Ellis and Acton Bell; Jane Eyre; The Professor
11	Bronte, Emily Jane, 1818-1848 1 твір, 119399 лексем	Wuthering Heights
12	Eliot, George, 1819-1880 8 творів, 1185458 лексем	Daniel Deronda; Adam Bede; Brother Jacob; The Lifted Veil; Middlemarch; The Mill on the Floss; Silas Marner; The Weaver of Raveloe
13	Bronte, Anne, 1820-1849 2 твори, 239084 лексеми	Agnes Grey; The Tenant of Wildfell Hall
14	Collins, Wilkie, 1824-1899 32 твори, 3805688 лексем	The Two Destinies; Armadale; Blind Love; The Black Robe; Basil; The Dead Alive; Hide and Seek; Poor Miss Finch; A Fair Penitent; The Frozen Deep; After Dark; The Guilty River; Heart and Science; The Haunted Hotel; "I Say No."; Jezebel's Daughter; The Legacy of Cain; The Fallen Leaves; Little Novels; The Law and the Lady; Man and Wife; Miss or Mrs.?; My Lady's Money; The Moonstone; The New Magdalen; No Name; Antonina; Or, the Fall of Rome; The Queen of Hearts; A Rogue's Life; The Evil Genius; The Woman in White
15	Meredith, George, 1828-1909 24 твори, 2518119 лексем	The Egoist; An Essay on Comedy; The Shaving of Shagpat; The Ordeal of Richard Feverel; Sandra Belloni; Rhoda Fleming; Evan Harrington; Vittoria; The Adventures of Harry Richmond; Beauchamp's Career; The Tragic Comedians; A Study in a Well-known Story; Diana of the Crossways; One of Our Conquerors; Lord Ormont and His Aminta; The Amazing Marriage; Celt and Saxon; Farina; Case of General Opel; The Tale of Chloe; The

		House on the Beach; The Gentleman of Fifty; The Sentimentalists; Miscellaneous Prose
16	Carrol, Lewis, 1832-1898 5 творів, 144660 лексем	Alice's Adventures in Wonderland; Through the Looking Glass; Sylvie and Bruno; The Hunting of the Snark; The Game of Logic
17	Butler, Samuel, 1835-1902 9 творів, 813128 лексем	Alps and Sanctuaries of Piedmont and the Canton Ticino; Erewhon Revisited; Erewhon, or over the Range; The Fair Haven; God the Known and God the Unknown; Life and Habit; The Note-Books of Samuel Butler; Unconscious Memory; The Way of All Flesh
18	Twain, Mark, 1835-1910 94 твори, 2511733 лексеми	Personal Recollections of Joan of Arc; Captain Stormfield's Visit to Heaven; Following the Equator, a Journey Around the World; The Man that Corrupted Hadleyburg; The Adventures of Huckleberry Finn; A Horse's Tale; Life on the Mississippi; On the Decay of the Art of Lying; The American Claimant; A Burlesque Autobiography; Carnival of Crime in CT; Curious Republic of Gondour; Christian Science; Double Barrelled Detective; In Defence of Harriet Shelley; A Dog's Tale; Those Extraordinary Twins; Fenimore Cooper's Literary Offences; Goldsmiths Friend Abroad Again; The Gilded Age; The Man That Corrupted Hadleyburg; My First Lie, and How I Got out of It; The Esquimaux Maiden's Romance; Christian Science and the Book of Mrs. Eddy; Is He Living or Is He Dead?; My Debut As a Literary Person; At the Appetite-Cure; Concerning the Jews; From the 'London Times' of 1904; About Play-Acting; Travelling with a Rreformer; Diplomatic Pay and Clothes; Luck; The Captain's Story; Stirring Times in Austria; Meisterschaft; My Boyhood Dreams; To the Above Old People; In Memoriam – Olivia Susan Clemens; How To Tell a Story; The Wounded Soldier; The Golden Arm; Mental Telegraphy Again; The Invalids Story; The Innocents Abroad; The Loves of Alonzo Fitz Clarence and Rosannah Ethelton; On the Decay of the Art of Lying; About Magnanimous-Incident Literature; The Grateful Poodle; The Benevolent Author; The Grateful Husband; Punch, Brothers, Punch; The Great Revolution in Pitcairn; The Canvasser's Tale; An Encounter with an Interviewer; Paris Notes; Legend of Sagenfeld, in Germany; Speech on the Babies; Speech on the Weather; Concerning the American Language; Rogers; The Mysterious Stranger; A Fable; Hunting the

		deceitful Turkey; The McWilliamses and the Burglar Alarm; Mark Twain's Speeches; Essays on Paul Bourget; Rambling Idle Excursion; Roughing It; Sketches New and Old; The Stolen White Elephant; 1601; The Prince and the Pauper; The Tragedy of Pudd'nhead Wilson; Tom Sawyer Abroad; Tom Sawyer, Detective; The Adventures of Tom Sawyer; A Tramp Abroad; What Is Man?; The Death of Jean; The Turning-Point of My Life; How to Make History Dates Stick; The Memorable Assassination; A Scrap of Curious History; Switzerland, the Cradle of Liberty; At the Shrine of St. Wagner; William Dean Howells; English as She is Taught; A Simplified Alphabet; As Concerns Interpreting the Deity; Concerning Tobacco; Taming the Bicycle; Is Shakespeare Dead?; Extracts From Adam's Diary; A Connecticut Yankee in King Arthur's Court
19	Hardy, Thomas, 1840-1928 31 творів, 2253221 лексема	A Changed Man; The Waiting Supper; Alicia's Diary; The Grave by the Handpost; Enter a Dragoon; A Tryst at an Ancient Earthwork; What the Shepherd Saw; A Committee Man of 'The Terror'; Master John Horseleigh, Knight; The Duke's Reappearance; A Mere Interlude; Far from the Madding Crowd; Desperate Remedies; The Dynasts; The Hand of Ethelberta; Jude the Obscure; A Laodicean: a Story of Today; Life's Little Ironies; The Mayor of Casterbridge; The Return of the Native; A Group of Noble Dames; A Pair of Blue Eyes; The Romantic Adventures of a Milkmaid; Tess of the d'Urbervilles; The Trumpet-Major; Two on a Tower; Under the Greenwood Tree or The Mellstock Quire; A Rural Painting of the Dutch School; The Well-Beloved – a Sketch of a Temperament; Wessex Tales; The Woodlanders
20	Stevenson, Robert Louis, 1850-1894 56 творів, 2461766 лексем	Essays in the Art of Writing; The Black Arrow – a Tale of the Two Roses; The Master of Ballantrae; A Winter's Tale; Catriona; The Dynamiter; The Ebb-Tide; A Trio and Quartette; Edingburgh Picturesque Notes; Essays of Travel; Fables; Memoir of Fleeming Jenkin; A Footnote to History; Father Damien; An Open Letter to the Reverend Dr. Hyde of Honolulu; Familiar Studies of Men and Books; The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde; Island Nights' Entertainments; Kidnapped; Memoirs of the Adventures of David Balfour in the Year 1751; Lay Morals; Father Damien; The Pentland Rising; The Day After To-morrow; College Papers; Sketches; The Satirist; Nuits Blanches; The Wreath of Immortelles; Nurses; A Character; The Great North Road; The Young Chevalier; Memories and Portraits; The Merry Men; New Arabian Nights; An Inland Voyage; The Pocket R. L. S.; Prince Otto – a Romance; Records of a Family of Engineers; The Letters of Robert Louis Stevenson; The Sea Fogs; The Silverado Squatters; In the South Seas; St. Ives Being; The Adventures of a French Prisoner in

		England; The Misadventures of John Nicholson; The Body-Snatcher; The Story of a Lie; Treasure Island; Vailima Letters; "Virginibus Puerisque"; Prayers Written At Vailima; Weir of Hermiston; The Wrecker; The Wrong Box
21	Wilde, Oscar, 1854-1900 96 творів, 485809 лексем	A Woman of No Importance; The Picture of Dorian Gray; The Duchess of Padua; De Profundis; The Happy Prince; The Nightingale and the Rose; The Selfish Giant; The Devoted Friend; The Remarkable Rocket; A House of Pomegranates; An Ideal Husband; Lord Arthur Savile's Crime; The Canterville Ghost; The Sphinx Without a Secret; The Model Millionaire; The Portrait of Mr. W. H.; Lady Windermere's Fan; Intentions; The Rise of Historical Criticism; The English Renaissance of Art; House Decoration; Art and the Handicraftman; Lecture to Art Students; London Models; Poems in Prose; The Soul of Man; Preface by Robert Ross; How They Struck a Contemporary; The Quality of George Meredith; Life in the Fallacious Model; Life the Disciple; Life the Plagiarist; The Indispensable East; The Influence of the Impressionists on Climate; An Exposure to Naturalism; Thomas Griffiths Wainewright; Wainewright at Hobart Town; Cardinal Newman and the Autobiographers; Robert Browning; The Two Supreme and Highest Arts; The Secrets of Immortality; The Critic and his Material; Dante the Living Guide; The Limitations of Genius; Wanted A New Background; Without Frontiers; The Poetry of Archaeology; The Art of Archaeology; Herod Suppliant; The Tetrarch's Remorse; The Tetrarch's Treasure; Salome anticipates Dr. Strauss; The Young King; A Coronation; The King of Spain; A Bull Fight; The Throne Room; A Protected Country; The Blackmailing of the Emperor; Covent Garden; A Letter from Miss Jane Percy to her Aunt; The Triumph of American 'Humor'; The Garden of Death; An Eton Kit-cat; Mrs. Erlynne Exercises the Prerogative of a Grandmother; Motherhood more than Marriage; The Damnable Ideal; From a Rejected Prize-essay; The Possibilities of the Useful; The Artist; The Doer of Good; The Disciple; The Master; The House of Judgment; The Teacher of Wisdom; Carey Street; Sorrow wears no mask; Vita Nuova; The Grand Romantic; Clapham Junction; The Broken Resolution; Domesticity at Berneval; A visit to the Pope; The Importance of Being Earnest; A Trivial Comedy for Serious People; A Florentine Tragedy – A Fragment; La Sainte Courtisane – A Fragment; Phrases And Philosophies for the Use of The Young; Mrs. Langtry as Hester Grazebrook; Slaves of Fashion; Woman's Dress; More Radical Ideas upon Dress Reform; Costume; The American Invasion; Sermons in Stones at Bloomsbury; L'Envoi

22	Shaw, Bernard, 1856-1950 33 твори, 1122315 лексем	Augustus Does His Bit: A True-to-Life Farce; Annajanska, the Bolshevik Empress; Captain Brassbound's Conversion; Caesar and Cleopatra; Candida; Cashel Byron's Profession; The Doctor's Dilemma; The Dark Lady of the Sonnets; Fanny's First Play; Great Catherine (Whom Glory Still Adores); Getting Married; Heartbreak House: a Fantasia in the Russian Manner on English Themes; The Inca of Perusalem: an Almost Historical Comedietta; John Bull's Other Island; How He Lied to Her Husband; Man and Superman, a Comedy and a Philosophy; Major Barbara; Misalliance; Androcles and the Lion; You Never Can Tell; O'Flanerty V.C.: a Recruiting Pamphlet; Overruled; Press Cuttings; Pygmalion; Arms and the Man; The Shewing-up of Blanco Posnet; The Perfect Wagnerite: A Commentary on the Niblung's Ring; The Devil's Disciple; The Man of Destiny; A Treatise on Parents and Children; The Philanderer; An Unsocial Socialist; Mrs Warren's Profession
23	Conrad, Joseph, 1857-1924 31 твір, 1985191 лексема	To-morrow; Gaspar Ruiz; Amy Foster; The Secret Agent; A Personal Record; The Arrow of Gold – a Story Between Two Notes; Chance – a Tale in Two Parts; Falk; Heart of Darkness; Almayer's Folly: a Story of an Eastern River; Lord Jim; Nostromo; A Tale of the Seaboard; Notes on Life & Letters; An Outcast of the Islands; Some Reminiscences; A Set of Six; The Shadow Line; A Confession; The Secret Sharer; The End of the Tether; The Mirror of the Sea; Tales of Unrest; The Rescue; A Romance of the Shallows; Twixt Land & Sea Tales; Typhoon; Victory: An Island Tale; Under Western Eyes; Within the Tides; Youth
24	Doyle, Arthur Conan, Sir, 1859-1930 33 твори, 1861070 лексем	The Adventures of Sherlock Holmes; The Adventures of Gerard; Beyond the City; The Adventure of the Bruce-Partington Plans; The Hound of the Baskervilles; The Mystery of Cloomber; The Adventure of the Cardboard Box; A Duet With an Occasional Chorus; The Adventure of the Devil's Foot; The Adventure of the Dying Detective; The Great Boer War; The Lost World; His Last Bow; An Epilogue of Sherlock Holmes; Memoirs of Sherlock Holmes; Sir Nigel; The New Revelation; The Poison Belt; The Captain of the Polestar and Other Tales; The Parasite; The Adventure of the Red Circle; Rodney Stone; The Return of Sherlock Holmes, A Collection of Holmes Adventures; Round the Red Lamp; Being Facts and Fancies of Medical Life; The Sign of the Four; A Study in Scarlet; Tales of Terror and Mystery; Through the Magic Door; The Valley of Fear; The Vital Message; The White Company; The Adventure of Wisteria Lodge
25	Kipling, Rudyard, 1865-1936	Ghost Stories; Under the Deodars; Plain Tales from the Hills; The Light That Failed; The Story of the Gadsbys; Mine Own People; The Second Jungle Book; Indian Tales; Actions and Reactions; American Notes; Captains Courageous; A Story of the Grand

	24 твори, 1467830 лексем	Banks; The Day's Work; The Jungle Book; Just So Stories; Kim; Life's Handicap; Puck of Pook's Hill; The Reporter Who Made Himself King; Rewards and Fairies; Soldiers Three; The Story of the Gadsbys; In Black and White; Stalky & co.
26	Wells, Herbert George 1866-1946 36 творів, 1859584 лексеми	Twelve Stories and a Dream; The History of Mr. Polly; Mankind in the Making; Ann Veronica; A Modern Love Story; Dr. Moreau; Floor Games; The First Men in the Moon; First and Last Things; A Confession of Faith and Rule of Life; God the Invisible King; In the Days of the Comet; Little Wars; A Modern Utopia; The New Machiavelli; The Invisible Man; The Research Magnificent; The Soul of a Bishop; The Secret Places of the Heart; The Door in the Wall; The Star; A Dream of Armageddon; The Cone; A Moonlight Fable; The Diamond Maker; The Lord of the Dynamos; The Country of the Blind; The Time Machine; Tono-Bungay; The World Set Free; The War of the Worlds; The Wheels of Chance; A Bicycling Idyll; The War in the Air; War and the Future; When the Sleeper Wakes
27	Galsworthy, John, 1867-1933 62 твори, 1690364 лексеми	The Burning Spear; Beyond; The Country House; Studies and Essays: About Censorship; Vague Thoughts on Art; Studies and Essays Concerning Letters: a Novelist's Allegory; Some Platitudes Concerning Drama; Meditation on Finality; Wanted – Schooling; On Our Disloke of Things As They Are; The Windlestraw; The Dark Flower; The Freelands; Fraternity; Forsyte Saga; The First Series Plays: The Silver Box; Joy; Strife; The Second Series Plays: The Eldest Son; The Little Dream; Justice; The Third Series Plays: The Fugitive; The Pigeon; The Mob; The Fourth Series Plays: A Bit O'Love; The Foundation; The Skin Game; The Fifth Series Plays: A Family Man; Loyalties; Windows; Six Short Plays: The First and Last; The Little Man; Hall-Marked; Defeat; The Sun; Punch and Go; Studies and Essays Concerning Life: Inn of Tranquility; Quality; Magpie over the Hill; Sheep-Shearing; Evolution; Riding in the Mist; The Procession; A Christian; Wind in the Rocks; My Distant Relative; The Black Godmother; The Island Pharisees; The Patrician; The Grand Jury; Gone; Threshing; That Old-Time Place; Romance – Three Gleams; Memories; Felicity. Saints Progress; Villa Rubein; A Man of Devon; A Knight; Salvation of a Forsyte; The Silence
28	Dreiser, Theodore, 1871-1945 3 твори, 559179 лексем	Sister Carrie; The Financier; The Titan

29	<p>London, Jack, 1876-1916</p> <p>119 творів, 2451560 лексем</p>	<p>Adventure; Before Adam; Burning Daylight; The Call of the Wild; The Cruise of the "Snark"; The Sea Wolf; The Mutiny of the Elsinore; A Relic of the Pliocene; A Hyperborean Brew; The Faith of Men; Too Much Gold; The One Thousand Dozen; The Marriage of Lit-lit; Batard; The Story of Jeess Uck; When God Laughs; The Apostate; A Wicked Woman; Just Meat; Created He Them; The Chicago; Make Westing; Semper Idem; A Nose for the King; The "Francis Spaight"; A Curious Fragment; A Piece of Steak; The Human Drift; Small-Boat Sailing; Four Horses and a Sailor; Nothing that Ever Came to Anything; That Dead Men Rise up Never; A Classic of the Sea; A Wicked Woman (Curtain Raiser); The Birth Mark (Sketch); The House of Pride; Koolau the Leper; Good-bye, Jack; Aloha Oe; Chun Ah Chun; The Sheriff of Kona; Jack London; The Iron Heel; The Jacket; John Barleycorn; Jerry of the Islands; Tales of the Klondyke; The Scorn of Women; Love of Life; Lost Face; Trust; To Build a Fire; That Spot; Flush of Gold; The Passing of Marcus O'Brien; The Wit of Porportuk; The Little Lady of the Big House; Michael, Brother of Jerry; Martin Eden; Moon-Face; The Leopard Man's Story; Local Color; Amateur Night; The Minions of Midas; The Shadow and the Flash; All Gold Canyon; Planchette; On the Makaloa Mat/Island Tales; The Night-Born; The Madness of John Harned; When the World Was Young; The Benefit of the Doubt; Winged Blackmail; Bunches of Knuckles; War; Under the Deck Awnings; To Kill a Man; The Mexican; Revolution; The Somnambulists; The Dignity of Dollars; Goliath; The Golden Poppy; The Shrinkage of the Planet; The House Beautiful; The Gold Hunters of the North; Foma Gordyeff; These Bones shall; Rise Again; The Other Animals; The Yellow Peril; What Life Means to Me; Smoke Bellew; The White Silence; The Son of the Wolf; The Men of Forty Mile; In a Far Country; To the Man on the Trail; The Priestly Prerogative; The Wisdom of the Trail; The Wife of a King; An Odyssey of the North; South Sea Tales; The Strength of the Strong; South of the Slot; The Unparalleled Invasion; The Enemy of All the World; The Dream of Debs; The Sea-Farmer; Samuel; The Game; Tales of the Fish Patrol; The People of the Abyss; The Red One; The Hussy; Like Argus of the Ancient Times; The Princess; The Valley of the Moon; War of the Classes; White Fang</p>
30	<p>Woolf, Virginia, 1882-1941</p> <p>3 твори, 366515 лексем</p>	<p>Jacob's Room; Night and Day; The Voyage Out</p>

31	Joyce, James, 1882-1941 4 твори, 426773 лексеми	Chamber Music; Dubliners; A Portrait of the Artist as a Young Man; Ulysses
32	Lawrence, David Herbert, 1885-1930 5 творів 559356 лексем	England, My England; Aaron's Rod; Sons and Lovers; Touch and Go; Women in Love

Таблиця 2

Частотна структура лексико-семантичних полів авторських текстів

№	Автор	Індекси ЛСП (у комірках наведено величини частот P_f ЛСП дієслів та загальна кількість виявлених у них лексем)							
		1	3	5	7	9	11	13	15
		2	4	6	8	10	12	14	
1.	Нейтральний стиль	0.0411	0.0754	0.0448	0.0864	0.0299	0.0519	0.1178	0.0033
		15131145	27753548	16499044	31831553	11012303	19129659	43377262	1222883
		0.1142	0.0993	0.0207	0.0436	0.0879	0.0737	0.1094	
		42057787	36549604	7639096	16059961	32355365	27140323	40268327	
2.	Scott, Walter, Sir, 1771-1832	0.0411	0.0810	0.0458	0.0807	0.0272	0.0467	0.1248	0.0022
		76203	150172	84947	149734	50574	86607	231311	4190
		0.1070	0.1088	0.0219	0.0409	0.0802	0.0809	0.1102	
		198409	201659	40622	75893	148649	149995	204336	
3.	Austen, Jane, 1775-1817	0.0443	0.0870	0.0311	0.0598	0.0375	0.0493	0.1294	0.0010
		17925	35174	12580	24200	15189	19945	52333	425
		0.1024	0.1078	0.0207	0.0428	0.0737	0.0863	0.1262	
		41432	43600	8379	17307	29820	34888	51050	
4.	Lytton, Edward Bulwer, 1803-1873	0.0437	0.0757	0.0425	0.0792	0.0362	0.0522	0.1205	0.0028
		91324	158184	88853	165438	75575	109091	251694	5903
		0.1121	0.1057	0.0189	0.0409	0.0825	0.0783	0.1078	
		234093	220757	39648	85541	172251	163537	225153	
5.	Disraeli, Benjamin, 1804-1881	0.0411	0.0800	0.0401	0.0740	0.0333	0.0497	0.1294	0.0023
		10126	19722	9882	18251	8208	12263	31889	587
		0.1124	0.1031	0.0192	0.0420	0.0825	0.0776	0.1126	
		27697	25400	4744	10355	20328	19141	27759	
6.	Poe, Edgar Allan,	0.0430	0.0720	0.0382	0.0939	0.0267	0.0553	0.1106	0.0041
		8741	14613	7754	19066	5427	11236	22447	844

	1809-1849	0.1226 24890	0.0963 19542	0.0148 3014	0.0455 9236	0.0860 17457	0.0770 15630	0.1134 23019	
7.	Gaskell, Elizabeth Cleghorn, 1810-1865	0.0444 36021	0.0819 66371	0.0355 28751	0.0790 63987	0.0367 29767	0.0573 46434	0.1154 93449	0.0020 1659
		0.1143 92629	0.1005 81393	0.0209 16977	0.0402 32609	0.0878 71163	0.0705 57121	0.1128 91402	
8.	Thackeray, William Makepeace, 1811-1863	0.0478 41555	0.0710 61612	0.0450 39116	0.0877 76109	0.0285 24740	0.0479 41605	0.1228 106584	0.0024 2154
		0.1065 92420	0.1062 92209	0.0234 20355	0.0429 37262	0.0880 76399	0.0729 63282	0.1063 92246	
9.	Dickens, Charles, 1812-1870	0.0475 135906	0.0725 207025	0.0414 118489	0.0882 252136	0.0273 78028	0.0552 157785	0.1154 329526	0.0027 7962
		0.1126 321533	0.1011 288827	0.0198 56739	0.0380 108524	0.0933 266651	0.0734 209790	0.1108 316558	
10.	Trollope, Anthony, 1815-1882	0.0396 91407	0.0870 200815	0.0378 87383	0.0648 149603	0.0296 68514	0.0452 104523	0.1327 306390	0.0011 2547
		0.1052 242856	0.1005 232152	0.0209 48395	0.0428 98830	0.0840 193875	0.0851 196523	0.1230 284025	
11.	Bronte, Charlotte, 1816-1855	0.0455 7079	0.0771 12005	0.0378 5881	0.0873 13584	0.0361 5619	0.0606 9435	0.1086 16897	0.0038 596
		0.1128 17562	0.1020 15869	0.0200 3121	0.0391 6083	0.0868 13518	0.0710 11052	0.1109 17264	
12.	Bronte, Emily Jane, 1818-1848	0.0456 3163	0.0725 5030	0.0375 2605	0.0864 5996	0.0358 2484	0.0559 3881	0.1096 7602	0.0037 259
		0.1101 7637	0.1071 7430	0.0243 1688	0.0398 2762	0.0897 6220	0.0711 4936	0.1102 7648	
13.	Eliot, George, 1819-1880	0.0468 30510	0.0836 54467	0.0374 24380	0.0781 50860	0.0349 22733	0.0582 37909	0.1148 74820	0.0017 1168

		0.1136 73985	0.0960 62549	0.0207 13535	0.0415 27026	0.0850 55361	0.0733 47793	0.1137 74100	
14.	Bronte, Anne, 1820-1849	0.0455 5826	0.0879 11248	0.0358 4585	0.0700 8961	0.0394 5044	0.0534 6836	0.1170 14964	0.0027 355
		0.1082 13843	0.1064 13607	0.0217 2787	0.0413 5281	0.0859 10984	0.0749 9577	0.1092 13965	
15.	Collins, Wilkie, 1824- 1899	0.0432 93815	0.0806 174834	0.0384 83276	0.0735 159326	0.0299 64859	0.0573 124263	0.1214 263257	0.0017 3819
		0.1098 238086	0.1133 245688	0.0194 42136	0.0393 85282	0.0823 178549	0.0740 160466	0.1153 249973	
16.	Meredith, George, 1828- 1909	0.0466 61737	0.0760 100661	0.0406 53822	0.0833 110253	0.0321 42497	0.0538 71292	0.1179 156038	0.0036 4862
		0.1068 141407	0.1088 144021	0.0205 27198	0.0435 57565	0.0859 113750	0.0739 97823	0.1058 140059	
17.	Carrol, Lewis, 1832-1898	0.0460 3818	0.0799 6627	0.0442 3669	0.0835 6926	0.0279 2315	0.0565 4684	0.1102 9135	0.0019 158
		0.1130 9368	0.1100 9123	0.0210 1744	0.0423 3513	0.0968 8025	0.0596 4943	0.1065 8831	
18.	Butler, Samuel, 1835-1902	0.0430 17976	0.0878 36676	0.0370 15446	0.0717 29935	0.0277 11566	0.0496 20714	0.1234 51502	0.0017 717
		0.1183 49407	0.0940 39257	0.0185 7721	0.0484 20209	0.0757 31607	0.0820 34252	0.1206 50355	
19.	Twain, Mark, 1835-1910	0.0388 52388	0.0787 106169	0.0439 59240	0.0916 123587	0.0291 39350	0.0527 71040	0.1147 154696	0.0035 4738
		0.1170 157758	0.0960 129528	0.0208 28166	0.0441 59576	0.0959 129388	0.0673 90851	0.1049 141495	
20.	Hardy, Thomas, 1840-	0.0412 50775	0.0742 91523	0.0438 53966	0.0837 103173	0.0287 35370	0.0546 67287	0.1160 142917	0.0031 3941

	1928	0.1159 142859	0.0925 113986	0.0180 22237	0.0429 52881	0.0985 121463	0.0690 85084	0.1173 144511	
21.	Stevenson, Robert Louis, 1850-1894	0.0426 55764	0.0743 97101	0.0438 57359	0.0861 112513	0.0307 40212	0.0523 68401	0.1170 152899	0.0039 5154
		0.1140 149053	0.0954 124682	0.0199 26014	0.0441 57630	0.0918 120062	0.0737 96361	0.1097 143415	
22.	Wilde, Oscar, 1854-1900	0.0484 12244	0.0778 19663	0.0408 10308	0.0806 20352	0.0334 8452	0.0528 13348	0.1224 30920	0.0027 682
		0.1142 28859	0.0932 23537	0.0218 5515	0.0486 12282	0.0819 20681	0.0677 17115	0.1130 28543	
23.	Shaw, Bernard, 1856-1950	0.0444 2860	0.0832 53622	0.0425 27435	0.0763 49183	0.0318 20519	0.0502 32347	0.1255 80896	0.0015 1009
		0.1088 70101	0.0975 62843	0.0209 13523	0.0446 28770	0.0910 58666	0.0713 45939	0.1096 70633	
24.	Conrad, Joseph, 1857- 1924	0.0436 47674	0.0713 77930	0.0442 48286	0.0950 103778	0.0310 33931	0.0590 64514	0.1084 118447	0.0044 4849
		0.1186 129543	0.0966 105488	0.0190 20748	0.0379 41441	0.0984 107519	0.0644 70384	0.1074 117356	
25.	Doyle, Arthur Conan, Sir, 1859-1930	0.0445 45279	0.0688 69929	0.0508 51651	0.0938 95318	0.0240 24479	0.0532 54135	0.1138 115654	0.0035 3643
		0.1166 118534	0.0921 93613	0.0186 18921	0.0399 40622	0.0967 98285	0.0724 73587	0.1106 112389	
26.	Kipling, Rudyard, 1865- 1936	0.0432 36120	0.0691 57758	0.0488 40836	0.1057 88379	0.0276 23132	0.0501 41901	0.1092 91259	0.0040 3408
		0.1172 97962	0.0907 75784	0.0233 19510	0.0435 36412	0.1033 86368	0.0635 53111	0.0999 83474	
27.	Wells, Herbert George, 1866-	0.0393 38190	0.0788 76593	0.0445 43284	0.0892 86605	0.0305 29623	0.0572 55585	0.1077 104624	0.0037 3688

	1946	0.1271 123400	0.0920 89370	0.0201 19561	0.0441 42846	0.0938 91084	0.0632 61413	0.1080 104927	
28.	Galsworthy, John, 1867-1933	0.0470 46617	0.0728 72164	0.0446 44179	0.0939 93037	0.0335 33213	0.0655 64959	0.1045 103588	0.0030 2985
		0.1155 114444	0.0853 84511	0.0225 22366	0.0386 38249	0.1008 99850	0.0620 61446	0.1098 108833	
29.	Dreiser, Theodore, 1871-1945	0.0385 11579	0.0871 26192	0.0383 11520	0.0778 23395	0.0331 9969	0.0538 16194	0.1175 35350	0.0024 738
		0.1119 33644	0.0989 29734	0.0221 6657	0.0425 12790	0.0880 26480	0.0741 22281	0.1134 34102	
30.	London, Jack, 1876-1916	0.0409 56009	0.0675 92251	0.0482 65854	0.1065 145603	0.0291 39808	0.0528 72200	0.1069 146138	0.0045 6257
		0.1166 159395	0.0886 121054	0.0230 31494	0.0410 56017	0.1064 145429	0.0643 87967	0.1029 140640	
31.	Woolf, Virginia, 1882- 1941	0.0436 8755	0.0777 15607	0.0417 8384	0.0924 18544	0.0316 6352	0.0615 12347	0.1023 20528	0.0036 724
		0.1192 23917	0.1013 20328	0.0177 3559	0.0421 8463	0.0914 18336	0.0617 12392	0.1115 22371	
32.	Joyce, James, 1882-1941	0.0456 10434	0.0676 15468	0.0431 9861	0.1043 23849	0.0300 6861	0.0561 12828	0.1039 23758	0.0047 1089
		0.1192 27242	0.0992 22667	0.0222 5094	0.0398 9113	0.1008 23052	0.0632 14449	0.0994 22716	
33.	Lawrence, David Herbert, 1885-1930	0.0498 15739	0.0728 23007	0.0424 13407	0.0952 30071	0.0386 12198	0.0608 19208	0.1018 32172	0.0039 1238
		0.1161 36675	0.0853 26961	0.0262 8292	0.0384 12130	0.0977 30885	0.0590 18654	0.1115 35221	

Лексемний склад субмодальних психо-семантичних полів.

Психо-семантичне поле	Лексеми (лексеми наведено в порядку спадання текстової частоти)
Аудіальне	Get, tell, call, ask, read, speak, mind, state, hold, answer, return, order, cry, voice, talk, hear, reply, receive, change, add, sound, command, cross, listen, lip, judge, silence, observe, sing, charge, mention, express, declare, approach, exclaim, influence, remark, explain, require, address, mouth, accept, repeat, refuse, report, top, quiet, direct, admit, blow, settle, claim, describe, ring, render, attend, shout, suggest, guess, perceive, utter, inform, sigh, propose, relate, deliver, record, resolve, burst, catch, murmur, welcome, confess, maintain, deny, perform, breathe, obey, urge, level, announce, insist, pipe, adopt, bid, reveal, mutter, summon, defend, weep, indicate, persuade, strain, roar, mix, acquaint, entertain, acknowledge, advise, protest, discuss, thunder, dispute, decline, hint, pronounce, interview, echo, justify, intimate, consult, discourse, convey, communicate, assert, sob, bark, groan, bull, compliment, scream, plead, scorn, estimate, whistle, reject, argue, decree, dismiss, proclaim, salute, imply, chin, heed, drum, contest, respond, converse, instruct, shriek, rejoin, bargain, yell, rattle, warrant, debate, jaw, accent, retort, devour, trumpet, blast, hum, tap, confide, din, gossip, conjecture, vent, register, growl, moan, crash, clap, ignore, wail, concentrate, affirm, dictate, interpret, chant, chat, impart, solve, stammer, disclose, chatter, jar, apprehend, shrill, deliberate, grate, mute, prescribe, allege, bang, hiss, recite, disregard, enquire, grumble, withhold, boom, smash, stress, hearken, commune, rumor, overhear, gab, clatter, hark, avow, resound, flute, flap, bellow, creak, buzz, ramble, rap, confer, chew, peal, toll, muffle, enjoin, ruffle, rip, explode, rumble, insinuate, ejaculate, whine, chime, bug, clamor, disapprove, thump, snort, negotiate, accost, muzzle, vibrate, spill, notify, emit, vindicate, pry, babble, jingle, mumble, tinkle, drawl, ding, leak, slam, clang, reiterate, sift, articulate, desist, rehearse, descry, repel, chink, canvass, parley, refute, repudiate, drone, patter, whimper, apprise, parry, toot, squeak, bawl, bray, chirp, screech, thud, warble, aver, monitor, inarticulate, broach, clink, prattle, quaver, reprobate, interrogate, purr, clank, authorise, react, squeal, divulge, twitter, yelp, spiel, clam, prate, fife, rebuff, cackle, squash, blubber, disprove, sass, declaim, whirr, knell, trill, misrepresent, holler, expatiate, reverberate, bumble, jangle, hash, stutter, retaliate, croon, bum, clack, thrum, quiz, blare, jabber, yam,

	<p>gabble, palaver, demur, modulate, salaam, opine, audit, enunciate, vociferate, reprise, moot, nix, descant, soliloquize, intone, chirrup, snoop, cogitate, blab, yak, strum, eavesdrop, chaw, squawk, tootle, honk, rebut, squelch, zoom, restate, cheep, asseverate, harken, detonate, skirl, powwow, iterate, dissert, feedback, orate, confab, retell, bong, vocalize, yodel, zap, tweet, perorate, colloque, rhapsodize, confabulate, rehash, quieten, resonate, altercate, yack, boohoo, nasalize, auscultate, scritch, chitchat, verbalize, wiretap, misspeak, shush, rephrase, sibilate, dissertate, ventriloquize, auscult, bombinate, wisper, susurrate, chinkle, plink, resay</p>
Диджиталъне	<p>Know, think, find, get, mind, mean, follow, believe, mark, understand, receive, suppose, master, note, learn, sense, regard, view, consider, purpose, catch, judge, observe, notice, experience, study, forget, discover, remark, explain, accept, trust, measure, possess, fancy, gain, gather, determine, admit, spot, decide, intend, imagine, behold, seize, render, mistake, attend, establish, guess, perceive, apply, distinguish, propose, divine, resolve, recognize, assume, examine, divide, suspect, copy, image, conclude, dwell, vision, compose, favour, realize, recall, pretend, reveal, conceive, aim, credit, scheme, acquire, grasp, acquaint, neglect, accustom, acknowledge, reckon, track, ally, select, correct, coach, derive, consult, associate, swallow, esteem, prize, pierce, absorb, dig, spell, deem, penetrate, estimate, ascertain, muse, appreciate, recollect, presume, pin, invent, comprehend, contrive, contemplate, translate, anticipate, detect, rely, tumble, brood, adapt, overlook, conjecture, register, compass, devise, foster, affirm, discern, interpret, enlighten, foresee, solve, distrust, apprehend, meditate, deliberate, adjust, undergo, tag, ponder, misunderstand, qualify, characterize, disregard, ken, unfold, amend, revolve, fathom, gauge, uncover, tolerate, concede, digest, sympathize, predict, sever, specify, surmise, click, speculate, stew, infer, espy, extricate, analyze, cipher, focus, sift, deduce, expound, label, descry, construe, discriminate, probe, scrutinize, accede, classify, clinch, assimilate, aver, plumb, disbelieve, decipher, predicate, accredit, despond, ruminant, presuppose, inure, unravel, disentangle, differentiate, unearth, appraise, habituate, elucidate, postulate, mull, misinterpret, determinate, opine, signalize, materialize, memorize, cogitate, collate, visualize, cipher, individualize, theorize, misconceive, savvy, misapprehend, envisage, percolate, evaluate, unriddle, cognize, rationalize, educe, perpend, emend, categorize, envision, excogitate, decode, objectify, posit, demarcate, intellectualize, externalize, ingest, brainstorm, reminisce, osmose, rubberneck, apperceive, hypothesize, individuate, fixate, discern, empathize, conceptualize, ideate, severalize, redline, singularize, kumtux</p>

Кінестетичне	Like, take, love, keep, form, believe, feel, wish, try, carry, reach, line, suppose, please, desire, sense, expect, cross, consider, touch, cover, march, respect, glance, unite, press, trust, refuse, pray, join, contain, delight, fancy, kiss, finger, charm, value, choose, content, strike, enjoy, taste, seize, satisfy, honor, beat, hate, perceive, secure, glory, praise, excite, hit, catch, push, assume, base, maintain, sweep, examine, avoid, slight, stick, tie, worship, conclude, amuse, connect, curse, admire, meat, fold, treasure, embrace, grasp, arrest, neglect, entertain, acknowledge, regret, await, rejoice, smooth, cheer, handle, neighbour, border, retain, decline, condemn, attract, stroke, test, confine, esteem, prize, clasp, absorb, despise, fasten, approve, brush, score, palm, scorn, wrap, rub, sustain, toss, contact, reject, prefer, dislike, thrill, appreciate, mock, tip, presume, restrain, hail, comprehend, link, bind, snatch, reverence, revolt, gratify, contemplate, suppress, chill, anticipate, cling, envelope, soothe, rein, cherish, bundle, rely, tap, grip, adore, caress, detain, clutch, conjecture, exalt, fascinate, slay, pet, enclose, ignore, pat, ridicule, defy, sneer, divert, pinch, enchant, disdain, explore, thumb, adjoin, scout, foresee, resent, stimulate, imprison, bridle, tag, renounce, brace, squeeze, suck, disregard, verge, cradle, creep, punch, inspect, withhold, lick, relish, aspire, prop, shun, paw, nourish, adhere, clench, applaud, woo, grudge, shroud, partake, girdle, detest, grope, slap, loathe, fetter, hug, toy, uphold, graze, poke, ply, glorify, allure, sip, huddle, wield, curb, wring, taunt, disapprove, exult, burrow, tickle, revere, deplore, hamper, snug, cleave, mold, grapple, fumble, nestle, ravish, tingle, encompass, spurn, drape, extol, coincide, intersect, hobble, probe, repudiate, scrutinize, snub, strut, clinch, convulse, gladden, laud, clog, abhor, deprecate, itch, revile, trash, deride, converge, tether, shackle, tryst, conserve, swathe, fondle, cop, dab, savor, gloat, buttress, venerate, disparage, embed, contemn, manipulate, undervalue, flout, enfold, maul, wow, gibe, bolster, frisk, envelop, whittle, confute, idolize, encase, deify, cuddle, eschew, execrate, trammel, belittle, begrudge, abut, nauseate, snuggle, buss, enwrap, apprise, cinch, massage, disfavour, abominate, canonize, enshroud, dandle, mainstay, eulogize, twiddle, cohere, anathematize, savvy, embosom, disesteem, nuzzle, disrelish, jubilate, titillate, cosset, misprize, upbear, osculate, concatenate, apotheosize, grok, grooving, adulate, apperceive, vellicate, percuss, undergird, arride, canoodle, happify, delectate, entrammel, palpate, antipathize
Візуальне	See, look, eye, read, mind, follow, present, miss, show, mark, case, body, air, wait, note, watch, sight, regard, view, consider, wonder, respect, observe, notice, study, picture, remark, fix, clock, spot,

<p>gaze, attend, perceive, gun, represent, witness, distinguish, stare, moon, recognize, evidence, catch, bore, feature, arrange, examine, behold, perform, flash, furnish, image, bare, admire, pipe, reveal, lamp, display, dispose, check, betray, expose, track, tend, sport, exhibit, pierce, manifest, dig, beam, sketch, peer, penetrate, spy, boast, mirror, frown, glimpse, pin, heed, snatch, contemplate, survey, flourish, glare, illustrate, detect, array, overlook, peep, ignore, concentrate, discern, explore, disclose, scout, illuminate, identify, demonstrate, disregard, unfold, parade, inspect, pike, beware, advertise, scope, peg, blink, rap, rubber, gape, evince, scowl, rumble, depict, slant, rivet, pry, espy, peruse, leer, focus, portray, glaze, descry, canvass, probe, scrutinize, unveil, squint, flaunt, scan, gloat, browse, delineate, goggle, eyeball, advert, glower, ogle, audit, shotgun, snoop, peek, limn, earmark, glim, gawk, grandstand, showcase, yawp, glom, rubberneck, gawp</p>

Таблиця 4

**Частотна структура субмодальних психо-семантичних полів
авторських текстів**

№	Автор	Психо-семантичне поле (у комірках наведено величини частот P_{sf} та загальна кількість виявлених у них лексем)			
		Аудіальне	Диджитальне	Кінестетичне	Візуальне
1.	Нейтральний стиль	0.3002 15663561	0.2556 13338214	0.2363 12331060	0.2076 10832573
2.	Scott, Walter, Sir, 1771-1832	0.3256 92868	0.2590 73873	0.2292 65366	0.1859 53029
3.	Austen, Jane, 1775-1817	0.2792 18300	0.2849 18673	0.2291 15018	0.2065 13533
4.	Lytton, Edward Bulwer, 1803-1873	0.3039 99968	0.2505 82401	0.2487 81812	0.1967 64696
5.	Disraeli, Benjamin, 1804-1881	0.3001 11330	0.2631 9934	0.2473 9340	0.1893 7150
6.	Poe, Edgar Allan, 1809-1849	0.2669 8555	0.2892 9267	0.2260 7244	0.2177 6977
7.	Gaskell, Elizabeth Cleghorn, 1810-1865	0.2987 36951	0.2540 31430	0.2278 28181	0.2193 27130
8.	Thackeray, William Makepeace, 1811-1863	0.2970 35785	0.2370 28556	0.2377 28643	0.2281 27480
9.	Dickens, Charles, 1812-1870	0.3164 131834	0.2430 101279	0.2109 87912	0.2295 95626
10.	Trollope, Anthony, 1815-1882	0.2970 97820	0.3081 101466	0.2253 74216	0.1694 55788
11.	Bronte, Charlotte, 1816-1855	0.2898 7266	0.2430 6093	0.2409 6040	0.2262 5672
12.	Bronte, Emily Jane, 1818-1848	0.3453 3954	0.2320 2657	0.2335 2674	0.1890 2164

13.	Eliot, George, 1819-1880	0.2620 25416	0.2727 26462	0.2569 24929	0.2082 20200
14.	Bronte, Anne, 1820-1849	0.2967 6204	0.2487 5201	0.2576 5387	0.1968 4116
15.	Collins, Wilkie, 1824- 1899	0.3329 113677	0.2470 84355	0.1893 64628	0.2306 78732
16.	Meredith, George, 1828- 1909	0.3133 67719	0.2378 51417	0.2467 53338	0.2020 43671
17.	Carrol, Lewis, 1832- 1898	0.3264 4459	0.2622 3582	0.2061 2816	0.2051 2802
18.	Butler, Samuel, 1835-1902	0.2486 15239	0.3173 19449	0.2274 13939	0.2064 12652
19.	Twain, Mark, 1835-1910	0.2944 55816	0.2713 51439	0.2216 42024	0.2125 40295
20.	Hardy, Thomas, 1840-1928	0.2800 49348	0.2617 46122	0.2285 40277	0.2296 40479
21.	Stevenson, Robert Louis, 1850-1894	0.3084 57113	0.2498 46251	0.2346 43445	0.2070 38342
22.	Wilde, Oscar, 1854-1900	0.2754 9389	0.2521 8594	0.2617 8920	0.2106 7178
23.	Shaw, Bernard, 1856-1950	0.2777 23421	0.2735 23065	0.2647 22324	0.1839 15513
24.	Conrad, Joseph, 1857- 1924	0.3199 50940	0.2373 37790	0.2276 36240	0.2151 34253
25.	Doyle, Arthur Conan, Sir, 1859-1930	0.2984 39372	0.2362 31174	0.2247 29655	0.2405 31740
26.	Kipling, Rudyard, 1865-1936	0.3215 32711	0.2373 24145	0.2328 23688	0.2081 21173
27.	Wells, Herbert George, 1866-1946	0.2805 39238	0.2752 38499	0.2203 30815	0.2237 31294

28.	Galsworthy, John, 1867-1933	0.2670 37114	0.2351 32671	0.2539 35286	0.2438 33882
29.	Dreiser, Theodore, 1871-1945	0.2858 13229	0.2805 12984	0.2150 9951	0.2185 10114
30.	London, Jack, 1876-1916	0.3173 57529	0.2446 44341	0.2277 41281	0.2102 38102
31.	Woolf, Virginia, 1882-1941	0.3032 10216	0.2373 7997	0.2161 7280	0.2432 8194
32.	Joyce, James, 1882-1941	0.3269 10673	0.1969 6428	0.2442 7971	0.2318 7569
33.	Lawrence, David Herbert, 1885-1930	0.2926 13028	0.2166 9643	0.2670 11888	0.2236 9953

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Азнаурова Э. С. Очерки по стилистике слова / Э. С. Азнаурова. – Ташкент : Изд-во «ФАН» Узбекской ССР, 1973. – 406 с.
2. Алексеев П. М. Квантитативная типология текста / П. М. Алексеев. – Ленинград, 1988. – 218 с.
3. Алексеев П. М. О квантитативной типологии текста / П. М. Алексеев // Труды по лингвостатистике. – Тарту, 1981. – С. 3–13.
4. Амелина Т. А. Хрестоматия по английской литературе XX в. / Т. А. Амелина, Н. Я. Дьяконова. – М. : Просвещение, 1985. – 287 с.
5. Анастасьев Н. А. Хрестоматия по американской литературе, XIX в. / Н. А. Анастасьев, С. К. Милославская. – М. : Просвещение, 1983. – 240 с.
6. Андреев С. Н. Исследование языковой системы при помощи ЭВМ (на материале деривационных и морфемных классов английских глаголов) / С. Н. Андреев. – Смоленск, 1987. – 86 с.
7. Апресян Ю. Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка / Ю. Д. Апресян. – М. : Наука, 1974. – 472 с.
8. Арапов М. В. Классификация и распределения в лингвистике / М. В. Арапов // Семиотика и информатика. – М., 1981. – Вып. 17. – С. 120–147.
9. Арапов М. В. Квантитативная лингвистика / М. В. Арапов. – М. : Наука, 1988. – 275 с.
10. Арапов М. В. Математические методы в исторической лингвистике / М. В. Арапов, М. М. Херц. – М., 1974. – 167 с.
11. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике / И. В. Арнольд. – М. : Высшая шк., 1991. – 140 с.
12. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка / И. В. Арнольд. – М. : Просвещение, 1990. – 300 с.
13. Архелюк В. Статистичні закономірності вживання лексико-семантичної групи слів у авторському стилі / В. Архелюк // Науковий вісник

- Чернівецького університету. – Чернівці : Рута, 2001. – Вип. 114 : Германська філологія. – С. 142–149.
14. Архипов И. К. Семантика производного слова английского языка : учеб. пособие для студ. пед. ин-тов «Иностр. языки» / И. К. Архипов. – М. : Просвещение, 1984. – 128 с.
15. Балли Ш. Французская стилистика / Ш. Балли ; пер. с франц. К. А. Долинина. – М. : Изд-во иностр. лит., 1961. – 392 с.
16. Батов В. И. Поэтический текст и проблема его авторства / В. И. Батов, Ю. А. Сорокин // Квантитативная лингвистика и стилистика. – Тарту, 1983. – С. 3–11.
17. Баудер А. Я. Части речи – структурно-семантические классы в современном русском языке / А. Я. Баудер. – Таллин : Валгус, 1982. – 443 с.
18. Безрукова А. В. Семантика и функционирование глаголов, выражающих эмоциональное отношение / А. В. Безрукова // Семантика и функционирование английского глагола : межвузов. сб. науч. тр. – Горький, 1985. – С. 11–15.
19. Беляева Е. И. Функционально-семантические поля модальности в английском и русском языках / Е. И. Беляева. – Воронеж : Изд. ВГУ, 1985. – 179 с.
20. Беляевская Е. Г. Семантика слова / Е. Г. Беляевская. – М. : Высшая шк., 1987. – 128 с.
21. Беляевская Е. Г. Когнитивные основания изучения семантики слова / Е. Г. Беляевская // Структуры представления знаний в языке. – М., 1994. – С. 87–110.
22. Белянин В. П. Психолингвистические аспекты художественных текстов / В. П. Белянин. – М. : Изд-во МГУ, 1988. – 208 с.
23. Білінський М. Е. Синоніміка англійського дієслова: Словник семантичних відстаней / М. Е. Білінський. – Львів : ЛДУ ім. І. Франка, 1999. – XXXVI + 382 с.

24. Блягоз З. У. Словообразовательные типы глаголов перемещения с приставками пере-, под- /подо/, раз- /разо-, рас-/ / З. У. Блягоз // Материалы IX и X конференций Северо-Кавказского зонального объединения кафедр русского языка. – Ростов н /Д. : Изд-во Ростов. ун-та, 1971. – С. 20–26
25. Бычков В. Н. Лингвистическая статистика и проблемы эквивалентности статистических описаний (моделей) / В. Н. Бычков // Структурная и прикладная лингвистика. – Ленинград, 1983. – Вып. 2. – С. 72–82.
26. Вайсгербер Й. Л. Родной язык и формирование духа / Й. Л. Вайсгербер ; пер. с нем., вступ. ст. и коммент. О. А. Радченко. – Изд. 2, испр. и доп. — М. : Едиториал УРСС, 2004. – 232 с.
27. Васильев Л. М. Теория семантических полей / Л. М. Васильев // Вопросы языкознания. – 1971. – № 5. – С. 105–112.
28. Васильев Л. М. Современная лингвистическая семантика / Л. М. Васильев. – М. : Высшая шк., 1990. – 176 с.
29. Вацеба Р. Реалізація частиномовного статусу «Центр-периферія» / Р. Вацеба // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці : Рута, 2002. – Вип. 135 : Германська філологія. – С. 12–17.
30. Вердиева З. Н. Семантические поля в современном английском языке / З. Н. Вердиева. – М. : Высшая шк., 1986. – 120 с.
31. Верещагин Е. М. К психолингвистической теории слова : тексты лекций / Е. М. Верещагин. – М. : Ун-т дружбы народов, 1979. – 72 с.
32. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография / В. В. Виноградов. – М., 1977. – 312 с.
33. Виноградов В. В. Русский язык (грамматическое учение о слове) / В. В. Виноградов. – М. : Высшая шк., 1972.
34. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1988. – 256 с.

35. Вишнякова С. М. Опыт статистического исследования многозначности слов английского языка / С. М. Вишнякова // Вычислительная лингвистика. – М., 1976. – С. 168–178.
36. Вопросы семантики и стиля : межвуз. науч. сб. – Уфа : Изд. Башкирского ун-та, 1985. – 148 с.
37. Гееза Т. Ю. Функционально-семантическое поле состояния в современном английском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук / Т. Ю. Гееза. – Пятигорск, 1991. – 18 с.
38. Гіков Л. Аналіз розбіжностей і подібностей між авторськими стилями / Л. Гіков // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці : Рута, 2001. – Вип. 114 : Германська філологія. – С. 156–165.
39. Гіков Л. Лексико-семантичні елементи авторського стилю Г. Белля / Л. Гіков // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці : Рута, 2005. – Вип. 232 : Германська філологія. – С. 148–157.
40. Гіков Л. В. Особливості вживання лексико-граматичних і лексичних одиниць в авторському стилі (на матеріалі німецької художньої прози) : автореф. дис. ... канд. филол. наук / Л. В. Гіков. – Львів, 2003. – 20 с.
41. Гогошидзе В. Д. Глагол в системе частей речи. Глагол и прилагательное в современном английском языке / В. Д. Гогошидзе // Грамматика глагола. – Душанбе, 1980. – С. 14–41
42. Головин Б. Н. Язык и статистика / Б. Н. Головин. – М. : Просвещение, 1970. – 190 с.
43. Гольдберг В. Б. Контрастивный анализ лексико-семантических групп (на материале английского, русского и немецкого языков) / В. Б. Гольдберг. – Тамбов : ТГПИ, 1988. – 56 с.
44. Горевая В. С. Статистическое описание функционально-стилевых подразделений современного английского языка / В. С. Горевая. – Калинин, 1974. – 114 с.

45. Грязнухина Т. А. Использование ЭВМ в лингвистических исследованиях / Т. А. Грязнухина, Н. П. Дарчук, Н. Ф. Клименко и др.; отв. ред. В. И. Перебейнос; АН УССР. Ин-т языковед. им. А. А. Потебни. – К.: Наук. думка, 1990. – 228 с.
46. Дарчук Н. П. Частотний словник сучасної української публіцистики / Н. П. Дарчук, Т. О. Грязнухіна // Мовознавство. – 1996. – № 4–5. – С. 15–18.
47. Довгих Н. Г. Теория семантического поля на современном этапе развития семасиологии / Н. Г. Довгих // Филологические науки. – 1973. – № 1. – С. 89–98.
48. Дьяконова Н. Я. Хрестоматия по английской литературе XIX в. / Н. Я. Дьяконова, Т. А. Амелина. – Ленинград: Просвещение, 1978. – 288 с.
49. Ермоленко Г. В. Лингвистическая статистика. Краткий очерк и библиографический указатель / Г. В. Ермоленко. – Алма-Ата, 1970. – 250 с.
50. Загнітко А. О. Центр і периферія функціональної морфології / А. О. Загнітко // Мовознавство. – 1991. – № 2. – С. 54–60.
51. Залевская А. А. Введение в психолингвистику / А. А. Залевская. – М.: Рос. гос. гуманит. ун-т, 2007. – 349 с.
52. Залевская А. А. Психолингвистические исследования / А. А. Залевская // Слово. Текст: избранные труды. – М.: Гнозис, 2005. – 542 с. .
53. Звегинцев В. А. Семасиология / В. А. Звегинцев. – М.: Изд-во МГУ, 1957. – 323 с.
54. Іваницький Р. В. Лексикографічні аспекти нормалізації термінів (на матеріалі німецьких, англійських, українських та російських термінологічних одиниць): автореф. дис. ... канд. філол. наук / Р. В. Іваницький. – Львів, 1995. – 20 с.
55. Кантемір С. Застосування статистичних методів до вивчення взаємовідношень між елементами мови / С. Кантемір // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці: Рута, 2004. – Вип. 188–189: Германська філологія. – С. 79–84.

56. Карасев А. И. Основы математической статистики / А. И. Карасев. – М., Росвуз-издат, 1962. – 358 с.
57. Карасик В. И. Категориальные признаки в значении слова : учеб. пособие по спецкурсу / В. И. Карасик. – М. : МОПИ им. Н. К. Крупской, 1988. – 112 с.
58. Караулов Ю. Н. Общая и русская идеография / Ю. Н. Караулов. – М., 1976. – 356 с.
59. Кауфман С. И. Из курса лекций по статистической стилистике / С. И. Кауфман. – М. : Моск. обл. педаг. ин-т им. Н. К. Крупской, 1970. – 320 с.
60. Ключкова Э. А. О влиянии формы разговорной речи на распределение классов слов / Э. А. Ключкова // Русская разговорная речь : сб. науч. тр. – Саратов : Изд-во СГУ, 1970. – С. 126–134.
61. Клюев Е. В. Вопросы лексикологии, лексикографии и стилистики в трудах Р. Р. Гельгардта / Е. В. Клюев, И. Э. Клюканов // Лексические единицы и организация структуры литературного текста : сб. науч. тр. – Калинин, 1983. – С. 3–17.
62. Ковалевська Т. Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування : моногр. / Т. Ю. Ковалевська. – Одеса : Астропринт, 2001. – 344 с.
63. Кожина Н. М. К основаниям функциональной стилистики / Н. М. Кожина. – Пермь, 1968. – 251 с.
64. Колшанский Г. В. Контекстная семантика / Г. В. Колшанский. – М. : Наука, 1980. – 149 с.
65. Кочеткова Т. В. Глаголы говорения в русской разговорной речи : автореф. дис. ... канд. филол. наук / Т. В. Кочеткова. – Саратов, 1978. – 25 с.
66. Кубрякова Е. С. Семантика производного слова / Е. С. Кубрякова // Аспекты семантических исследований. – М., 1980. – С. 81–155.
67. Кубрякова Е. С. Части речи в ономаσιологическом освещении / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1978. – 116 с.

68. Кузнецов А. М. Структурно-семантические параметры в лексике (на материале английского языка) / А. М. Кузнецов. – М., 1980. – 160 с.
69. Кузнецова Э. В. Метод ступенчатой идентификации в описании лексико-семантических групп слов / Э. В. Кузнецова // Проблемы моделирования языка. – Тарту, 1969. – Ч. 2, вып. 3. – С. 85–92.
70. Кузнецова Э. В. О принципах и методах выделения объема семантических классов русских глаголов / Э. В. Кузнецова // Классы слов и их взаимодействие. – Свердловск, 1979. – С. 5–12.
71. Кухаренко В. А. Интерпретация текста / В. А. Кухаренко. – М. : Просвещение, 1988. – 192 с.
72. Лайонз Дж. Введение в теоретическую лингвистику / Дж. Лайонз. – М. : Прогресс, 1978. – 543 с.
73. Левицкий А. Э. Функциональные подходы к классификации единиц современного английского языка : моногр. / А. Э. Левицкий. – К., 1998. – 362 с.
74. Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике / В. В. Левицкий. – Черновцы : Рута, 2004. – 190 с.
75. Левицкий В. В. Статистическое изучение лексической семантики / В. В. Левицкий. – Черновцы : ЧГУ, 1989. – 156 с.
76. Левицкий В. В. Экспериментальные методы в семасиологии / В. В. Левицкий, И. А. Стернин. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1989. – 192 с.
77. Левицький В. В. Лексична полісемія та квантитативні методи її дослідження / В. В. Левицький // Мовознавство. – 2003. – № 4. – С. 17–25.
78. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 636 с.
79. Лексико-семантические группы русских глаголов / под ред. Э. В. Кузнецовой. – Иркутск : Изд-во Иркут. ун-та, 1989. – 180 с.
80. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – М. : Сов. энцикл., 1990. – 685 с.

81. Малік Т. Вимірювання подібностей і розбіжностей авторського стилю (на матеріалі англійських прикметників, що позначають зовнішність людини) / Т. Малік // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці : Рута, 2001. – Вип. 114 : Германська філологія. – С. 149–155.
82. Мартине А. Основы общей лингвистики / А. Мартине // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1963. – Вып. 3. – С. 366–566.
83. Мартыненко Г. Я. Классификационные задачи стилеметрии / Г. Я. Мартыненко, С. В. Чебанов // Квантитативная лингвистика и автоматический анализ текста. – Тарту, 1988. – С. 119–136.
84. Мартыненко Г. Я. Основы стилеметрии / Г. Я. Мартыненко. – Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та, 1988. – 176 с.
85. Марусенко М. А. Оптимальное свертывание признакового пространства в задачах стилистической диагностики / М. А. Марусенко // Квантитативная лингвистика и стилистика. Труды по лингвистике. Ученые записки тартуского государственного университета. – Тарту, 1983. – Вып. 658. – С. 52–63.
86. Медникова Э. М. Семантика слова. Новые аспекты / Э. М. Медникова // Формальные и семантические аспекты слова. – Калинин, 1989. – С. 4–17.
87. Меркулова Е. М. Синонимические связи лексических единиц / Е. М. Меркулова // Лексическая, категориальная и функциональная семантика : межвуз. сб. науч. тр. – Ленинград, 1990. – С. 62–68.
88. Мороховский А. Н. Стилистика английского языка / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. – Киев : Вища шк., 1991. – 272 с.
89. Москович В. А. Статистика и семантика / В. А. Москович. – М. : Наука, 1969. – 302 с.
90. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови / М. І. Мостовий. – Х. : Основа, 1993. – 256 с.

91. Мусурівська О. Структура семантичного поля «міцність» в англійській мові / О. Мусурівська // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці : Рута, 2004. – Вип. 188–189 : Германська філологія. – С. 86–99.
92. Налимов В. В. Вероятностная модель языка / В. В. Налимов. – М. : Наука, 1982. – 304 с.
93. Ничман З. В. К вопросу о лексико-семантических группах слов (на материале глаголов устной речи в современном русском языке) / З. В. Ничман // Научные труды Новосибирского педагогического института. – Новосибирск, 1973. – Вып. 91. – С. 4–19.
94. Носенко И. А. Начала статистики для лингвистов / И. А. Носенко. – М. : Высшая шк., 1981. – 157 с.
95. Обнорская М. Е. О проблеме нормы в языке и стиле / М. Е. Обнорская // Стиль и контекст : сб. науч. тр. – Ленинград, 1972. – С. 46–56.
96. Павлишенко О. А. Авторська стилеметрія лексико-семантичних полів дієслів у творах англomовної прози / О. А. Павлишенко // Вісник львівського університету. Серія іноземні мови. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – Вип. 13. – С. 80–89.
97. Павлишенко О. А. Дослідження статистичної структури семантичних полів англійської мови за допомогою пошукових веб-серверів / О. А. Павлишенко // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. – Чернівці : Рута, 2005. – Вип. 234 : Германська філологія. – С. 70–77.
98. Павлишенко О. А. Розподіл частоти лексем у семантичних полях англійської мови / О. А. Павлишенко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту та питання лінгвометодики. – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2005. – № 524. – С. 78–84.
99. Павлишенко О. А. Статистична структура лексико-семантичних полів дієслова в авторських текстах англomовної прози / О. А. Павлишенко //

- Іноземна філологія : український науковий збірник. – 2004. – Вип. 113. – С. 194–207.
100. Павлишенко О. А. Стилеметрична значимість частотного розподілу семантичних полів дієслів (на прикладі англомовної прози) / О. А. Павлишенко // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. – Чернівці: Рута, 2005. – Вип. 231 : Германська філологія. – С. 57–65.
101. Павлишенко О. А. Ядро та периферія семантичної подібності текстів у авторському стилі / О. А. Павлишенко // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. – Чернівці : Рута, 2006. – Вип. 319–320 : Германська філологія. – С. 104–113.
102. Павлишенко О. А. Синонімічний обсяг лексем у частотному розподілі семантичних полів дієслова в авторських текстах / О. А. Павлишенко // Іноземна філологія : український науковий збірник. – 2005. – Вип. 115. – С. 111–119.
103. Павлишенко О. А. Стилеметричні аспекти субмодальних психо-семантичних полів дієслова в авторському лексиконі / О. А. Павлишенко // Іноземна філологія. Український науковий збірник, 2008. – Вип. 120. – С. 104-110
104. Павлишенко О. А. Частотна структура авторського лексикону дієслів у творах Джека Лондона / О. А. Павлишенко // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. – К. : Вид. Дім Дмитра Бураго, 2004. – Вип. 13. – С. 99–104.
105. Павлишенко О. А. Маркери авторського ідіолекту в лексико-семантичних полях дієслів англомовної художньої прози / О. А. Павлишенко // Мова і культура : наукове видання. – К. : Вид. Дім Дмитра Бураго, 2004. – Вип. 7, т. IV/2. – С. 313–319.
106. Павлишенко О. А. Стилеметричний аналіз авторських текстів за частотною структурою лексико-семантичних полів / О. А. Павлишенко // Проблеми загальної, германської, романської та слов'янської стилістики :

- матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. – Горлівка : Вид-во ГДПШМ, 2005. Т. 2. – С. 226–228.
107. Пантелеева Л. В. Лексико-семантическое поле глаголов успеха действия в английском языке / Л. В. Пантелеева // Семантико-функциональные поля в лексике и грамматике : межвуз. сб. науч. тр. – Ленинград, 1990. – С. 97–103.
108. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів / В. І. Перебийніс. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 176 с.
109. Перебийніс В. С. Частотні словники та їх використання / В. С. Перебийніс, М. П. Муравицька, Н. П. Дарчук. – К. : Наук. думка, 1985. – 143 с.
110. Пиотровский Р. Г. Математическая лингвистика / Р. Г. Пиотровский. – М. : Высшая шк., 1977. – 383 с.
111. Плотников Б. А. Дистрибутивно-статистический анализ лексических значений / Б. А. Плотников. – Мн. : Вышэйшая шк., 1979. – 134 с.
112. Полевые структуры в системе языка : [кол. моногр.] / под ред. проф. З. Д. Поповой. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1989. – 197 с.
113. Поликарпов А. А. Полисемия: системно-квантитативные аспекты / А. А. Поликарпов. – Тарту: Изд-во Тартуского ун-та, 1987. – с. 135-154
114. Попова З. Д. Лексическая система языка / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1984. – 148 с.
115. Пражский лингвистический кружок / под ред. В. А. Звегинцева. – М. : Прогресс, 1967. – 559 с.
116. Провоторова Е. Д. Определение границ лексико-семантической парадигмы глаголов потери/утраты в современном английском языке / Е. Д. Провоторова // Лексико-номинативные свойства английского языка (статика и динамика) : сб. науч. тр. – М., 1988. – Вып. 310. – С. 87–97.

117. Раевская Н. Н. Очерки по стилистической грамматике современного английского языка / Н. Н. Раевская. – Киев : Изд-во Киев. ун-та, 1973. – 143 с.
118. Раєвська Н. М. Лексикологія англійської мови / Н. М. Раєвська. – К. : Вища шк., 1979. – 303 с.
119. Русанівський В. М. Теоретико-лінгвістичні засади та інформаційно-комп'ютерне забезпечення україномовних лінгвістичних інтелектуальних систем / В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, В. А. Широков // Мовознавство. – 1996. – № 4-5. – С. 3–7.
120. Русанівський В. М. Інформаційно-лінгвістичні основи тлумачної лексикографії / В. М. Русанівський, В. А. Широков // Мовознавство. – К., 2002. – № 6. – С. 7–31.
121. Сафонова Ю. Б. Некоторые системно-количественные характеристики лексико-семантических парадигм разных видов / Ю. Б. Сафонова // Учен. зап. Тарт. ун-та. – Тарту, 1986. – Вып. 745. – С. 129–137.
122. Сахарный Л. В. Введение в психолингвистику : курс лекций / Л. В. Сахарный. – Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та, 1989. – 184 с.
123. Севбо И. П. Эксперимент по распознаванию автора, основанный на предварительном исследовании синтаксических структур / И. П. Севбо, Ю. И. Петунин, Е. Д. Надточий // Структурная и математическая лингвистика. – Киев, 1977. – Вып. 5. – С. 96–104.
124. Семантика и категоризация / [отв. ред. Ю. А. Шрейдер] ; Ин-т языкознания. – М. : Наука, 1991. – 168 с.
125. Сентенберг И. В. Лексическая семантика английского глагола : учеб. пособие к спецкурсу / И. В. Сентенберг. – М. : Изд. МГПИ им. В. И. Ленина, 1984. – 96 с.
126. Сильницкий Г. Г. Соотношение глагольных признаков различных уровней в английском языке / Г. Г. Сильницкий, С. Н. Андреев,

- Л. А. Кузьмин, М. И. Кусков, К. Ф. Лукьяненок. – Мн. : Навука і тэхніка, 1990. – 182 с.
127. Складаревич А. Н. Отыскание определяющего параметра частотных закономерностей лексики текстов / А. Н. Складаревич, Т. А. Якубайтис. – Рига : Ин-т электроники и вычислительной техники, 1985. – 65 с.
128. Складаревич А. Н. Возможное обоснование частотных закономерностей лексики текстов / А. Н. Складаревич, Т. А. Якубайтис. – Рига, 1984. – 62 с.
129. Слепак Б. Я. Некоторые теоретико-методологические предпосылки качественно-количественной концепции стиля / Б. Я. Слепак // *Linguistica*. – Тарту, 1982. – С. 107–117.
130. Слюсарева С. В. Функциональные связи глаголов, объединенных значением “destroy”, в современном английском языке / С. В. Слюсарева // *Лексикологические основы стилистики : сб. науч. работ.* – Ленинград, 1973. – С. 110–121.
131. Сніжко Н. В. Ідеографічний тезаурус як модель лексико-семантичної системи (за наслідками автоматизованого аналізу українських іменників) / Н. В. Сніжко // *Мовознавство*. – 1995. – № 6. – С. 28–35.
132. Соссюр Ф. де. Заметки по общей лингвистике / Ф. де Соссюр. – М. : Прогресс, 1990. – 280 с.
133. Статистичні параметри стилів / за ред. канд. філ. наук В. С. Перебийніс. – К. : Наук. думка, 1967. – 259 с.
134. Степанов Ю. С. Семиотика / Ю. С. Степанов. – М. : Наука, 1971. – 167 с.
135. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики / Ю. С. Степанов. – М. : Наука, 1975. – 312 с.
136. Степанов Ю. С. В мире семиотики / Ю. С. Степанов // *Семиотика*. – М., 1983. – С. 5–36.
137. Стилистический анализ художественного текста : межвуз. сб. науч. тр. – Смоленск, 1988. – 156 с.

138. Сулименко Н. Е. Фрагмент тезауруса и тематическая сетка текста / Н. Е. Сулименко // Лексическая семантика : сб. науч. тр. – Свердловск : Свердлов. гос. пед. ин-тут, 1991. – С. 11–28.
139. Сухарина Н. М. Дієслівна семантика в аспекті інформаційної теорії лексикографічних систем / Н. М. Сухарина // Мовознавство. – 2001. – № 5. – С. 31–36.
140. Тищенко В. Частота частин мови в різних функціональних стилях сучасної української мови / В. Тищенко // Питання структурної лексикології. – К., 1970. – С. 215–224.
141. Тулдава Ю. А. О применении коэффициентов сопряженности в лингвистике / Ю. А. Тулдава // Прикладная лингвистика и автоматический анализ текста. – Тарту, 1988. – С. 82–83.
142. Тулдава Ю. А. О теоретико-методологических основах количественно-системного анализа лексики / Ю. А. Тулдава // Лингвистика текста и стилистика. – Тарту, 1981. – С. 114–133.
143. Тулдава Ю. А. Проблемы и методы количественно-системного исследования лексики / Ю. А. Тулдава. – Таллин : Валгус, 1987. – 204 с.
144. Туранский И. И. Семантическая категория интенсивности в английском языке / И. И. Туранский. – М. : Высшая шк., 1990. – 173 с.
145. Уфимцева А. А. Опыт изучения лексики как системы (на материале английского языка) / А. А. Уфимцева. – М. : Изд-во Акад. наук СССР, 1962. – 176 с.
146. Уфимцева А. А. Слово в лексико-семантической системе языка / А. А. Уфимцева. – М. : Наука, 1968. – 272 с.
147. Фрумкина Р. М. Вероятность поведения элементов текста и речевое поведение / Р. М. Фрумкина. – Москва, 1971. – 170 с.
148. Фрумкина Р. М. Объективные и субъективные оценки вероятности слов / Р. М. Фрумкина // Вопросы языкознания. – 1966. – № 2. – С. 90–96.

149. Фрумкина Р. М. Статистические методы и стратегия лингвистического исследования / Р. М. Фрумкина // Изв. АН СССР. Сер. : Литература и языки. – 1975. – Т. 34, № 2. – С. 129–141.
150. Семантика и категоризация / Р. М. Фрумкина и др. – М. : Наука, 1991. – 168 с.
151. Фрумкина Р. М. Статистические методы изучения лексики / Р. М. Фрумкина. – М. : Наука, 1964. – 116 с.
152. Шафф А. Введение в семантику / А. Шафф. – М. : Изд-во иностр. лит., 1963. – 376 с.
153. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В. И. Шаховский. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 1987. – 190 с.
154. Шейгал Е. И. Градация в лексической семантике : учеб. пособие к спецкурсу / Е. И. Шейгал. – Куйбышев, 1990. – 96 с.
155. Шепель Ю. А. Семантическая структура словообразовательных рядов и словообразовательное (лингвистическое) поле / Ю. А. Шепель // Нова філологія : зб. наук. пр. – Запоріжжя : ЗНУ, 2008. – № 32. – С. 296–300.
156. Шехтман Н. А. Соотношение стандартных и нестандартных языковых средств всемантическом континууме / Н. А. Шехтман, С. В. Добрынин // Слово в словаре, семантическом континиуме и тексте : межвуз. сб. науч. тр. – Челябинск : ЧГПИ, 1990. – С. 92–108.
157. Шингарева Е. А. Семиотические основы лингвистической информатики / Е. А. Шингарева. – Ленинград, 1987. – 84 с.
158. Широков В. А. Технологічні основи сучасної тлумачної лексикографії / В. А. Широков, О. Г. Рабулець, І. В. Шевченко, О. М. Костишин, К. М. Якименко // Мовознавство. – 2002. – № 6. – С. 49–86.
159. Широков В. А. Семантичні стани мовних одиниць та їх застосування в когнітивній лексикографії / В. А. Широков // Мовознавство. – 2005. – № 3–4. – С. 47–62.

160. Шмелев А. Г. Практикум по экспериментальной психосемантике. Тезаурус личностных черт / А. Г. Шмелев, В. И. Похилько, А. Ю. Козловская. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1988. – 208 с.
161. Щур Г. С. Теория поля в лингвистике / Г. С. Щур. – М. : Наука, 1974. – 256 с.
162. AllWords.com – online English dictionary with multi-lingual translations [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.allwords.com>.
163. Altmann G. Statistik für Linguisten / G. Altmann. – 1980.
164. American Hypertexts – online texts of American literary classics by Henry Adams, Alexis de Tocqueville, Herman Melville, Stephen Crane W.E.B. DuBois, Mark Twain, and more [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://xroads.virginia.edu/~HYPER/hypertext.html>.
165. AskOxford.com – searchable online version of the Compact Oxford English Dictionary, as well as thesauri, quotations, foreign language dictionaries [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.askoxford.com>.
166. Association for Computational Linguistics [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www1.cs.columbia.edu/~acl>.
167. Bailey R. Statistics and style: A historical survey / R. Bailey // Dolezel and Bailey. – 1969. – P. 217–236.
168. Barrachina S. Statistical Approaches to Computer-Assisted Translation / S. Barrachina, O. Bender, F. Casacuberta, J. Civera, E. Cubel, Sh. Khadivi, A. Lagarda, H. Ney, J. Tomás, E. Vidal, J.-M. Vilar // Computational Linguistics. – 2009. – March. – Vol. 35, No. 1. – P. 3–28.
169. Bartleby.com – publishes the classics of literature, nonfiction, and reference books free of charge for the home, classroom, and desktop [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bartleby.com>.
170. Beigman Klebanov B. Automatic Detection of Semantic Fields for Political Science Research [Электронный ресурс] / B. Beigman Klebanov, D. Diermeier, E. Beigman. – Kellogg School of Management, Northwestern University. –

Режим доступа :
<http://lucian.uchicago.edu/blogs/dhcs2008/files/2008/09/klebanov.pdf>.

171. Bolshakov I. Computational Linguistics. Models, Resources, Applications / I. Bolshakov, A. Gelbukh // Universidad Nacional Autonoma De Mexico. Torre de Rectoría, 9ºPiso, Ciudad Universitaria, 045100, México, 2004. – 198 p.
172. Brainerd B. Weighing evidence in language and literature: A statistical approach / B. Brainerd ; University of Toronto Press // Mathematical Expositions. – 1974. – No. 19.
173. Brainerd B. On the distribution of the number of occurrences of a word in blocks of text of fixed length / B. Brainerd // Charpentier et David. – 1985. – P. 109–122.
174. Butler Chr. Statistics in linguistics / Chr. Butler. – Oxford : Blackwell, 1985.
175. Cercone N. Integrating artificial intelligence into literary research: An invitation to discuss design specifications / N. Cercone, C. Murchison // Chum. – 1985. – No. 19. – P. 235–243.
176. Clark St. Class-Based Probability Estimation Using a Semantic Hierarchy / St. Clark, D. Weir // Computational Linguistics. – 2002. – June. – Vol. 28, No. 2. – P. 187–206.
177. Classic Reader – including fiction, nonfiction, children's stories, and more. Also offers online annotation tools [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.classicreader.com>.
178. Coulthard M. Author Identification, Idiolect, and Linguistic Uniqueness / M. Coulthard // Applied Linguistics. – 2004. – No. 25 (4). – P. 431–447.
179. Damerau F. The use of function word frequencies as indicators of style / F. Damerau // Chum. – 1975. – No. 9. – P. 271–280.
180. Daya E. Identifying Semitic Roots: Machine Learning with Linguistic Constraints / E. Daya, D. Roth, Sh. Wintner // Computational Linguistics. – 2008. – Vol. 34. – P. 429–448.

181. Delcourt Chr. Stylometry / Chr. Delcourt // *Revue belge de philologie et d'histoire. Langues et littératures modernes – Moderne taal en litterkunde.* – 2002. – No. 3, t. 80, fasc. – P. 979–1002.
182. DICT.org – dictionary search site that draws on dictionaries and reference sources including Webster's, Jargon File, translation dictionaries, and Roget's Thesaurus [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dict.org>.
183. Dictionary.com – free, online English dictionary site, offering word definitions, synonyms, word of the day emails, and writing resources [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dictionary.reference.com>.
184. DifficultWords.info – provides a searchable dictionary of selected difficult or uncommon words [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.difficultwords.info>.
185. Durst U. The Natural Semantic Metalanguage approach to linguistic meaning / U. Durst // *Theoretical Linguistics.* – 2003. – Vol. 29. – P. 157–200.
186. Eldritch Press – electronic text site that hosts public-domain ebooks [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.eldritchpress.org>.
187. Electronic Archives for Teaching the American Literatures – includes texts, course materials, syllabi, and lesson plans [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.georgetown.edu/tamlit/tamlit-home.html>.
188. Electronic Text Center at the University of Virginia Library [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://etext.lib.virginia.edu>.
189. Ethnologue – online database of information about the world's thousands of languages [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ethnologue.com>.
190. Ex-Classics Web Site – dedicated to rescuing books that were once influential and popular and making them available online [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.exclassics.com>.

191. For Computerized Syntactic and Semantic Processing Systems [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://acl.ldc.upenn.edu/C/C73/C73-1027.pdf>.
192. Fraser A. Measuring Word Alignment Quality for Statistical Machine Translation / A. Fraser, D. Marcu // Computational Linguistics. – 2007. – September. – Vol. 33, No. 3. – P. 293–303.
193. Free Online Library – classic books by famous authors online [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.thefreelibrary.com>.
194. Gliozzo A. Semantic Domains and Linguistic Theory [электронный ресурс] / A. Gliozzo. – Режим доступа : <http://tcc.itc.it/people/gliozzo/Papers/Gliozzo-LREC-2006.pdf>.
195. Glossary of Linguistic Terms – find definitions and examples of linguistic and language terms, from A to Z. Created by SIL International [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.sil.org/linguistics/GlossaryOfLinguisticTerms>.
196. Huang Ch. A Thesaurus-Based Semantic Classification of English Collocations [Электронный ресурс] / Ch. Huang, Ch. Tseng, K. Kao, J. Chang. – Режим доступа : http://forum.dmc.ntnu.edu.tw/~rocling2008/papers/OS1_3.pdf.
197. Humanities Text Initiative – University of Michigan [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.hti.umich.edu>.
198. Hwa R. Sample Selection for Statistical Parsing / R. Hwa // Computational Linguistics. – 2004. – September. – Vol. 30, No. 3. – P. 253–276.
199. Keller F. Using the Web to Obtain Frequencies for Unseen Bigrams / F. Keller, M. Lapata // Computational Linguistics. – 2003. – September. – Vol. 29, No. 3. – P. 459–484.
200. Kemp K. Personal observations on the use of statistical methods in quantitative linguistics / K. Kemp // Jones and Churchhouse. – 1976. – P. 59–77.

201. Kilgarriff A. Introduction to the Special Issue on the Web as Corpus / A. Kilgarriff, G. Grefenstette // Computational Linguistics. – 2003. – September. – Vol. 29, No. 3. – P. 333–347.
202. Kleparski Grz. The Tradition of Field Theory and the Study of Lexical Semantic Change / Grz. Kleparski, A. Rusinek // Zeszytynaukowe Uniwersytetu Rzeszjwskiego. Seria Filologiczna. – 2007. – Zeszyt 47. – P. 188–205.
203. KnowledgeRush.com – text collection, with author biographies and a directory of titles [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.knowledgerush.com>.
204. Library of Congress Thesauri – overview of thesauri maintained by the Library of Congress [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.loc.gov/library/libarch-thesauri.html>.
205. LingNet – The Linguist's Network. Online language materials for language learners and teachers, from the Defense Language Institute Foreign Language Center [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.lingnet.org>.
206. Linguist List – dedicated to providing information on language and language analysis, and to providing a digital resource for linguists and linguistics [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.linguistlist.org>.
207. Literature Project – online collection of classic texts [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.literatureproject.com>.
208. Litfix Literature Library – provides online texts of English and American classic literature [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.litfix.com>.
209. Longman Dictionary of Contemporary English – online English dictionary [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ldoceonline.com>.
210. Longman Dictionary of English Language and Culture. – London : Longman, 2002. – 1568 p.
211. Louwarse M. Semantic Variation in Idiolect and Sociolect: Corpus Linguistic Evidence from Literary Texts / M. Louwarse // Computers and the

- Humanities / Kluwer Academic Publishers. Printed in the Netherlands. – 2004. – P. 207–221.
212. Louwerson M. M. Computationally Discriminating Literary from Non-Literary Texts / M. M. Louwerson, N. Benesh, B. Zhang // Directions in empirical literary studies [электронный ресурс] / S. Zyngier, M. Bortolussi, A. Chesnokova, J. Auracher (eds.). – Amsterdam: Benjamins. – Режим доступа : <http://www.madresearchlab.org/references/Louwerson2004.pdf>.
213. Martinec R. Concept evaluation in focus groups: Semantic fields and evaluative strategies / R. Martinec // Semiotica. – 2003. – Is. 147. – P. 357–388.
214. Merlo P. Automatic Verb Classification Based on Statistical Distributions of Argument Structure / P. Merlo, S. Stevenson // Computational Linguistics September. – 2001. – Vol. 27, No. 3. – P. 373–408.
215. Merriam-Webster Dictionary – free, online version of the Merriam-Webster English dictionary, with searchable dictionary definitions, thesaurus [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.m-w.com>.
216. Merriam-Webster Online Thesaurus – online version of the Merriam-Webster thesaurus. Find synonyms, spelling help, and related terms for English words and phrases [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.m-w.com/thesaurus.htm>.
217. Mohanty R. K. Lexical Resources for Semantic Extraction [Электронный ресурс] / R. K. Mohanty, P. Bhattacharyya. – Режим доступа : <http://www.cse.iitb.ac.in/~pb/papers/lrec08-lexical-resources-unl-camera-ready-1apr08.pdf>.
218. Multinational Computational Linguistics – Discover how advanced linguistics technologies can improve the accuracy of information retrieval, text mining and other applications with unstructured multinational text [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.basistech.com>.
219. Oakman R. Computer methods for literary research / R. Oakman. – Athens : University of Georgia Press, 1984. – 235 p.

220. Online Literature Library – a personal project that includes Voltaire, Dickens, Milton, Lewis Carroll and more [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.literature.org>.
221. Oxford Advanced Learner's Dictionary. – New York : Oxford University Press Inc., 1998. – 1430 p.
222. Oxford Text Archive – provides public access to classical and modern electronic texts in English, Latin, Greek, and many other languages. Browse by author, language, or title [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ota.ahds.ac.uk>.
223. Oxford Thesaurus. – New York : Oxford University Press Inc., 1994. – 910 p.
224. Padó S. Dependency-Based Construction of Semantic Space Models / S. Padó, M. Lapata // Computational Linguistics. – 2007. – June. – Vol. 33, No. 2. – P. 161–199.
225. Pavlyshenko O. The lexical-semantic fields of verbs in English texts / O. Pavlyshenko // Glottometrics. – 2013. – Is. 25. – P. 69–84.
226. Pineda L. A Model for Multimodal Reference Resolution / L. Pineda, G. Garza // Computational Linguistics. – 2000. – June. – Vol. 26. No. 2. – P. 139–193.
227. Project Gutenberg – library of electronically stored books, mostly classics, that can be downloaded for free and viewed off-line [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.gutenberg.org>.
228. Read Print – online literature collection that offers thousands of free books for students, teachers, and the classic enthusiast [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.readprint.com>.
229. Resnik Ph. The Web as a Parallel Corpus / Ph. Resnik, N. A. Smith // Computational Linguistics. – 2003. – September. – Vol. 29, No. 3. – P. 349–380.

230. Santamar C. Automatic Association of Web Directories with Word Senses / C. Santamar, J. Gonzalo, F. Verdejo // Computational Linguistics. – 2003. – September. – Vol. 29, No. 3. – P. 485–502.
231. Schulte S. Experiments on the Automatic Induction of German Semantic Verb Classes / S. Schulte // Computational Linguistics. – 2006. – June. – Vol. 32, No. 2. – P. 159–194.
232. Silber H. Efficiently Computed Lexical Chains as an Intermediate Representation for Automatic Text Summarization / H. Silber, K. McCoy // Computational Linguistics. – 2002. – December. – Vol. 28, No. 4. – P. 487–496.
233. Synonym.com – look up synonyms, antonyms, and definitions for English words with this online thesaurus [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.synonym.com/synonym>.
234. The Association for Computational Linguistics [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.aclweb.org/>.
235. The Norton Anthology of English Literature / [general ed. M. H. Abrams]. – New York, London : W. W. Norton & Company, 1986. – 2578 p.
236. The Online Books Page [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://onlinebooks.library.upenn.edu>.
237. The Online Medieval and Classical Library (OMACL) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://omacl.org>.
238. Thesaurus.com: Roget's Thesaurus – online version of Roget's Thesaurus. Find synonyms, antonyms, related words, and one-word definitions of English words and phrases [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://thesaurus.reference.com>.
239. Toutanova K. A Global Joint Model for Semantic Role Labeling / K. Toutanova, A. Haghghi, Chr. Manning // Computational Linguistics. – 2008. – June. – Vol. 34, No. 2. – P. 161–191.
240. Turney P. D. Similarity of Semantic Relations / P. D. Turney // Computational Linguistics. – 2006. – September. – Vol. 32, No. 3. – P. 379–416.

241. Vigliocco G. Semantic Distance Effects on Object and Action Naming / G. Vigliocco, D. Vinson, M. Damian, W. Levelt // *Cognition*. – 2002. – No. 85. – P. 61–69.
242. Visual Thesaurus – see synonyms, antonyms, and other word relationships in a new way with the Visual Thesaurus [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.visualthesaurus.com>.
243. Web WordNet 2.0 – online interface to Princeton's thesaurus and lexical database for the English language. Find synonym sets for nouns, verbs, adjectives, linked to their underlying lexical concepts and relations [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://wordnet.princeton.edu/perl/webwn>.
244. Weeber M. Extracting the Lowest-Frequency Words: Pitfalls and Possibilities / M. Weeber, R. Vos, H. Baayen // *Computational Linguistics*. – 2000. – September. – Vol. 26, No. 3. – P. 301–317.
245. Woods A. Statistics in Language Studies / A. Woods, P. Fletcher, A. Hughes. – Cambridge : Cambridge University Press, 1986. – P. 245–259.
246. WordNet – online lexical reference system and thesaurus [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://wordnet.princeton.edu>, <http://www.cogsci.princeton.edu/~wn>.
247. Wordsmyth English Dictionary-Thesaurus – online dictionary, thesaurus, and other American English resources for students and the general public [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.wordsmyth.net>.